

STRATEGIA DE DEZVOLTARE A COMUNEI RĂSTOLIȚA 2021-2027

Cuprins		
	SUMAR EXECUTIV	Pag. 5
I.	ANALIZA ECONOMICO-SOCIALĂ A LOCALITĂȚII	Pag. 10
Cap. 1	DESCRIEREA GENERALĂ	Pag. 10
1.1.	Situația socio-economică a comunei Răstolița	Pag. 10
1.2.	Factori ai potențialului economic local	Pag. 17
1.2.1.	Resurse naturale	Pag. 17
1.2.2.	Infrastructura	Pag. 19
Cap. 2	DEZVOLTAREA ECONOMICĂ ÎN ANSAMBLU	Pag. 42
2.1.	Structura economică sectorială	Pag. 42
2.2.	Dezvoltarea economică în câteva sectoare ale economiei	Pag. 43
2.2.1.	Industrie	Pag. 43
2.2.2.	Comerț	Pag. 44
2.2.3.	Turism	Pag. 45
Cap. 3	POPULAȚIE, RESURSE UMANE ȘI PIAȚA FORȚEI DE MUNCĂ	Pag. 46
3.1.	Populația și resursele umane	Pag. 46
3.1.1.	Evoluția populației	Pag. 46
3.1.2.	Prognoza populației	Pag. 49
3.1.3.	Șomajul	Pag. 50
Cap. 4	STRUCTURA AGRICULTURII	Pag. 53
4.1.	Implicarea sectorului agricol în economia localității	Pag. 53
4.2.	Producția agricolă primară	Pag. 56
4.3.	Structura terenurilor agricole (arabil, pășuni, fânețe) și principalele culturi agricole	Pag. 60
4.4.	Forța de muncă în agricultură	Pag. 61
4.5.	Silvicultura	Pag. 62
Cap. 5	SITUAȚIA MEDIULUI	Pag. 64
5.1.	Zone critice	Pag. 64
5.1.1.	Zone critice sub aspectul poluării atmosferei	Pag. 64
5.1.2.	Zone critice sub aspectul poluării apelor de suprafață și subterane	Pag. 65
5.1.3.	Zone critice sub aspectul deteriorării solurilor	Pag. 65
5.2.	Presiuni ale unor factori asupra stării de calitate a solurilor	Pag. 65
5.3.	Deșeuri	Pag. 67
5.4.	Arii protejate	Pag. 67
Cap. 6	DISPARITĂȚI TERITORIALE	Pag. 74
6.1	Structura așezărilor	Pag. 74
6.2	Documente strategice	Pag. 76
II.	SINTEZA PROGRAMULUI DE DEZVOLTARE A COMUNEI RĂSTOLIȚA 2021-2027	Pag. 113
	ANALIZA SWOT A COMUNEI RĂSTOLIȚA	Pag. 113
III.	PRIORITĂȚILE DEZVOLTĂRII COMUNEI RĂSTOLIȚA 2021-2027	Pag. 120
III.1	Obiectivul strategic	Pag. 120

III.2	Prioritățile de dezvoltare	Pag. 121
IV.	PLANUL DE ACȚIUNE PENTRU DEZVOLTAREA COMUNEI RĂSTOLIȚA 2021-2027	Pag. 124
IV.1	Linii directoare	Pag. 124
IV.2	Portofoliu de proiecte	Pag. 127
IV.3	Proiecte propuse spre implementare în comuna Răstolița până în anul 2027	Pag. 145
IV.4	Prioritizarea proiectelor	Pag. 147
	Monitorizarea, evaluarea și implementarea Strategiei de dezvoltare a comunei Răstolița 2021-2027	Pag. 149

CUVÂNTUL PRIMARULUI

Integrarea României în cadrul Uniunii Europea ne oferă o serie de oportunități și beneficii cetățenilor, administrației publice locale și instituțiilor publice din comuna Răstolița. Identificarea și conștientizarea problemelor, a necesităților, dar și stabilirea și aplicarea soluțiilor adecvate, constituie calea cea mai potrivită în politica de dezvoltare locală pentru creșterea nivelului de trai al cetățenilor în vederea apropierii de nivelul de dezvoltare existent în comunitățile similare ale Uniunii Europene.

Existența Fondurilor Europene reprezintă o oportunitate importantă pentru realizarea și implementarea unor proiecte ce vor avea ca scop dezvoltarea comunei, creșterea nivelului de trai al cetățenilor și reducerea disparităților față de comunele mai dezvoltate din România.

Realizarea și implementarea Strategiei de Dezvoltare a comunei Răstolița 2021-2027 are drept scop identificarea și utilizarea oportunităților ce vor apărea, în scopul dezvoltării comunei, stabilirea unor obiective atât pe termen scurt și pe termen mediu și lung, cât și stabilirea unor linii directoare în vederea atingerii obiectivelor propuse prin această strategie.

SUMAR EXECUTIV

Din punct de vedere al dezvoltării, zonele rurale înregistrează un decalaj semnificativ față de zonele urbane și se caracterizează prin: deficiențe structurale persistente (numărul mare al populației ocupate în agricultură, îmbătrânirea populației, un număr mare de exploatații de subzistență etc.), valoare adăugată scăzută a produselor agro-alimentare, randamentele și productivitatea muncii scăzute în special în agricultura de semisubzistență, spirit antreprenorial slab pentru dezvoltarea activităților economice, acces redus la credite; o piață a terenurilor nefuncțională, o modestă orientare către export, investiții insuficiente în cercetare și dezvoltare, accesul la servicii și infrastructură reduse față de zonele urbane, creșterea continuă a disparităților regionale, o pondere ridicată a populației expuse riscului de sărăcie și excluziune socială, o serie de riscuri pentru oameni și mediu exacerbate de schimbările climatice și care reprezintă o amenințare pentru zonele rurale și, în general, a teritoriului național.

Pentru reducerea acestor disparități sunt necesare investiții în infrastructura și în capitalul uman din mediul rural. Aceste investiții pot fi realizate mai ușor utilizându-se fondurile europene nerambursabile, puse la dispoziția României de către Uniunea Europeană pentru perioada 2021-2027 prin diverse Programe Operaționale.

În primul rând, pentru accesarea fondurilor europene, autoritățile publice locale trebuie să identifice problemele cu care se confruntă, modul de rezolvare a acestora, să identifice oportunitățile și avantajele de care dispun pe teritoriul comunei și să le valorifice în scopul creșterii calității vieții cetățenilor și implicit să realizeze strategia de dezvoltare locală, care să conțină toate aceste informații, respectiv proiectele propuse spre realizare pentru perioada 2021-2027.

Necesitatea elaborării “*Strategiei de dezvoltare a comunei Răstolița 2021-2027*” a apărut în contextul în care România se află în etapa de pregătire a programelor de finanțare pentru perioada 2021-2027, precum și necesitatea absorbției banilor alocați de Uniunea Europeană prin intermediul proiectelor de investiții.

Scopul inițierii de către primăria comunei Răstolița a proiectului de elaborare a strategiei de dezvoltare este acela de a asigura comunei o viziune strategică pe termen lung și coerența în promovarea proiectelor de investiții la nivelul Autorității Publice Locale, astfel încât să se asigure dezvoltarea economică și socială durabilă a comunei în concordanță cu programele de finanțare și necesitățile comunei.

Procesul de planificare strategică pentru comuna Răstolița presupune identificarea direcțiilor, obiectivelor și proiectelor de dezvoltare strategică ce presupun aplicarea pe termen scurt (în intervalul 2021-2023) și termen mediu (în intervalul 2024-2027) a priorităților identificate.

În vederea realizării acestui demers strategic, s-au parcurs etapele de analiză a obiectivelor, colectarea datelor necesare întocmirii analizei situației actuale, formularea viziunii, realizarea analizei situației curente în comună, identificarea disparităților, efectuarea analizei SWOT, formularea direcțiilor de dezvoltare, stabilirea criteriilor de prioritizare a proiectelor, planificarea financiară și stabilirea unor măsuri de monitorizare și evaluare a procesului de implementare strategică.

Obiectivele strategiei

Obiectivul elaborării documentului „**Strategia de dezvoltare a comunei Răstolița 2021-2027**„ este acela de a se identifica problemele cu care se confruntă locuitorii și Autoritățile Publice Locale, potențialul de care dispune comuna, punctele tari și punctele slabe ale acesteia în diferite sectoare: infrastructură, mediu, resurse umane, agricultură, mediu de afaceri etc.

Prin strategie se propun proiecte care odată elaborate și implementate au ca scop eliminarea sau ameliorarea efectelor negative ale punctelor slabe ale comunei, valorificarea la maxim a potențialului de care dispune, fapt ce duce la creșterea calității vieții locuitorilor, creșterea nivelului de trai și alinierea la normele impuse de Uniunea Europeană.

Viziunea propusă pentru comuna Răstolița este:

“Comuna Răstolița va fi o localitate prosperă din punct de vedere economic, capabilă să ofere locuitorilor săi confortul de a trai la un standard calitativ ridicat într-o comunitate responsabilă, guvernată de autorități publice locale transparente și oneste, care contribuie la dezvoltarea durabilă a localității și care, în același timp păstrează tradițiile și obiceiurile locale.”

Obiectivul strategic al comunei Răstolița este: “Utilizarea eficientă a tuturor resurselor fizice și umane, pentru realizarea unei dezvoltări economice și sociale durabile, care să ducă pe termen lung la creșterea standardului de viață al populației.”

Obiectivele specifice de dezvoltare a comunei Răstolița sunt următoarele:

- Dezvoltarea infrastructurii de bază: apă, electricitate, canalizare, distribuție gaze, căi de transport;
- Construcția de noi locuințe;
- Acțiuni de protecție a mediului și reabilitare a zonelor expuse riscurilor naturale;
- Exploatarea potențialului agricol;
- Reabilitarea monumentelor istorice și culturale;
- Dezvoltarea turismului;
- Îmbunătățirea infrastructurii de învățământ prin reabilitarea, modernizarea și dotarea unităților școlare;
- Îmbunătățirea sistemului sanitar prin reabilitarea, modernizarea și crearea de noi unități sanitare;
- Stimularea dezvoltării sectorului IMM-urilor prin programe care să sprijine crearea și dezvoltarea acestora;
- Amenajarea și extinderea spațiilor verzi;
- Programe pentru stimularea antreprenoriatului, programe pentru reorientare profesională, pentru dezvoltarea resurselor umane și ocuparea forței de muncă și programe ce facilitează accesul pe piața muncii a persoanelor vulnerabile;
- Modernizarea și extinderea infrastructurii sportive.

Context politic

Prin Strategia de Dezvoltare a Comunei Răstolița 2021-2027 se urmărește impulsivarea și coordonarea dezvoltării generale a județului prin valorificarea potențialului comunei pentru a obține o dezvoltare teritorială echilibrată.

Bazat pe principiul subsidiarității, au fost luate în considerare acele acțiuni care cad în mod special în sarcina competențelor autorităților și organismelor locale, caracteristicile naturale, social-economice și culturale din comună, dar și utilizarea resurselor interne.

Aplicarea strategiei impune fără echivoc cooperare între actorii locali: administrația publică locală, celelalte instituții de la nivelul comunei, agenții economici, organizațiile non-profit și societatea civilă în ansamblu, cât și o intensă colaborare cu alți parteneri din țară, europeni și internaționali.

Strategia cuprinde principalele direcții de dezvoltare viitoare ale comunei.

Scopul imediat al strategiei este acela de a pune la dispoziția primăriei comunei Răstolița și actorilor socio-economici din comună, un instrument de lucru care să faciliteze luarea unor decizii necesare dezvoltării armonioase și echilibrate a comunei.

Necesitatea acordării de asistență financiară:

Realizarea obiectivelor strategiei este posibilă numai prin implicarea unor importante fonduri financiare prin care să poată fi susținute măsurile necesare.

Aceste sume nu pot fi asigurate doar din bugetul central și bugetele locale, în consecință apare necesitatea atragerii de asistență financiară din fondurile Uniunii Europene și din alte surse de finanțare disponibile.

Concluzii:

- Dezvoltarea comunei nu reprezintă doar o problemă a autorităților locale, ci ține de voința și capacitatea comunității de a defini obiective strategice și de a le transpune în programe operaționale.
- Comuna Răstolița se confruntă cu probleme specifice unei comune în plină dezvoltare. Comunitatea locală trebuie să-și asume această poziționare și să o speculeze.
- Comuna Răstolița se află mult deasupra altor comunități similare datorită resurselor de inteligență și antreprenoriat disponibile. Valorificarea la standarde de eficiență ridicată a acestor resurse poate duce la dezvoltarea unui profil creativ și inovativ unic în regiune.
- Comuna Răstolița deține un potențial deosebit în ceea ce privește dezvoltarea unor activități economice (sau de altă natură) ce se bazează pe resurse umane înalt calificate.
- Creșterea calității vieții în comuna Răstolița este un element strategic indispensabil dezvoltării viitoare a comunei.
- Succesul strategiei la nivel tactic și operațional depinde de capacitatea comunității de a forma grupuri comune de lucru (administrație-grupuri interesate) care să implementeze programele structurate la nivel strategic, să le monitorizeze, să le evalueze și să le corecteze în timp.

Metodologia procesului de planificare strategică

Procesul de planificare strategică este un demers continuu care, pornind de la stabilirea viziunii de dezvoltare a comunei stabilește obiective, priorități și planuri de acțiune, toate aceste concentrate într-un sistem a cărui realizare presupune ambiție, efort și capacitatea de surmontare a dificultăților ivite în cale. Acest proces de planificare stabilește cadrul de coordonare în care acțiunile și măsurile vor duce la materializarea în termenul stabilit a obiectivelor propuse și asumate de către autoritatea publică locală.

Demersul de planificare strategică pentru comuna Răstolița s-a efectuat prin aducerea la un numitor comun a intereselor părților ce pot fi implicate în implementarea strategiei: autoritatea publică locală, comunitatea locală, mediul asociativ și mediul economic.

Elaborarea „**Strategiei de dezvoltare a comunei Răstolița 2021-2027**” s-a realizat în mai multe etape astfel:

1. Identificarea obiectivelor de dezvoltare națională, regională și județeană și stabilirea unor repere cuantificabile aferente acestor linii strategice.
2. Stabilirea domeniilor de interes pentru dezvoltarea strategică a comunei Răstolița, în concordanță cu obiectivele de dezvoltare strategică la nivel național, regional și județean. În această etapă au fost identificate 5 domenii majore de interes în vederea aplicării măsurilor de intervenție care să constituie mai apoi baza demersului strategic al comunei Răstolița: **Dezvoltarea infrastructurii locale, Creșterea ocupării forței de muncă și dezvoltarea resurselor umane, Dezvoltarea turismului, Sprijinirea afacerilor, Dezvoltarea durabilă a localității.** Acestea corespund cu prioritățile de dezvoltare a județului Mureș, a Regiunii Centru și a României.
3. Procesul de colectare a informațiilor necesare realizării evaluării preliminare a situației actuale a comunei Răstolița. Acest proces a avut la bază următoarele acțiuni:

Colectarea datelor ce vizează informații privind:

- a. Zona geografică în care se află comuna;
 - b. Resursele naturale de care dispune;
 - c. Infrastructura: de transport, telecomunicații, comunicații date și internet, tehnico-edilitară, pentru inițiere și dezvoltare în afaceri, educațională, sanitară, socială și de cultură, de turism;
 - d. Date statistice colectate de la Institutul Național de Statistică;
 - e. Documente sau informații furnizate de către autoritatea publică locală;
 - f. Studii, planuri, strategii, rapoarte publicate de către instituții abilitate, din diferite domenii de interes, care activează la nivel național, regional, județean sau local;
 - g. Pagini web ale unor instituții publice naționale.
4. Formularea viziunii de dezvoltare a comunei Răstolița.
 5. Realizarea analizei situației actuale a comunei Răstolița în ceea ce privește domeniile de interes identificate anterior, pe baza informațiilor colectate.
 6. Identificarea disparităților comunei Răstolița față de comunele, zonele mai dezvoltate din județul Mureș. Această etapă are în componență următoarele proceduri:
 - a. Stabilirea indicatorilor de referință pentru comuna Răstolița față de care se efectuează analiza situației actuale;
 - b. Analiza situației curente pe baza tuturor informațiilor colectate;
 - c. Identificarea disparităților la nivel local față de obiectivele de referință stabilite la nivel de comună;
 7. Realizarea analizei SWOT pentru fiecare domeniu de interes: analiza presupune identificarea punctelor tari (factorii care creează un avantaj competitiv al comunei Răstolița, care conferă atractivitate), a punctelor slabe (factorii care aduc obstacole în calea dezvoltării domeniului de interes), a oportunităților (factorii care pot potența avantajele competitive identificate la nivelul punctelor tari) și a amenințărilor (factorii care prezintă o posibilă piedică sau o tendință nefavorabilă ce poate apărea în dezvoltarea domeniului de interes).

În stabilirea punctelor tari și slabe s-au avut în vedere disparitățile între situația actuală și obiectivele de dezvoltare stabilite în documentele strategice. Ca și instrument de lucru, s-au folosit tabele comparative pentru fiecare domeniu strategic de dezvoltare a comunei Răstolița.

8. Formularea direcțiilor de dezvoltare a comunei Răstolița.
9. Stabilirea proiectelor de dezvoltare locală. În urma prelucrării și interpretării datelor se obțin informații care permit identificarea proiectelor care au ca scop valorificarea potențialului economic, social și turistic al comunei, ameliorarea sau eliminarea efectelor negative a punctelor slabe, dezvoltarea comunei prin valorificarea și exploatarea la maxim a punctelor tari.
10. Stabilirea criteriilor de prioritizare a proiectelor propuse în etapa de trasare a direcțiilor de dezvoltare a comunei Răstolița. S-au folosit următoarele criterii de prioritizare:
 - Criteriul 1: Existența unui Studiu de Fezabilitate aferent proiectului;
 - Criteriul 2: Procentul sumei nerambursabile în totalul valorii proiectului;
 - Criteriul 3: Disponibilitatea fondurilor nerambursabile în cadrul programului de care aparține proiectul propus.
11. Stabilirea unor măsuri de monitorizare și evaluare a procesului de implementare a propunerilor de dezvoltare strategică a comunei Răstolița.

I. ANALIZA ECONOMICO-SOCIALĂ A LOCALITĂȚII

CAPITOLUL 1. DESCRIEREA GENERALĂ

1.1. Situația socio-economică a comunei Răstolița

Localizare

Comuna Răstolița face parte din județul Mureș, care, conform asocierii voluntare a mai multor județe învecinate, formează Regiunea Centru. Județul Mureș, pitoresc cadru natural al spațiului carpato-danubian, este situat în partea central-nordică a României, în Podișul Transilvaniei, în bazinul superior al râului Mureș și bazinele râurilor Târnava Mare și Târnava Mică, fiind cuprins între meridianele 23°55' și 25°14' longitudine estică și paralelele 46°09' și 47°00' latitudine nordică. Suprafața sa de 6.714 km², ce reprezintă 2,8% din suprafața țării, coboară în trepte de pe crestele Carpaților Răsăriteni spre Podișul Târnavelor și Câmpia Transilvaniei. Dispunând de condiții naturale deosebit de variate și prielnice unei ample dezvoltări economice, județul Mureș se învecinează la nord-est cu județul Suceava, la est cu județul Harghita, la sud-est cu județul Brașov, la sud cu județul Sibiu, la sud-vest cu județul Alba, la vest cu județul Cluj, iar la nord cu județul Bistrița-Năsăud.

Comuna Răstolița este situată la poalele munților Călimani și Ghiurghiului la o altitudine de 530 m. Aceasta este atestată documentar în anul 1812, însă în interiorul bisericuței de lemn din localitate, se află o plăcuță care are inscripționată data de 1780 și se poate considera prima informație documentară. Conform „Dicționarului istoric al localităților din Transilvania” (Suciu Coriolan), localitatea este atestată oficial din 1850, numindu-se Restol, Restosna, Restolca, Restolțu. În anul 1854 cătunele comunei Gălăoaia, Andreneasa și Iod, apar sub diferite denumiri ca: Galoja, Andranyasa, Andranyaszatalap, Andronyaszta, Iod, Iodu, iar restul satelor aparținătoare comunei sunt amintite în dicționarul istoric al localităților din Transilvania, ca fiind mai recente. Localitatea a atras ciobani din împrejurimile Reghinului cu nume ca: Gliga, Lircă, Simineț, Gabor, sau de peste munți, din Moldova, familiile Movileștilor. Aceste nume sunt și astăzi cele mai des întâlnite în comună. La sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, pe locul „leagănului de ciobani”, trăiau 70-80 de familii, care se aflau sub autoritatea a două familii feudale Bánffy și Kemény, care dețineau în vatra Mureșului aproximativ 100.000 ha de pădure. La fel ca localitatea vecină, Deda, comuna Răstolița se situează în domeniul feudal al Castelului din Brâncovenești aparținând baronului Kemény, ridicat în secolul al XV-lea.

Mureșul, principalul colector de apă în întregul bazin al Transilvaniei, străbate teritoriul comunei pe o lungime de 18 kilometri, de la Panduri, la limita cu localitatea Lunca Bradului, unde pătrunde în comună și până în aval de Gălăoaia, la Stărinoasa, unde părăsește comuna Răstolița. Principalii săi afluenți sunt pârâul Răstolița, care izvorăște din inima munților Călimani, pârâul Iodului și pârâul Borzia, cu izvoare principale din Munții Gurghiului, cum sunt pârâul Gălăoaia, pârâul Vișa, pârâul Porcu, pârâul Costeasa, pârâul Tomoroga, pârâul Costeasa Mică, pârâul Costeasa Mare, pârâul Andreneasa și pârâul Cobor.

Situată în interiorul arcului Carpatic, comuna Răstolița este favorizată de un relief armonios, care coboară în trepte de la est la vest, de la cei 2.100 m, pe care îl atinge creasta Călimanilor, până la lunca joasă a râului Mureș, unde altitudinea este de numai 600 m. Comuna are o suprafață de 26.598 ha și are următorii vecini:

- la nord: județele Suceava și Bistrița Năsăud;
- la sud: Comuna Gurghiu;

- la est: Comuna Lunca Bradului;
- la vest: Comunele Deda și Vătava.

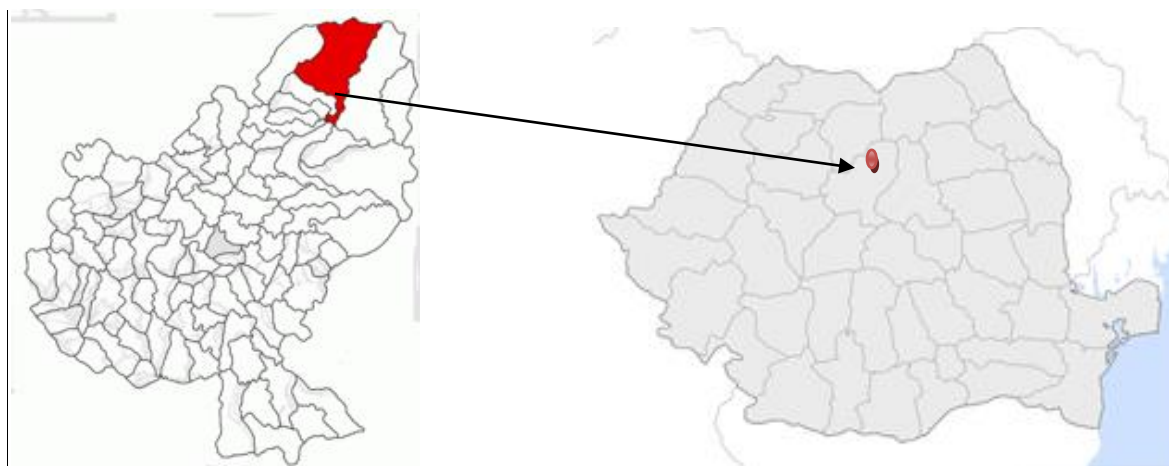
Comuna este formată din următoarele sate:

- Răstolița – centru de comună;
- Andreneasa;
- Borzia;
- Gălăoia;
- Iod

Figura 1. Stema comunei Răstolița

Figura 2. Încadrarea comunei Răstolița pe harta României și în județul Mureș

Suprafața

Suprafața comunei Răstolița este formată din suprafață agricolă și suprafață neagricolă, astfel:

Tabel 1. Suprafața comunei Răstolița

Denumire	Anul 2012	Anul 2013	Anul 2014
Agricolă din care:	5.652	5.652	5.652
- Arabilă	50	50	50
- Pășuni	5.032	5.032	5.032
- Fînețe	570	570	570
- Vii și pepiniere viticole	0	0	0
- Livezi și pepiniere pomicole	0	0	0
Neagricolă din care:	20.946	20.946	20.946
- Păduri și altă vegetație forestieră	20.364	20.364	20.475
- Ocupată cu ape, bălți	73	73	86
- Ocupată cu construcții	61	61	261
- Căi de comunicații și căi ferate	66	66	66
- Terenuri degradate și neproductive	382	382	58
Total	26.598	26.598	26.598

Sursa: Institutul Național de Statistică

Suprafața comunei Răstolița este de 26.598 hectare, din care 5.652 hectare este suprafață agricolă și 20.946 hectare este suprafață neagricolă.

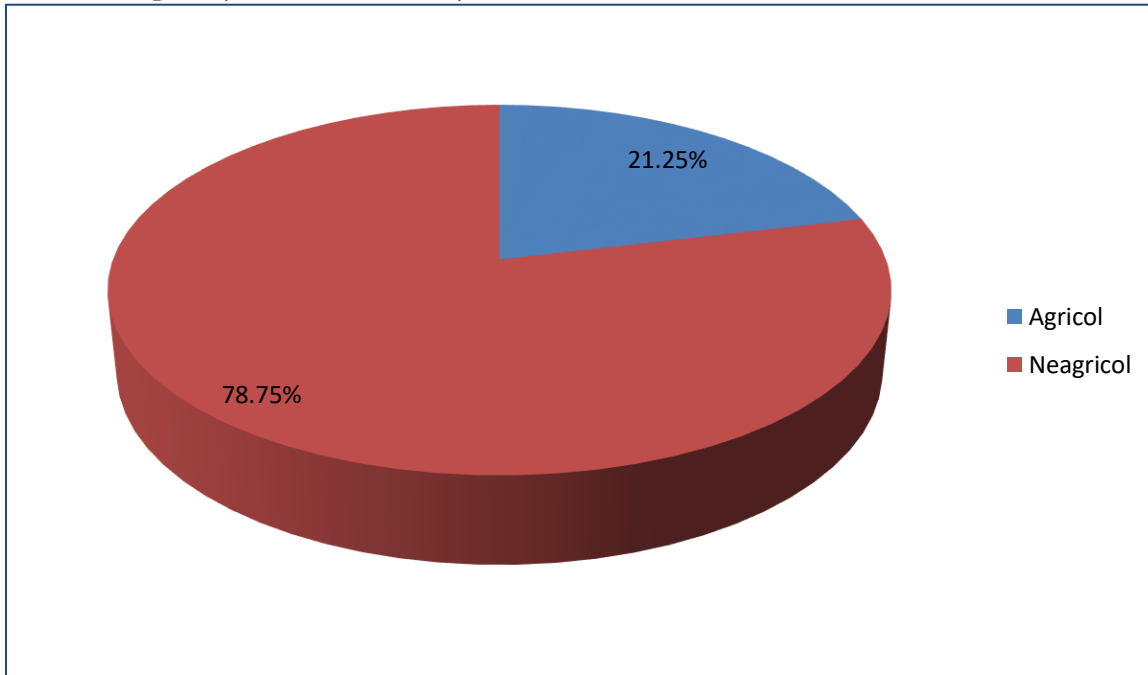
În cei 3 ani analizați, atât suprafața agricolă cât și cea neagricolă rămâne constantă. Totuși, în cazul suprafeței neagricole, în anul 2014 față de anul 2012, se poate observa faptul că suprafața ocupată cu păduri crește cu 111 hectare, cea ocupată cu ape și bălți crește cu 13 hectare, cea ocupată cu construcții crește cu 200 hectare, iar cea ocupată cu terenuri degradate și

neproductive scade cu 324 hectare, ceea ce înseamnă că aceste terenuri au fost valorificate și utilizate în scopuri mai utile.

În cazul suprafeței agricole, majoritar sunt terenurile pășunile, urmate de fânețe, iar în cazul suprafeței neagricole, majoritar sunt terenurile ocupate cu păduri și altă vegetație forestieră.

Grafic 1. Suprafața comunei Răstolița

-%-

Din punct de vedere procentual, suprafața agricolă ocupă 21,25 % din suprafața comunei Răstolița, iar cea neagricolă ocupă 78.75 %.

Clima

Trăsăturile climatice ale județului Mureș sunt o consecință a poziției sale în centrul Transilvaniei, fapt care încadrează teritoriul în subprovincia climatică temperat-continental moderată, definită de circulația și caracterul maselor de aer din vest și nord-vest.

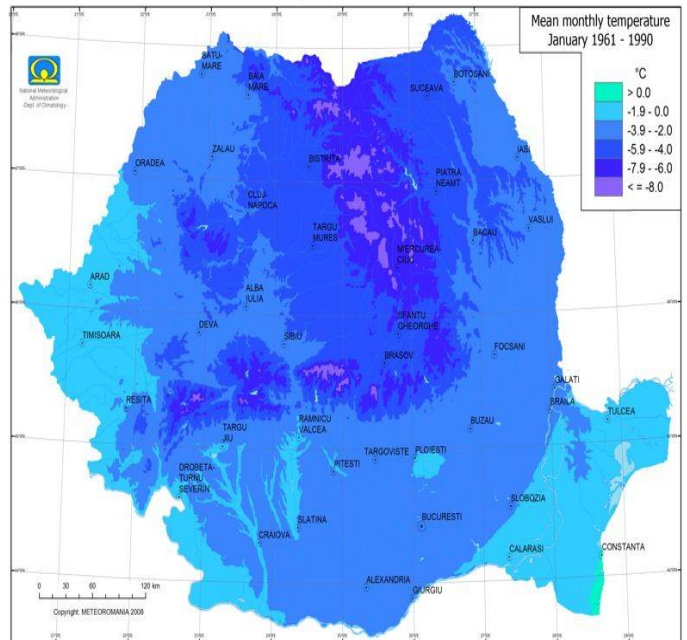
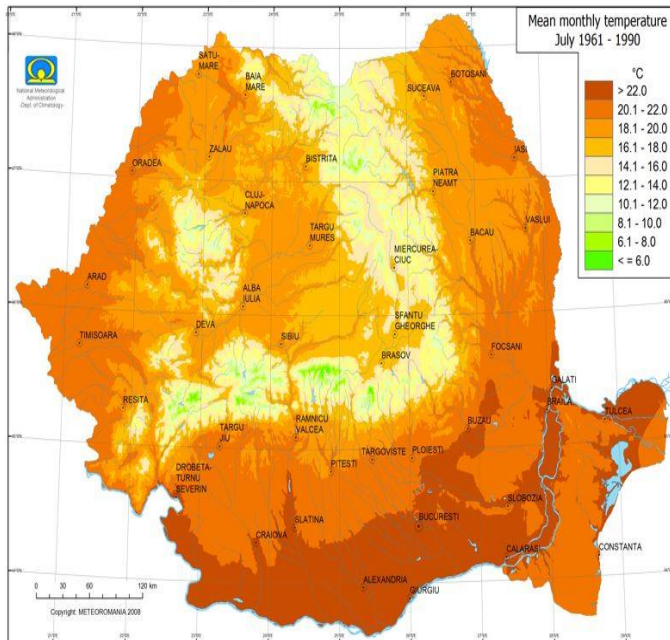
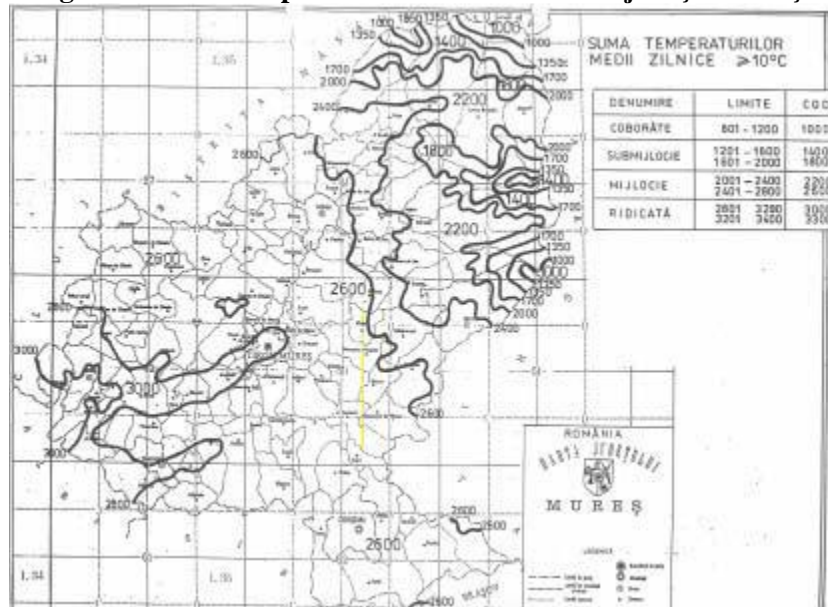
Acestui teritoriu îi sunt specifice verile mai calduroase, iernile lungi și reci, mai ales în sectorul montan, cu inversiuni de temperatură pe văi. În partea de vest a județului climatul este mai cald și mai secetos. Datorită localizării în partea centrală a țării, teritoriul este supus în cea mai mare parte a anului circulației maselor de aer dinspre vest și nord-vest, cu intensitate și frecvența mijlocie, viteza medie fiind de 3,1 cm/s. În timpul iernii sunt frecvente vânturile dinspre nord-est care ating uneori viteze ce depășesc 50 m/s.

Clima în comuna Răstolița se situează în sectorul de climă continental - moderat de dealuri și păduri. Prin urmare acestei zone îi sunt specifice verile relativ calduroase și iernile lungi și reci. Regimul precipitațiilor se încadrează în limitele multianuale de 780-820 mm și are o repartiție relativ uniformă. Cantitățile cele mai mari se înregistrează în perioada de tranziție primăvară-toamnă și sunt mai scăzute iarna. Vânturile dominante sunt cele de Vest și Nord-vest, cu intensitate și frecvență mijlocie, cu excepția perioadelor de manifestare a unor factori climatici, când vântul dominant este cel de est și cel de nord-est, canalizat și intensificat dinamic pe vale.

Resurse termice

Temperatura medie în județul Mureș oscilează între $8,0^{\circ} - 9,4^{\circ} \text{ C}$ în zonele agricole, scăzând pe măsura creșterii altitudinii. Amplitudinea medie termică este de $23^{\circ} - 24^{\circ} \text{ C}$, maximele absolute putând urca până la $38^{\circ} - 39^{\circ} \text{ C}$ (temperatura record $40,5^{\circ} \text{ C}$, Săbed, 15 – 16 august 1952), iar cele minime absolute pot coborî sub $- 32^{\circ} \text{ C}$ ($- 32,8^{\circ} \text{ C}$, Târgu Mureș 25 ianuarie 1942 și 23 ianuarie 1963). Alături de factorul termic, durata de strălucire a soarelui are o importanță deosebită în asimilația clorofiliană, acumularea zahărului, precum și în cuantumul producției agricole. În sezonul de vegetație se înregistrează în medie 1.440 – 1.550 ore de strălucire a soarelui, reprezentând 48 – 52 % din durata astronomică posibilă. Valori mai ridicate se realizează pe Câmpia Transilvaniei și în jumătatea estică a Podișului Târnavelor.

Figura 3. Suma temperaturilor medii zilnice în județul Mureș

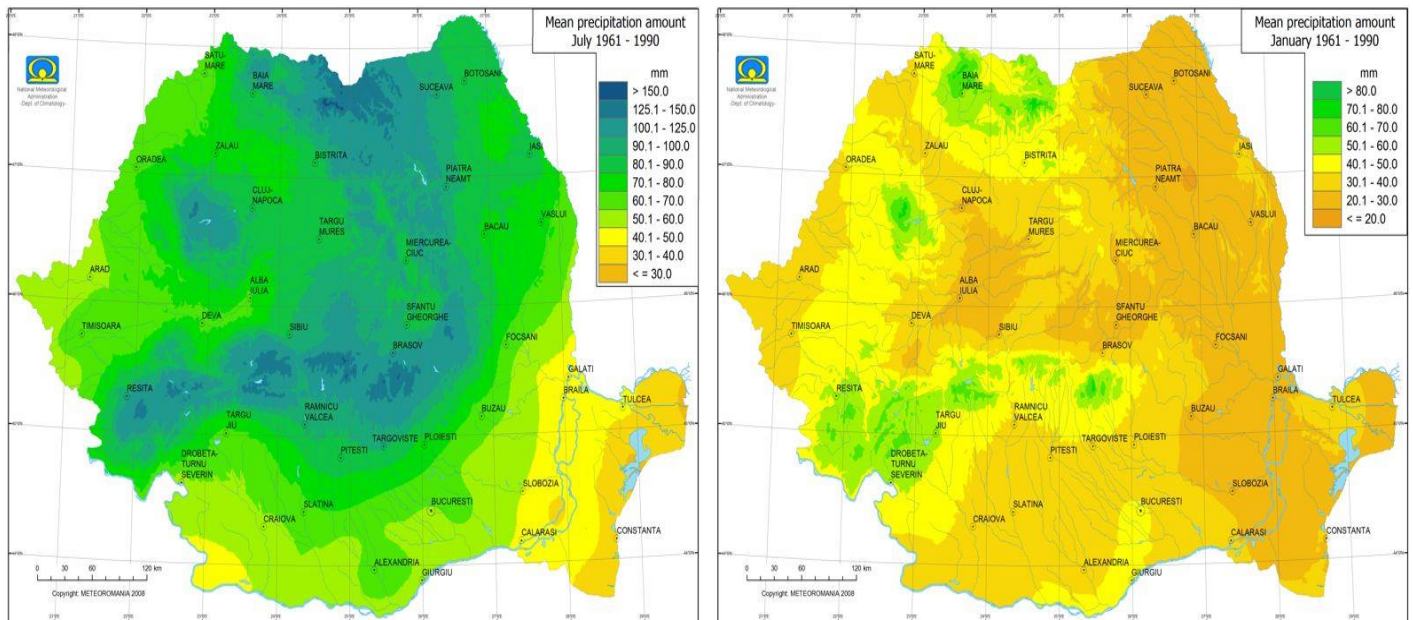
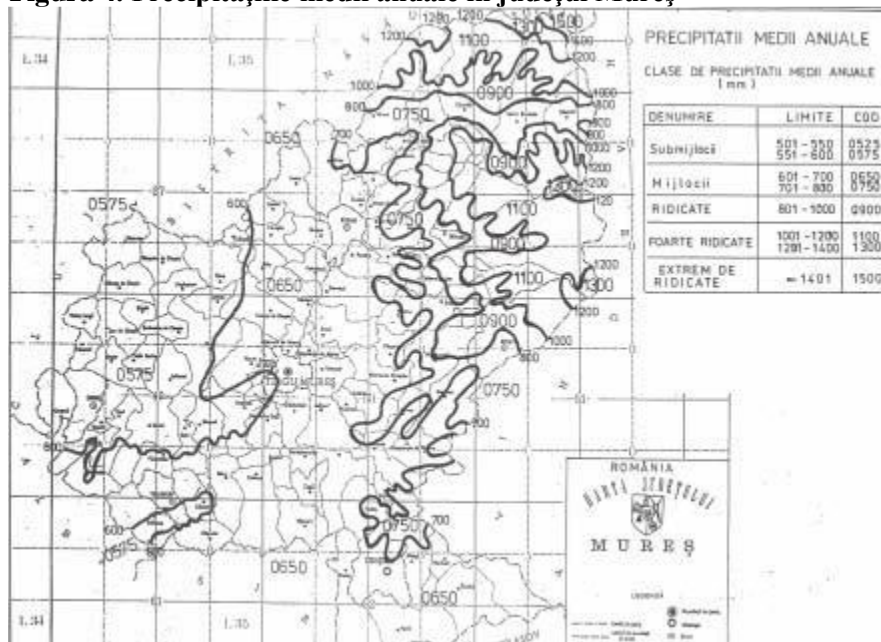

Resurse pluviometrice

Precipitațiile atmosferice în județ nu sunt foarte consistente, situându-se în jurul a 600 mm anual, cu valori scăzute în vestul județului (Luduș, Sânpetru de Câmpie, Râciu, Sărmaș), cu valori mai ridicate în centru (Reghin, Sâncraiu de Mureș, Târnăveni, Sighișoara) și cu clase de precipitații ridicate și foarte ridicate în zona submontană și montană. Din analiza figurii nr. 3 rezultă că în județul Mureș se disting patru zone în privința balanței – precipitațiilor și – evapotranspirației. Se înregistrează un deficit slab de umiditate (- 100 mm) în vestul Câmpiei Transilvane, slab și moderat excedentar în centrul și estul județului și o zonă puternic excedentară în zona montană. Din analiza factorilor climatigeni și din resurse agrometeorologice, rezultă că în județ sunt condiții optime pentru majoritatea culturilor, de la cereale, plante tehnice până la plantații horticole.

Râul Mureș este principalul colector de apă în din întregul bazin al Transilvaniei. Acesta străbate teritoriul comunei Răstolița pe o lungime de 18 kilometri, de la Panduri, de la limita comunei Lunca Bradului, unde pătrunde în comună și până în aval de Gălăoia, la Stărinoasa, unde părăsește comuna Răstolița. Principalii săi afluenți sunt pârâul Răstolița, care izvorăște din inima munților Călimani, pârâul Iodului și pârâul Borzia, cu izvoare principale din Munții Gurghiului, cum sunt pârâul Gălăoia, pârâul Vișa, pârâul Porcu, pârâul Costeasa, pârâul Tomoroga, pârâul Costeasa Mică, pârâul Costeasa Mare, pârâul Andreneaș și pârâul Cobor. "Amenajarea Hidroenergetică Răstolița" reprezintă în principiu sistematizarea bazinului hidrografic al Râului Mureș, prin captarea celor mai importanți afluenți într-un lac de acumulare cu o suprafață de aprox 250 ha. Amenajarea se compune dintr-un baraj de arocamente cu mască de beton având o înălțime de 104 m, volumul acumulat în lacul din amonte care este de circa 14.000.000 mc apă, lacul se dezvoltă pe pârâul Răstolița. În cadrul amenajării sunt prevăzute și două captări montane, ramura vest de 11 km care captează pârâul Vișa, Gălăoia Mare și pârâul Bistra, ramura est de 4,7 km, care captează pârâul Bradu și Ilva Mare. După uzinare debitul se descarcă în bazinul compensator și de acolo în râul Mureș. Scopul principal al amenajării este controlul și reglementarea debitelor pe râul Mureș, în aval de acumulare.

Figura 4. Precipitațiile medii anuale în județul Mureș

Calitatea solului

Zonarea solurilor este strâns legată de relief și de condițiile climaterice, factori care au determinat delimitarea unor zone pedogeoclimaterice distincte:

- Nord-Estul județului se caracterizează prin prezența unor forme de relief puternic accidentate, soluri scheletice, cu aciditate pronunțată, slab aprovizionate cu elemente nutritive. Aceste soluri nu sunt favorabile culturilor agricole, dar se pretează pentru pășuni și fânețe, precum și pentru silvicultură.
- Zona centrală și central-sudică, cu climă răcoroasă umedă, cu un relief moderat accidentat și luncile râurilor, constituie suprafața agricolă cea mai mare din cadrul județului.

Din grupele mari de soluri, suprafețe mari ocupă solurile brune acide. Acestea s-au format în zona montană de la altitudinea de 450 m, în condiții de climă rece și umedă care face ca materia organică să fie numai parțial descompusă de către microorganismele, procesul foarte lent ducând la acidifierea accentuată a solului. Aceste soluri sunt ocupate de vegetație forestieră, fânețe naturale, pășuni montane și într-o mică măsură, suprafețe izolate cultivate cu cartofi și ovăz, fiind sărace în substanțe nutritive, acestea determină o fertilitate naturală scăzută.

Extinderea pădurilor de rășinoase în dauna altor specii autohtone, în special a fagului, explică predominarea solurilor brune acide și a solurilor brune feriiluviale- podzolice. Aceste soluri sunt extinse în partea inferioară a arealului, pe versanți variat înclinați și cumpene înguste, sub păduri de fag și molid, în care apar uneori – mai ales în molidișurile superioare – Vaccinium sp. și mușchi. Litosolurile sunt soluri neevoluate, scheletice, care s-au format pe roci eruptive și metamorfice, ocupând masivele înalte, având o importanță mică. Solurile brune podzolice au valoare mediocră, fiind mai importante din punct de vedere silvic și pastoral. Sub pajiștile alpine întâlnim solurile humico – silicatică. Aluviunile și solurile aluvionale se întâlnesc pe luncile inundabile ale principalelor cursuri de apă

1.2. Factori ai potențialului economic local

1.2.1. Resurse naturale

Gestionarea durabilă a resurselor naturale reprezintă o prioritate a strategiei de dezvoltare rurală 2021-2027, fiind reflectată și în analiza SWOT. Nevoile identificate ca prioritare în această strategie se referă la biodiversitate în zonele cu înaltă valoare naturală, gestionarea durabilă a pădurilor și accesibilitate, extinderea zonelor forestiere, calitatea apei și a solului, emisiile de gaze cu efect de seră (GES) și adaptarea la schimbările climatice. Intervențiile PNDR vor contribui la limitarea amprentei de carbon provenită din agricultură și promovarea adaptării la schimbările climatice în agricultură și în zonele rurale. Instruirea și serviciile de consultanță vor juca un rol important în informarea și pregătirea în domeniile menționate cu privire la cerințele obligatorii legate de mediu și schimbări climatice, cu privire la modernizarea fermei, inovare, competitivitate și antreprenariat. Calitatea mediului și biodiversitatea sunt supuse presiunii din perspectiva procesului natural și a activităților economice. Există o nevoie stringentă de a îmbunătăți condițiile de mediu și de a promova practici durabile în agricultură și în economie, în general. Terenurile cu înalta valoare naturală (HNV) a căror suprafață reprezintă aproximativ 16% din totalul terenurilor agricole și silvice sunt un factor important pentru biodiversitate.

Creșterea suprafeței împădurite constituie o nevoie prioritară, aceasta contribuind la procesul de adaptare la schimbările climatice și la reducerea emisiilor de GES. Se estimează că suprafețe semnificative de teren agricol sunt afectate de diverse fenomene de degradare a solului, fiind potrivite pentru împădurire. Există o corelare puternică între nevoia de promovare a biodiversității și împăduririi și nevoia de formare și consultanță la nivel local pentru a promova bunele practici în agricultură și silvicultură cu privire la peisaj și managementul ecosistemelor. Aceste concepte sunt relativ noi în România, dar există potențial pentru ca aceste idei să fie consolidate în cultura fermierilor și silvicultorilor.

Existența unor resurse naturale de suprafață și a unor bogății naturale ale solului, contribuie la ridicarea potențialului economic al județului. Varietatea formelor de relief și a condițiilor geologico-tectonice, stratigrafice și petrografice, au determinat o diversitate a bogățiilor subsolului.

Altă resursă importantă o constituie pădurile întinse de foioase și conifere. Suprafața fondului forestier este de 209.963 ha, reprezentând 31,27 % din suprafața județului Mureș. Pădurile sunt una din cele mai importante resurse naturale, având o valoare deosebită pentru mediu și economie. Din totalul fondului forestier, suprafața pădurilor este de 209.963 ha, între care cele mai extinse sunt pădurile de foioase (62,97 %), în timp ce pădurile de rășinoase ocupă 37 % din suprafața fondului forestier.

Cea mai importantă resursă a subsolului o constituie zăcămintele de gaz metan, descoperite la Sărmășel în anul 1907, pentru prima oară în Europa, în urma unui foraj de exploatare a unor presupuse săruri de potasiu. Până în prezent, în cuprinsul județului sunt cunoscute circa 30 de câmpuri (domuri) gazifere, care, în funcție de raporturile tectonice dintre ele, aparțin la două din cele trei zone de domuri din Depresiunea Transilvaniei, respectiv zona centrală și cea nordică.

În anul 2004, un procent de 39,48 % din totalul producției naționale de gaz metan este extras pe teritoriul județului Mureș, față de 62,5 % din anul 2002. Pe lângă această scădere evidentă, trebuie menționat faptul că și la nivel național producția de gaze naturale este în scădere, lucru datorat scăderii resurselor de gaze naturale, ceea ce va duce, implicit, la creșterea importurilor.

În zona deluroasă din Subcarpații interni, Podișul Târnavelor și Câmpia Transilvaniei predomină depozitele sedimentare de nisipuri, marne, argile care pot fi utilizate în fabricarea unor materiale de construcții, iar unele varietăți cuarțoase (în zona Sovata) la fabricarea sticlei.

O răspândire mai limitată, dar totuși în rezerve considerabile, o au depozitele mobile de bolovăniș, pietriș și balast, extrase în numeroase puncte și folosite ca materiale de construcție brute sau prelucrate industrial. Astfel de rezerve potențiale de agregate minerale întâlnindu-se pe cursul râurilor din județul Mureș.

Sarea comună, sarea gemă sau sarea de bucătărie reprezintă una din bogățiile de seamă ale podișului transilvanian. Masivul de sare de la Praid este cel mai bine descoperit de eroziunea văii Corond și afluenții săi; apele de șiroire au săpat șanțulețe și creste ascuțite (custru). Reprezintă unul dintre masivele de diapire cel mai puternic deformat.

Existența unor resurse naturale de suprafață și a unor bogății naturale ale solului, contribuie la ridicarea potențialului economic al comunei.

Vegetația

În această zonă, pajiștile sunt dominate de *Festuca rubra*, *Nardus stricta*, *Poa annua* etc. Pajiștile montane, apărute pe locul pădurilor defrișate ale culmilor cu altitudini mai scunde de 1800 m, sunt compuse din ierburi de talie medie și înaltă, mai frecvente fiind *Festuca rubra*, *Agrostis tenuis*, *Nardus stricta* și altele. Pajiștile de dealuri și podișuri, dezvoltate între 700 și 200 m altitudine, au ca specii edificatoare ierburile *Agrostis tenuis*, *Festuca rupicola*, *Festuca valesiaca*, *Chrysopogon gryllus* etc., în porțiunile cu umiditate relativ ridicată, mai frecvente sunt *Agrostis stolonifera*, *Poa pratensis*, *Lolium perenne*, specii de *Carex* și de *Juncus*.

Și vegetația arborescentă are o dispunere etajată, prezentând un caracter specific fiecărei trepte de relief (la care participă clima, solurile, apele). Pădurile din România, care acoperă circa 27% din întregul teritoriu, au o structură foarte complexă, în compunerea lor intrând peste 200 de specii lemnoase, aproape 1000 de specii de ierburi și arbuști fructiferi, ciuperci, mușchi etc. În zona montană, la altitudini cuprinse între 1200 și 1800 metri, se dezvoltă etajul pădurilor de molid (*Picea abies*), alături de care mai apar rare exemplare de scoruș (*Sorbus aucuparia*), mestecăan (*Betula pendula*), paltin de munte (*Acer pseudoplatanus*), ulm de munte (*Ulmus glabra*). Între 800 și 1200 m altitudine se află pădurile de brad (puțin frecvente în compunere pură), precum și păduri de conifere în amestec cu fag și de fag în mare predominanță. Alături de

fag (*Fagus sylvatica*), de brad (*Abies alba*) și chiar de molid, mai apar specii de paltin de munte, ulm de munte, frasin (*Frasinus excelsior*), carpen (*Carpinus betulus*), iar la altitudini mai joase – gorun (*Quercus petraea*), tei (*Tilia tomentosa*).

Etajul pădurilor de gorun se întâlnește la altitudini de 200-800 metri și este net dominat de asociațiile de gorunete, alte specii fiind puțin prezente – fag, frasin, paltin, jugastru (*Acer campestre*), tei etc. Pădurile de cer (*Quercus cerris*) și garnită (*Quercus frainetto*), cele de stejar brumăriu (*Quercus pedunculiflora*), de stejar pufos (*Quercus pubescens*) și de stejar pedunculat (*Quercus robur*) alcătuiesc etajul vegetației arborescent din câmpie, la altitudini de 100-300 metri. Zăvoaiele, reprezentând asociații azonale, sunt alcătuite predominant din anin alb (*Alnus incana*) la munte, din anin negru (*Alnus glutinosa*) și salcie (*Salix fragilis*) la dealuri, din plop (*Populus alba*, *Populus nigra*), anin și salcie la câmpie.

Fauna

Animalele specifice zonei sunt: mistrețul și viezurele, lupul, vulpea, pisica salbatică, precum și specii din zonele vecine, ca iepurele, veverița, căprioara. De asemenea, în multe din aceste păduri a fost colonizat cerbul. Dintre păsări se remarcă ciocănitoarea și cinteza, precum și, prin colonizare, fazanul. În etajul pădurilor de fag și conifere, care se suprapune zonei montane și submontane, sunt caracteristice ursul, cerbul, râsul, apoi cocoșul de munte, găinușa de alun, iar în etajul alpin apar în mod frecvent capra neagră și acvila.

1.2.2. Infrastructura

1.2.2.1. Infrastructura de transport

Rețeaua stradală

Din cele mai vechi timpuri, regiunile cele mai prospere s-au situat fie de-a lungul căilor importante de comunicație fie la întretăierea lor. Potențialul de dezvoltare al unei regiuni este cu atât mai mare cu cât acea regiune dispune de o infrastructură de transport mai dezvoltată. Fără îndoială, infrastructura de transport se numără printre factorii cei mai importanți ai competitivității economice naționale sau regionale, alături de regimul fiscal, de infrastructura tehnologică și de cercetare sau de nivelul de pregătire a forței de muncă. Reciproca relației este de asemenea valabilă. Creșterea economică determină o creștere a nevoilor de transport chiar mai accentuată, creând o presiune suplimentară asupra infrastructurii existente.

În mod simetric, lipsa unei infrastructuri de transport adecvate poate sufoca dezvoltarea, iar economia regională stagnează sau chiar înregistrează un regres. Accesul dificil (măsurat în timp și cost) spre arealele cu funcțiuni economice, rezidențiale sau de agrement ale unei regiuni, face ca acea regiune să fie mai puțin atractivă atât pentru mediul de afaceri cât și pentru populație. Costurile mari de transport al mărfurilor (fie că vorbim de materii prime, semifabricate sau de produse finite) și deplasarea în condiții dificile a persoanelor dintr-o anumită zonă sunt factori ce descurajează investițiile economice și conduc la precarizarea treptată a acelei zone. De aceea, reducerea izolării cauzate de factori geografici (în cazul regiunilor preponderent montane sau insulare), de factori demografici (în cazul regiunilor cu populație dispersată) sau în zonele frontaliere constituie o preocupare constantă a Uniunii Europene.

Pe de altă parte, construirea și întreținerea infrastructurii de transport sunt activități cu un puternic efect multiplicator, ce creează numeroase locuri de muncă și impulsionează dezvoltarea

economică pe orizontală. Sectorul construcțiilor, industria materialelor de construcții, industria metalurgică, industria mașinilor și utilajelor de construcții și serviciile de proiectare sunt domeniile economice care au cel mai mult de câștigat în urma investițiilor în infrastructură. De aceea creșterea investițiilor publice în infrastructură este o metodă binecunoscută, devenită deja „clasică”, de stimulare a creșterii economice.

Dezvoltarea unei infrastructuri de transport în concordanță cu necesitățile de transport în creștere trebuie să rămână în permanență una din prioritățile autorităților naționale și locale, indiferent de constrângerile economice sau bugetare. România, deși are o poziție geografică avantajoasă, este din păcate un exemplu relevant de țară în care dezvoltarea economică este frânată de infrastructura de transport deficitară. Starea deplorabilă a șoselelor și a căilor ferate, întârzierea istorică în ce privește dezvoltarea sistemelor moderne de transport descurajează investițiile străine strategice, cu impact național sau regional, anulând practic atuurile de ordin fiscal sau cele legate de costul forței de muncă pe care le are România.

Preocuparea pentru dezvoltarea economică trebuie însă acompaniată de grija pentru calitatea mediului înconjurător și reducerea poluării generate de activitățile de transport. Doar printr-o asemenea abordare se poate vorbi de o dezvoltare durabilă, în beneficiul generațiilor de azi și al celor de mâine. În prezent, nu se mai poate concepe dezvoltarea infrastructurii de transport fără a realiza o evaluare completă a impactului acesteia asupra mediului și fără minimizarea consecințelor negative pe care construirea și exploatarea unor căi de transport le-ar putea avea asupra mediului înconjurător și asupra calității vieții oamenilor. Trebuie avute de asemenea în vedere raționalizarea costurilor și eficientizarea rețelei de transport. Dezvoltarea infrastructurii de transport trebuie gândită astfel încât să se asigure costuri de transport cât mai mici, iar efectele asupra mediului să fie cât mai reduse. De aceea, dezvoltarea durabilă a rețelelor de transporturi presupune o corectă prioritizare a rutelor de transport și punerea bazelor pentru dezvoltarea transportului intermodal.

Principalele căi rutiere internaționale care străbat Regiunea Centru și care facilitează accesul din și înspre aceasta la nivel național și internațional sunt:

- E60 Frontiera-Borș-Cluj Napoca-Târgu Mureș-Brașov-Ploiești-București-Slobozia-Constanța;
- E68 Frontiera Nădlac-Arad-Deva-Sebeș-Sibiu-Brașov;
- E81 Frontiera Giurgiu-București-Pitești-Sibiu-Cluj Napoca-Satu Mare-Frontiera Halmeu
- E574 Pitești-Brașov-Bacău;
- Coridorul IV Pan-European Frontiera Nădlac-Timișoara-Deva-Sebeș-Sibiu-Pitești-București-Slobozia-Constanța-cu ramură Sibiu-Brașov-București.

Datorită situației sale în centrul României, Regiunea Centru se bucură de o poziție privilegiată în ce privește accesibilitatea și conexiunile rutiere cu restul țării și cu Europa. Regiunea Centru este străbătută de cinci drumuri europene, a căror lungime însumează 951 km. Patru dintre ele formează un mare inel rutier ce traversează sudul, vestul, nordul și estul regiunii, iar al cincilea drum european (E60) străbate centrul regiunii, pe direcția SE - NV. Astfel, toate cele 6 reședințe de județ precum și cele mai importante orașe ale regiunii se află fie pe traseul fie în imediata apropiere a unei șosele europene.

Din punct de vedere economic, al legăturilor comerciale, cele mai importante drumuri europene din Regiunea Centru sunt șoseaua E68, ce formează cea mai scurtă legătură între județele din sudul regiunii și principalii parteneri economici din Europa, fiind totodată una din rutele care asigură conexiunea, prin valea Oltului, cu sudul țării și cu Capitala, șoseaua E81, prin

care se realizează legături directe cu Capitala și cu Regiunea Nord - Vest și șoseaua E60, care face legătura între Brașov și Cluj prin Târgu Mureș, apoi, mai departe, cu țările Europei Centrale și de Vest.

Estul regiunii este traversat de E574 și E578 (DN11 respectiv DN12), șosele incluse în categoria drumurilor europene din clasa B), primul făcând legătura dintre Regiunea Centru și Moldova, iar al doilea conectând orașele din estul regiunii (Sfântu Gheorghe, Miercurea Ciuc, Gheorgheni, Toplița, Reghin) la rețeaua de drumuri europene și întregind, astfel, inelul rutier de nivel european al Regiunii Centru.

Sud-vestul regiunii este traversat de Coridorul IV pan-european de transport, rută ce va asigura o legătură rapidă între extremitatea sud-estică a Europei (Istanbul, Salonic) și Europa Centrală (Dresda, Nuremberg), via Grecia, Bulgaria, România, Ungaria, Slovacia, Austria, Cehia. În prezent, pe teritoriul Regiunii Centru, pe acest traseu se găsește DN7 care, alături de DN1, se numără printre drumurile cu cel mai intens trafic din România, având totodată rang de drumuri europene din clasa A (E68, respectiv E81). Planul de amenajare a teritoriului național prevede realizarea pe cele două trasee a autostrăzii Pitești-Nădlac respectiv a drumului expres Sebeș-Turda, șosea ce va asigura legătura între autostrada Pitești – Nădlac și autostrada Transilvania. De altfel, conform angajamentelor asumate de țara noastră în procesul de aderare la Uniunea Europeană, dezvoltarea și modernizarea infrastructurii de transport pe traseul Coridorului Pan-European de transport IV este considerată o prioritate absolută.

De o mare importanță pentru Regiunea Centru este continuarea lucrărilor la Autostrada Transilvania, a cărei construcție a început în 2003 și care, în final, va asigura legătura între Brașov și Oradea, traversând regiunea de la sud-est la nord-vest. Un alt tronson de autostradă posibil de realizat în următorii ani este cel aferent autostrăzii Brașov– Comarnic - București.

În plus față de aceste autostrăzi, Planul de amenajare a teritoriului național prevede realizarea următoarelor autostrăzi ce traversează Regiunea Centru: Sibiu - Făgăraș - Brașov - București, Zalău- Cluj Napoca – Turda - Alba Iulia - Sebeș, Turda – Târgu Mureș - Sighișoara - Făgăraș, Târgu Mureș - Piatra Neamț - Iași – Sculeni, Bistrița – Reghin – Târgu Mureș. O prioritate pentru următorii ani vizează dezvoltarea rețelelor trans-europene de transport (TEN-T) și în particular a rețelei trans-europene de transport rutier (TEN-R). În această rețea trans-europeană sunt incluse cele două drumuri cu cel mai intens trafic din Regiunea Centru – DN1 și DN7.

Regiunea Centru are bune conexiuni rutiere cu toate regiunile învecinate prin următoarele drumuri naționale:

- **Regiunea Sud:** spre Ploiești pe Valea Prahovei, prin DN1 (E60), sau pe valea Teleajenului, prin DN1A; spre Pitești, pe DN73 (E574), prin culoarul Rucăr-Bran via Câmpulung sau pe DN7C (Transfăgărășanul) via Curtea de Argeș;
- **Regiunea Sud - Vest:** spre Râmnicu Vâlcea, pe valea Oltului, prin DN7 (E81); spre Târgu Jiu, pe Valea Sebeșului și peste Munții Parâng, prin DN 67C (Șoseaua Transalpina) ;
- **Regiunea Vest:** spre Deva, Arad, Timișoara, pe Valea Mureșului, prin DN 7 (E68) sau prin pasul Buceș, via Abrud, Brad, pe DN74;
- **Regiunea Nord - Vest:** spre Cluj Napoca, prin DN1 (E81) sau via Târgu Mureș prin DN15 (E60) sau pe Valea Arieșului prin DN 75 sau din Reghin prin zona Câmpiei Transilvaniei, pe DN16. În afara rutelor spre Cluj Napoca, mai există legături directe cu Oradea, pe Valea Arieșului, prin DN75 și cu Bistrița via Reghin pe DN 15A (E578);

- **Regiunea Nord - Est:** spre Bacău, prin DN11 (E574) sau pe valea Trotușului via Comănești și Onești, prin DN 12A, spre Piatra Neamț, prin Cheile Bicazului, pe DN12C, spre Târgu Neamț, via Borsec pe DN15;
- **Regiunea Sud - Est:** spre Buzău, pe Valea Buzăului, prin DN10, spre Focșani, via Târgu Secuiesc, pe DN2D.

Drumurile județene sunt drumurile aflate în proprietatea publică a județului și care asigură în principal legăturile între municipiile, orașele și centrele de comună din interiorul unui județ. Infrastructura de drumuri județene, alături de cea de drumuri comunale, reprezintă aproape 80% din lungimea rețelei rutiere a Regiunii Centru, având o importanță majoră pentru dezvoltarea locală și regională.

Accesul în comună se face pe se face pe DN 15.

Calea ferată

Cu 48,4 km de cale ferată la 1.000 km², județul Mureș se situează peste media pe țară a acestui indicator de 46,2 km/1.000 km². Județul Mureș este străbătut de 325 km de cale ferată, din care doar 26,5% (86 km) este electrificată, ponderea fiind sub cea a căilor ferate electrificate la nivel național (35,8%). Lipsa resurselor financiare a condus la reduceri drastice în întreținerea infrastructurii și refacerea materialului rulant (învechit și insuficient atât din punct de vedere cantitativ, cât și calitativ). Acest fapt a alterat în mod semnificativ transportul feroviar, astfel că infrastructura feroviară se situează în prezent sub standardele UE.

Rețeaua de transport terestru în Regiunea Centru este întregită de rețeaua de căi ferate care totalizează 1.336 km, din care 669 km sunt electrificați. Cu 39,2 km de cale ferată la 1.000 km², Regiunea Centru se găsește sub media pe țară (46,2 km/1000 km²). Lungimea liniilor ferate în exploatare s-a redus semnificativ în ultimii ani ca urmare a închiderii unor sectoare de cale ferată din cauza ineficienței acestui tip de transport, fenomen evidențiat și prin scăderea numărului de pasageri și a volumului de mărfuri transportate.

Transportul aerian

În prezent, Regiunea Centru este deservită de două aeroporturi amplasate la Târgu Mureș și la Sibiu, cu un trafic în creștere rapidă în ultimii ani.

Aeroportul Târgu Mureș, situat pe raza noului oraș Ungheni, la 12 km distanță de reședința județului, pe drumul european E60 ce leagă Târgu-Mureș de Cluj-Napoca, are o poziție geografică deosebit de favorabilă, întrucât cu excepția județului Cluj, județele învecinate nu dispun de aeroporturi. Ca urmare, aeroportul Târgu Mureș deservește un areal geografic de 24.000 km², cu o populație aproximativă de 1,5 milioane de locuitori, cuprinzând 4 județe: Mureș, Bistrița, Harghita, Covasna. Aeroportul Târgu Mureș este primul din România care în anul 1994 a devenit membru al Consiliului Internațional al Aeroporturilor (ACI).

1.2.2.2. Rețele de comunicații, comunicații date și internet

În telecomunicații se remarcă un proces alert de modernizare datorită expansiunii tehnicii avansate în telefonia cu fir și a creșterii gradului de acoperire prin telefonia mobilă. Modernizarea acestui sector va continua și în viitor prin acțiunea de montare a cablurilor optice, prin extinderea rețelelor digitale și prin dezvoltarea în ritm rapid a telefoniei mobile și a comunicațiilor prin poștă electronică.

Televiziune

Pe teritoriul comunei Răstolița s-a dezvoltat rețeaua de televiziune prin cablu și permite recepționarea a numeroase posturi de televiziune din România și din străinătate.

Telefonie

În ceea ce privește activitățile de telefonie la nivelul comunei Răstolița, semnalul pentru telefonie mobilă este bun, iar furnizorii de telefonie mobilă sunt Vodafone, Orange, Digi Mobil și Telekom.

Comunicații date, internet

Comunicațiile electronice în bandă largă au devenit o prioritate la nivel mondial în a doua jumătate a anilor 1990, ca rezultat al faptului că societatea bazată pe cunoaștere are un impact semnificativ asupra competitivității, dezvoltării rapide a comunicațiilor și a tehnologiilor IT, precum și asupra liberalizării piețelor telecom.

La nivel național, 42 % dintre gospodăriile au conexiune la internet și 23 % au conexiune broadband. Această rată nesatisfăcătoare de penetrare și de utilizare se datorează în principal populației din mediul rural (45 % din populația României,) care se caracterizează prin venituri mici, rată scăzută a calculatoarelor disponibile la nivelul gospodăriilor, condițiile precare de acoperire DSL.

În Regiunea Centru, la nivel de județ, ponderea populației fără acces la conexiuni în banda largă sunt cuprinse între: 50 % - 80 % în județul Covasna; 40 % - 50 % în județul Alba și 20% - 40% în județele Brașov, Harghita, Sibiu și Mureș.

Din totalul gospodăriilor din România, mai mult de jumătate (52,0 %) au avut în 2012 un calculator acasă, proporție superioară celei din anul 2011 (46,8 %). Dintre gospodăriile care dețin calculator acasă, aproape trei sferturi locuiesc în mediul urban (74,7 %). La nivelul regiunilor de dezvoltare, diferențele nu sunt foarte mari, ponderea acestora situându-se între 43 % și 58 % din totalul fiecărei regiuni, cu excepția regiunii București - Ilfov, unde aproape 3 din 4 gospodării au în dotare calculatoare (71,3 %). Proporțiile cele mai mici s-au înregistrat în regiunile: Nord Est (43,4 %), Centru (46,7 %) și Sud vest Oltenia (47,3 %). La nivelul Regiunii Centru, ponderea gospodăriilor care dețin un calculator a crescut în 2012 (46,7 %) cu mai puțin de 1 % față de 2011 (46 %).

În ceea ce privește accesul gospodăriilor la internet acasă, la nivelul României în proporție de jumătate din gospodării (49,3 %) au acces la rețeaua de internet, majoritatea (76,7 %) dintre acestea concentrându-se în mediul urban. La nivel național, față de 2011, în 2012 ponderea gospodăriilor cu acces la internet a crescut cu 6 %. La nivel regional, în anul 2012 conectarea la internet a fost mai răspândită printre gospodăriile din regiunea București Ilfov (peste 2 gospodării din 3 aveau acces la internet de acasă), urmată la mare distanță de regiunile Vest, Nord Vest și Sud Est (aproximativ 1 din 2 gospodării), urmate apoi de regiunile Sud Muntenia și Sud Vest Oltenia (peste 2 gospodării din 5). La nivelul regiunii Centru, mai puțin de jumătate din gospodării erau conectate la internet de acasă, ponderea acestora fiind mai mare în 2012 (43,4 %) cu 2,3 % față de anul anterior (41,1 %). Din acest punct de vedere, regiunea Centru se situează pe locul al 6-lea între regiunile României.

Conectarea la internet se face prin telefonie fixă sau mobilă. În comuna Răstolița furnizorii de servicii internet sunt Romtelecom și Digi RCS&RDS.

1.2.2.3. Infrastructura tehnico-edilitară

Lungimea simplă a rețelei de distribuție a apei potabile

Tabel 2. Lungimea totală a rețelei simple de distribuție a apei potabile -km-

Denumire	Anul 2015	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018	Anul 2019
România	76.945	79.677,6	82.090,4	84.504,4	86.518,8
Regiunea Centru	9.696,3	10.053	10.325,2	10.449	10.636,1
Județul Mureș	2.213,6	2.327,8	2.352,7	2.385,1	2.400,2
Comuna Răstolița	0	0	0	0	0

Sursa: Institutul Național de Statistică

În România, lungimea totală a rețelei simple de distribuție a apei potabile se dezvoltă anual, înregistrând în anul 2019 față de anul 2015 o creștere de 9.573,8 km, ceea ce înseamnă o creștere de 12,44 %.

În cazul regiunii Centru, are loc aceeași tendință de creștere anuală a rețelei simple de distribuție a apei potabile, în anul 2019 față de anul 2015, înregistrându-se o creștere de 9,69 %.

La nivelul județului Mureș, lungimea totală a rețelei simple de distribuție a apei potabile a crescut în anul 2019 față de anul 2015 cu 186,6 km, adică cu 8,43 %.

În comuna Răstolița, rețeaua de distribuție a apei potabile este în construcție, recepția acesteia fiind preconizată a se efectua în anul 2021.

Această dezvoltare la nivel național a rețelei simple de distribuție a apei potabile se datorează programelor de finanțare europeană, dar și a programelor de finanțare guvernamentale ce vizează acest sector.

Tabel 3. Cantitatea de apă potabilă distribuită consumatorilor -mii m³-

Destinația apei distribuite	Denumire	Ani				
		Anul 2015	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018	Anul 2019
Total	România	744.007	740.718	746.401	751.809	772.167
Pentru uz casnic	România	561.322	563.416	561.847	566.793	578.913
Total	Regiunea Centru	97.259	96.604	96.963	101.167	103.061
Pentru uz casnic	Regiunea Centru	69.761	70.537	70.908	72.562	73.674
Total	Județul Mureș	19.122	19.998	19.645	20.573	21.212
Pentru uz casnic	Județul Mureș	12.347	13.161	13.351	13.778	13.908
Total	Răstolița	0	0	0	0	0
Pentru uz casnic	Răstolița	0	0	0	0	0

Sursa: Institutul Național de Statistică

La nivelul țării se poate observa o tendință de scădere a cantității de apă potabilă distribuită în anul 2016 față de anul 2015, după care aceasta crește anual. În ceea ce privește cantitatea de apă distribuită pentru uz casnic la nivel național, aceasta crește anual începând cu anul 2017. La nivelul regiunii Centru, cantitatea totală de apă potabilă distribuită crește anual începând cu anul 2016. Aceeași tendință are loc și în ceea ce privește cantitatea de apă potabilă distribuită pentru uz casnic.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE A COMUNEI RĂSTOLIȚA 2021-2027

În județul Mureș, cantitatea totală de apă potabilă distribuită scade doar în anul 2017 față de anul 2016, în rest tendința este de creștere de la an la an. Totuși, apa potabilă totală distribuită pentru uz casnic crește anual.

Tabel 4. Cantitatea de apă potabilă distribuită/om -metri cubi-

Denumire		Ani				
		Anul 2015	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018	Anul 2019
Populația	România	19.760.585	19.643.949	19.533.481	19.414.458	19.317.984
Apă distribuită total	România	561.322.000	563.416.000	561.847.000	566.793.000	578.913.000
Apă distribuită/om -metri cubi-		28,41	28,68	28,76	29,19	29,97
Populația	Regiunea Centru	2.341.964	2.332.791	2.325.371	2.318.272	2.314.175
Apă distribuită total	Regiunea Centru	69.761.000	70.537.000	70.908.000	72.562.000	73.674.000
Apă distribuită/om -metri cubi-		29,79	30,24	30,49	31,30	31,84
Populația	Județul Mureș	543.726	540.719	538.214	535.193	533.064
Apă distribuită total	Județul Mureș	12.347.000	13.161.000	13.351.000	13.778.000	13.908.000
Apă distribuită/om -metri cubi-		22,71	24,34	24,81	25,74	26,09
Populația	Răstolița	1.877	1.847	1.822	1.818	1.786
Apă distribuită total	Răstolița	0	0	0	0	0
Apă distribuită/om -metri cubi-		0	0	0	0	0

Sursa: Institutul Național de Statistică

În ceea ce privește cantitatea de apă distribuită/om într-un an, valoarea cea mai mare se înregistrează la nivelul regiunii Centru și se poate observa că aceasta crește anual. Pe loc secund se situează cantitatea de apă distribuită/om la nivelul țării.

Tabel 5. Cantitatea de apă potabilă distribuită/locuință -metri cubi-

Denumire		Ani				
		Anul 2015	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018	Anul 2019
Număr locuințe	România	8.882.090	8.929.167	8.976.794	9.031.317	9.092.963
Apă distribuită total	România	561.322.000	563.416.000	561.847.000	566.793.000	578.913.000
Apă distribuită/locuință -metri cubi-		63,20	63,10	62,59	62,76	63,67
Număr locuințe	Regiunea Centru	1.028.904	1.034.931	1.041.971	1.050.989	1.059.764
Apă distribuită total	Regiunea Centru	69.761.000	70.537.000	70.908.000	72.562.000	73.674.000
Apă distribuită/locuință -metri cubi-		67,80	68,16	68,05	69,04	69,52
Număr locuințe	Județul Mureș	230.611	231.220	232.121	233.108	233.972
Apă distribuită total	Județul Mureș	12.347.000	13.161.000	13.351.000	13.778.000	13.908.000
Apă distribuită/locuință -metri cubi-		53,54	56,92	57,52	59,11	59,44
Număr locuințe	Răstolița	1.362	1.362	1.362	1.363	1.363
Apă distribuită total	Răstolița	0	0	0	0	0
Apă distribuită/locuință -metri cubi-		0	0	0	0	0

Sursa: Institutul Național de Statistică

STRATEGIA DE DEZVOLTARE A COMUNEI RĂSTOLIȚA 2021-2027

Cantitatea de apă potabilă distribuită/locuință la nivelul țării este relativ constantă în cei 5 ani analizați, situându-se în jurul valorii de 63 metri cubi/locuință/an.

Și în regiunea Centru, această cantitate este constantă în jurul valorii de 68 – 69 metri cubi/locuință/an.

În județul Mureș se înregistrează o cantitate mai mică de apă distribuită/locuință decât cantitatea de apă distribuită/locuință la nivelul țării și a regiunii, însă aceasta crește anual.

Lungimea rețelei de canalizare

Tabel 6. Lungimea totală simplă a conductelor de canalizare -km-

Denumire	Anul 2015	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018	Anul 2019
România	31.702,6	34.353,4	36.344,5	38.449,1	40.268
Regiunea Centru	5.281,6	5.627,6	5.897,9	6.273,1	6.240,2
Județul Mureș	1.122,1	1.189,3	1.266,2	1.327,4	1.341,5
Comuna Răstolița	0	0	0	0	0

Sursa: Institutul Național de Statistică

În județul Mureș, lungimea rețelei de canalizare însumează 1.341,5 km. Starea rețelei de canalizare este medie spre rea, observându-se scăpări importante de ape uzate ce infectează pânza freatică. În municipii și orașe evacuarea apelor se realizează în sistem unitar și numai în mică parte în sistem divizor, iar în localitățile rurale - prin fose septice. Doar în mediul urban există canale de scurgere. Există numeroase străzi care deși au rețele de distribuție a apei, nu au rețele de canalizare, apele uzate menajere fiind de cele mai multe ori aruncate la suprafața solului, producând fenomene de poluare. Pentru îmbunătățirea, reabilitarea și modernizarea rețelei de canalizare, este necesară elaborarea și implementarea de proiecte în acest sens.

Îmbunătățirea/extinderea rețelelor de alimentare cu apă și de canalizare/tratare a apei reziduale, precum și a unor activități de protejare a moștenirii rurale, pot contribui la eforturile comune de asigurare a dezvoltării durabile în comunitățile rurale.

Realizarea unei infrastructuri rurale adecvate contribuie în mod esențial la dezvoltarea activităților economice în spațiul rural, la creșterea ponderii serviciilor și, implicit, a locurilor de muncă.

Comuna Răstolița nu deține o rețea de canalizare finalizată și funcțională.

Lungimea rețelei de distribuție a gazelor

Tabel 7. Lungimea totală a conductelor de distribuție a gazelor -km-

Denumire	Anul 2015	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018	Anul 2019
România	39.240,7	39.668,8	40.255,9	41.413,3	42.287,4
Regiunea Centru	8.550,2	8.621,7	8.684,4	8.933,4	8.983,9
Județul Mureș	3.266,2	3.285,5	3.326,3	3.459,8	3.442,3
Comuna Răstolița	0	0	0	0	0

Sursa: Institutul Național de Statistică

În România și la nivelul Regiunii Centru, lungimea totală a conductelor de distribuție a gazelor crește anual pe fondul dezvoltării zonelor de locuit, dar și a creșterii calității vieții cetățenilor.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE A COMUNEI RĂSTOLIȚA 2021-2027

În județul Mureș, lungimea totală a conductelor de distribuție a gazelor este de 3.442,3 km în anul 2019, în scădere față de anul 2018 cu 17,5 km. În județ există rețea de distribuție a gazelor în toate cele 4 municipii, toate cele 7 orașe și în 73 de comune din cele 89 existente la nivelul județului.

În comuna Răstolița nu este construită rețeaua de distribuție a gazelor.

Tabel 8. Gaze naturale distribuite, după destinație

-mii mc-

Destinația gazelor naturale	Denumire	Ani				
		Anul 2015	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018	Anul 2019
Total	România	8.282.991	8.390.670	9.179.150	9.042.775	9.028.225
Pentru uz casnic	România	2.802.975	2.917.100	3.156.056	3.144.235	3.079.696
Total	Regiunea Centru	1.025.364	1.041.307	1.136.039	1.046.289	1.107.145
Pentru uz casnic	Regiunea Centru	521.582	543.714	581.290	559.136	580.693
Total	Județul Mureș	207.053	214.941	220.991	215.969	213.744
Pentru uz casnic	Județul Mureș	133.205	138.614	142.576	136.807	140.341
Total	Răstolița	0	0	0	0	0
Pentru uz casnic	Răstolița	0	0	0	0	0

Sursa: Institutul Național de Statistică

Tabel 9. Cantitatea de gaze naturale distribuite/om

-metri cubi-

Denumire		Ani				
		Anul 2015	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018	Anul 2019
Populația	România	19.760.585	19.643.949	19.533.481	19.414.458	19.317.984
Gaze distribuite total	România	2.802.975.000	2.917.100.000	3.156.056.000	3.144.235.000	3.079.696.000
Gaze distribuite/om -metri cubi-		141,85	148,50	161,57	161,95	159,42
Populația	Regiunea Centru	2.341.964	2.332.791	2.325.371	2.318.272	2.314.175
Gaze distribuite total	Regiunea Centru	521.582.000	543.714.000	581.290.000	559.136.000	580.693.000
Gaze distribuite/om -metri cubi-		222,71	233,07	249,98	241,19	250,93
Populația	Județul Mureș	543.726	540.719	538.214	535.193	533.064
Gaze distribuite total	Județul Mureș	133.205.000	138.614.000	142.576.000	136.807.000	140.341.000
Gaze distribuite/om -metri cubi-		244,99	256,35	264,91	255,62	263,27
Populația	Răstolița	1.877	1.847	1.822	1.818	1.786
Gaze distribuite total	Răstolița	0	0	0	0	0
Gaze distribuite/om -metri cubi-		0	0	0	0	0

Sursa: Institutul Național de Statistică

Tabel 10. Cantitatea de gaze naturale distribuite/locuință -metri cubi-

Denumire		Ani				
		Anul 2015	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018	Anul 2019
Număr locuințe	România	8.882.090	8.929.167	8.976.794	9.031.317	9.092.963
Gaze distribuite total	România	2.802.975.000	2.917.100.000	3.156.056.000	3.144.235.000	3.079.696.000
Gaze distribuite/locuință		315,58	326,69	351,58	348,15	338,69
Număr locuințe	Regiunea Centru	1.028.904	1.034.931	1.041.971	1.050.989	1.059.764
Gaze distribuite total	Regiunea Centru	521.582.000	543.714.000	581.290.000	559.136.000	580.693.000
Gaze distribuite/locuință		506,93	525,36	557,88	532,01	547,95
Număr locuințe	Județul Mureș	230.611	231.220	232.121	233.108	233.972
Gaze distribuite total	Județul Mureș	133.205.000	138.614.000	142.576.000	136.807.000	140.341.000
Gaze distribuite/locuință		577,62	599,49	614,23	586,88	599,82
Număr locuințe	Răstolița	1.362	1.362	1.362	1.363	1.363
Gaze distribuite total	Răstolița	0	0	0	0	0
Gaze distribuite/locuință		0	0	0	0	0

Sursa: Institutul Național de Statistică

Fondul imobiliar locativ

Tabel 11. Locuințe existente la sfârșitul anului în comuna Răstolița -nr-

Denumire	Anul 2015	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018	Anul 2019
România	8.882.090	8.929.167	8.976.794	9.031.317	9.092.963
Regiunea Centru	1.028.904	1.034.931	1.041.971	1.050.989	1.059.764
Județul Mureș	230.611	231.220	232.121	233.108	233.972
Comuna Răstolița	1.362	1.362	1.362	1.363	1.363

Sursa: Institutul Național de Statistică

La nivelul României, numărul de locuințe a crescut anual din anul 2015 până în anul 2019 cu 2,37 %, echivalentul a 210.873 locuințe.

Aceeași tendință are loc și la nivelul regiunii Centru. În anul 2019, față de anul 2015, numărul de locuințe a crescut cu 3 %, echivalentul a 30.860 locuințe.

Și la nivelul județului Mureș, numărul locuințelor crește anual. În anul 2019, față de anul 2015, numărul de locuințe a crescut cu 1,46 %, ceea ce înseamnă 3.361 locuințe.

În comuna Răstolița, numărul locuințelor este constant în primii 3 ani prezentați, adică 1.362 locuințe, după care numărul acestora crește la 1.363 locuințe din anul 2014.

Tabel 12. Suprafața locuibilă existentă în comuna Răstolița -metri pătrați arie desfășurată-

Denumire	Anul 2015	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018	Anul 2019
România	419.859.631	423.174.236	426.410.723	430.008.586	434.017.196
Regiunea Centru	50.050.133	50.444.010	50.841.829	51.304.488	51.727.072
Județul Mureș	10.764.894	10.816.083	10.875.756	10.943.181	10.999.218
Comuna Răstolița	60.927	60.927	60.927	60.951	60.951

Sursa: Institutul Național de Statistică

Ținând cont de faptul că în România, Regiunea Centru și Județul Mureș, a crescut numărul de locuințe de-a lungul anilor 2015-2019, implicit are loc o creștere și a suprafeței locuibile în anul 2019 față de anul 2015, astfel:

- la nivelul României: suprafața locuibilă a crescut cu 3,37 %, adică 14.157.565 metri pătrați;
- la nivelul regiunii Centru: suprafața locuibilă a crescut cu 3,35 %, adică 1.676.939 metri pătrați;
- la nivelul județului Mureș: suprafața locuibilă a crescut cu 2,18 %, adică 234.324 metri pătrați.

La nivelul comunei Răstolița, suprafața locuibilă este constantă din anul 2015 până în anul 2017, și anume 60.927 mp arie desfășurată, lucru datorat și faptului că nu a crescut numărul de locuințe în comună în această perioadă, după care crește la 60.951 mp arie desfășurată.

1.2.2.4. Infrastructura educațională

În comuna Răstolița, situația unităților școlare este următoarea:

Tabel 13. Unitățile școlare pe niveluri de educație din comuna Răstolița

Denumire	Anul 2015	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018	Anul 2019
Primar și gimnazial	1	1	1	1	1
Total	1	1	1	1	1

Sursa: Institutul Național de Statistică

În comuna Răstolița există 1 școală pentru învățământ primar și gimnazial.

Tabel 14. Populația școlară pe niveluri de educație în comuna Răstolița

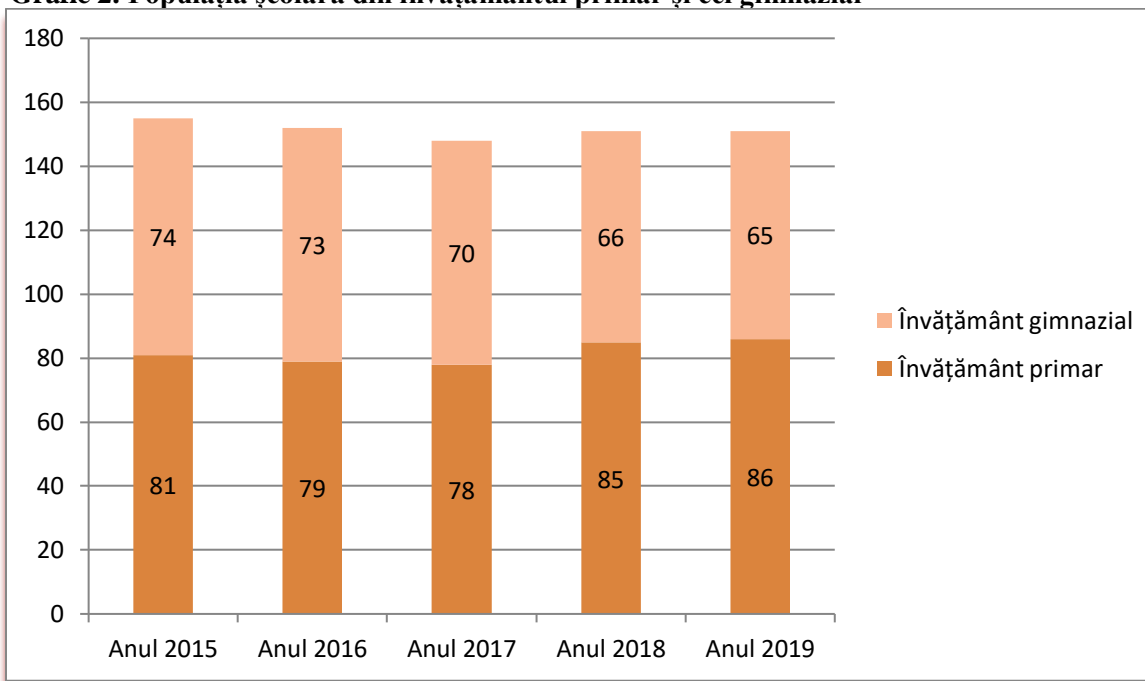
Denumire	Anul 2015	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018	Anul 2019
Grădinițe	54	55	58	40	36
Învățământ preuniversitar din care:	155	152	148	151	151
- Învățământ primar	81	79	78	85	86
- Învățământ gimnazial	74	73	70	66	65
Total	209	207	206	191	187

Sursa: Institutul Național de Statistică

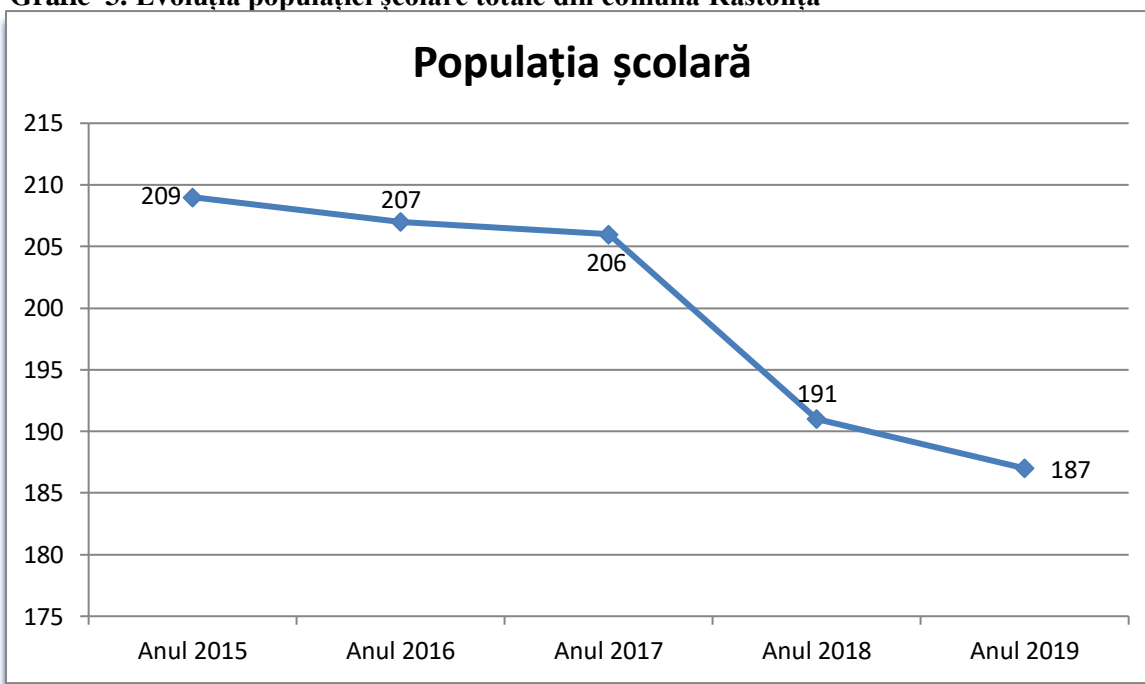
În anul 2019, copiii din sistemul de învățământ din comuna Răstolița erau în număr de 187, dintre care 36 copii erau înscriși în grădinițe și 151 în învățământul primar și gimnazial.

Față de anul 2015, în anul 2019 numărul copiilor înscriși la grădiniță a scăzut cu 33,33 %, numărul elevilor din învățământul primar a crescut cu 6,17 %, iar cel a elevilor din învățământul gimnazial a cunoscut o scădere cu 12,16 %. Per ansamblu, populația școlară a scăzut în anul 2019 față de anul 2015 cu 10,53 %, aceasta fiind descendentă anual în toată perioada analizată.

Grafic 2. Populația școlară din învățământul primar și cel gimnazial

Grafic 3. Evoluția populației școlare totale din comuna Răstolița

În ceea ce privește situația personalului didactic din unitățile școlare de pe teritoriul comunei Răstolița, situația este următoarea:

Tabel 15. Personalul didactic pe niveluri de educație în comuna Răstolița

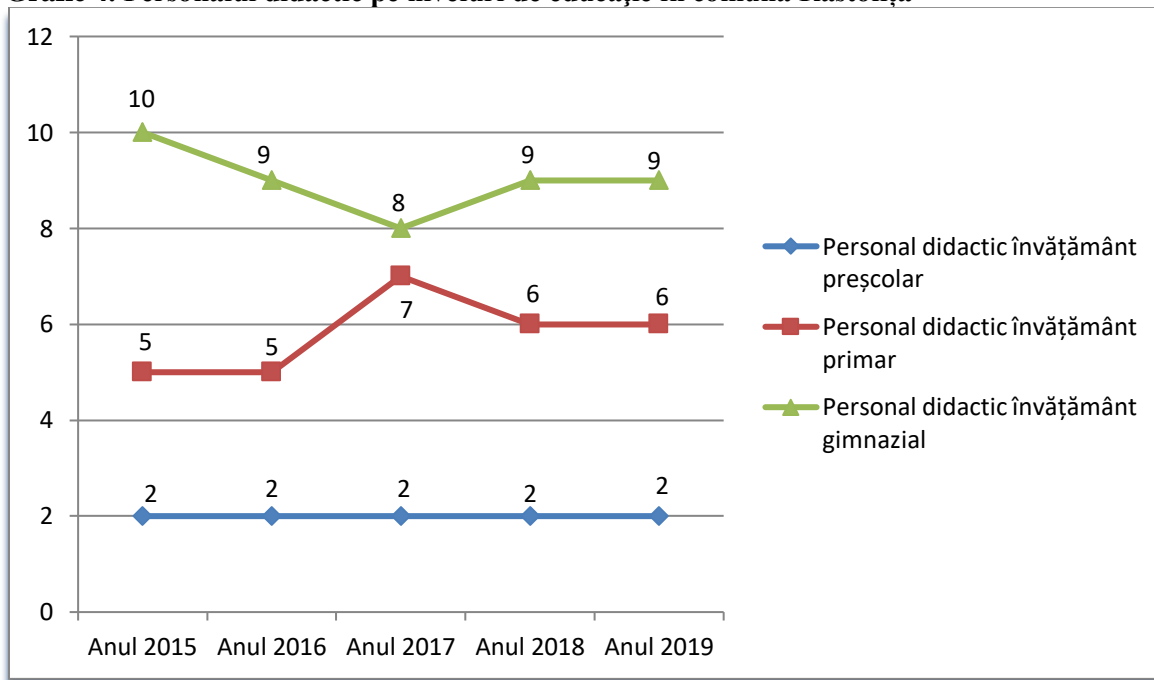
Denumire	Anul 2015	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018	Anul 2019
Învățământ preșcolar	2	2	2	2	2
Învățământ primar	5	5	7	6	6
Învățământ gimnazial	10	9	8	9	9
Total	17	16	17	17	17

Sursa: Institutul Național de Statistică

Din tabelul de mai sus se poate observa că personalul didactic din învățământul preșcolar este constant din anul 2015 până în anul 2019, cel din învățământul primar oscilează între 5 și 7 persoane, iar cel din învățământul gimnazial este oscilant de la 10 persoane în anul 2015 la 9 persoane în anul 2019.

În ansamblu, personalul didactic este constant la 17 persoane, excepție fiind în anul 2016, când sunt 16 persoane.

Grafic 4. Personalul didactic pe niveluri de educație în comuna Răstolița

Din acest grafic rezultă faptul că numărul personalului didactic din învățământul gimnazial este net superior numărului personalului didactic din învățământul primar, dar și față de cel preșcolar, fapt care se datorează și naturii sistemului de învățământ gimnazial, prin diversitatea materiilor abordate în școală.

1.2.2.5. Infrastructură sanitară

În ceea ce privește infrastructura sanitară din comuna Răstolița, situația este următoarea:

Tabel 16. Numărul unităților sanitare din comuna Răstolița

Denumire	Anul 2015	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018	Anul 2019
Cabinete medicale de familie	1	1	1	1	1
Cabinete stomatologice	1	1	1	1	1
Farmacii	1	1	2	1	1

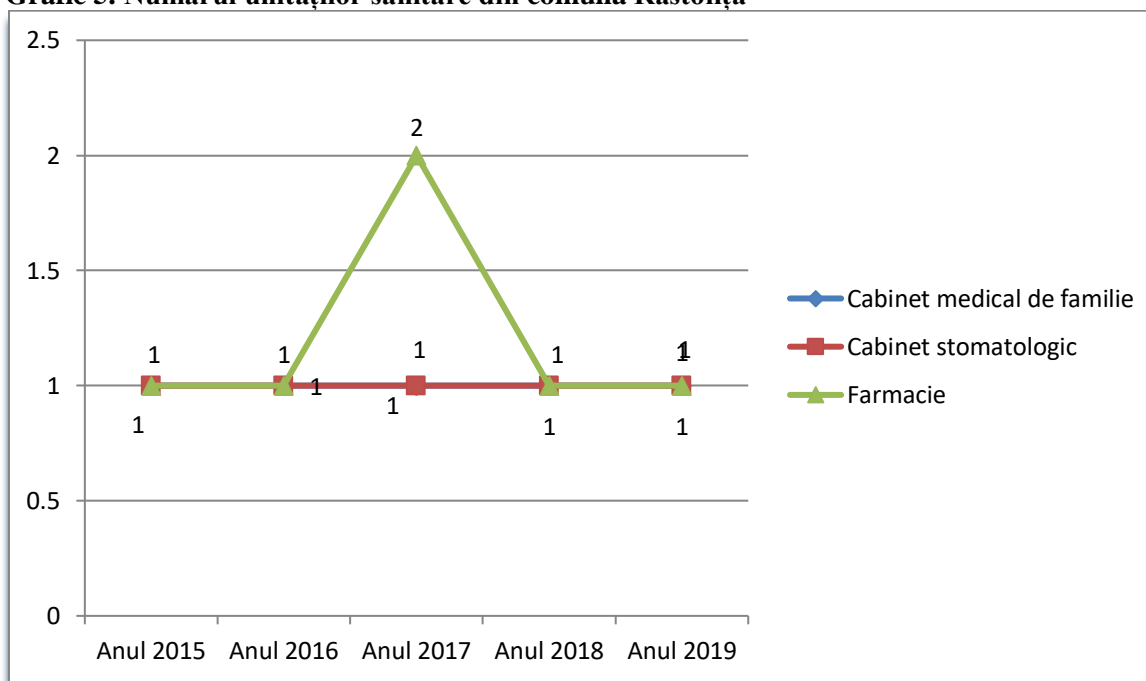
Sursa: Institutul Național de Statistică

Numărul cabinetelor medicale de familie din comuna Răstolița este constant din anul 2015 și până în anul 2019 și anume 1 cabinet medicale de familie.

În ceea ce privește numărul de cabinete stomatologice, și numărul acestora este constant, fiind 1 cabinet stomatologic în cei 5 ani analizați.

De asemenea, în comuna Răstolița își desfășoară activitatea și 1 farmacie.

Grafic 5. Numărul unităților sanitare din comuna Răstolița

Tabel 17. Personal medico-sanitar din comuna Răstolița

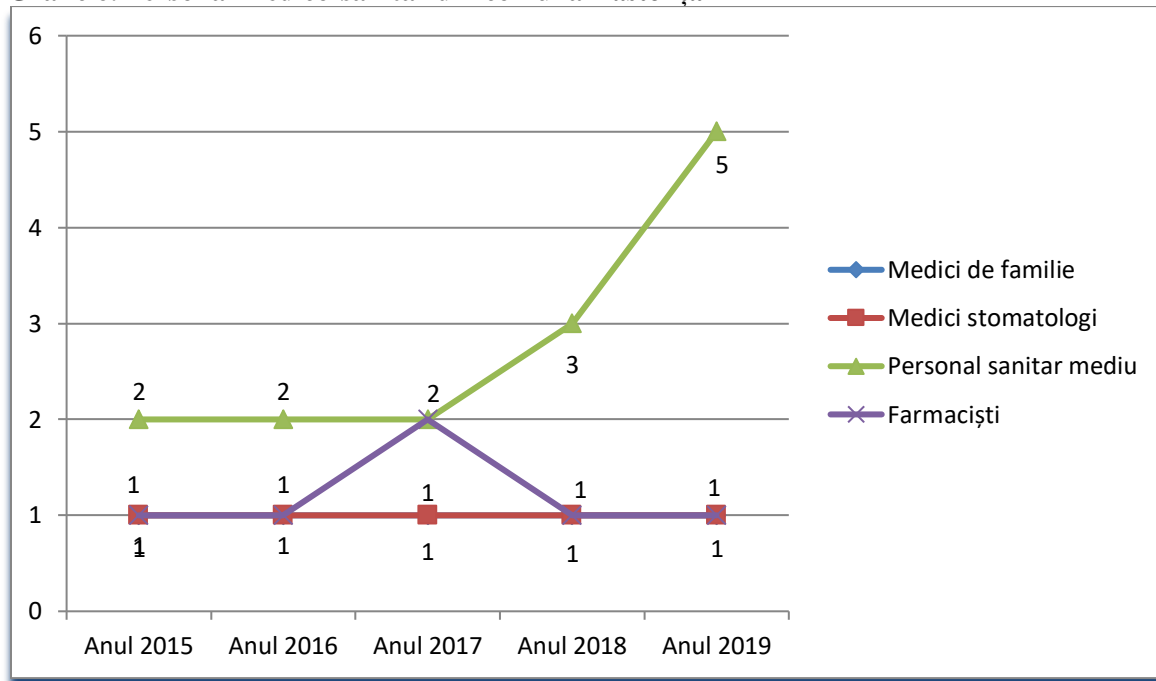
Denumire	Anul 2015	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018	Anul 2019
Medici de familie	1	1	1	1	1
Medici stomatologi	1	1	1	1	1
Personal sanitar mediu	2	2	2	3	5
Farmaciiști	1	1	2	1	1

Sursa: Institutul Național de Statistică

Referitor la personalul medico-sanitar din comuna Răstolița, există 1 medic de familie începând din anul 2015 și până în anul 2019. Numărul medicilor stomatologi este și acesta constant din anul 2015 și până în anul 2019 și anume 1. Numărul personalului sanitar mediu este de 2 asistenți medicali în anii 2015, 2016 și 2017, după care se crește la 3 în anul 2018 și la 5 în anul 2019.

Numărul farmaciștilor din comună este de 1, în fiecare din cei 5 ani prezentați, excepție fiind în anul 2017 când sunt 2 farmaciști.

Grafic 6. Personal medico-sanitar din comuna Răstolița

1.2.2.6. Infrastructură socială și de cultură

Infrastructura socială

Serviciile sociale sunt acțiuni directe de asistență care sunt insuficient dezvoltate. Înainte de 1989, serviciile erau aproape inexistente. Aceste servicii, deși au evoluat, sunt încă incapabile să absoarbă mare parte dintre cazurile de marginalizare sau excludere socială. Ele sunt destinate cu preponderență persoanelor cu handicap sau copiilor fiind vorba, fie de servicii acordate în centre specializate, fie de asistență personalizată. În afara acestor două categorii de beneficiari (copiii și persoanele cu handicap), rămân insuficient deserviți vârstnicii cu probleme de inserție socială, familiile instabile din cauza violenței, tinerii care provin din instituțiile pentru protecția copilului. Pentru toate aceste categorii, soluția alocării de bani pentru ajutor social este insuficientă și foarte costisitoare. Soluția principală este dezvoltarea serviciilor și programelor sociale. Serviciile sociale sunt acțiuni de asistență pe care trebuie să le dezvolte autoritățile locale direct, la nivelul comunităților, în parteneriat cu ONG-uri. O problemă importantă este aceea a rromilor. Această populație, destul de numeroasă, se află într-o situație de marginalizare, determinată nu numai de factori socio-culturali, dar și de cei psiho-sociali.

Conform noii strategii naționale în domeniul protecției copilului, se preconizează reducerea drastică a numărului de centre de plasament de tip rezidențial și înlocuirea lor cu alternative de tip familial, respectiv dezvoltarea unei categorii de asistenți maternali profesioniști.

Serviciile sociale din comuna Răstolița sunt deținute de Serviciile Publice de Asistență Socială de la nivelul municipiului Mureș. Aceste servicii în realitate funcționează doar la nivelul orașelor mari, în comune sau în orașele mai mici ele fiind practic inexistente.

Cultura în comuna Răstolița

În fiecare an, în luna Iulie, au loc manifestari cultural artistice, cu ocazia Festivalului comunităților “Mureș – Calimani”, în cadrul cărora evoluează formații artistice locale de amatori, concerte de muzică populară și muzică folk autentice, manifestări folclorice autentice autohtone, expoziții etnografice specifice zonei, organizarea de stâne turistice și hanuri țărănești, demonstrații de măiestrie a meșteșugurilor, obiceiurilor și tradițiilor culinare, expoziții de animale. Prima ediție a Festivalului Comunităților Mureș-Călimani – 2005 a inaugurat și a dat viață conceptului de sat alegoric transilvan, concentrând pe o suprafață de câteva hectare cele mai importante oferte și resurse etnografice ale celor 6 comunități participante, într-o mare expoziție a satului transilvan de pe Valea Mureșului. Pe lângă expozițiile etnografice în aer liber și demonstrațiile de măiestrie ale meșterilor populari, oferta festivalului a cuprins vizitarea stânelor turistice special amenajate, hanurile țărănești organizate ca locuri de servire a mesei, exclusiv cu preparate tradiționale, centrul de echitație pentru plimbări ecvestre, focuri de tabără și focuri de artificii, spectacole folclorice cu artiști locali și invitați, dar și programul de seară destinat, în special, turiștilor din mediul urban, deschiderea pentru vizitatori a satului alegoric transilvan amenajat pe cele 10 ha ale platoului, în care comunitățile își vor concentra cele mai valoroase resurse tradiționale, expunându-le într-o mare expoziție a satului transilvan aflat în sărbătoare.

De asemenea, în comună mai au loc următoarele festivaluri:

- Ziua forestierului
- Măsura oilor

Religia

Din punct de vedere confesional, majoritatea locuitorilor sunt ortodocși (78,82%), dar există și minorități de reformați (12,16%), romano-catolici (4,1%) și penticostali (2,99%). Pentru 1,4% din populație, nu este cunoscută apartenența confesională.

Biserica de lemn din Răstolița:

Biserica de lemn din Răstolița datează din a doua jumătate a secolului XVIII și are hramul „Sfântul Nicolae”. Aceasta are dimensiunile foarte mici ale pereților, ceea ce indică folosirea unui edificiu anterior. Planul este dreptunghiular, cu absida răsăriteană nedecroșată, de formă poligonală, cu trei laturi. În sistemul de acoperire interoară s-au utilizat atât bolta semicilindrică, de veche tradiție, care acoperă naosul și absida, cât și aceea poligonală din fâșii curbe, adoptată pentru pronaos. Pe latura sudică se desfășoară o prispă cu stâlpi ciopliți, iar spre capătul de vest, după moda moldovenească, a fost construit un pridvor deschis cu clopotniță deasupra, lucrări ce pot constitui faza de refacere a monumentului de la sfârșitul secolului al XVIII-lea.

În anul 1812, zugravul Pavel Dumbrăveanu a pictat pereții interiori, respectivul decor, asupra căruia s-a intervenit ulterior, găsimdu-se în stare proastă de conservare. Mai bine păstrată este catapeteasma, realizată de același zugrav.

Foto 1. Biserica de lemn

Foto. 2 Biserica de lemn

Foto. 3 Biserica

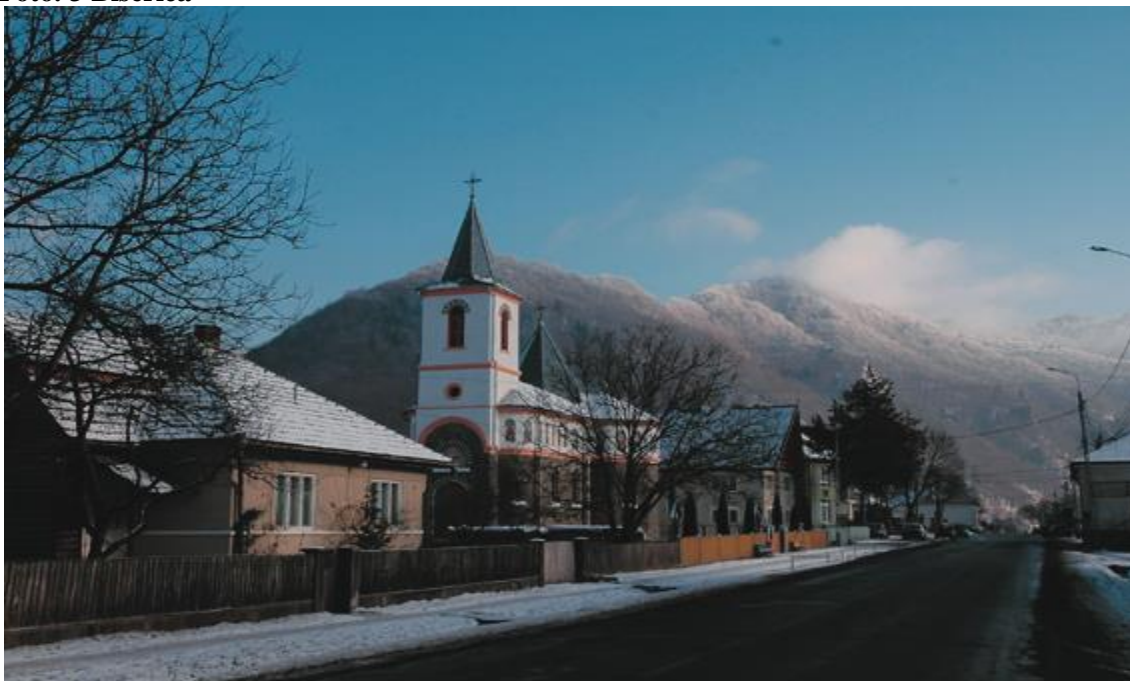

Foto. 4 Biserica

1.2.2.7. Infrastructura pentru turism

Situată în zona centrală a României, Regiunea Centru este caracterizată de un relief preponderant montan care a favorizat dezvoltarea turismului, cu vechi tradiții și un mare potențial de dezvoltare. Ca marcă pentru turismul montan, mai ales pentru sporturile de iarnă, sunt stațiunile turistice Poiana Brașov, Predeal, Pârâul Rece, Păltiniș, care se numără printre cele mai renumite stațiuni turistice montane din România, fiind apreciate și pe plan internațional pentru posibilitățile pe care le oferă.

Regiunea Centru oferă atracții și posibilități de practicare pentru foarte multe forme de turism: turismul montan, turismul balnear, rural și agroturism, cultural, ecumenic, turism sportiv (speoturism, alpinism, mountainbike, zbor cu aparate ultrausoare, canioning, vânatoare și pescuit etc.), turism feroviar, turism de tineret etc.

Turismul este una din ramurile economice care au cunoscut cea mai rapidă expansiune în ultimele decenii. Apariția turismului de masă în tot mai multe țări începând cu secolul 20, generalizarea concediilor anuale plătite, progresele fără precedent înregistrate în domeniul transporturilor, au permis dezvoltarea extrem de rapidă a acestui domeniu nou al economiei.

Beneficiile economice ale industriei turistice sunt multiple. Industria turistică generează un număr semnificativ de locuri de muncă, iar investițiile în acest domeniu au o durată de amortizare relativ scurtă. Economia locală, în ansamblu, beneficiază ca urmare a dezvoltării turismului. Turiștii creează o cerere suplimentară de servicii și bunuri de consum, stimulând astfel sectorul terțiar al economiei (serviciile, comerțul, industriile artizanale etc). În același timp, localitățile turistice tind să aibă o infrastructură edilitară și de servicii mai dezvoltată. Sectorul transporturilor și sectorul imobiliar sunt alte două ramuri importante care au de câștigat prin dezvoltarea turismului. Trebuie avute în vedere, de asemenea, avantajele indirecte obținute prin creșterea vizibilității și a interesului pentru acele regiuni care înregistrează un mare aflux de turiști.

Motivațiile turiștilor sunt foarte diverse: unii turiști caută odihna și relaxarea, alții aventura, unii turiști preferă natura, în timp ce alți turiști vor să descopere locuri noi sau sunt interesați de obiectivele cultural-istorice sau de manifestările culturale. Refacerea sănătății se numără, de asemenea, printre motivațiile turistice frecvent întâlnite. Există o segmentare destul de bine conturată a pieței turismului în funcție de caracteristici ale turiștilor, precum vârsta, situația familială, nivelul de instruire, nivelul veniturilor. Dacă tinerii preferă turismul activ (turismul montan, turismul sportiv și cel de aventură) și optează pentru durate mai scurte ale sejurului, familiile cu copii se îndreaptă cu precădere spre turismul rural și cel balnear. Vârstnicii sunt interesați îndeosebi de turismul balnear și într-o măsură ceva mai mică de turismul cultural.

Majoritatea turiștilor care vizitează Regiunea Centru sunt români, proporția străinilor nefiind totuși neglijabilă (20 %). Aria geografică de proveniență a turiștilor străini cuprinde majoritatea țărilor europene, precum și unele state extraeuropene (SUA, Canada, Israel). Cei mai mulți turiști străini provin din țări apropiate geografic, furnizoare tradiționale de turiști (Ungaria, îndeosebi, dar și Austria, Polonia, Cehia, Slovacia), dar se înregistrează și un număr apreciabil de turiști originari din țări mai îndepărtate (state din Europa de Vest, Israel, SUA). Potențialul de creștere a numărului de turiști străini este mare, în special pe segmentul turismului cultural. Dispunând de un potențial semnificativ, turismul de sănătate și wellness este un alt domeniu de interes pentru piața externă, în prezent acesta fiind exploatat doar într-o măsură redusă.

Turismul montan beneficiază în Regiunea Centru de condiții naturale excepționale, aproape jumătate din suprafața regiunii fiind ocupată de arealele montane. Diversitatea peisagistică, ariile

naturale protejate, cu numeroase specii endemice de floră și faună, traseele rutiere spectaculoase, stațiunile montane, fac din Regiunea Centru prima regiune a țării din punctul de vedere al potențialului turistic montan. În acest sens, menționăm faptul că Regiunea Centru include părți însemnate din suprafața a 6 din cele 28 de parcuri naționale sau naturale ale României și cuprinde numeroase alte arii protejate și rezervații naturale.

Turismul cultural dispune de resurse însemnate, cu o mulțime de obiective valoroase ce împânzesc teritoriul regiunii și câteva reperi arhitectonice binecunoscute (ansamblul bisericilor fortificate, castelul Bran, cetatea Sighișoara, Sibiu, Brașov, Alba Iulia etc), precum și festivaluri tradiționale de prestigiu (Pelerinajul de Rusalii de la Șumuleu-Ciuc, Târgul de Fete de pe Muntele Găina etc). Distanța relativ mică dintre obiectivele turistice culturale favorizează integrarea acestora în diferite circuite tematice.

Intrat după 1990 într-o perioadă de declin, turismul balnear începe să fie reconsiderat și revalorizat în ultimii ani, acesta putând redeveni în perioada următoare una din formele preferate de turism, inclusiv pentru piața externă. În acest sens, amintim faptul că România deține o treime din izvoarele de apă minerale ale Europei, multe dintre acestea fiind localizate în Regiunea Centru. Accentuarea procesului de îmbătrânire demografică va face ca numărul de turiști ce optează pentru această formă de turism să crească semnificativ. În același timp, diversificarea ofertei turismului balnear, dezvoltarea componentei de agrement și a celei de wellness și spa sunt în măsură să aducă noi categorii de turiști (tineri, sportivi etc).

Turismul rural atrage îndeosebi familiile cu copii, care caută relaxarea într-un mediu liniștit și sănătos. Pe lângă turiștii din România, de această formă de turism sunt atrași și turiștii străini interesați de cultura românească, aceasta fiind un mijloc direct de cunoaștere a civilizației tradiționale autentice. Turismul rural a înregistrat o dinamică spectaculoasă în ultimii 20 ani, numărul pensiunilor turistice și agroturistice din Regiunea Centru crescând semnificativ.

Alături de motivațiile turistice propriu-zise, există câteva elemente ce susțin motivația turistică și concură la alegerea destinației turiștilor. Ne referim aici la promovarea și informarea turistică, la infrastructura de primire turistică și serviciile oferite, la infrastructura de acces spre zonele turistice și la evenimentele culturale ce prezintă și interes turistic.

În ceea ce privește informarea și promovarea turistică, materialele publicitare (ghiduri, pliante, broșuri, spoturi TV, site-uri dedicate), amenajarea de centre sau puncte de informare turistică, semnalizarea corespunzătoare a obiectivelor turistice, contribuie în mod semnificativ la atragerea și menținerea interesului pentru o destinație turistică. Promovarea turistică se poate face, de asemenea, prin participarea la târgurile interne și internaționale de turism a autorităților locale din zonele turistice și a actorilor privați implicați în acest domeniu.

Infrastructura de transport și cea de acces spre obiectivele și zonele turistice, condițiile de călătorie (evaluate în termeni de confort, timp și costuri), au o importanță însemnată la alegerea destinației turistice. Dezvoltarea căilor de transport (rutiere și feroviare) și a porților de intrare aeriană sunt condiții imperios necesare pentru dezvoltarea turismului unei țări. România și, implicit, Regiunea Centru suferă din cauza insuficienței dezvoltării a infrastructurii de transport, precum și de întreținerea necorespunzătoare a rețelei rutiere și feroviare, în special a drumurilor secundare, ceea ce constituie o importantă piedică în dezvoltarea turismului.

Infrastructura de primire turistică (hoteluri, moteluri, cabane, pensiuni, campinguri etc), serviciile de cazare și masă oferite, calitatea personalului ce lucrează în turism, au o importanță indiscutabilă în alegerea destinației turistice. De asemenea, amplasarea unităților de cazare în raport cu obiectivele turistice și accesibilitatea acestora influențează opțiunea potențialilor turiști.

Nu în ultimul rând ca importanță se numără evenimentele culturale și cele folclorice (festivaluri de muzică, de teatru, de film, festivaluri folclorice, serbări populare etc.) ce au capacitatea de a atrage un număr important de turiști. Acestor evenimente li se pot adăuga diferite programe de petrecere a timpului liber, concepute de agenții economici ce oferă cazare sau de alte entități implicate în domeniul turismului.

Importanța economică a turismului se menține la un nivel foarte redus, atât la nivel regional cât și la nivel național, înregistrându-se în ultimii ani chiar o tendință de scădere a ponderii turismului în Produsul Intern Brut. Astfel, ponderea turismului în valoarea adăugată brută regională a scăzut de la 3,6 % în 1998 la 2,3 % în 2008, în timp ce la nivel național ponderea turismului în valoarea adăugată brută a coborât, în aceeași perioadă, de la 2,6 % la 1,9 %.

Comuna Răstolița dispune de potențial turistic deosebit, astfel:

- ❖ Golurile alpine din Parcul Național "Călimani", priveliști deosebite văzute din Poiana Fântânele
Poiana Compelor
- ❖ Scaunul Domnului
- ❖ În apele de munte păstrăv, lipan sau lostriță
- ❖ Pentru amatorii de vânătoare există posibilitatea de a vâna mistreț, urs, lup, căprior sau să asculte deosebitul ritual al boncănitului sau rotitul cocoșului de munte.
- ❖ Parcul Național "Călimani"
- ❖ Parcul Natural "Defileul Mureșului Superior Zona Stânceni – Deda
- ❖ Barajul din Răstolița
- ❖ Biserica din lemn - declarată monument istoric

Biserica Veche – monument istoric sub nr. 3359 a fost construită în anul 1812 (deși există motiv să credem că este mai veche cu cca 50 ani), construită din lemn, care în prezent este monument istoric și se află în mijlocul cimitirului.

Biserica ortodoxă din satul Răstolița, cât și cea reformată din satul Iod, dispun de picturi și icoane foarte frumoase, fiind atât lăcașuri de cult, cât și obiective de vizitat. Potențialul turistic deosebit al zonei va putea fi valorificat prin construirea unui camping, amenajarea unor locuințe private în scopul cazării turiștilor în cadrul turismului rural, precum și valorificarea din punct de vedere turistic și sportiv a suprafeței lacului de acumulare care se află în construcție în inima Munților Călimani.

Golurile alpine din Parcul Național "Călimani", priveliști deosebite văzute din Poiana Fântânel sau Poiana Compelor și Scaunul Domnului, o atracție deosebită pentru comuna Răstolița, o reprezintă fauna cinegetică, iar pentru cei care doresc să petreacă un sejur în Răstolița, au posibilitatea de a pescui în apele de munte păstrăv, lipan sau lostriță, iar pentru amatorii de vânătoare există posibilitatea de a vâna mistreț, urs, lup, căprior sau să asculte deosebitul ritual al boncănitului sau rotitul cocoșului de munte.

Potențialul turistic este dat de cadrul natural mirific, de o mare biodiversitate, apreciat atât pe plan intern cât și internațional. În zona se practica cicloturismul, drumețiile montane, se organizează competiții de rafting pe râul Mureș, în special primăvara. Prin așezarea sa geografică, comuna Răstolița constituie o poartă de intrare în Parcul național "Călimani", fiind străbătută de marcaje turistice.

Comuna Răstolița este parte componentă a Parcului Național “Călimani” și a Parcului Natural “Defileul Mureșului Superior Zona Stânceni - Deda”, făcând parte în același timp și din site-ul “Natura 2000”.

Barajul de la Răstolița:

Râurile Ilva, Răstolița și Bistra sunt afluenți de dreapta ai râului Mureș în zona defileului pe sectorul Lunca Bradului - Deda din jud. Mureș. Amenajarea are caracter complex, asigurând apa pentru alimentarea localitatilor de pe valea Muresului (6,6 mc/s) și folosirea potentialului hidroenergetic al acestor râuri prin concentrarea debitelor în acumulara Răstolița și apoi devierea lor în râul Mureș. Folosința energetică este subordonată folosinței de alimentare cu apă. Intreaga amenajare a fost concepută înainte de anul 1989 cu anumiți parametri. În anul 1994 s-a realizat un studiu de optimizare într-o nouă perspectivă, care a dus la reducerea debitului instalat de la 25 la 17 mc/s și modificarea traseului aducțiunilor secundare corelat cu un nou acord, mai restrictiv, de mediu. Este important de remarcat că acumulara Răstolița contribuie și la asigurarea tranzitarii viiturilor și reducerea lor cu 30%, regularizarea debitelor și asigurarea protecției împotriva inundațiilor.

Acumularea este amplasată pe valea râului Răstolița în aval de confluența pâraielor Seaca, Mijlociu și Tinu și la cca 4,5 km amonte de satul Răstolița. Centrala este amplasată pe malul Muresului în dreptul satului Borzia.

Pentru a satisface debitele necesare acumularii au fost necesare derivarea debitelor mai multor piraie afluențe de dreapta ale Muresului, colectate în două aducțiuni secundare: ramura de est (L=4965 m, Q=1,55 mc/s), care se descarca în lac, pentru Ilva Mare și Valea Bradului și ramura vest (L=11712 m, Q=0,218 mc/s), care se descarca în aducțiunea principală, pentru Donca, Bistra, Galaioara Mica, Galaioara Mare și Visa. Suprafața acumularii este de 115 ha. Barajul este de tip omogen din anrocamente cu mască de beton la paramentul amonte, cu panta de 1 : 1,5, atât în amonte cât și în aval. De notat că un drum de acces provizoriu pentru depuneri în corpul barajului, va fi amenajat chiar pe paramentul aval până la coronament. Pentru realizarea lucrărilor s-a creat o incintă la uscat, apele trecind printr-o galerie de deviere de 535 m cu d=4,7 m, amplasată în versantul drept și care poate transporta un debit de 125 mc/s. În final galeria va fi închisă la capatul amonte cu un dop de beton, iar pe ultimii 211 m din aval va fi folosită ca golire de fund.

Golirea de fund are un tronson amonte sub presiune, compus dintr-o secțiune betonată (L=228,50 m, d=4,30 m), și un tronson blindat (L=45 m, phi=2,40 m) până la casa vanelor. Aval de casa vanelor golirea de fund are o lungime de 273 m și d=4,7 m, din care ultimii 211 m preluați din galeria de deviere. Casa vanelor golirii de fund este o cavernă subterană în care sunt montate două vane plane în carcasa de 1,7 x 2,4 m. Accesul în casa vanelor golirii de fund se face printr-o galerie executată în aval (L=248 m, d=2,80 m). Din casa vanelor, o conductă de by-pass preia debitul de servitute pe care îl transmite la o MHC (22) de la piciorul barajului echipată cu o turbină de tip Francis cu ax orizontal - FO (Q=0,2 mc/s, Pi=0,1 MW, Em=1 GWh/an). Debitul de dimensionare a descarcătorului de ape mari este de 400 mc/s, iar debitul de verificare de 804 mc/s. Lacul de acumulare atenuează viitura de la 804 la 660 mc/s. Descarcătorul de ape mari are o galerie subterană amplasată în versantul stâng (L=240 m, d=6,75m), care se continuă cu un tronson din beton armat executat la zi (L=110). Putul de racord (H=30 m, d=6,75m) din subteran se continuă cu un tronson aerian de cca 40 m. Descarcătorul a fost proiectat pentru un debit de 600 mc/s și verificat pentru un debit de 650 mc/s.

Etansarea barajului este de tip masca de beton, cu o suprafata de cca 84.000 mc si un volum de 42.000 mc. Solutia constructiva aleasa permite executia etapizata care sa permita punerea in functiune la un nivel minim energetic avand cota 720 mdM.

Aductiunea este o galerie subterana de 8535 m avind priza, casa vanelor priza deasupra unui put umed (H=61 m, d=6,00 m), si, pe traseu, un put de racord (H=96 m, d=1,40 m) prin care primeste apele captate de ramificatia vest a aductiunilor secundare.

Nodul de presiune este compus din Castelul de echilibru (H=76 m, d=6,20 m), camera superioara (H=14 m, d=6,20), casa vanei fluture si conducta fortata (L=685 m, d=2,25). Centrala Rastolita (23) este de tip semiingropata, partea supraterana fiind hala de montaj si sala masinilor. Este dotata cu 2 turbine Francis in carcasa si cu aspiratorii betonati. Bazinul de linistire dintre cladirea centralei si malul riului Mures, joaca rol si de bazin compensator pentru regularizarea debitelor descarcate in rau.

Lucrarile au inceput in anul 1989, fiind temporizate in raport cu fluxul financiar disponibil. in prezent se realizeaza umpluturi in corpul barajului si se apropie de finalizare aductiunea principala si centrala. Aductiunile secundare sunt momentan oprite. Finantarea clara a lucrarilor ar permite terminarea lor in mai putin de 2 ani.

CAPITOLUL 2. DEZVOLTAREA ECONOMICĂ ÎN ANSAMBLU

2.1. Structura economică sectorială

Economia rurală românească este preponderent agrară, deoarece în România economia agricolă propriu-zisă deține o pondere de 60,5 % în structura acesteia, față de numai 14,1 % în UE. Structura profund distorsionată a economiei rurale românești determină și o structură similară a populației rurale ocupate pe sectoare de activități (sectorul primar - 64,2 %, din care în agricultură - 56,6 %, sectorul secundar - 18,5 %, sectorul terțiar - 17,3 %). La scara spațiului rural românesc economia non-agricolă (IMM-uri cu profil industrial, servicii, turism rural) are o pondere redusă, iar turismul rural, în toate variantele sale, cu excepția câtorva zone montane (Bran-Moeciu, Apuseni, Maramureș, Bucovina) și al Deltei Dunării, este cvasi-inexistent.

Analiza IMM-urilor din spațiul rural evidențiază capacitatea redusă a acestora de a răspunde necesității de a furniza locuri de muncă pentru populația din spațiul rural. Dezvoltarea afacerilor la scară mică este recunoscută ca fiind sursa cea mai importantă de locuri de muncă/obținere de venituri în spațiul rural, atât pentru economiile deja dezvoltate, cât și pentru cele în curs de dezvoltare.

Dintre IMM-urile active cu profil non-agricol la nivel național, numai 18,1 % figurau în mediul rural la nivelul anului 2011, ceea ce denotă o pondere redusă a IMM-urilor din rural implicate în desfășurarea activităților non-agricole (industrie, servicii și turism rural).

Deși în perioada 2005-2011 numărul IMM-urilor cu profil non-agricol din rural a crescut cu 16 %, efectele crizei economice s-au făcut simțite în ultimii trei ani analizați, când a fost înregistrată o scădere cu 7.492 a acestor unități, ajungându-se la 77.315 IMM-uri non-agricole (sector secundar și terțiar) în 2011. Totodată, densitatea IMM-urilor la 1.000 de locuitori în mediul rural este mai redusă decât cea la nivel național (9,64 față de 23,66 în anul 2011).

Poziția geografică favorabilă în partea central-nordică a României, infrastructura dezvoltată, resursele naturale, sunt factori care au determinat dezvoltarea economiei județului, dar perioada de tranziție spre economia de piață traversată de România după 1990 cu problemele specifice (recesiune economică, inflație, șomaj) și-au pus amprenta și asupra economiei județului Mureș.

Având ca indicator sintetic populația ocupată, ponderea în economia județului este deținută de activitățile industriale, urmate de cele din sectorul serviciilor și apoi de cele din sectorul agro-silvic.

Situându-se pe locul 11 pe țară din punct de vedere al ocupării forței de muncă în industrie, județul Mureș aduce o contribuție importantă în producția industrială a țării, fiind unul dintre județele dezvoltate din țară, în această zonă desfășurându-și activitatea agenți economici din principalele ramuri ale economiei naționale.

Principalele sectoare industriale sunt următoarele:

- forajul și extracția gazelor naturale;
- exploatarea și prelucrarea lemnului; producția de mobilă și instrumente muzicale;
- industria chimică (îngrășăminte, cauciuc, materiale plastice, carbid, medicamente);
- industria de textile țesute și industria de confecții;
- industria de prelucrare a pielii, încălțăminte și alte produse din piele;
- industria alimentară;
- alte produse din minerale nemetalice (sticlă, cărămizi, țigle, var, prefabricate, sticlărie ornamentală, articole din porțelan și ceramică);

- prelucrarea metalelor, construcții de mașini și articole electrice.

Județul Mureș este singurul producător de carbid și viori din țară, fiind de asemenea recunoscut pentru fabricile sale de mobilă, precum și pentru unitățile producătoare de articole decorative din porțelan și ceramică, sticlărie, țesături, confecții, articole din piele și bere. Centrul Român de Politici Economice, în cadrul unui studiu din Proiectul de Dezvoltare a Clusterelor Industriale (INCLUD), finanțat de Uniunea Europeană, a identificat județul Mureș ca fiind județul cu cea mai mare concentrare de unități din industria de mobilă și prelucrare a lemnului.

Crearea unui mediu favorabil stimulării investițiilor în spațiul rural, pentru extinderea IMM-urilor din economia rurală non-agricolă și de prelucrare a produselor agricole primare, trebuie să devină o preocupare permanentă a autorităților locale, prin realizarea în cadrul procesului de descentralizare economică și subsidiaritate decizională în localitățile rurale (sau zonele rurale) cu excedent de forță de muncă a unor microzone industriale sătești, cu sprijin financiar județean sau regional, prin echiparea acestora cu utilitățile necesare activităților industriale (energie electrică, termică, gaz, apă, canal, drumuri de acces și interioare, telecomunicații etc.), după modelul celor create, de mult timp, în spațiul rural al țărilor din U.E. Investițiile în economia rurală non-agricolă și alimentară din spațiul rural, pe lângă asigurarea creșterii valorii adăugate brute prin procesarea materiilor prime agricole și neagricole din resurse locale, mai are un mare avantaj, atât în perioadele de criză și recesiune, cât și în cele de creștere economică, în sensul creării de noi locuri de muncă, prin folosirea și stabilizarea forței de muncă locale (rurale), revitalizarea localităților rurale, în mod deosebit cele din zonele defavorizate și periferice.

Atât economia rurală, în ansamblul său, cât și economia agro-alimentară, ca element important al economiei rurale, prezintă structuri pronunțat diferite în România față de Uniunea Europeană.

Economia rurală românească este preponderent agricolă (circa două treimi) sau agro-alimentară (mai mult de trei pătrimi). În Uniunea Europeană, dominantă economiei rurale este economia serviciilor, cu o pondere de 42,2 %, mai mare cu 2 % față de economia agro-alimentară.

2.2. Dezvoltarea economică în câteva sectoare ale economiei

2.2.1. Industrie

Întreprinderile mici și mijlocii. Importanța extinderii întreprinderilor mici și mijlocii (IMM) în spațiul rural pornește de la necesitatea complementarizării și diversificării economiei rurale. Economia rurală este cu atât mai dezvoltată și mai dinamică, cu cât are o structură mai diversă, iar ponderea economiei neagricole (industria extractivă și prelucrătoare, industria alimentară și ușoară, exploatarea și prelucrarea lemnului și a produselor de pădure, activitățile meșteșugărești, activitățile agroturistice, prestările de servicii) este mai mare. În economia modernă, distribuția industriei orizontale, și nu numai, se face în spațiul rural, IMM-urile fiind amplasate, de regulă, în jurul polilor industriali.

Industria modernă se bazează pe mișcarea materiilor prime și a produselor finite și nu a forței de muncă. Pornind de la principiul că deplasarea forței de muncă este mult mai costisitoare (economic și social), comparativ cu mișcarea materialelor și produselor, majoritatea statelor europene și-au modificat politica de amplasare a IMM-urilor, în sensul că au deplasat întreprinderile spre forța de muncă și nu invers. Deplasarea forței de muncă presupune investiții masive și fenomene sociale complexe. Din contră, amplasarea întreprinderilor mici și mijlocii

industriale în spațiul rural înseamnă diversificarea economiei, ocuparea și stabilizarea în rural a forței de muncă, cu precădere a celei tinere, creșterea puterii economice a localităților rurale și dezvoltarea de ansamblu a acestora. Cu excepția a două subramuri, industria alimentară și exploatarea lemnului, activitățile industriale propriu-zise sunt absente din mediul rural românesc. Numai circa un sfert din comunele României au activități economice neagricole, organizate sub formă de IMM-uri în industria extractivă, prelucrătoare, meșteșugărească și de activități agroturistice.

Faptul că numai 5,7 % din economia rurală românească o reprezintă activitățile industriale (extractive și prelucrătoare non-agricolă), față de 9,3 % în UE, demonstrează precaritatea economiei rurale din țara noastră. În ansamblu, economia rurală non-agricolă românească are pondere de 21 % în total economie rurală, comparativ cu ponderea acesteia în UE de 59,7 %, demonstrând și de această dată (și chiar mai mult, comparată cu perioada interbelică și comunistă), caracterul preponderent agrar al economiei rurale românești, cu consecințe grave asupra stării economice și sociale generale a vieții rurale.

Dezvoltarea unei rețele viabile de întreprinderi mici și mijlocii private (agro-alimentare, industriale, de prelucrare a produselor locale, artizanale, de servicii etc.) în mediul rural are, pe lângă funcția economică importantă, și o componentă socială marcantă, în sensul „stabilizării” populației rurale (în primul rând a celei tinere), eliminării navetismului și utilizării, prin complementaritate, a forței de muncă sătești. În același timp, aceste întreprinderi au și rolul de a potența economia rurală care contribuie, în acest fel, prin impozitele care se plătesc bugetului local, la dezvoltarea economică, culturală și socială a localităților rurale respective.

Industria este ramură cu ponderea cea mai mare în economia județului Mureș, reprezentând 41 % din totalul ramurilor economice. După evenimentele din anul 1989, procesul de tranziție caracteristic economiei județului s-a resimțit și în sectorul industrial, care a trecut de la un sistem puternic centralizat la promovarea liberei inițiative. Procesul de privatizare a tuturor unităților de producție industrială care s-a desfășurat în anii '90, a fost însoțit de reducerea volumului producției și a capacităților de producție, precum și de dispariția unor ramuri industriale.

Totuși, județul Mureș dispune de un potențial de dezvoltare ridicat, determinat de așezarea geografică centrală și de condițiile naturale variate și prielnice unei ample dezvoltări economice. Industria se caracterizează printr-o varietate mare a ramurilor producătoare, cu specializări de importanță națională, între care menționăm: industria extractivă a gazului metan; industria de exploatare și prelucrare a lemnului; producția de mobilier și instrumente muzicale; industria chimică și producția de medicamente; prelucrarea cauciucului și a maselor plastice; industria alimentară, băuturi; industria textilă, încălțăminte și confecții din textile și piele; produse din minerale nemetalice (geamuri, sticlărie, cărămizi, țigle, var, prefabricate pentru construcții, alte materiale de construcții, sticlă decorativă, porțelan, faianță); metalurgie; mașini, echipamente, aparate electrice.

2.2.2. Comerț

Comerțul este domeniul de activitate care a cunoscut o adevărată explozie în perioada de după revoluția anticomunistă, astfel că la finele anului 2002 acest sector reprezenta, după industrie, o pondere de 29,1% în totalul structurii cifrei de afaceri pe activități ale economiei județului. Din totalul de 8.280 unități active la nivelul județean în anul 2002, 3.832 unități își desfășurau activitatea în sectorul comercial, reprezentând un procent de 46,3%. Ponderea ridicată se menține și în cazul numărului mediu de persoane ocupate în unitățile active, unde comerțul reprezintă 16,5 %, cu un număr de 18.647 persoane ocupate.

2.2.3. Turism

Înzestrat cu un bogat potențial turistic, definit de marea varietate a elementelor din cadrul natural, județul Mureș se înscrie între zonele de mare atractivitate pe plan intern și internațional, iar comuna Răstolița are toate premisele unei dezvoltări prospere în domeniul turismului, prin crearea identității turistice, reabilitarea obiectivelor turistice din comună, exploatarea resurselor naturale existente (resurse naturale), abordarea unei strategii de marketing complexe etc. Comuna Răstolița, prin investiții în infrastructura turismului local și regional, trebuie să susțină investiția în domeniul turismului, să încurajeze investițiile în domeniul turismului, să creeze o identitate turistică a comunei și să o introducă în circuitul turistic, bazându-se pe atracția turistică și pe agro-turism.

La această dată, deși există unele semnale pozitive de extindere a turismului rural și a agroturismului, totuși câțiva factori restrictivi limitează extinderea acestora la capacitatea oferită de peisaj și cultura tradițională. Factorii limitativi (restrictivi) sunt: infrastructura (șosele, căi ferate, servicii bancare, poștale, telecomunicații rapide și sigure); condițiile de locuit modeste (neacceptate nici de turiștii mai puțin pretențioși) oferite de majoritatea gospodăriilor țărănești; instrucția insuficientă a gospodarilor (cunoștințe minime în domeniul turismului, gastronomie specifică locală de calitate, necunoașterea unei limbi străine); nesiguranța, insecuritatea personală a turiștilor etc. Faptul că numai 0,1% din economia rurală a României provine din agroturism, comparativ cu 4,4% în țările UE, este un indicator economic edificator pentru caracterizarea stării de precaritate a agroturismului românesc.

CAPITOLUL 3. POPULAȚIE, RESURSE UMANE ȘI PIAȚA FORȚEI DE MUNCĂ

3.1. Populația și resursele umane

3.1.1. Evoluția populației

Populația, ca principal element al societății, ocupă un loc deosebit în evaluarea economico-socială a localității, fiind atât factor, cât și scop al dezvoltării.

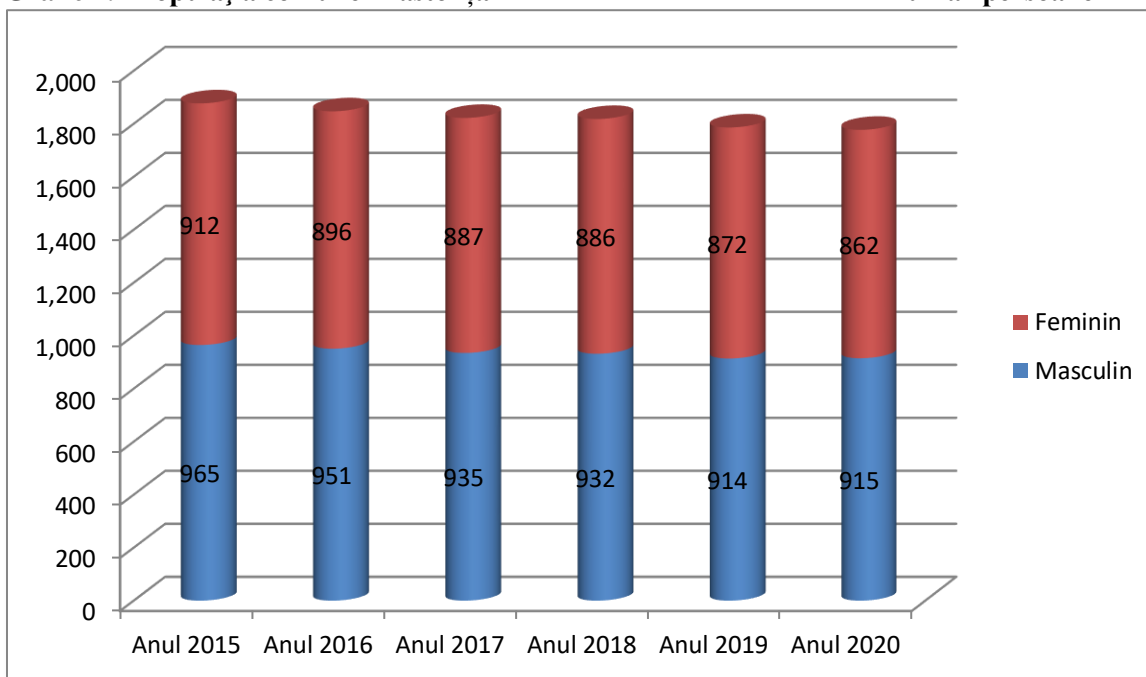
Tabel 18. Evoluția populației comunei Răstolița -număr persoane-

Denumire	Anul 2015	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018	Anul 2019	Anul 2020
Masculin	965	951	935	932	914	915
Feminin	912	896	887	886	872	862
Total	1.877	1.847	1.822	1.818	1.786	1.777

Sursa: Institutul Național de Statistică

La nivelul comunei Răstolița, populația are un trend descendent anual, astfel că în anul 2020 față de anul 2015, numărul de persoane a scăzut cu 5,33 %, ceea ce înseamnă 100 persoane. De asemenea, se poate observa că numărul persoanelor de sex masculin este ușor mai ridicat decât cel al persoanelor de sex feminin în fiecare an analizat.

Grafic 7. Populația comunei Răstolița -număr persoane-

Tabel 19. Sporul natural în comuna Răstolița

Denumire	Anul 2015	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018	Anul 2019
Născuți vii	10	14	18	16	14
Decedați	27	21	25	30	21
Spor natural	- 17	- 7	- 7	- 14	- 7

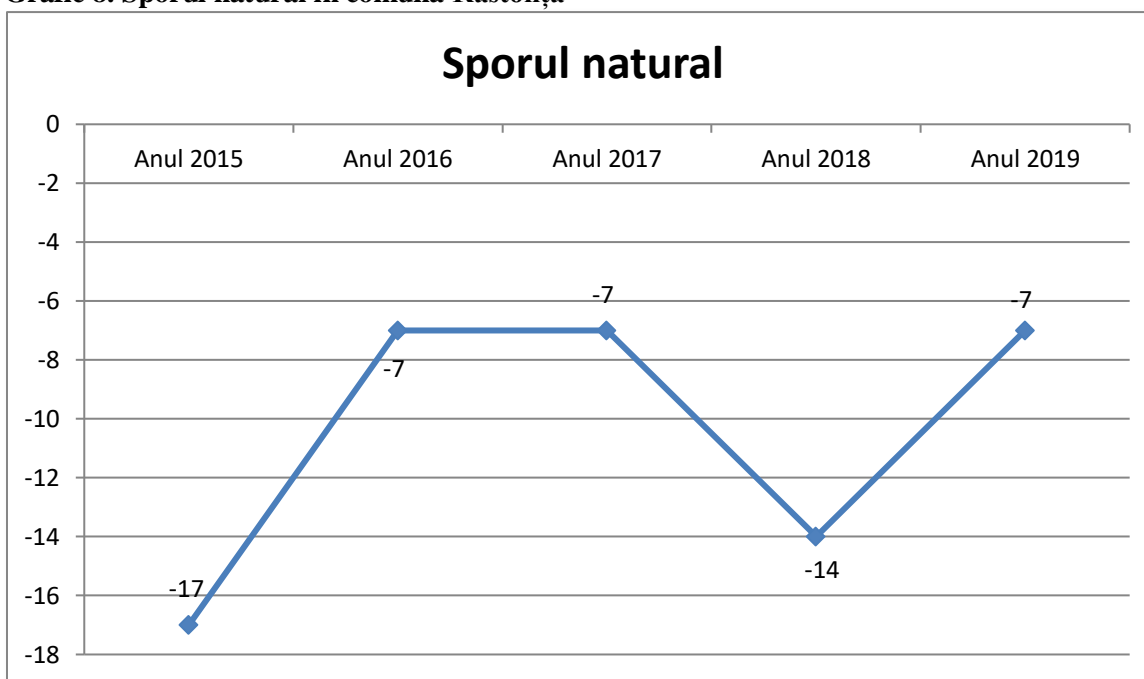
Sursa: Institutul Național de Statistică

Numărul născuților vii crește anual din anul 2015 până în anul 2017, după care este descendent.

Numărul celor decedați scade în anul 2016 față de anul 2015, după care crește anual până în anul 2018.

Sporul natural în comuna Răstolița este negativ în fiecare an, iar valoarea maximă negativă a sporului natural se înregistrează în anul 2015.

Grafic 8. Sporul natural în comuna Răstolița

Tabel 20. Numărul căsătoriilor și divorțurilor în comuna Răstolița

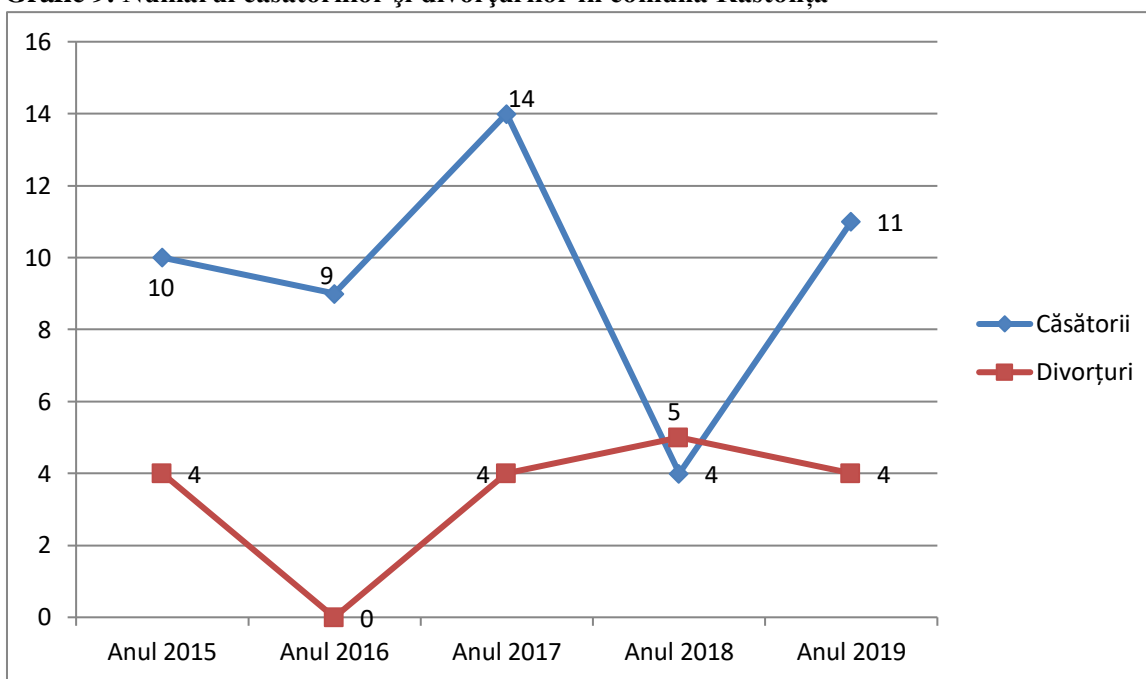
Denumire	Anul 2015	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018	Anul 2019
Căsătorii	10	9	14	4	11
Divorțuri	4	0	4	5	4

Sursa: Institutul Național de Statistică

Numărul căsătoriilor este net superior numărului de divorțuri și este oscilant. Această tendință este la nivel național, datorită schimbării mentalității populației în ceea ce privește familia, majoritatea persoanelor punând în prim plan cariera, satisfacția materială și profesională,

abia apoi întemeindu-și o familie. Această tendință se transmite și către locuitorii comunei Răstolița.

Grafic 9. Numărul căsătoriilor și divorțurilor în comuna Răstolița

Situația stabilirilor de reședință și a plecărilor cu reședința în/din comuna Răstolița este următoarea:

Tabel 21. Stabiliri și plecări cu reședință din comuna Răstolița

Denumire	Anul 2015	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018	Anul 2019
Stabiliri de reședință	19	15	12	13	23
Plecări cu reședință	27	21	21	18	17
Sold	- 8	- 6	- 9	- 5	6

Sursa: Institutul Național de Statistică

Numărul stabilirilor de reședință scade anual din anul 2015 și până în anul 2017, după care, în anul 2018 crește față de anul 2017, urmând ca în anul 2019 să înregistreze o creștere semnificativă.

Numărul plecărilor cu reședință scade anual din anul 2015 și până în anul 2019.

Din anul 2015 și până în anul 2019, soldul dintre stabilirile de reședință și plecările cu reședință este negativ, cel mai mare sold negativ înregistrându-se în anul 2017.

Pentru ameliorarea plecărilor cu reședință este necesară implementarea unor proiecte care au ca scop valorificarea potențialului economic al comunei, crearea unui mediu favorabil desfășurării unor activități economice pentru atragerea investitorilor, fapt ce va duce la crearea de noi locuri de muncă în cadrul comunei și va crește nivelul și calitatea vieții locuitorilor.

În ceea ce privește numărul plecărilor și stabilirilor de domiciliu din/în comuna Răstolița, situația se prezintă astfel:

Tabel 22. Stabiliri și plecări cu domiciliul în comuna Răstolița

Denumire	Anul 2015	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018	Anul 2019
Stabiliri de domiciliu	19	16	27	14	30
Plecări cu domiciliul	32	34	24	33	35
Sold	- 13	- 18	3	- 19	- 5

Sursa: Institutul Național de Statistică

Din acest punct de vedere, numărul persoanelor care și-au stabilit domiciliul în comuna Răstolița este oscilant, nivelul maxim fiind atins în anul 2019, când și-au stabilit domiciliul în comuna Răstolița, 30 persoane, iar cel minim, în anul 2018, când 14 persoane și-au stabilit domiciliul în comună. Numărul persoanelor care au plecat cu domiciliul din comună crește anual în anii 2015 și 2016, respectiv în anii 2018 și 2019, atingând nivelul maxim în anul 2019, când numărul persoanelor care au plecat cu domiciliul din comuna Răstolița a fost de 35 persoane.

Soldul dintre numărul stabilirilor de domiciliu și cel al plecărilor cu domiciliul are atât valori pozitive, cât și negative. În anii 2015 și 2016 acest sold este negativ, în anul 2017 este pozitiv, urmând ca în anii 2018 și 2019 să fie din nou negativ.

3.1.2. Prognoza populației

Tabel 23. Evoluția populației în comuna Răstolița

Anul	Anul 2015	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018	Anul 2019	Anul 2020
Populația	1.877	1.847	1.822	1.818	1.786	1.777
Modificare	-	- 1,60 %	- 1,35 %	- 0,22 %	- 1,76 %	- 0,50 %
%						

Numărul populației din comuna Răstolița este în scădere de la an la an. Făcând o medie a evoluției populației în ultimii 6 ani, rezultă o reducere anuală medie de 1,09 %.

În condițiile în care se va păstra aceeași reducere anuală de 1,09 % și în perioada următoare, până în anul 2030, populația comunei Răstolița va evolua astfel:

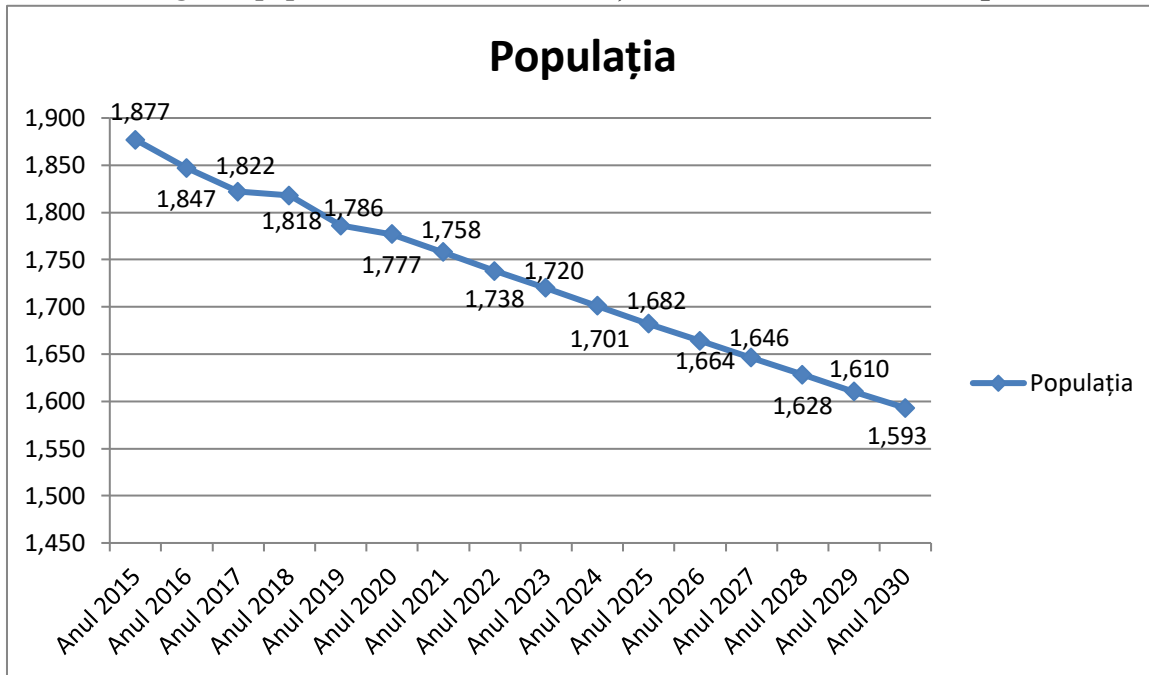
Tabel 24. Prognoza populației în comuna Răstolița

-număr persoane-

Anul	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Populația	1.758	1.738	1.720	1.701	1.682	1.664	1.646	1.628	1.610	1.593

Grafic 10. Prognoza populației în comuna Răstolița

-număr persoane-

3.1.3. Șomajul

Șomerii înregistrați reprezintă persoanele care, potrivit Legii nr. 76/2002 cu modificările și completările ulterioare, sunt înregistrate la Agenția pentru ocuparea forței de muncă și îndeplinesc cumulativ următoarele condiții:

- au vârsta cuprinsă între 16 ani și vârsta legală de pensionare;
- sunt în căutarea unui loc de muncă;
- starea de sănătate și capacitățile fizice și psihice îi fac ași pentru prestarea unei munci;
- nu au loc de muncă, nu realizează venituri sau realizează venituri mai mici decât salariul minim brut pe țară, garantat în plată, în vigoare;
- sunt disponibile să înceapă lucrul în perioada imediat următoare dacă și-ar găsi un loc de muncă.

Reconversia profesională frecventă și creșterea mobilității teritoriale a forței de muncă sunt două condiții necesare pentru reducerea șomajului structural, a celui șomaj cauzat de inadecvarea calitativă între cerere și ofertă pe piața forței de muncă. Un rol important le revine instituțiilor de învățământ care trebuie să ofere o pregătire profesională inițială, precum și pe parcursul întregii vieți de calitate, în concordanță cu cerințele actuale și viitoare ale pieței muncii. Programele de dezvoltare a resurselor umane trebuie, în același timp, să fie particularizate în funcție de specificul economic al fiecărei zone. Implicarea mediului de afaceri în elaborarea ofertei educaționale și în desfășurarea procesului de pregătire profesională asigură o creștere a gradului de adecvare a formării profesionale la necesitățile reale ale unei economii într-o profundă schimbare.

În ceea ce privește creșterea ofertei de locuri de muncă, este nevoie de un ansamblu coerent de politici și programe, precum și de acțiuni bine coordonate ale autorităților publice în această direcție, inclusiv prin crearea de parteneriate publico-private. Dezvoltarea infrastructurii de afaceri și crearea unui mediu de afaceri cât mai prietenos presupun implicarea intensă a

autorităților locale și județene, precum și a celor regionale, în limitele prerogativelor de care dispun. Este necesară crearea de noi parcuri industriale, incubatoare de afaceri, precum și extinderea serviciilor oferite de structurile existente de sprijinire a afacerilor.

Sectorul IMM-urilor a fost în ultimii ani motorul dezvoltării economice în regiune și principala sursă de creare a locurilor de muncă. În contextul deschiderii pieței externe și al accentuării globalizării economice, este nevoie de aplicarea unor politici eficiente de sprijinire a IMM-urilor din Regiune. Acordarea de sprijin pentru IMM-uri în vederea modernizării sectorului productiv, promovarea inovării în cadrul acestora la nivel de produse, tehnologii, procese, stimularea dezvoltării tehnologiei informației și comunicațiilor și creșterea accesului la finanțare a IMM-urilor, sunt câteva măsuri binevenite pentru fortificarea sectorului IMM-urilor.

Autoritățile locale se pot implica în dezvoltarea locală și într-un mod activ, prin elaborarea și implementarea unor proiecte de dezvoltare a infrastructurii de transport sau a unor proiecte complexe vizând mai multe domenii de activitate, ceea ce ar permite atât dezvoltarea economică a zonelor în care se implementează proiectele, cât și impulsivitatea, într-un orizont de timp scurt sau mediu, a unor ramuri economice precum construcțiile, industria materialelor de construcții, turismul, transporturile.

Dezechilibrele economice din perioada de tranziție, disponibilizările din industrie și incapacitatea altor sectoare economice de a absorbi forța de muncă, au constituit cauzele care au determinat apariția și creșterea șomajului.

Rata șomajului la nivel regional a avut o evoluție oscilantă în perioada 1996-2006, cea mai scăzută rată înregistrându-se în anii 1996 și 2006 (6,1 %), iar cea mai ridicată în anul 1999 (11 %). La sfârșitul anului 2006 rata șomajului în Regiunea Centru era de 6,1 % (5,2 % la nivel național), cea mai înaltă valoare înregistrându-se în județul Harghita (7,3 %), iar cea mai redusă în județul Sibiu (5,2 %). În rândul femeilor rata șomajului a fost mai scăzută (5,6 %), aceeași situație întâlnindu-se la nivelul țării (4,6 %).

Numărul cel mai scăzut de șomeri s-a înregistrat în anul 2006 (66.988 persoane), iar cel mai mare în anul 1999 (130.941 persoane). Se remarcă apariția după anul 1996 a două categorii noi de șomeri - beneficiarii de ajutor de integrare profesională și beneficiarii de plăți compensatorii. Ponderea șomerilor neindemnizați este în continuă creștere, ajungând la sfârșitul anului 2006 la 59,7 % la nivel regional și la 63,8 % la nivelul întregii țări.

Numărul șomerilor din regiune a scăzut în fiecare an, începând cu anul 2001, pe măsură ce procesele de restructurare economică începute în perioada 1997-2000 s-au încheiat. Restructurările au afectat ramuri economice cu o pondere importantă, precum industria construcțiilor de mașini, industria chimică, industria de apărare, industria minieră, consecințele cele mai puternice resimțindu-se în județele Brașov, Alba, Harghita și Mureș.

Județul Brașov a înregistrat în anul 2006 o scădere semnificativă a ratei șomajului, după ce, anterior, avusese rate înalte ale șomajului. În județul Mureș, în schimb, rata șomajului în anul 2006 a crescut față de anii anteriori, acest lucru indicând o întârziere în procesul de restructurare industrială.

La reducerea șomajului a contribuit și migrația masivă din ultimii ani a forței de muncă spre țările Europei Occidentale.

La nivelul Regiunii Centru, valoarea totală a cheltuielilor cu protecția socială a șomerilor în anul 2009 s-a ridicat la 449.841.264 de lei, reprezentând 17 % din totalul cheltuielilor cu protecția socială a șomerilor la nivelul României. Raportat la Regiunea Centru, cele mai mari cheltuieli cu protecția socială a șomerilor s-au înregistrat în județele Alba (25 %) și Brașov (23 %), la polul opus situându-se județul Covasna (7 %).

Analizând structura cheltuielilor cu protecția socială a șomerilor în funcție de destinația acestora, cele mai mari cheltuieli la nivelul tuturor județelor s-au realizat pentru indemnizații de șomaj (șomeri cu sau fără experiență în muncă), urmate la distanță de cheltuielile pentru plata absolvenților, plățile pentru stimularea angajatorilor care încadrează șomeri din categorii defavorizate, plățile compensatorii efectuate în cadrul programelor de restructurare, privatizare și lichidare și alte cheltuieli.

Creșterea competitivității din agricultură, silvicultură și sectorul alimentar este crucială pentru îmbunătățirea performanțelor și revitalizarea zonelor rurale și crearea de locuri de muncă. Există un bun potențial de creștere a producției de alimente de calitate, de modernizare a sectorului în general, de schimbare a statutului de țară importatoare în țară exportatoare. Investițiile pentru creșterea competitivității în ferme și în unități de procesare a produselor agricole sunt necesare pentru realizarea unei creșterii economice accelerate, care va conduce în final la convergența veniturilor cu nivelul UE.

Îmbunătățirea performanței sectorului va avea efecte pozitive asupra stabilității micro și macroeconomice, va contribui la asigurarea unui echilibru al consumului alimentar și a securității agro-alimentare, la creșterea ponderii exploatațiilor agricole comerciale în totalul exploatațiilor și la generarea de locuri de muncă, inclusiv la absorbția surplusului de forță de muncă din agricultură.

Tabel 25. Numărul șomerilor din comuna Răstolița

Denumire	Anul 2015	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018	Anul 2019	Anul 2020
Masculin	17	31	25	43	5	12
Feminin	21	21	21	3	7	15
Total șomeri	38	52	46	46	12	27

Sursa: Institutul Național de Statistică

Numărul șomerilor de sex masculin din comuna Răstolița este oscilant în anii prezenți, cel mai mare număr de șomeri înregistrându-se în anul 2016, adică 52 șomeri, iar cel mai mic număr în anul 2019, înregistrându-se un număr de 12 șomeri.

Pentru reducerea numărului de șomeri, respectiv creșterea calității vieții și reducerea gradului de sărăcie, este necesar să se creeze noi locuri de muncă. Autoritatea Publică Locală este dispusă să asigure facilități investitorilor pentru o dezvoltare economică locală de durată.

Tabel 26. Numărul mediu al salariaților din comuna Răstolița

Denumire	Anul 2015	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018	Anul 2019
Total	236	262	272	340	339

Sursa: Institutul Național de Statistică

Numărul mediu de salariați din comuna Răstolița crește anual până în anul 2019, ceea ce este un lucru pozitiv în economia localității, iar numărul mediu de salariați din comună este net superior numărului de șomeri, ceea ce este un aspect pozitiv în ceea ce privește forța de muncă.

CAPITOLUL 4. STRUCTURA AGRICULTURII

4.1. Implicarea sectorului agricol în economia localității

Anul 2014 marchează un alt moment important pentru piața funciară din România și anume deschiderea pieții pentru cetățenii străini (persoane fizice). Deși în perioada actuală există multe discuții contradictorii legate de acest subiect, trebuie să amintim faptul că, în ultimul deceniu, multe terenuri agricole au fost cumpărate de cetățeni străini, în principal prin intermediul societăților comerciale, nivelul suprafețelor înstrăinate pe această cale fiind estimat pentru anul 2011 de către MADR la peste 800 mii ha.

Utilizarea eficientă din punct de vedere economic a terenului agricol presupune existența unei pieței funciare funcționale. Eficiența piețelor funciare este măsurată prin abilitatea acestora de a transfera pământul dinspre utilizatorii mai puțin productivi spre cei mai productivi. Costurile de tranzacție care complică sau împiedică aceste transferuri duc la scăderea eficienței. Mai multe studii au arătat că piețele terenurilor agricole din țările care parcurseră tranziția, erau caracterizate de existența unor costuri de tranzacție semnificative, care se constituiau într-o constrângere pentru exploatațiile care intenționau să-și mărească dimensiunea, inclusiv în cazul celor din România. Aceste constrângeri decurgeau din costurile legate de informația asimetrică, de deținerea unor proprietăți în comun (ca rezultat al procesului de restituire), de situația precară a înregistrării proprietăților, de nivelul ridicat al comisioanelor și taxelor legate direct de transferul proprietății.

Analiza datelor colectate din surse oficiale și din anchete speciale pune în evidență o funcționare mai bună a pieței funciare din România în perioada post-aderare, comparativ cu perioada pre-aderare, iar acest fapt se datorează liberalizării continue a legislației circulației juridice a terenurilor, dar și conjuncturii creșterii economice accentuate din perioada 2004-2008 (care a generat și anumite acțiuni speculative). Astfel, volumul tranzacțiilor cu terenuri agricole a crescut de la o medie anuală de aproximativ 100 mii ha, în perioada 2002-2006, la o medie anuală de aproximativ 200 mii ha, în perioada 2007-2012, trendul ultimilor trei ani fiind unul crescător (în 2012 s-au tranzacționat 245 mii ha). Aflate în creștere continuă din 2003 până în 2008, prețurile terenurilor agricole din extravilan, exprimate în euro, au scăzut în 2009 și 2010, dar și-au reluat creșterea în 2011 și 2012, când au revenit, în medie, la peste 1000 euro/ha, medie care maschează marile diferențe dintre prețuri, generate de calitatea solurilor, apropierea acestora față de căile de acces sau de orașe și amplasarea în anumite județe unde interesul investitorilor a fost mai mare (în general, în zona de vest a țării).

Ținând cont de inexistența unor date oficiale ale prețurilor terenurilor din perioada post-aderare, este necesară organizarea unui sistem de monitorizare a prețurilor tranzacțiilor cu terenuri agricole (pornind de la datele ANCPI).

O primă măsură de politică funciară, necesară bunei funcționări a pieței funciare, o reprezintă rezolvarea situațiilor de blocaj generate de neînregistrarea proprietăților agricole prin subvenționarea costurilor cadastrale ale primei înregistrări, valorificând experiența programului cu finanțare internațională, de înregistrare sistematică a proprietăților, derulat în mai multe localități din țară de ANCPI.

Politica funciară trebuie să fie corelată cu politica de orientare a structurii exploatațiilor agricole. Indiferent dacă ferma familială poate să reprezinte modelul dominant al agriculturii românești, care să fie sprijinit prin ansamblul măsurilor de politici agricole, este evidentă nevoia creșterii suprafețelor micilor exploatații, iar pentru aceasta este utilă introducerea, prin lege, a

unei dimensiuni minime comerciale a suprafeței vândute, care ar stopa fragmentarea proprietăților. Astfel, orice suprafață vândută trebuie să fie mai mare decât dimensiunea minimă comercială (cu excepția situației în care dimensiunea integrală a acesteia este mai mică), iar suprafața rămasă în proprietate după vânzare, de asemenea, trebuie să fie mai mare decât suprafața minimă.

Folosirea input-urilor în agricultura României este mai puțin intensă sub aspect cantitativ față de situația altor țări din UE-27, iar acest lucru reprezintă una din cauzele care generează diferențele de productivitate la nivelul produselor vegetale, dar și a celor animale. Astfel, față de media europeană, în România, cheltuielile la hectar cu input-urile sunt mai mici cu 46 %, cele mai mari decalaje înregistrându-se la îngrășăminte chimice, produse de protecția plantelor și servicii agricole. De asemenea, consumul de capital fix la hectar a fost cu 40 % mai mic în România, față de media UE-27, în anul 2011.

Consumul cantitativ de îngrășăminte chimice a crescut modest în ultimii 7 ani, doar cu 6 % în 2011 față de anul 2005. De asemenea, a crescut modest, dar s-a modernizat constant, parcul de mașini agricole, în principal și datorită fondurilor alocate din programele SAPARD și PNDR, destinate modernizării exploatațiilor agricole. Astfel, față de anul 2005, în anul 2011 numărul de tractoare fizice a crescut, modest, cu 6 %, iar cel al combinelor autopropulsate pentru cereale cu 1 %.

În ceea ce privește consumul de semințe la hectar, valoarea acestuia depășește media europeană în 2011 (72,1 euro/ha în România și 64,8 euro/ha în UE-27), probabil datorită prețurilor mai ridicate practicate de dealeri în țara noastră.

Piața românească a semințelor certificate este dominată de soiuri și hibrizi străini. Multiplicarea varietăților de semințe autohtone este deficitară datorită dificultăților de dotare și finanțare, dar și a tehnologiilor de marketing. De exemplu, avem sectoare cum ar fi cel legumicol, unde producția industrială se face folosind doar semințe din import, multiplicarea varietăților locale fiind aproape inexistentă. În același timp, pentru producerea legumelor la scară mică, micii fermieri folosesc de regulă semințe necertificate sau aduse din țările vecine.

Necesitatea irigațiilor în țara noastră a fost demonstrată și fundamentată științific prin cercetările derulate în timp de instituțiile aflate în rețeaua ICAR, ICCA și ASAS. În condițiile modificărilor climatice la nivel global, care afectează conform cercetărilor și teritoriul României, mai ales în sudul și sud-estul țării, zonă care prezintă vulnerabilitate la procesele de aridizare și deșertificare, contează și dacă modul de irigare este corect pentru a avea eficiență. De asemenea, dacă nu se instalează perdele forestiere și se utilizează în continuare tehnologii agricole intensive, care au ca și efect, în timp, destructurarea solului și reducerea humusului, șansele de a face performanță în agricultură se reduc semnificativ.

Construirea primelor sisteme de irigații în România a început în anul 1945, iar din rațiuni politice această activitate s-a dinamizat în perioada 1970-1989, când au fost construite marile sisteme de irigații, potrivite pentru structura exploatațiilor din acea perioadă. Acestea au fost proiectate și echipate pentru a satisface cerințele fermelor mari (CAP-uri, IAS-uri și alte unități de stat), concepția acestor sisteme fiind inspirată din experiența Franței de la acea dată. Soluția aleasă pentru sistemul de irigare a fost aceea de pompare a apei din aval în amonte, fiind un sistem de irigații energofag (deoarece nu conta costul energiei în ecuația producției socialiste), depășit moral acum, după mai bine de 40 de ani. După 1989 existau în România 375 de sisteme hidrotehnice mari pentru irigarea culturilor pe o suprafață de cca 3,2 milioane ha. Aceste sisteme au fost destinate în principal pentru irigarea porumbului, grâului, florii soarelui și sfeclei de zahăr, dar și pentru culturile de orez și legume. Majoritatea sistemelor (2,7 milioane ha) au fost

dotate cu echipamente de udare cu mutare manuală, modul de irigare fiind prin aspersiune, tehnică uzuală în acea perioadă, dar depășită în zilele noastre.

Spațiul rural ocupă aproape 83 % din teritoriul Regiunii Centru și oferă rezidență pentru 40 % din locuitorii regiunii. Teritoriul rural cuprinde marea majoritate a terenurilor agricole din regiune, precum și a celor ocupate de păduri, contribuind semnificativ la prezervarea unui mediu înconjurător sănătos și la menținerea echilibrelor ecosistemului la nivel regional.

În ultimele decenii, lumea rurală a suferit schimbări majore. Agricultură a cunoscut transformări rapide. Costurile de producție s-au mărit, în timp ce prețul produselor agricole primare a scăzut. Modernizarea agriculturii a dus la disponibilizarea unei mari părți a forței de muncă ce s-a îndreptat spre orașe pentru a-și găsi alte locuri de muncă. Aceste schimbări produse într-o perioadă relativ scurtă, au destabilizat mediul rural, reacția acestuia fiind mult mai lentă. Zone rurale întinse din mai multe regiuni europene s-au confruntat treptat cu grave probleme economice (lipsa locurilor de muncă, lipsa de atractivitate economică, degradarea infrastructurii edilitare și sociale), iar decalajul față de orașe s-a mărit. În scurt timp, în multe localități rurale s-a produs un declin demografic din ce în ce mai accentuat, tendință ilustrată atât prin depopulare, cât și printr-un sever proces de îmbătrânire demografică. În plus, în România o mare parte din zona rurală a fost cooperativizată, iar orașele au fost supuse unei politici de industrializare și urbanizare forțată, ceea ce a agravat efectele negative asupra satului românesc.

Pentru a răspunde la aceste provocări, era necesar să fie gândite și puse în aplicare programe de mare anvergură, pe termen lung, să fie mobilizate fonduri importante și să fie create instituții specializate. Acest imperativ a fost recunoscut la nivel european prin punerea bazelor unei politici europene comune în domeniul agricol și al dezvoltării rurale. Politica agricolă comună a constituit timp de mai multe decenii cea mai importantă dintre politicile europene, având alocat aproape jumătate din bugetul european, iar rezultate sale sunt evidente pentru oricine: dezvoltarea fără precedent a satului european și asigurarea securității alimentare a continentului.

Tabel 27. Ponderea suprafeței spațiului rural

Județ/Regiune	Suprafața totală (kmp)	Suprafața administrativă a spațiului rural (kmp)	Ponderea suprafeței administrative a spațiului rural (%)
Alba	6.238,96	4.873,10	78,11 %
Brașov	5.366,69	4.168,14	77,67 %
Covasna	3.708,29	3.226,88	87,02 %
Harghita	6.632,02	5.657,34	85,30 %
Mureș	6.717,88	5.861,15	87,25 %
Sibiu	5.427,09	4.379,74	80,70 %
Regiunea Centru	34.090,93	28.166,36	82,62 %

Sursa: Institutul Național de Statistică

Condițiile de climă, relief și sol, faptul că aproape jumătate din suprafață este ocupată de zona montană, iar în depresiunile din răsăritul teritoriului se înregistrează în mod obișnuit cele mai joase temperaturi din țară, sunt factori care ar putea face din Regiunea Centru o zonă improprie agriculturii. Cu toate acestea, agricultura își găsește condiții bune de dezvoltare în cea mai mare parte a teritoriului. Chiar și în zona montană, suprafețe întinse de pășuni și fânețe naturale sunt favorabile creșterii animalelor, iar clima mai rece și regimul pluviometric specific,

fac ca aici să fie mai puțin simțite efectele perioadelor mai secetoase din timpul anului. Fără a se putea face o delimitare strictă între zonele favorabile diferitelor activități agricole, se constată totuși o anumită distribuție a acestora în funcție de relief, climă și sol. În estul și sudul regiunii, cultura principală este cartoful, iar în partea cu înălțimi mai joase - sunt condiții favorabile pomilor fructiferi. Creșterea animalelor este relativ bine dezvoltată în toate județele Regiunii, în zona montană fiind principala activitate agricolă. Județele Mureș și Harghita sunt renumite pentru calitatea efectivelor de bovine, Mureșul având și un puternic sector de creștere a porcinelor și păsărilor.

4.2. Producția agricolă primară

Din punct de vedere al producției vegetale, perioada 2005-2012 pune în evidență o tendință de diminuare a suprafețelor cultivate cu principalele culturi în majoritatea statelor membre. Astfel, suprafața cultivată cu cereale (total cereale), s-a diminuat în anul 2012 față de 2005, cu procente care oscilează între -0,9 % (Danemarca și Slovacia) și -36,1 % în Cipru. Și în România, suprafața cultivată cu cereale a înregistrat un recul de 7,4 procente în perioada analizată. Ca suprafață cultivată în anul 2012, România se clasează pe locul 5, după Franța, Polonia, Germania și Spania.

Suprafața cultivată cu grâu a marcat în anul 2011 o diminuare cu 20 de procente în România față de nivelul anului 2005, spre deosebire de trendul majoritar crescător din celelalte state membre ale UE-27. Cu toate acestea, ca nivel, România ocupă în anul 2011 același loc 5, cu cele 1979,8 mii hectare cultivate cu grâu.

Dintre plantele oleaginoase, floarea-soarelui înregistrează o creștere a suprafeței cultivate în România anului 2012 cu 4,7 % față de nivelul anului 2005, respectiv de la 971 mii ha (2005) la 1016,6 mii ha (2012). Ca nivel, în anul 2012, România ocupă primul loc din punct de vedere al suprafeței cultivate, fiind urmată de Bulgaria (780,8 mii ha) și Spania (761,2 mii ha).

O creștere importantă a suprafeței cultivate se regăsește și în privința rapiței. Astfel, dintre statele membre, Spania se detașează în mod vizibil, suprafața cultivată cu rapiță crescând de aproape 5 ori în decurs de 8 ani. Din totalul suprafeței cultivate cu rapiță în anul 2012, primele 5 țări (Franța, Germania, Marea Britanie, Cehia și Lituania) dețin cca. 79 % din total.

Sfecla de zahăr se înscrie pe o pantă descendentă din punct de vedere al suprafeței cultivate, cu procente care oscilează între -100 % și -4,3 %. Excepțiile le reprezintă Franța, Austria și România, state în care suprafața cultivată cu sfeclă de zahăr a înregistrat o majorare cu procente cuprinse între 3 % (Franța) și 11,5 % (Austria).

Ca produs cu aport energetic ridicat, cartoful a înregistrat la rândul său o vizibilă tendință de diminuare a suprafețelor cultivate, expresie, printre altele, a schimbării comportamentului de consum alimentar. Excepția o constituie Marea Britanie, în care suprafața cultivată cu cartofi s-a majorat cu 8,8 %, ajungând în anul 2012 la 149 mii ha. Ca nivel, România ocupă în anul 2012, cu cele 228,9 mii hectare cultivate cu cartofi, locul 2 după Germania (238,3 mii ha).

Din punct de vedere al producțiilor obținute la produsele analizate mai sus, perioada 2005-2012 se caracterizează în România printr-o tendință de diminuare a producției totale la cereale (-35 %), grâu (-2 %) și cartofi (-34,1 %). La polul opus, producția de floarea soarelui, rapiță și sfeclă de zahăr înregistrează o ușoară creștere, cu procente care variază între 1,3 % (sfecla de zahăr) și 7,9 % (rapiță).

Comparativ cu celelalte state membre, în anul 2012, România se clasează pe locul:

- 5 la producția de cereale, după Franța, Germania, Polonia, Marea Britanie;
- penultimul loc la sfecla de zahăr;

- 13 la producția de rapiță;
- 6 la producția de cartofi, după Germania, Olanda, Franța, Marea Britanie și Belgia;
- 2 la producția de floarea-soarelui, după Franța.

Tabel 28. Poziția ocupată de România în cazul producției agricole

Indicator	Poziția ocupată de România în ierarhia UE- 27 la principalii indicatori fizici și valorici ai producției agricole în anul 2012
Efective de bovine	10
Producția de carne de bovine (carcasă)	19
Efective de vaci de lapte	7
Efective de porcine	9
Carne de porcine (carcasă)	13
Efective de ovine-caprine	4
Efective de păsări	9
Valoarea producției animale	8
Producția de carne de porc/locuitor	20
Producția de carne de bovine/locuitor	26
Producția de carne de pasăre/locuitor	16
Suprafața cultivată cu cereale	5
Suprafața cultivată cu grâu	5
Suprafața cultivată cu floarea-soarelui	1
Suprafața cultivată cu rapiță	12
Suprafața cultivată cu sfeclă de zahăr	12
Suprafața cultivată cu cartofi	2
Producția de cereale -total	5
Producția de sfeclă de zahăr	15
Producția de grâu	5
Producția de rapiță	13
Producția de cartofi	6
Producția de floarea-soarelui	2
Valoarea producției vegetale	8
Valoarea adăugată brută a industriei agroalimentare	8

Sursa: calculații IEA pe baza datelor Eurostat, 2013

Raportat la analiza de mai sus, producția agricolă realizată în România este încă departe de performanțele economiilor celorlalte state membre, ceea ce face ca decalajele de productivitate și de eficiență să devină și mai accentuate. Cu toate acestea, locul ocupat de România la multe dintre produsele de origine animală și vegetală, întăresc concluzia existenței unui potențial de producție semnificativ al sectorului agroalimentar românesc.

Tabel 29. Suprafața cultivată cu principalele culturi în comuna Răstolița -ha-

Denumire	Anul 2000	Anul 2001	Anul 2002	Anul 2003
Porumb boabe	20	25	20	25
Cartofi	25	20	25	20
Legume	5	5	5	5

Sursa: Institutul Național de Statistică

Din tabelul de mai sus se poate observa că în comuna Răstolița cea mai mare suprafață a fost cultivată cu porumb și cartofi. Suprafața cultivată cu porumb se situează undeva la 20-25 hectare și același lucru se poate spune și despre suprafața cultivată cu cartofi.

Suprafața cultivată cu legume este constantă la 5 hectare anual.

Tabel 30. Producția agricolă vegetală a principalelor culturi în comuna Răstolița -tone-

Denumire	Anul 2000	Anul 2001	Anul 2002	Anul 2003
Porumb boabe	42	67	65	75
Cartofi	400	340	450	395
Legume	42	52	51	56

Sursa: Institutul Național de Statistică

În ceea ce privește producția agricolă vegetală în comuna Răstolița, cea mai semnificativă din punct de vedere cantitativ este cea de cartofi, urmată de porumb boabe și legume.

Tabel 31. Producția agricolă vegetală -tone/hectar-

Denumire	Anul 2000	Anul 2001	Anul 2002	Anul 2003
Porumb boabe	2,1	2,68	3,25	3,00
Cartofi	16	17	18	19,75
Legume	8,4	10,4	10,2	11,2

Producția horticolă

Tabel 32. Producția de fructe în comuna Răstolița - tone-

Denumire	Anul 2000	Anul 2001	Anul 2002	Anul 2003
Total	35	27	48	125

Sursa: Institutul Național de Statistică

Producția de fructe în comuna Răstolița este oscilantă anual, cea mai mare producție înregistrându-se în anul 2003 - de 125 tone, iar cea mai mică în anul 2001 - de doar 27 tone, aspect care poate fi influențat și de condițiile climaterice din fiecare an.

Producția animală

Analiza producției agricole animale și decalajele existente față de celelalte state membre, este realizată din punct de vedere al efectivelor, producției fizice și a celei pe cap de locuitor, al consumului mediu lunar, gradului de autoaprovizionare, importurilor, precum și al nivelului valorii producției agricole.

În România, în perioada 2005-2012, efectivele de bovine au înregistrat o diminuare cu 29,8 %, comparativ cu cele doar 3,6 procente de reducere de la nivelul UE-27. Din acest punct

de vedere, România ocupă ultimul loc, înregistrând cea mai accentuată rată de diminuare. La polul opus se situează Ungaria și Olanda, state în care efectivele de bovine au marcat o creștere cu 6,4 % în anul 2012 comparativ cu 2005.

La nivelul anului 2012, în 9 state membre, efectivele de bovine au înregistrat niveluri net superioare celor din România. Astfel, în Franța, efectivele de bovine sunt de 9,5 ori mai mari decât cele din România, în timp ce la polul opus se situează Olanda, ce depășește de doar 1,2 ori efectivele din România.

În privința producției de carne de bovine (greutate în carcasă), în același interval de timp, 2005-2012, România înregistrează un recul de 86,1 %, clasându-se pe același loc 27, din totalitatea statelor membre UE.

În ceea ce privește producția de carne de bovine, în anul 2012, România se clasează pe locul 19, cu o producție de 28,8 mii tone, peste acest nivel situându-se, printre altele, Franța, Germania, Italia și Marea Britanie, care depășesc producția de carne de bovine cu niveluri cuprinse între +30,6 ori (Marea Britanie) și 51,3 ori (Franța). Aceeași tendință de diminuare se întâlnește și la nivelul efectivelor de vaci de lapte care în România, în anul 2012, s-au diminuat cu 28,5 % față de 2005. Din acest punct de vedere, în anul 2012, România ocupă locul 7, fiind depășită de Germania, Franța, Polonia, Italia, Marea Britanie și Olanda.

La nivelul efectivelor de porcine (mii capete), România înregistrează în anul 2012 o reducere de 20,7 % față de efectivele din anul 2005, fiind depășită în dinamică, în sens negativ, de Slovenia, Cehia, Bulgaria și Slovacia. Ca nivel, în anul 2012, efectivele de porcine din Germania sunt de 5,4 ori mai mari decât în România, care este depășită de un număr de alte 7 state (Spania, Franța, Danemarca, Olanda, Polonia, Italia și Belgia). În același timp, se înregistrează o tendință de reducere a efectivelor de porcine în UE 27, generată de exigențe noi privind bunăstarea porcinelor.

La producția de carne de porcine (greutate în carcasă), România înregistrează în anul 2012 un recul de 9 % față de anul 2005. În aceeași perioadă se înregistrează o scădere de peste 50% cumulată, pentru consumul familial și vânzările pe piața liberă a cărnii de porc și, simultan, o creștere cu peste 70 % a livrărilor în abatoare autorizate.

O tendință pozitivă este de remarcat la nivelul efectivelor de ovine și caprine care s-au majorat în anul 2012 cu 16,1 % față de anul 2005. Din această perspectivă, în anul 2012, România ocupă locul 4, fiind depășită doar de Marea Britanie, Spania și Grecia. Cea mai ridicată producție de carne de ovine (greutate în carcasă) în anul 2012 este înregistrată în Marea Britanie, pe ultimul loc situându-se Luxemburg, cu doar 0.038 tone de carne de ovine și caprine.

În aceeași perioadă de referință (2005-2012), efectivele de păsări s-au majorat în România cu 7,1 %, situație care clasează România, ca dinamică, pe antepenultimul loc din cele 27 de state membre. Ca nivel, în anul 2012, România ocupă locul 9, fiind depășită de Franța, Marea Britanie, Polonia, Germania, Spania, Italia, Ungaria și Belgia.

Tabel 33. Efectivul de animale din comuna Răstolița

Denumire	Anul 2000	Anul 2001	Anul 2002	Anul 2003
Bovine	177	152	162	178
Porcine	254	254	350	247
Ovine	808	998	776	878
Păsări	3.540	4.122	3.560	4.050

Sursa: Institutul Național de Statistică

Numărul bovinelor din comuna Răstolița crește anual din anul 2001 până în anul 2003.

Numărul porcinelor este și el crescător în primii 3 ani analizați, însă se înregistrează o scădere în anul 2003 față de anul 2002 de 29,43 %

Efectivul de ovine oscilează și el anual, iar în anul 2003 față de anul 2000, numărul acestora a crescut cu 8,66 %.

În ceea ce privește efectivul de păsări, cel mai mare efectiv de animale din comună, a oscilează și el anual.

Tabel 34. Producția animală în comuna Răstolița

Denumire	UM	Anul 2000	Anul 2001	Anul 2002	Anul 2003
Greutatea în viu a animalelor pentru sacrificare	Tone	92	84	74	173
Producția de lapte de vacă și bivoliță	Hectolitri	2.418	2.489	2.340	2.080
Producția de lână	Kilograme	1.850	1.620	2.000	1.550
Producția de ouă	Mii bucăți	335	300	377	361

Sursa: Institutul Național de Statistică

4.3. Structura terenurilor agricole (arabil, pășuni, fânețe) și principalele culturi agricole

Activitate tradițională în Regiunea Centru, agricultura constituie până în zilele noastre principala ocupație și sursă de venit a locuitorilor din mediul rural. Orientată spre satisfacerea cererii interne, agricultura beneficiază de un potențial natural important și diversificat. Cu toate acestea, sectorul agricol se află încă la începutul unui lung și dificil proces de modernizare și restructurare, menit să conducă la eficientizare și la valorificarea mai bună a importantului potențial agricol al regiunii. Deși ponderea populației ocupate în agricultură rămâne ridicată (23 %), contribuția acestei ramuri la valoarea adăugată brută a fost în anul 2008 de numai 7,8 %. Aproape un sfert din suprafața întregii regiuni este ocupată de terenuri arabile, pășunile și fânețele ocupă 33 %, iar viile și livezile mai puțin de 1 %. Terenurile arabile sunt localizate predominant în zonele mai joase ale Regiunii Centru: Câmpia colinară a Transilvaniei, Podișul Secașelor, luncile Mureșului și Târnavelor, depresiunile Făgărașului și Sibiului, depresiunile intramontane Brașov, Ciuc și Giurgeu. Cerealele ocupă 60 % din suprafața cultivată a regiunii, însă producțiile anuale sunt puternic influențate de variațiile climatice. Climatul mai rece din depresiunile intramontane favorizează dezvoltarea culturilor de sfeclă de zahăr și de cartofi, în anul 2008, în Regiunea Centru obținându-se 33 % din producția națională de sfeclă de zahăr și 27 % din cea de cartofi. Zootehnia are o puternică tradiție, regiunea noastră deținând 19 % din șeptelul de ovine și 14 % din efectivul de bovine al României. În ceea ce privește producția principalelor culturi, putem totuși desprinde o evoluție descendentă în cazul producțiilor de grâu-secară, orz și sfeclă de zahăr și o evoluție ascendentă în cazul producțiilor de porumb și de legume. Comparativ cu anul 1995, au înregistrat scăderi semnificative producțiile de sfeclă de zahăr (-55,4 %), orz-orzoaică (-51,1 %), grâu-secară (-18,3 %). Creșteri de mică amploare s-au înregistrat la cartofi (+6,9 %) și porumb (+2,4 %). Puternic influențate de factorii naturali (sol, climă), producțiile medii la hectar variază mult de la un an la altul.

Suprafața comunei Răstolița este de 26.598 hectare, din care 5.652 hectare este suprafață agricolă și 20.946 hectare este suprafață neagricolă.

În cei 3 ani analizați, atât suprafața agricolă cât și cea neagricolă rămâne constantă. Totuși, în cazul suprafeței neagricole, în anul 2014 față de anul 2012, se poate observa faptul că suprafața ocupată cu păduri crește cu 111 hectare, cea ocupată cu ape și bălți crește cu 13 hectare, cea ocupată cu construcții crește cu 200 hectare, iar cea ocupată cu terenuri degradate și neproductive scade cu 324 hectare, ceea ce înseamnă că aceste terenuri au fost valorificate și utilizate în scopuri mai utile.

În cazul suprafeței agricole, majoritar sunt terenurile pășunile, urmate de fânețe, iar în cazul suprafeței neagricole, majoritar sunt terenurile ocupate cu păduri și altă vegetație forestieră.

Tabel 35. Suprafața comunei Răstolița -ha-

Denumire	Anul 2012	Anul 2013	Anul 2014
Agricolă din care:	5.652	5.652	5.652
- Arabilă	50	50	50
- Pășuni	5.032	5.032	5.032
- Fânețe	570	570	570
- Vii și pepiniere viticole	0	0	0
- Livezi și pepiniere pomicole	0	0	0
Neagricolă din care:	20.946	20.946	20.946
- Păduri și altă vegetație forestieră	20.364	20.364	20.475
- Ocupată cu ape, bălți	73	73	86
- Ocupată cu construcții	61	61	261
- Căi de comunicații și căi ferate	66	66	66
- Terenuri degradate și neproductive	382	382	58
Total	26.598	26.598	26.598

Sursa: Institutul Național de Statistică

4.4. Forța de muncă în agricultură

Față de anul 1995, ponderea populației ocupate în agricultură a scăzut cu 1,1 puncte procentuale. În 2005, ponderea populației ocupate în agricultură, din totalul populației ocupate, la nivel regional, este sensibil mai mică decât cea la nivel național (26,7 % față de 31,9 %). Se remarcă diferențe notabile între județele din Regiunea Centru. Astfel, cele mai ridicate ponderi ale persoanelor ocupate în agricultură se înregistrează în județele Harghita (36,6 %) și Mureș (32,6 %), iar cele mai scăzute în Brașov (15,3 %) și în Sibiu (18,5 %).

Tabel 36. Evoluția ponderii populației ocupate în agricultură în Regiunea Centru
-total populație ocupată-100 persoane-

Anul 1995	Anul 1997	Anul 1999	Anul 2001	Anul 2003	Anul 2005
27,8	32	33,4	33,1	28,3	26,7

Sursa: Direcția Regională de Statistică Alba, Anuarul Statistic 2006

Între 1995 și 2005, forța de muncă salariată din agricultură a cunoscut scăderi semnificative datorită încetării activității în fostele unități agricole de stat. Este de remarcat faptul că scăderea numărului de salariați din agricultură s-a produs pe fondul creșterii numărului persoanelor ocupate în această ramură, scăderea fiind determinată de restrângerea sectorului de stat din acest domeniu, având ca urmare încetarea activității unor societăți sau reducerea efectivelor de salariați ale acestora. Astfel, dacă pe total economie, la nivel național numărul de

salariați a scăzut în perioada 1995-2005 de 1,4 ori, la nivelul Regiunii scăderea a fost tot de 1,4 ori, în timp ce în sectorul agricol numărul salariaților a scăzut de 2,9 ori la nivel național și de 2,5 ori în Regiunea Centru.

Tabel 37. Numărul mediu al salariaților în agricultură în Regiunea Centru

Denumire	Anul 1995	Anul 2002	Anul 2005
Total economie	797,4	616,4	576,1
Agricultură	44,8	13,7	17,4

Sursa: Direcția Regională de Statistică Alba

Un procent de 36,1% din populația ocupată a Regiunii este în mediul rural. Ca o caracteristică a ocupării în mediul rural, se observă numărul mare de lucrători pe cont propriu și lucrători familiari neremunerați.

În județul Mureș, aproximativ 50 % din populație trăiește în mediul rural și este legată de agricultură. În comunele și satele județului există 87.614 persoane (populație activă), din care forța de muncă ocupată (exclusiv șomerii) se ridică la 76.832, iar din aceștia numai 26.321 lucrează exclusiv în agricultură, reprezentând 34 % din forța de muncă ocupată, respectiv 30 % raportat la totalul populației active. Forța de muncă din agricultură se caracterizează prin următoarele: prezintă o tendință de îmbătrânire; nu are cunoștințe profesionale temeinice; mult conservatorism față de tehnica nouă; tendință permanentă de migrare către alte sectoare, mai bine plătite; prea puțini tineri se integrează în agricultură.

4.5. Silvicultura

Pădurile sunt una dintre cele mai importante bogății ale Regiunii Centru. Vegetația forestieră acoperă 36,4 % din suprafața regiunii, constituind principala resursă economică a locuitorilor din localitățile montane și asigurând un bun echilibru ecologic. Predomină pădurile de foioase (55 % din suprafață), urmate de cele de rășinoase. Cu un volum de 3,9 milioane mc de lemn recoltat în anul 2008, Regiunea Centru este al doilea bazin de recoltare forestieră al României și prima regiune în ceea ce privește producția de cherestea. În ultimii ani s-a trecut tot mai mult la exploatarea complexă a lemnului, incluzând aici utilizarea în scop energetic a deșeurilor provenite în urma exploatării forestiere.

Alături de funcția lor economică, pădurile îndeplinesc o importantă funcție de păstrare a unui mediu curat și sănătos. Interesul economic privind exploatarea forestieră a fost subsumat, în mod firesc, interesului major de păstrare a echilibrului ecosistemului Regiunii Centru. Preocuparea pentru exploatarea rațională a pădurii, ținând cont de capacitatea acesteia de regenerare, este de natură să permită dezvoltarea durabilă a regiunii și prezervarea unui mediu curat și sănătos pentru generațiile următoare.

Regiunea Centru posedă un mare potențial silvic, constituind una din principalele zone de aprovizionare cu lemn din țară, având o suprafață acoperită de păduri de 36,4 %. Pădurile reprezintă sisteme biologice productive care furnizează materia primă necesară industriei lemnului, constituind totodată o importantă sursă de energie. În plus, pădurile constituie un habitat pentru numeroasele specii de animale și plante. Pădurile cuprind terenurile acoperite cu arbori și arbuști forestieri, care își creează un mediu specific de dezvoltare biologică și constituie componenta direct productivă a fondului forestier. Pădurile sunt clasificate după marile grupe de specii în păduri de rășinoase, fag, stejar, diverse specii tari și diverse specii moi. Fondul forestier reprezintă totalitatea suprafețelor pădurilor, terenurilor destinate împăduririi, suprafețele care

serveșc nevoilor de cultură, producție și administrație silvică. Fondul forestier regional și repartizarea lui pe județe, rezultă din tabelul de mai jos:

Tabel 38. Fondul forestier din Regiunea Centru și județe, în anul 2012

- ha -

	Total	Păduri	Rășinoase	Foioase	Alte terenuri ¹
România	6.390.536	6.232.964	1.872.667	4.360.297	157.572
Centru	1.190.379	1.171.176	513.601	657.575	19.203
Alba	206.081	202.216	72.569	129.647	3.865
Brașov	190.161	187.528	64.479	123.049	2.633
Covasna	161.375	159.280	60.601	98.679	2.095
Harghita	237.374	231.538	171.586	59.952	5.836
Mureș	208.560	206.293	76.383	129.910	2.267
Sibiu	186.828	184.321	67.983	116.338	2.507

Sursa: Institutul Național de Statistică

Regiunea Centru deține 18,6 % din suprafața totală a pădurilor din România și 27,4 % din suprafața pădurilor de rășinoase, respectiv 15,1 % din suprafața pădurilor de fag. Masa lemnoasă pusă în circulație în circuitul economic în anul 2005 a fost de 3.669,2 mii m³, din care 2.120,7 mii m³ rășinoase și 982,4 mii m³ fag, Regiunea Centru constituind al doilea furnizor de lemn din țară, după Regiunea Nord-Est. Suprafețele pe care se execută tăieri ale arborilor în vederea valorificării lor, sunt reprezentate de suprafețele de pe care se taie arbori în vederea asigurării unor condiții optime de dezvoltare a arboretelor și de suprafețele de pe care se extrag arborii ruți de vânt, ruți de zăpadă, cei cu fenomen de uscare în masă, suprafețele defrișate în vederea executării de construcții și drumuri. Reproducția resurselor forestiere este caracterizată prin suprafețele împădurite (introducerea în circuitul productiv a unor suprafețe de teren pe care anterior nu a existat vegetație forestieră) și suprafețele reîmpădurite (reintroducerea în circuitul productiv a unor suprafețe despădurite și neregenerate total sau parțial pe cale naturală).

Economia forestieră. A doua mare problemă a dezvoltării rurale a României în zonele predominant montane, o reprezintă economia forestieră (exploatarea și prelucrarea masei lemnoase, recoltarea și prelucrarea produselor pădurii: fructe, ciuperci, plante medicinale etc., meșteșugurile specifice zonei montane legate de prelucrarea artizanală a produselor forestiere etc.). Economia forestieră românească este departe de a fi o componentă importantă a economiei rurale.

În cadrul extins al economiei forestiere, două aspecte trebuie să constituie obiective ale programelor de dezvoltare și amenajare rurală. Primul, se referă la extinderea pădurilor prin noi plantări, a perdelelor forestiere de protecție, întreținerea pădurilor actuale, iar al doilea aspect cuprinde exploatarea rațională a pădurilor și prelucrarea materialului lemnos brut în produse finite înalt prelucrate cu valoare adăugată ridicată.

Peisajul rural extrem de divers, în mare parte bine conservat, viața la țară cu însemnate componente tradiționale, potențialul agricol și silvic al zonei de munte, arhitectura specifică mediului rural, sunt factori naturali care favorizează dezvoltarea turismului rural. Acesta, spre deosebire de celelalte forme de turism, trebuie să fie „difuz”, imperceptibil din punct de vedere al componentei habitale, care să se bazeze pe patrimoniul natural, folcloric, etnografic, spiritual (cultural, în general), arhitectural și gastronomic specific zonelor agroturistice montane.

¹terenuri pentru cultura și producția silvică, terenuri pentru administrare forestieră, terenuri afectate împăduririi și terenuri din amenajamente silvice neproductive.

CAPITOLUL 5. SITUAȚIA MEDIULUI

5.1. Zone critice

Ocupațiile străvechi (specifice multor zone din Regiunea Centru), cum ar fi mineritul, creșterea animalelor, exploatarea lemnului și a materialelor de construcție, care s-au desfășurat de secole în această zonă, au avut ca rezultat o intensă exploatare a resurselor naturale și implicit au dus la fenomene de degradare a mediului înconjurător.

La aceste activități tradiționale s-au adăugat apoi și activități industriale care au amplificat poluarea prin generarea unor produse secundare inutile, care prin acumulare, pun în pericol confortul și sănătatea oamenilor. Astfel, prin efectul cumulat al acestor activități, mari suprafețe de păduri au fost supuse fenomenului de uscăre și însemnate suprafețe de teren montan sunt lipsite de vegetație. Ca urmare a acestui fapt, se produc scurgeri masive a torenților pe versanți, care amplifică eroziunea și duc la colmatarea căilor de acces și a gospodăriilor locuitorilor.

5.1.1. Zone critice sub aspectul poluării atmosferei

Poluarea aerului reprezintă cea mai gravă problemă pe termen scurt și mediu din punct de vedere al sănătății. Aerul poluat este mai dificil de evitat decât apa poluată. Efectele lui, care pătrund peste tot, dăunează sănătății, degradează construcțiile și mediul natural. O contribuție considerabilă în procesul de răspândire al poluanților atmosferici și de amestec cu aerul (gradul de dispersie) o au și factorii meteorologici: direcția și viteza vântului, calmul atmosferic, inversiunile termice (stratificări pe verticală) și ceață.

Pentru Regiunea Centru, ponderea poluanților atmosferici cu impact negativ asupra sănătății se prezintă astfel:

- Cu acțiune iritantă (pulberi, SO₂, NO_x, ozonide) în județele Alba, Sibiu, Mureș;
- Cu acțiune asfixiantă (CO) în toate județele;
- Cu acțiune fibrozantă (pulberi cu densitate mare) în județele Brașov și Alba;
- Cu acțiune alergizantă (pulberi minerale sau organice) în județul Mureș;
- Cu acțiune toxică sistemică (Pb).

În județul Mureș aerul atmosferic este influențat într-o măsură moderată de emisiile din activitățile economico-sociale. Surse antropice de emisie în atmosferă cu potențial semnificativ sunt amplasate în Târgu Mureș și Târnăveni, în timp ce în zone precum Reghin, Sovata, Luduș, sursele de emisie antropice nu produc o poluare semnificativă.

A. Surse industriale:

- industria chimică, industria de prelucrare a lemnului, producerea materialelor de construcție;
- industria energetică și termoficare;
- stocarea și distribuția carburanților;
- utilizarea solvenților;

Sursele de emisie în atmosferă din agricultură sunt reduse, dar nu de neglijat. Depozitele de deșeuri reprezintă surse moderate de emisie în atmosferă, fiind amplasate la distanțe mari de localități.

B. Surse mobile:

- traficul rutier care se desfășoară în principal pe DN13 (E60) și DN15 (Târgu Mureș - Toplița) care traversează localitățile urbane și rurale ale județului Mureș;
- traficul feroviar este slab reprezentat.

Căile rutiere traversează localitățile prin zonele rezidențiale cu densitate mare a locuitorilor în Târgu Mureș, Sighișoara, Reghin. Datorită lipsei unor căi ocolitoare a localităților, căile rutiere sunt folosite și pentru traficul mijloacelor de transport de mare capacitate.

Transportul în localitățile județului Mureș se realizează cu mijloace de transport echipate cu motoare termice. Infrastructura rutieră este dimensionată în general la o sarcină de 4 - 6 t/osie, față de 11 t/osie, cât este normativul pentru traficul greu. Din lipsa fondurilor pentru întreținerea infrastructurii rutiere din localități, calitatea căilor de rulare este necorespunzătoare.

Principalele aspecte generate de trafic sunt următoarele:

- Poluarea aerului atmosferic cu particule, pulberi sedimentabile, NO_x, SO_x, hidrocarburi, plumb. Poluarea atmosferei este cuantificată prin măsurători sistematice efectuate de A.P.M. Mureș și D.S.P. Mureș și confirmă că traficul rutier contribuie în mod semnificativ la creșterea concentrațiilor de poluanți în aerul atmosferic.
- Traficul greu generează valori ridicate ale zgomotului stradal și vibrațiilor în municipiile Târgu Mureș, Reghin, Sighișoara și în comunele de pe lângă aceste orașe.

5.1.2. Zone critice sub aspectul poluării apelor de suprafață și subterane

În România, unitatea de bază a activității legate de protecția și gospodărirea apelor este bazinul hidrografic, definită în Legea Apelor ca unitate fizico-geografică ce înglobează rețeaua hidrografică până la cumpăna apelor, în cadrul căruia se organizează și se desfășoară gospodărirea unitară, rațională și complexă a apelor de suprafață și subterane sub aspect cantitativ și calitativ. Calitatea necorespunzătoare a apei râurilor se datorează și impurificării acestora de către afluenții proveniți din ferme zootehnice și afluenți de tip fecaloid-menajer.

5.1.3. Zone critice sub aspectul deteriorării solurilor

Calitatea solului rezultă din interacțiunile complexe între elementele componente ale acestuia și poate fi legată de introducerea în sol de compuși mai mult sau mai puțin toxici, acumularea de produse toxice provenind din activitățile industriale și urbane. Evaluarea calității solurilor constă în identificarea și caracterizarea factorilor care limitează capacitatea productivă a acestora. Regiunea Centru se caracterizează printr-un înveliș variat de sol.

În județul Mureș, situația se prezintă astfel:

- Soluri degradate ca urmare a depozitării necorespunzătoare a deșeurilor industriale - cca 20 ha.
- Terenuri afectate de eroziune – cca 60.000 ha.
- Alunecări de teren – cca 30 ha.
- Terenuri degradate în urma extragerii de nisip și balast - cca 32 ha.

5.2. Presiuni ale unor factori asupra stării de calitate a solurilor

Aspecte deosebit de importante în ceea ce privește impactul activităților din agricultură asupra stării factorilor de mediu, se referă la utilizarea îngrășămintelor chimice și naturale și a pesticidelor.

Îngrășămintele chimice

Utilizarea excesivă a îngrășămintelor chimice conduce la creșterea semnificativă a nivelului de nutrienți și metale grele în mediul înconjurător. Dintre nutrienți, azotul și fosforul creează cele mai mari probleme. Compușii azotului contribuie la acidifierea solului, aerului și apei, precum și la efectul de seră și la deprecierea stratului de ozon. De asemenea, pătrunderea unor compuși ai azotului în apele subterane și de suprafață poate, în anumite concentrații, să contribuie la eutrofizarea apelor de suprafață.

Îngrășămintele naturale

În ceea ce privește îngrășămintele naturale, deși acestea creează efecte negative asupra mediului cu mult mai mici față de cele artificiale, trebuie de asemenea utilizate controlat în anumite limite, mai ales în scopul reducerii volumului de fosfați transferați în mediul înconjurător.

Pesticide

Pesticidele sunt substanțe a căror utilizare este periculoasă pentru mediu. Ele sunt toxice chiar în cantități mici și, în general, nu numai pentru organismele pentru care au fost create să le distrugă. Prin utilizarea lor în agricultură, ele pot avea un puternic impact negativ asupra surselor de apă de suprafață și subterane. În ultimii ani se constată o scădere semnificativă a cantității de pesticide utilizate în agricultură.

Starea pădurilor

În Regiunea Centru, 25,3 % din suprafața pădurilor este afectată de fenomenul de defoliere (față de 33,8 % la nivel de țară), județele cele mai afectate fiind Harghita (40,0 %), Covasna (31,8 %) și Sibiu (31,3 %). Față de această situație se impune efectuarea unor lucrări de depistare și prognoză a bolilor și dăunătorilor.

Influența omului asupra pădurii este în general negativă, manifestându-se prin nerespectarea legislației silvice și de mediu privind tăierile de arbori, amenajarea locurilor de campare, colectarea și transportarea deșeurilor menajere în locuri stabilite de organele competente, aprinderea focurilor etc. Principalii parametri evaluați la starea de sănătate a pădurilor (defolierea-decolorarea frunzișului coroanelor arborilor și vătămările datorate acțiunilor diferiților factori biotici și abiotici asupra pădurilor) prezintă diferențe nesemnificative față de anul 2003. În arboretele de rășinoase, defolierii s-au găsit în continuare în stare de latență. În schimb, insectele din categoria lipidelor, au afectat arboretele de molid. Înmulțirea acestor populații a fost cauzată de existența doborâturilor și rupturilor de vânt și de zăpadă produse în anii anteriori pe teritoriul Regiunii Centru. Pentru ținerea sub control a situației, s-au luat măsuri de evacuare a materialului lemnos infestat din păduri și s-au amplificat măsurile de combatere.

Impactul silviculturii asupra naturii și mediului

Actualele tendințe ale silviculturii la nivelul Regiunii Centru sunt acelea de a constitui păduri de interes social, destinate colectivităților umane. Această tendință este impusă de ritmul accelerat al dezvoltării industriale ca urmare directă asupra degradării mediului înconjurător. Aceste păduri vor fi delimitate după criteriile funcționale și amenajate ca păduri-parc, păduri de agrement, rezervații forestiere pentru diferite obiective sociale etc. Măsurile de constituire

vizează atât pregătirea, transformarea și specializarea pădurilor existente, cât și crearea unor noi păduri în jurul localităților.

5.3. Deșeuri

Colectarea și transportul deșeurilor

Sistemul de gestionare a deșeurilor municipale și asimilabile este influențat de o serie de factori generali și specifici. Dintre aceștia, cei mai importanți sunt: aria de acoperire cu servicii de salubritate, cantitatea și compoziția deșeurilor colectate, care sunt în strictă dependență cu mărimea și caracterul localității, condițiile climatice și dezvoltarea economică.

Ponderea populației deservită de serviciile de salubritate este de 58 % în Regiune. În mediul urban, 86 % din populație beneficiază de aceste servicii, în timp ce în mediul rural doar 14 % din populație.

Tratarea deșeurilor în vederea valorificării și eliminării

Problemele care afectează așezările umane sunt legate de salubritate și modul de colectare, transportare și depozitare a deșeurilor menajere. Recuperarea și valorificarea deșeurilor reprezintă o prioritate aflată înaintea eliminării prin depozitare, atât în reglementările din România, cât și în cele din U.E. Deșeurile de ambalaje se regăsesc în procent mare în cantitatea de deșeuri municipale și asimilabile generate și depozitate. În Regiunea Centru s-a pus un accent deosebit începând cu anul 2004, pe recuperarea deșeurilor de ambalaje reciclabile, în special a ambalajelor de hârtie și carton și a ambalajelor din PET, prin colectarea selectivă a acestora la sursă, prin amplasarea de containere speciale în zonele aglomerate și prin sortarea pe depozite.

Deșeurile industriale

Deșeurile industriale reprezintă o problemă de importanță deosebită în toate județele Regiunii deoarece atât prin cantitățile produse, cât și datorită diversității compoziției, ridică probleme deosebite de management și, în special, de depozitare definitivă. Un alt aspect cu repercusiuni remarcabile este constituit de acumularea istorică a deșeurilor industriale care cauzează un impact semnificativ asupra factorilor de mediu.

În Regiunea Centru, datorită activităților de minerit, metalurgie neferoasă, prelucrarea lemnului, industrie chimică, agricultură, cantitățile de deșeuri industriale produse în timp au o pondere de peste 85 % din totalul deșeurilor generate și depozitate în cele 6 județe ale Regiunii. Dată fiind situația prezentată mai sus, este necesară amenajarea de rampe ecologice la nivelul Regiunii, asigurându-se totodată și colectarea și transportul deșeurilor menajere din mediul rural, precum și înființarea unui sistem de colectare selectivă a deșeurilor recuperabile.

5.4. Arii protejate

Puține dintre zonele țării reunesc o atât de mare diversitate de peisaje, formațiuni geologice și paleontologice, elemente valoroase de floră și faună. Conform împărțirii Europei în Regiuni biogeografice, Regiunea Centru se află în zona continental-alpină. În Regiune se regăsesc toate tipurile de habitate naturale majore, în afară de habitatele costiere și marine. Au fost identificate 15 habitate naturale cu regim de protecție, care figurează în listele naționale și ale directivelor comunitare.

Datorită cadrului geografic deosebit de complex, Regiunea Centru dispune de o mare varietate de ecosisteme, habitate și specii sălbatice inestimabile prin unicitatea lor.

În județul Mureș, ariile protejate sunt următoarele:

Tabel 39. Arii protejate în județul Mureș

Denumire	Localizare	Tip	Suprafață	Descriere
Arboretul de <i>Chamaecyparis lawsoniana</i>	Fântânele	Forestier	5,80 ha	Aria protejată este inclusă în situl de importanță comunitară - Dealurile Târnavelor - Valea Nirajului și reprezintă o zonă de interes științific pentru arborele „Chiparusul de California” (<i>Chamaecyparis lawsoniana</i>) cu o vârstă de peste 75 de ani, care vegetează în etajul fâgetelor alături de fag (<i>Fagus sylvatica</i>) și carpen (<i>Carpinus betulus</i>).
Rezervația de bujor	Zau de Câmpie Valea Largă	Botanic	3,48 ha	În arealul rezervației vegetează peste 350 de specii de plante rare, printre care unele endemice pentru această zonă sau protejate prin Directiva Consiliului European 92/43/CEE din 21 mai 1992 (privind conservarea habitatelor naturale și a speciilor de faună și floră sălbatică). Specii floristice semnalate în arealul rezervației: bujor de stepă (<i>Paenonia tenuifolia</i>), capul-șarpelui (<i>Echium russicum</i>), târtan (<i>Crambe tatarica</i>), stânjenelul galben (<i>Iris humulus</i> ssp. <i>arenaria</i>), stânjenelul sălbatic (<i>Iris aphylla</i> ssp. <i>hungarica</i> și <i>Asyneuma canescens</i>), cătușnică (<i>Nepeta ucrainica</i>), zăvăcustă (<i>Astragalus dasyanthus</i>), sipică (<i>Cephalaria transylvanica</i>), frâsinel (<i>Dictamnus albus</i>), lălea pestriță (<i>Fritillaria orientalis</i>), trânji (<i>Neottia nidus-avis</i>), ghiocel (<i>Galanthus nivalis</i>), untul vacii (<i>Orchis morio</i>), salvie (<i>Salvia transsylvanica</i>) sau <i>Waldsteinia geoides</i> - o specie din familia Rosaceae.
Defileul Deda-Toplița	Deda Răstolița Lunca Bradului Stânceni	Mixt	6.000 ha	Aria protejată este inclusă în situl de importanță comunitară - Defileul Mureșului Superior și reprezintă o zonă peisagistică (păduri de luncă, fâgete, anișuri și specii ierboase) încadrată în două bioregiuni (continentală și alpină) din estul Transilvaniei, pe cursul superior al Mureșului, între Munții Călimani și Gurghiu. Fauna rezervației este una diversificată, bogată în specii de mamifere, păsări, pești, reptile și amfibieni.
Parcul Natural Defileul	Deda Răstolița	Mixt	9.156 ha	Parcul natural se suprapune ariei de protecție specială avifaunistică - Defileul Mureșului

STRATEGIA DE DEZVOLTARE A COMUNEI RĂSTOLIȚA 2021-2027

Mureșului Superior	Lunca Bradului Stânceni			<p>Superior și reprezintă o zonă peisagistică deosebită, bogată în vegetație cu specii montane de păduri în amestec, păduri de foioase (fag, frasin, carpen, mesteacăn, ulm), păduri de conifere (molid, brad), păduri aluviale și de luncă (salcie, arin) și pajiști.</p> <p>Aria naturală dispune de mai multe tipuri de habitate : Păduri de fag Symphyto-Fagion, Păduri de fag de tip Asperulo-Fagetum, Păduri aluviale cu <i>Alnus glutinosa</i> și <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i>, <i>Alnion incanae</i>, <i>Salicion albae</i>), Păduri acidofile de <i>Picea abies</i> din regiunea montana (<i>Vaccinio-Piceetea</i>), Păduri de fag de tip <i>Luzulo-Fagetum</i>, Păduri de stejar cu carpen (<i>Erythronio-Carpiniori</i>), Pajiști aluviale din <i>Cnidion dubii</i>, Comunități de lizieră cu ierburi înalte higrofile de la nivelul câmpiilor, până la cel montan și alpin, Fânețe montane, Vegetație herbacee de pe malurile râurilor montane, Tufărișuri cu specii subarctice de <i>Salix</i>, ce adăpostesc o gamă diversă de floră și faună specifică lanțului carpatic al Orientalilor.</p>
Lacul Ursu și arboretele de pe sărături	Sovata	Mixt	79 ha	<p>Aria naturală reprezintă o zonă formată din aglomerate vulcanice (andezite cu amfiboli) și masive de sare. Aceasta include Lacul Ursu (declarat monument al naturii), un important lac sărat helioterm format odată cu prăbușirea unei exploatări de sare, umplută ulterior cu apa pârâielor ce coboară de pe versanții din apropiere. În arealul rezervației pe lângă Lacul Ursu, sunt incluse și: Lacul Aluniș, Lacul Paraschiva, Lacul Mierlei, Lacul Roșu și Lacul Verde.</p>
Lacul Fărăgău	Fărăgău	Mixt	35,50 ha	<p>Aria protejată este inclusă în situl de importanță comunitară Lacurile Fărăgău - Glodeni și reprezintă o zonă naturală (luciu de apă, iazul, eleșteul și terenul ce înconjoară lacul) ce adăpostește o gamă diversă de vegetație higrofilă și faună specifică turbăriilor și lacurilor de câmpie. La nivelul ierburilor sunt întâlnite mai multe rarități floristice, printre care: cruciuliță (<i>Senecio paludorus</i>), mlăștiniță (<i>Epipactis</i></p>

STRATEGIA DE DEZVOLTARE A COMUNEI RĂSTOLIȚA 2021-2027

				<p>palustris), pufuliță (cu specii de: <i>Epilobium hirsutum</i> și <i>Epilobium palustre</i>), susai mare (<i>Sonchus palustris</i>), săgețică (<i>Geranium pratense</i>), joiană (<i>Oenanthe silaifolia</i>), <i>Lathyrus palustris</i> - o specie rară din familia Fabaceae, orhidee (<i>Hammarbya paludosa</i>), șopârliță albă (<i>Parnassia palustris</i>), broscăriță (<i>Triglochin palustre</i>), frigări (<i>Geranium palustre</i>), bolonică (<i>Sium latifolium</i>), gălbinea (<i>Rorippa amphibia</i>), mărăraș (<i>Oenante aquatica</i>), ferigă (<i>Dryopteris thelypteris</i>) sau rogojel (<i>Carex paniculata</i>). Fauna este reprezentată de peste 180 specii de păsări migratoare, care cuibăresc sau tranzitează zona. În arealul rezervației este semnalată prezența broaștei-de-mlaștină (<i>Rana arvalis</i>), un amfibian protejat.</p>
Lalelele pestrițe	Vălenii de Mureș	Botanic	2,25 ha	<p>Aria protejată reprezintă o pajiște naturală cu umiditate ridicată aflată în lunca dreaptă a Mureșului, în al cărei areal vegetează specii de plante hidrofile rare; printre care: lalea pestriță (<i>Fritillaria meleagris</i>), floarea cucului (<i>Lychnis flos-cuculi</i>), piciorul cocoșului (<i>Ranunculus repens</i>), tânsă-mare (<i>Deschampsia caespitosa</i>), bucățel (<i>Agrostis canina</i>), vițelar (<i>Anthoxantum odoratum</i>), rogoz (din speciile: <i>Carex vulpina</i>, <i>Carex elongata</i>), rogojel (<i>Juncus effusus</i>), păiuș roșu (<i>Festuca rubra</i>) sau firuță (<i>Poa pratensis</i>).</p>
Molidul de rezonanță din Pădurea Lăpușna	Lăpușna	Forestier	77,80 ha	<p>Aria protejată este inclusă în situl de importanță comunitară Călimani - Gurghiu și reprezintă un areal împădurit cu specii forestiere de molid (<i>Picea abies</i>) cu o vârstă de peste 170 de ani (90%) și fag (<i>Fagus sylvatica</i>) - 10%. Fauna rezervației este una bogată și variată în specii de mamifere și păsări, dintre care unele protejate prin Directiva Consiliului European (anexa I-a) 92/43/CE (privind conservarea habitatelor naturale și a speciilor de faună și floră sălbatică) sau aflate pe lista roșie a IUCN; astfel: urs brun (<i>Ursus arctos</i>), cerb (<i>Cervus elaphus</i>), căprioară (<i>Capreolus capreolus</i>), lup cenușiu (<i>Canis lupus</i>), vulpe (<i>Vulpes vulpes</i>), râs (<i>Lynx lynx</i>), pisică sălbatică (<i>Felis</i></p>

STRATEGIA DE DEZVOLTARE A COMUNEI RĂSTOLIȚA 2021-2027

				silvestris), jder de copac (Martes martes) sau cocoș de munte (Tetrao urogallus).
Parcul Național Călimani	Răstolița Lunca Bradului	Mixt	11.000 ha	Parcul reprezintă o zonă montană cu forme de relief diversificate: vârfuri (Pietrosul Călimanului - 2100 m, Gurghiu - 1776 m, Harghita - 1800 m, Lucaciu - 1778 m, 12 Apostoli - 1760 m, Ciomatu - 1.301 m), abrupturi stâncoase, chei, văii, doline, măguri, lapiezuri, ponoare, poiene; cu suprafețe naturale acoperite cu păduri, pășuni și pajiști. Aria naturală dispune de mai multe tipuri de habitate : Păduri acidofile de Picea abies din regiunea montană (Vaccinio-Piceetea), Păduri de Larix decidua și/sau Pinus cembra din regiunea montană, Pajiști montane de Nardus bogate în specii, pe substraturi silicioase, Tufărișuri cu Pinus mugo și Rhododendron myrtifolium, Tufărișuri cu specii subarctice de Salix, Vegetație herbacee de pe malurile râurilor montane, ce adăpostesc o gamă diversă de floră și faună specifică Orientalilor.
Pădurea Mociar	Gurghiu	Forestier	48 ha	Arealul aflat la poalele Munților Gurghiu (grupă muntoasă a Carpaților Moldo-Transilvani, aparținând lanțului carpatic al Orientalilor, pe platforma râului Mureș), este inclus în situl de importanță comunitară - Mociar și reprezintă o arie naturală de interes științific datorită vârstei multisekulare (400-500 de ani) a stejarilor (Quercus robur) - 60 % ce alcătuiesc „Pădurea Mociar”, împreună cu arboret de frasin (Fraxinus excelsior) - 20 %, carpen (Carpinus betulus) - 10% și plop tremurător (Populus tremula) - 10%.
Pădurea Săbed	Săbed	Mixt	59,30 ha	Pădurea Săbed este inclusă în situl de importanță comunitară Fânațele de pe Dealul Corhan - Săbed și reprezintă o zonă împădurită cu arbori și arbusti cu specii de: pin negru (Pinus nigra), pin silvestru (Pinus sylvestris), frasin (Fraxinus), jugastru (Acer campestre), sânțer (Cornus sanguinea) sau lemn căinesc (Ligustrum vulgare). La nivelul ierburilor vegetează mai multe rarități floristice, printre care: târtan (Crambe tataria), sisinei (Pulsatilla patens), turiță (Agrimonia pilosa), stânjenelel sălbatic (Iris

				<p>aphylla ssp. hungarica), astragalus (Astragalus exscapus), rușcuță de primăvară(Adonis vernalis), frăsinel (Dictamnus albus), rândușa de toamnă (Colchicum autumnale), lălea peștriță (Fritillaria orientalis), iris (Iris aphylla), untul-vacii (Orchis morio), jaleș (Salvia nutans), salvie (Salvia transsylvanica), gălbinare (Serratula radiata) sau colilie (Stipa pulcherrima).</p> <p>Fauna este una diversă și bine reprezentată de mai multe specii de mamifere, păsări, reptile și amfibieni (țestoasă de baltă -Emys orbicularis, tritonul comun transilvănean - Triturus vulgaris ampelensis, buhai de baltă cu burta roșie - Bombina bombina), dintre care unele protejate prin Directiva Consiliului European 92/43/CE din 21 mai 1992 (privind conservarea habitatelor naturale și a speciilor de faună și floră sălbatică), sau aflate pe lista roșie a IUCN.</p> <p>Specii de mamifere semnalate în arealul rezervației: vulpe (Vulpes vulpes), căprioară (Capreolus capreolus), mistreț (Sus scrofa), nevăstuică (Mustela nivalis) sau hermelină (Mustela erminea).</p>
Poiana narciselor	Gurghiu	Botanic	3 ha	<p>Poiana cu narcise se află la poalele vestice ale Munților Gurghiu (grupă muntoasă a Carpaților Moldo-Transilvani, aparținând lanțului carpatic al Orientalilor, în bazinul hidrografic al râului Gurghiu) și este inclusă în situl de importanță comunitară - Mociar.</p> <p>Zona reprezintă o fâneață mezo-higrofilă, în arealul căreia au fost indentificate mai multe specii de plante (ce conferă zonei un aspect peisagistic deosebit), printre care: narcisa (Narcissus stellaris), piciorul cocoșului (Ranunculus repens), bulbucul (Caltha palustris), floarea-cucului (Lychnis flos-cuculi), stupitu cucului (Cardamine pratensis), calcea calului (Caltha palustris), iarba-câmpului (Agrostis stolonifera), spetează (Juncus effusus), pipirig (Juncus efusus), firuță (Poa pratensis), păiuș roșu (Festuca rubra) sau rogoz (cu specii de : Carex</p>

STRATEGIA DE DEZVOLTARE A COMUNEI RĂSTOLIȚA 2021-2027

				brizoides și Carex lasiocarpa).
Rezervația de stejar pufos	Criș	Forestier	11,90 ha	Rezervația de stejar pufos (dispusă pe trei parcele în bazinul hidrografic al râului Târnava Mare) este inclusă în situl de importanță comunitară Sighișoara - Târnava Mare și reprezintă zonă naturală acoperită cu vegetație forestieră constituită din stejar pufos (<i>Quercus pubescens</i>), în asociere cu arborete de sânger (<i>Cornus sanguinea</i>) și lemn câinesc (<i>Ligustrum vulgare</i>).
Stejarii seculari de la Breite	Sighișoara	Forestier	70 ha	Arealul "Stejarii seculari de la Breite" este inclus în situl de importanță comunitară Sighișoara - Târnava Mare și reprezintă o zonă de deal din etajul gorunetelor, acoperită cu pășuni colinare și specii de stejari (<i>Quercus robur</i>) și goruni seculari (<i>Quercus petraea</i>), cu vârste cuprinse între 400 și 600 de ani. La nivelul ierburilor vegetează mai multe rarități floristice, printre care: stupiniță (<i>Platanthera bifolia</i>), buhai (<i>Listera ovata</i>), orhidee (<i>Dactylorhiza incarnata</i>), rușuliță (<i>Hieracium aurantiacum</i>), mușcata-dracului (<i>Knautia arvensis</i>), ghințură (<i>Gentiana pneumonanthe</i>), sclipeți (<i>Potentilla erecta</i>), ruin (<i>Succisa pratensis</i>), floarea-cucului (<i>Lychnis flos-cuculi</i>), sorboștea (<i>Sanguisorba officinalis</i>), crețușcă (<i>Filipendula ulmaria</i>), untul-vacii (<i>Orchis morio</i>) sau diferite specii de rogozuri.

CAPITOLUL 6. DISPARITĂȚI TERITORIALE

6.1. Structura așezărilor

Pentru atingerea obiectivelor de bază ale politicii de dezvoltare regională, România a fost împărțită în 8 Regiuni de dezvoltare, prin asocierea voluntară a județelor corespunzătoare. Spre deosebire de comune, orașe, municipii și județe, Regiunile de dezvoltare nu sunt unități administrativ-teritoriale și nu au personalitate juridică.

Regiunea de Dezvoltare Centru, constituită pe baza legii nr. 151/1998, privind dezvoltarea regională în România, are în componență 6 județe din centrul României: Alba, Brașov, Covasna, Harghita, Mureș și Sibiu. Cu o suprafață de 34.100 km², reprezentând 14,3 % din teritoriul României, Regiunea Centru ocupă locul al 5-lea între cele 8 Regiuni de Dezvoltare. Prin situarea ei în centrul țării, Regiunea Centru se învecinează cu 6 din celelalte 7 Regiuni de Dezvoltare.

Potrivit datelor statistice de la finele anului 2012, în Regiunea Centru sunt 357 de comune, care reprezintă 12,5 % din numărul total al acestora din România și 1788 de sate, care ocupă 13,8 % din numărul total la nivel național. La nivelul Regiunii Centru, cele mai multe comune sunt în județele Mureș (91) și Alba (67), iar cele mai puține în județele Covasna (40) și Brașov (48).

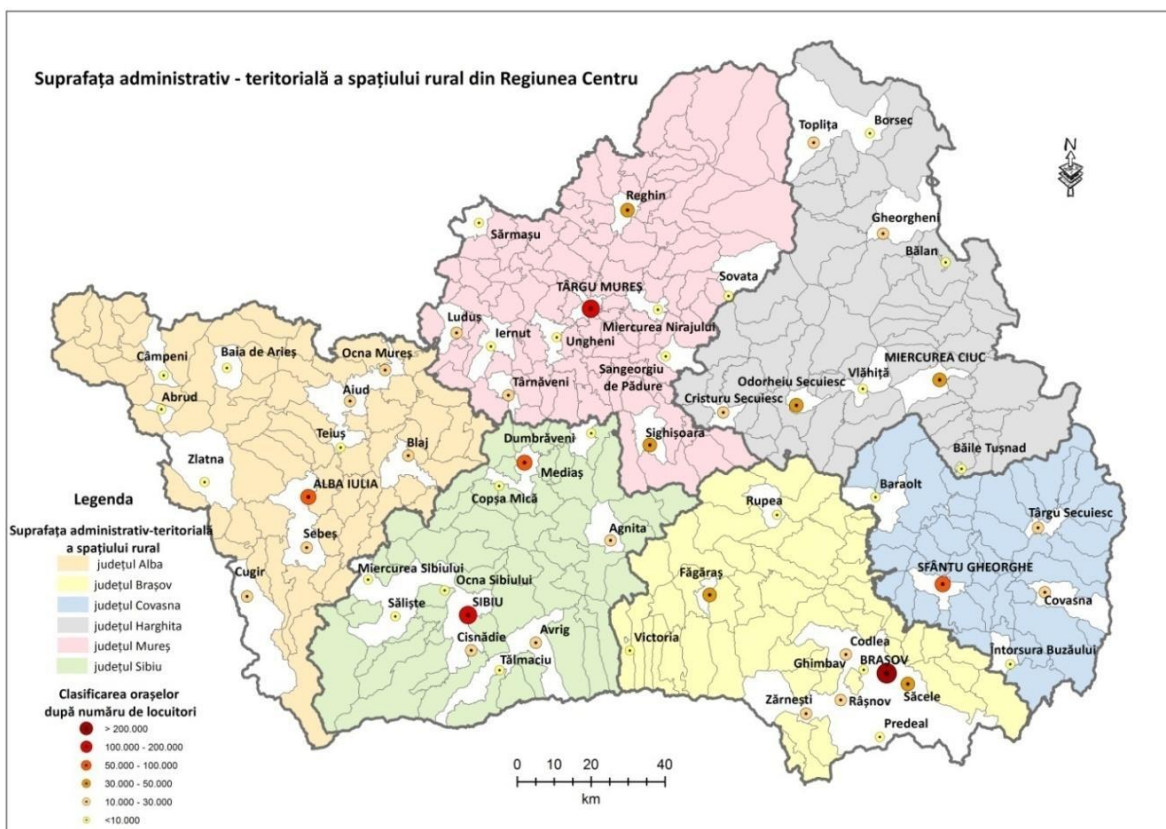
Tabel 40. Structura așezărilor

Denumire	Numărul comunelor	Numărul satelor
Alba	67	656
Brașov	48	149
Covasna	40	122
Harghita	58	235
Mureș	91	464
Sibiu	53	162
Regiunea Centru	357	1.788
România	2.860	12.956

Sursa: Institutul Național de Statistică

Principala caracteristică a zonelor rurale din România este dependența masivă de o singură ramură economică - agricultura. Agricultura de semi-subsistență, practică în majoritatea zonelor rurale din Regiunea Centru, se caracterizează prin predominanța exploatațiilor agricole de dimensiuni mici, forță de muncă îmbătrânită, ponderea scăzută a muncii mecanizate în procesul de producție și, bineînțeles, o valoare scăzută a veniturilor obținute. Pădurile reprezintă o altă resursă economică importantă, însă prin valorificarea incompletă a masei lemnoase, se obțin mai puține venituri decât în majoritatea țărilor europene, iar prin exploatarea într-o manieră nesustenabilă, se pune în pericol dezvoltarea economică durabilă a zonelor împădurite.

Figura 5. Regiunea Centru

Regiunile de dezvoltare

Regiunea Nord-Est cuprinde județele: Bacău, Botoșani, Iași, Neamț, Suceava, Vaslui.

Regiunea Sud-Est cuprinde județele: Brăila, Buzău, Constanța, Galați, Tulcea, Vrancea.

Regiunea Sud-Muntenia cuprinde județele: Argeș, Călărași, Dâmbovița, Giurgiu, Ialomița, Prahova, Teleorman.

Regiunea Sud-Vest Oltenia cuprinde județele: Dolj, Gorj, Mehedinți, Olt, Vâlcea.

Regiunea Vest cuprinde județele: Arad, Caraș-Severin, Hunedoara, Timiș.

Regiunea Nord-Vest cuprinde județele: Bihor, Bistrița Năsăud, Cluj, Maramureș, Satu Mare, Sălaj.

Regiunea Centru cuprinde județele:

- Alba,
- Brașov,
- Covasna,
- Harghita,
- Mureș,
- Sibiu.

Regiunea București-Ilfov cuprinde județele: Ilfov, Municipiul București.

6.2. DOCUMENTE STRATEGICE

Cadrul Strategic Comun

Conform Cadrului Strategic Comun, Europa trebuie să își repună economia pe o traiectorie de creștere sustenabilă. Acest lucru necesită o combinație de consolidare bugetară, de reforme structurale și de investiții în favoarea unei creșteri sustenabile din punct de vedere al mediului.

Fondul european de dezvoltare regională (FEDR), Fondul social european (FSE), Fondul de coeziune (FC), Fondul european agricol pentru dezvoltare rurală (FEADR) și Fondul european pentru pescuit și afaceri maritime (EMFF) urmăresc obiective politice complementare, iar gestionarea lor este partajată între statele membre și Comisie. Ele constituie principala sursă de investiții la nivelul UE pentru a ajuta statele membre să restabilească creșterea și să asigure o redresare bogată în locuri de muncă, garantând totodată o dezvoltare durabilă, în conformitate cu obiectivele strategiei Europa 2020.

Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE) atribuie obiective clare pentru aceste instrumente. Comisia consideră că aceste obiective pot fi urmărite în mod mai eficace dacă cele cinci fonduri sunt mai bine coordonate pentru a evita suprapunerile și a maximiza sinergiile, dacă ele sunt integrate pe deplin în guvernarea economică a Uniunii Europene și contribuie la punerea în aplicare a strategiei Europa 2020 prin implicarea părților interesate la nivel național, regional și local.

Acesta este motivul pentru care Comisia a propus un regulament privind dispozițiile comune pentru toate cele cinci fonduri. Propunerea prevede o coordonare mult mai strânsă a fondurilor pentru a obține:

- concentrarea resurselor asupra obiectivelor strategiei Europa 2020, prin intermediul unui set comun de obiective tematice la care fondurile vor contribui;
- simplificare prin modalități de planificare și de punere în aplicare mai coerente;
- o mai mare atenție acordată rezultatelor, prin intermediul unui cadru și a unei rezerve de performanță;
- armonizarea normelor de eligibilitate și extinderea opțiunilor simplificate în materie de costuri, pentru a reduce sarcina administrativă pentru beneficiari și autoritățile de management.

În plus, propunerea prevede adoptarea de contracte de parteneriat care vor stabili angajamentele partenerilor la nivel național și regional. Aceste contracte vor fi corelate cu obiectivele strategiei Europa 2020 și cu programele naționale de reformă. Acestea vor stabili „o abordare integrată pentru dezvoltarea teritorială, susținută de toate fondurile aparținând cadrului strategic comun”.

Cadrul Strategic Comun prevede 11 priorități de dezvoltare și anume:

1. Consolidarea cercetării, a dezvoltării tehnologice și a inovării

Acțiuni-cheie pentru FEDR:

- inovarea în întreprinderi. Aceasta include difuzarea și adoptarea de noi tehnologii, în special tehnologii generice esențiale, prin cooperarea cu actorii din domeniul cercetării și al educației, transferul de tehnologie, cercetarea aplicată, dezvoltarea tehnologică și instalațiile demonstrative, cu scopul de a ajuta societățile să dezvolte produse, procese,

metode de comercializare și servicii inovatoare și să diversifice economia națională/regională prin activități noi în sectoare cu potențial de creștere ridicat;

- consolidarea capacităților în statele membre și în regiuni în vederea favorizării excelenței în materie de cercetare și de inovare și a evoluției tehnologice, investind în soluții inovatoare și în infrastructuri și echipamente de cercetare, în special atunci când ele sunt de interes european în contextul inițiativelor de programare comună al ESFRI (Forumul strategic european privind infrastructurile de cercetare), al dezvoltării structurilor regionale de parteneri și în cadrul Planului strategic european privind tehnologiile energetice. Această acțiune implică sprijinirea instalațiilor de cercetare și a centrelor tehnologice, a centrelor de competență și a parcurilor științifice naționale/regionale, cu un accent clar pe promovarea cercetării aplicate, prin intermediul unei cooperări consolidate cu industria în vederea mobilizării investițiilor private în cercetare și inovare;
- consolidarea capacităților în statele membre și în regiuni pentru exploatarea economică rapidă a ideilor noi care rezultă din cercetare și inovare (C&I). Această acțiune implică sprijinirea clusterelor, a parteneriatelor de cooperare între actorii din domeniul cercetării, al educației și al inovării, dezvoltarea infrastructurilor de C&I în întreprinderi, promovarea serviciilor de consultanță pentru întreprinderi în domeniul C&I, inclusiv în domeniul serviciilor, al centrelor creative, al industriilor culturale și creative și al inovării sociale, al proiectelor-pilot și al activităților demonstrative, precum și crearea unei cereri mai importante de produse inovatoare prin achizițiile publice în domeniul inovării.

Acțiuni-cheie pentru FEADR:

Încurajarea inovării și a creării unei baze de cunoștințe în zonele rurale, prin:

- cooperarea între sectorul agricol, sectorul alimentar și cel forestier și alți actori și crearea de clustere și de rețele. În acest context, cooperarea se poate derula sub forma proiectelor-pilot și a dezvoltării de noi produse, practici, procese și tehnologii, inclusiv prin introducerea tehnologiilor ecologice și cu emisii reduse de carbon;
- crearea și utilizarea unor servicii de consultanță, inclusiv a unor servicii de asistență în domeniul gestionării agricole și a unor servicii de consultanță agricolă și forestieră, permițând totodată agricultorilor, silvicultorilor și IMM-urilor din zonele rurale să beneficieze de servicii de consultanță în scopul îmbunătățirii performanțelor economice și de mediu.

Consolidarea legăturilor dintre agricultură și silvicultură, pe de o parte, și cercetare și inovare, pe de altă parte, prin:

- crearea unor grupuri operaționale care să reunească agricultorii, cercetătorii, consilierii, reprezentanții societății civile și ai întreprinderilor care intervin în sectorul agricol și în cel alimentar, pentru a elabora și a pune în aplicare proiecte inovatoare în domenii de interes comun. Aceste grupuri operaționale se vor înscrie în cadrul parteneriatului european pentru inovare privind productivitatea și durabilitatea agriculturii.

2. Îmbunătățirea accesului la tehnologiile informației și comunicațiilor, a utilizării și a calității acestora

Acțiuni-cheie pentru FEDR:

- dezvoltarea unor infrastructuri de acces de generație următoare (NGA) deschise, abordabile și durabile în timp, accesibile tuturor în zonele insuficient deservite și în

centrele economice din regiunile mai puțin dezvoltate, cu scopul de a crea locuri de muncă și de a contribui la sporirea nivelurilor de productivitate și la creșterea competitivității economiei europene;

- aplicații de e-Guvernare având scopul de a încuraja inovarea, modernizarea administrațiilor publice și accesul cetățenilor la aceste servicii, inclusiv al grupurilor marginalizate și al persoanelor cu handicap;
- aplicații TIC care permit să se facă față viitoarelor provocări și oportunități la nivelul societății, cum ar fi e-Sănătate, îmbătrânirea demografică, reducerea emisiilor de carbon, eficiența resurselor, educația, e-Incluziune, eficiența energetică, e-Guvernare, soluții TIC integrate pentru „orașe inteligente”, informarea și acordarea de drepturi consumatorilor;
- investiții în adoptarea pe scară largă a inovațiilor bazate pe TIC în interiorul regiunilor și între acestea, pentru a face față principalelor provocări societale.

Acțiuni-cheie pentru FEADR:

Îmbunătățirea accesibilității, a utilizării și a calității TIC în zonele rurale, garantând accesibilitatea pentru toți, prin:

- crearea, îmbunătățirea și extinderea infrastructurii de bandă largă, inclusiv a infrastructurii pasive de bandă largă;
- aplicații și servicii bazate pe TIC, destinate să sprijine sustenabilitatea și competitivitatea zonelor rurale, precum și agricultura și industria alimentară;
- conținut electronic relevant pentru dezvoltarea turismului rural;
- promovarea competențelor digitale în afara sistemelor de învățământ oficiale, în rândul agricultorilor, al administratorilor silvici și al întreprinderilor rurale.

3. Îmbunătățirea competitivității IMM-urilor, a sectorului agricol (în cazul FEADR) și a sectorului pescuitului și acvaculturii (în cazul FEPAM)

Acțiuni-cheie pentru FEDR:

- investiția în spiritul antreprenorial, inclusiv punerea la dispoziție a capitalului de pornire, a garanțiilor, a împrumuturilor, a capitalului de tip mezanin și a capitalului inițial prin instrumente financiare, precum și acordarea de sprijin pentru dezvoltarea planurilor de afaceri;
- investiția în exploatarea comercială a noilor idei și a rezultatelor cercetărilor și în crearea unor întreprinderi orientate într-o mai mare măsură către cunoaștere, prin intervenții adaptate nevoilor IMM-urilor în diferitele lor stadii de dezvoltare și de-a lungul întregului lanț de valori din domeniul inovării;
- servicii de consiliere în domeniul afacerilor, în special pentru înființarea și transferul de întreprinderi, accesul la noi piețe, strategia și monitorizarea în domeniul afacerilor, transferul de tehnologie și previziunea tehnologică, precum și inovația orientată spre utilizator și design sporind capacitatea de gestionare a inovării și încurajând dezvoltarea și utilizarea unor astfel de servicii prin intermediul programelor de „bonuri pentru inovare”;
- sprijinirea dezvoltării instrumentelor online pentru a pune la dispoziție informații precise și pentru a facilita procedurile de reglementare pentru IMM-uri, în special în domeniul achizițiilor publice, dreptului muncii, securității sociale, fiscalității și standardizării;

- dezvoltarea de noi modele de afaceri, inclusiv noi lanțuri de valori și organizarea activităților de marketing, în special pentru a favoriza internaționalizarea;
- dezvoltarea IMM-urilor în domeniile emergente legate de provocările europene și regionale, cum ar fi industriile culturale și creative, noile forme de turism și serviciile inovatoare care reflectă noile cerințe la nivelul societății sau produsele și serviciile legate de îmbătrânirea demografică, de îngrijire și sănătate, de ecoinovație, de economia cu emisii scăzute de carbon și de eficiența resurselor, inclusiv coordonarea cu domeniul achizițiilor publice, în vederea accelerării pătrunderii pe piață a soluțiilor inovatoare pentru a face față acestor provocări.

Acțiuni-cheie pentru FEADR:

- restructurarea exploatațiilor agricole care se confruntă cu probleme structurale majore, în special prin investițiile în exploatație cu scopul de a îmbunătăți performanța unei exploatații agricole sau de a sprijini viabilitatea și durabilitatea sa economică, prin investiții legate de prelucrarea, comercializarea și dezvoltarea produselor agricole sau prin investiții în infrastructurile necesare pentru dezvoltarea și adaptarea agriculturii;
- reînnoirea generațiilor în sectorul agricol, în special prin ajutoare pentru începerea activității acordate tinerilor agricultori;
- integrarea producătorilor primari în lanțul alimentar prin sprijinirea programelor de calitate, prin promovarea pe piețele locale, prin cooperarea orizontală și verticală, prin crearea de noi posibilități de comercializare și de constituire de rețele, prin dezvoltarea circuitelor scurte de aprovizionare și prin înființarea de grupuri de producători;
- gestionarea riscurilor la nivelul exploatațiilor, printr-o serie de instrumente destinate să-i ajute pe agricultori să gestioneze în mod eficace creșterea riscurilor economice și a celor legate de mediu, inclusiv a bolilor animalelor și ale plantelor, și sprijinirea investițiilor în favoarea acțiunilor preventive și de restaurare.

Acțiuni-cheie pentru FEPAM:

- dezvoltarea întreprinderilor, a competențelor în materie de gestionare a întreprinderilor și a spiritului antreprenorial în sectoarele pescuitului și acvaculturii, în vederea sporirii competitivității, a viabilității și a sustenabilității întreprinderilor din aceste sectoare;
- introducerea sau dezvoltarea de produse, de procese, de tehnologii și de sisteme de management și de organizare noi sau ameliorate la toate nivelurile lanțului de aprovizionare în sectoarele pescuitului și acvaculturii, pentru a spori valoarea adăugată a produselor pescărești și de acvacultură și pentru a reduce costurile de producție;
- îmbunătățirea organizării pieței în sectoarele pescuitului și acvaculturii.

4. Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon în toate sectoarele

Acțiuni-cheie pentru FEDR:

- investiția în utilizarea mai largă a contractului de performanță energetică în sectoarele clădirilor publice și locuințelor.

Acțiuni-cheie pentru FEDR și Fondul de coeziune:

- eficiența energetică și instalațiile de încălzire și răcire pe bază de energie din surse regenerabile în clădirile publice, în special demonstrarea unor clădiri cu zero emisii și cu

consum negativ de energie, precum și renovarea capitală a clădirilor existente peste nivelurile optime din punctul de vedere al costurilor;

- măsuri de eficiență energetică și utilizarea energiei din surse regenerabile în IMM-uri (inclusiv campanii de informare);
- tehnologii inovatoare în domeniul surselor regenerabile de energie, în special tehnologiile menționate în Planul strategic privind tehnologiile energetice și în perspectiva energetică 2050, precum și biocombustibilii de a doua și a treia generație;
- sprijinirea producției energiei regenerabile maritime, inclusiv a energiei maremotrice și a energiei valurilor;
- strategii integrate pentru reducerea emisiilor de dioxid de carbon și planuri de acțiune în favoarea energiei durabile pentru zonele urbane, inclusiv sistemele de iluminat public și rețelele inteligente.

Acțiuni-cheie pentru FEADR:

- sporirea eficienței în ceea ce privește utilizarea energiei în domeniul agriculturii și al prelucrării alimentelor, prin investiții în clădiri și în instalații mai eficiente din punct de vedere energetic, precum și prin furnizarea de consiliere în materie de eficiență energetică;
- facilitarea furnizării și a utilizării surselor regenerabile de energie, a subproduselor, a deșeurilor, a reziduurilor și a altor materii prime nealimentare, pentru a promova bioeconomia prin: investiții în producția și în utilizarea energiei din surse regenerabile în cadrul exploatației; proiecte-pilot pentru îmbunătățirea utilizării subproduselor; investiții în noi tehnologii forestiere pentru transformarea biomasei și investiții în infrastructurile legate de energiile din surse regenerabile în zonele rurale;
- reducerea emisiilor de oxizi de azot și de metan din agricultură prin: sprijinul pentru reducerea utilizării îngrășămintelor azotate; îmbunătățirea practicilor în materie de gestionare a șeptelului (pentru tratarea deșeurilor animale) și sprijinul pentru o rotație a culturilor mai ecologică;
- promovarea sechestrării carbonului și a reducerii emisiilor din sectoarele agriculturii și silviculturii, prin: sisteme agrosilvice; plantarea și întreținerea pădurilor; gestionarea ecologică a pădurilor noi și existente; crearea sau menținerea unor pășuni sănătoase și menținerea turbăriilor.

Acțiuni-cheie pentru FEPAM:

- sprijinul pentru dezvoltarea unor tehnologii și a unor soluții cu emisii reduse de carbon și consolidarea eficienței energetice a activităților de pescuit și de acvacultură, inclusiv a navelor de pescuit, a porturilor, a fermelor de acvacultură și a prelucrării produselor pescărești și de acvacultură.

5. Promovarea adaptării la schimbările climatice, a prevenirii și a gestionării riscurilor

Acțiuni-cheie pentru FEDR și Fondul de coeziune:

- dezvoltarea unor strategii și a unor planuri de acțiune în vederea adaptării la schimbările climatice și a elaborării unor planuri de prevenire și de gestionare a riscurilor la nivel național, regional și local, precum și în vederea constituirii unei baze de cunoștințe și a

consolidării capacităților de observare a datelor, și stabilirea unor mecanisme pentru schimbul de informații;

- creșterea investițiilor în adaptarea la schimbările climatice și în măsurile de prevenire și de gestionare a riscurilor, inclusiv: în activitățile care vizează evitarea daunelor și sporirea rezistenței mediului construit și a altor infrastructuri, protejarea sănătății umane, reducerea presiunilor viitoare asupra resurselor de apă, investițiile în infrastructurile de protecție împotriva inundațiilor și de protejare a zonelor costiere și reducerea vulnerabilității ecosistemelor pentru a îmbunătăți capacitatea lor de rezistență și a permite o adaptare ecosistemică la schimbările climatice;
- dezvoltarea de instrumente (sisteme de detectare și de alertă precoce, cartografierea și evaluarea riscurilor) și creșterea investițiilor în sistemele de gestionare a catastrofelor, pentru a îmbunătăți capacitatea de rezistență la catastrofe și prevenirea și gestionarea riscurilor naturale, inclusiv a riscurilor legate de condițiile meteorologice (precum furtunile, evenimentele climatice extreme, incendiile forestiere, secetele și inundațiile) și a riscurilor geofizice (precum avalanșele, alunecările de teren, cutremurele, erupțiile vulcanice) și pentru a sprijini răspunsurile societății la riscurile industriale (sisteme de alertă precoce, cartografierea riscurilor).

Acțiuni-cheie pentru FEADR:

- gestionarea durabilă a resurselor de apă, inclusiv utilizarea eficientă a apei (în ceea ce privește ecosistemele), prin crearea unor zone de stocare a apei în exploatație; sprijinul pentru practicile de cultură care implică utilizarea eficientă a resurselor de apă și înființarea și gestionarea unor centuri forestiere de protecție împotriva eroziunii;
- îmbunătățirea gestionării solurilor prin sprijinirea practicilor de prevenire a degradării solurilor și a epuizării stocurilor de carbon din soluri, precum cultivarea redusă, menținerea unui strat vegetal în timpul iernii, stabilirea unor sisteme agrosilvice și crearea de noi păduri;
- consolidarea potențialului de adaptare la schimbările climatice și la boli și prezervarea diversității genetice, în special prin sprijinirea varietăților de culturi și a raselor de animale locale.

6. Protecția mediului și promovarea utilizării eficiente a resurselor

Acțiuni-cheie pentru FEDR și Fondul de coeziune:

- investițiile în eficiența aprovizionării cu apă, a tratării apelor reziduale și a reutilizării apei, inclusiv noile investiții destinate reducerii scurgerilor și punerii în aplicare a planurilor de gestionare a bazinelor hidrografice;
- investițiile în gestionarea deșeurilor în conformitate cu ierarhia opțiunilor de gestionare a deșeurilor, în special în reutilizare, în reciclare și, în cazul materialelor nereciclabile, în recuperare;
- investițiile în infrastructura verde, inclusiv în siturile Natura 2000 și în alte teritorii, pentru a favoriza protecția și restabilirea biodiversității și a serviciilor ecosistemice, atenuarea schimbărilor climatice și adaptarea la acestea, protecția împotriva inundațiilor și a incendiilor, protecția litoralului, protecția solurilor și alte măsuri de prevenire a riscurilor, pentru a reduce fragmentarea zonelor naturale, a spori disponibilitatea apei și a restaura siturile și habitatele puternic modificate;

- investițiile în acțiuni de reducere a poluării aerului legate de transporturi, în special în programele de înlocuire sau de modernizare a parcurilor de autobuze, în programele de stimulare a unor transporturi mai ecologice, în îmbunătățirea infrastructurilor de transport publice și în promovarea unor forme alternative de transport.

Acțiuni-cheie pentru FEDR:

- investițiile în diversificarea economiilor locale prin protejarea și valorizarea patrimoniului cultural și a siturilor naturale (atât în contexte rurale, cât și urbane);
- sprijinirea dezvoltării durabile integrate în mediul urban, inclusiv prin drenarea urbană durabilă, prin măsuri de dezimpermeabilizare a solurilor, prin reabilitarea siturilor contaminate și prin reabilitarea infrastructurii culturale.

Acțiuni-cheie pentru FEADR:

- restaurarea, prezervarea și ameliorarea biodiversității, inclusiv în zonele Natura 2000 și în sistemele agricole cu o valoare naturală ridicată, precum și a peisajelor europene, promovând: sistemele agricole ecologice, inclusiv agricultura ecologică; stabilirea și/sau menținerea zonelor de protecție a faunei și a florei sălbatice în cadrul spațiilor agricole și/sau forestiere; acordarea unor plăți compensatorii agricultorilor și/sau silvicultorilor pentru dezavantajele economice cu care se confruntă zonele Natura 2000 și anumite coridoare pentru fauna sălbatică; acordarea unor plăți agricultorilor care se angajează să desfășoare o activitate agricolă în zonele montane și în alte zone supuse unor constrângeri naturale importante, precum și recompensarea acțiunilor colective cu scopul de a furniza bunuri publice ecologice;
- creșterea eficienței în ceea ce privește utilizarea apei în agricultură, prin investiții în sisteme de irigare mai eficiente, prin consilierea privind utilizarea eficientă a apei și prin prezervarea funcției de tampon și de filtru a solurilor;
- îmbunătățirea calității apei și a solurilor și contribuția la protejarea solurilor împotriva eroziunii, a tasării, a salinizării, a alunecărilor de teren și a pierderilor de materii organice.

Acțiuni-cheie pentru FEPAM:

- investițiile în tranziția către un pescuit durabil din punct de vedere ecologic, în conformitate cu obiectivele PCP privind exploatarea stocurilor de pește la nivelul producției maxime durabile (MSY - Maximum Sustainable Yield) și eliminarea capturilor aruncate înapoi în mare;
- investițiile în ecoinovare, de exemplu în unelte de pescuit mai selective și în alte inovații care reduc impactul pescuitului și al acvaculturii asupra mediului;
- investițiile într-o acvacultură care oferă un nivel ridicat de protecție a mediului și care asigură servicii de mediu;
- instrumentele de finanțare care vizează o mai bună respectare a regulilor PCP, un mai bun control al pescuitului și îmbunătățirea sistemelor de furnizare și de acoperire a datelor științifice referitoare la PCP;
- sprijinirea sectorului pescuitului și al acvaculturii, pentru a răspunde sensibilizării consumatorilor și așteptărilor și interesului crescut al acestora în ceea ce privește produsele provenite din surse durabile și obținute prin metode ecologice.

7. Promovarea unor sisteme de transport durabile și eliminarea blocajelor din cadrul infrastructurilor rețelelor majore

Acțiuni-cheie pentru FEDR și Fondul de coeziune:

- infrastructură TEN-T de bază pentru transporturi rutiere, feroviare și maritime, precum și moduri multimodale și interoperabile care să aducă beneficii nete ridicate pentru societate;
- infrastructură feroviară TEN-T de bază, conectivitate secundară, modernizarea rețelelor feroviare dense, Sistemul european de management al traficului feroviar (ERTMS) și alte investiții în vederea îmbunătățirii interoperabilității, precum și consolidarea capacităților de planificare, punere în aplicare și gestionare a proiectelor și de gestionare a riscurilor și catastrofelor;
- stabilirea de tarife rutiere inovatoare, sisteme de taxare a utilizatorilor și de gestionare a traficului și infrastructuri de alimentare pentru noile vehicule fără emisii de CO₂ pentru transportul urban;
- concepte de mobilitate urbană integrate, durabile și accesibile în orașe, orașe-regiuni și zone metropolitane, care să ducă la reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră, în special prin planuri de transport urban durabil, inclusiv facilitarea utilizării transportului public, a bicicletelor și a mersului pe jos;
- eliminarea blocajelor din căile navigabile interioare, minimizând modificările semnificative ale albiilor râurilor și sprijinirea investițiilor în favoarea unei flote mai ecologice, precum și a investițiilor în sistemele de informații fluviale.

8. Promovarea ocupării forței de muncă și sprijinirea mobilității forței de muncă

Acțiuni-cheie pentru FSE:

Accesul la angajare pentru persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă și pentru persoanele inactive, inclusiv inițiativele locale de angajare și sprijinul pentru mobilitatea forței de muncă:

- măsuri active și preventive în ceea ce privește piața muncii, într-un stadiu incipient și deschise tuturor, inclusiv pentru identificarea nevoilor individuale, servicii personalizate și de orientare, cursuri de formare specifice și personalizate, validarea competențelor și a calificărilor dobândite și plasarea personalului disponibilizat;
- anticipare și consiliere privind oportunitățile de ocupare a forței de muncă pe termen lung, create de schimbările structurale pe piața forței de muncă, cum ar fi tranziția către o economie cu emisii scăzute de carbon și care utilizează în mod eficient resursele și sectoarele sănătății și îngrijirilor medicale;
- furnizarea de informații cu privire la oportunitățile de angajare existente pe piețele europene ale muncii și la condițiile de viață și de muncă;
- integrarea durabilă pe piața muncii a tinerilor care nu sunt încadrați profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare (NEET);
- introducerea unei „garanții pentru tineret” prin stabilirea unor regimuri pentru a oferi formare suplimentară, (re)formare sau măsuri de activare pentru fiecare tânăr neîncadrat profesional și care nu urmează niciun program educațional sau de formare, în termen de patru luni de la părăsirea școlii. Ar trebui să se pună un accent deosebit pe formarea profesională de tip ucenicie și pe stagiile pentru absolvenți pentru a dobândi o primă experiență de lucru;

- activități independente și de antreprenariat pentru tineri în toate sectoarele, cu un accent deosebit asupra sectoarelor emergente în cadrul unei economii cu emisii scăzute de carbon și în sectoarele îngrijirilor medicale și ale sănătății.

Activitățile independente, antreprenariatul și înființarea de întreprinderi:

- sprijin destinat îndeosebi șomerilor, persoanelor defavorizate și inactive, pentru înființarea și dezvoltarea de întreprinderi în toate sectoarele, inclusiv îngrijiri medicale și sănătate, inserție profesională, locuri de muncă ecologice și dezvoltare comunitară. Acest sprijin cuprinde dezvoltarea competențelor, inclusiv TIC, a aptitudinilor de antreprenariat și management, îndrumarea și consilierea profesională și furnizarea de servicii incluzive de dezvoltare a afacerilor și financiare pentru antreprenorii debutanți.

Egalitatea între femei și bărbați și reconcilierea vieții profesionale cu cea privată:

- combaterea stereotipurilor de gen în sistemele de educație și formare;
- sensibilizarea și mobilizarea partenerilor economici și sociali pentru combaterea segregării de gen de pe piața muncii și a diferențelor de pensii și de remunerare între femei și bărbați;
- dezvoltarea politicilor de conciliere a vieții familiale cu cea profesională, inclusiv prin acordarea de sprijin pentru reintegrarea pe piața muncii a persoanelor care nu au lucrat din cauza unor obligații de îngrijire;
- modalități inovatoare de organizare a muncii, inclusiv a muncii la distanță și a unor formule flexibile de lucru care să le permită persoanelor să concilieze obligațiile informale de îngrijire cu activitatea profesională;
- accesul la servicii de îngrijire convenabile, cum ar fi îngrijirea copiilor, îngrijirea extrașcolară sau îngrijirea persoanelor dependente, inclusiv a persoanelor în vârstă, prin investiții în serviciile de asistență medicală durabile.

Adaptarea la schimbări a lucrătorilor, întreprinderilor și antreprenorilor:

- elaborarea unor servicii specifice pentru ocuparea forței de muncă, formare profesională și sprijin, inclusiv consiliere profesională și asistență pentru plasarea personalului disponibilizat, în contextul restructurării întreprinderilor și a sectorului;
- proiectarea și punerea în aplicare a unor modalități inovatoare, mai productive și mai ecologice de organizare a muncii, cuprinzând sănătatea și securitatea la locul de muncă.

Îmbătrânirea activă și în condiții bune de sănătate:

- forme de organizare a muncii inovatoare și favorabile persoanelor în vârstă, inclusiv medii de lucru accesibile și măsuri flexibile;
- prelungirea vieții active în condiții mai bune de sănătate prin elaborarea și punerea în aplicare a măsurilor de promovare a unui stil de viață sănătos și combaterea factorilor de risc, cum ar fi lipsa de activitate fizică, fumatul, practicile dăunătoare ale consumului de alcool;
- promovarea capacității de încadrare în muncă și a participării lucrătorilor mai în vârstă la programe de învățare de-a lungul vieții pentru facilitarea îmbătrânirii active.

Modernizarea și consolidarea instituțiilor pieței forței de muncă, inclusiv acțiuni menite să sporească mobilitatea transnațională a forței de muncă:

- îmbunătățirea activării și a coordonării de către serviciile publice de ocupare a forței de muncă a cererii pieței cu oferta de forță de muncă, prin oferirea unui sprijin integrat, adaptat nevoilor persoanelor care caută un loc de muncă și prin extinderea, în același timp, a furnizării de servicii la persoanele care își schimbă locul de muncă și sprijinirea reintegrării în muncă a persoanelor inactive;

- colaborarea la oferta de servicii pentru angajatori și stabilirea unor parteneriate cu institutele de învățământ și cu alte servicii de ocupare a forței de muncă pentru a organiza prestarea unor servicii flexibile, preventive și eficiente;
- anticiparea oportunităților de ocupare a forței de muncă pe termen lung create de schimbările structurale de pe piața muncii și dezvoltarea serviciilor în domeniul orientării și al învățării pe tot parcursul vieții, care să promoveze tranzițiile profesionale;
- investițiile focalizate pe competențele și capacitățile personalului;
- activități ale serviciilor europene pentru ocuparea forței de muncă (EURES) în sectoarele de recrutare, de coordonare și de plasare, împreună cu serviciile de informare, consultanță și orientare aferente, la nivel național și transfrontalier.

Acțiuni-cheie pentru FEDR:

- dezvoltarea incubatoarelor de afaceri și sprijin pentru investiții pentru activitatea independentă și înființarea de întreprinderi, în special în sectoare care oferă noi surse de creștere economică, precum economia ecologică, turismul durabil (inclusiv economia vârstei a treia) și serviciile de sănătate și asistență socială; sprijinirea investițiilor în infrastructură pentru modernizarea serviciilor publice de ocupare a forței de muncă.

Acțiuni-cheie pentru FEADR:

- facilitarea diversificării din sectorul agricol, crearea de noi întreprinderi mici și sprijinirea altor forme de creare de locuri de muncă în zonele rurale, în special prin ajutoare pentru înființarea de întreprinderi pentru microîntreprinderi neagricole și întreprinderi mici în zonele rurale și prin investiții în activități neagricole în zonele rurale.

Acțiuni-cheie pentru FEPAM:

- sprijin pentru crearea de locuri de muncă în comunitățile de pescuit prin adăugarea de valoare la activitățile și produsele pescărești;
- sprijin pentru diversificare în comunitățile pescărești prin crearea de locuri de muncă de substituție în economia locală, în special în alte sectoare maritime.

9. Promovarea incluziunii sociale și combaterea sărăciei

Acțiuni-cheie pentru FSE:

Incluziunea activă:

- parcursuri integrate care să combine diverse tipuri de măsuri în favoarea inserției profesionale, precum sprijin personalizat, consiliere, îndrumare, accesul la învățământul general și la formare profesională, precum și accesul la servicii, îndeosebi servicii medicale și sociale, îngrijirea copiilor și servicii de internet;
- modernizarea sistemelor de protecție socială, inclusiv proiectarea și punerea în aplicare a reformelor care să îmbunătățească rentabilitatea și adecvarea prestațiilor sociale și a alocațiilor de șomaj, regimurile de venituri minime și sistemele de pensii, asistența medicală și serviciile sociale, limitând la maximum, în același timp, factorii de descurajare a muncii și situațiile fără ieșire.

Integrarea comunităților marginalizate, precum romii:

- parcursuri integrate de acces la piața muncii, inclusiv sprijin personalizat, consiliere, îndrumare și accesul la învățământul general și la formare profesională;

- accesul la servicii, în special servicii de ajutor și de asistență socială și servicii de îngrijire medicală (inclusiv asistența medicală preventivă, educația sanitară și siguranța pacienților);
- eliminarea segregării în domeniul educației, promovarea învățământului preșcolar, combaterea abandonului școlar și asigurarea unei tranziții reușite de la școală la activitatea profesională;
- măsuri de combatere a prejudecăților și a discriminării împotriva romilor.

Combaterea discriminării pe motive de sex, rasă sau origine etnică, religie sau convingeri, handicap, vârstă sau orientare sexuală:

- sensibilizarea comunităților locale și a întreprinderilor și colaborarea cu acestea în lupta împotriva discriminării și promovarea activităților interculturale;
- acțiuni specifice care vizează persoanele expuse riscului de discriminare și persoanele cu handicap și boli cronice, în vederea creșterii participării acestora pe piața muncii, a consolidării incluziunii sociale a acestora și a reducerii inegalităților pe planul nivelului de calificare și al situației sanitare;

Sporirea accesului la servicii abordabile, durabile și de înaltă calitate, inclusiv asistență medicală și servicii sociale de interes general:

- sporirea accesului la asistență medicală convenabilă, durabilă și de înaltă calitate, în vederea reducerii inegalităților în materie de sănătate, a sprijinirii acțiunilor preventive în domeniul sănătății și a promovării inițiativei e-Sănătate, inclusiv prin acțiuni specifice focalizate pe grupuri deosebit de vulnerabile;
- sporirea accesului la servicii sociale abordabile, durabile și de înaltă calitate, cum ar fi serviciile de ocupare a forței de muncă și de formare, serviciile pentru persoanele fără adăpost, serviciile de îngrijire extrașcolare, serviciile de îngrijire a copiilor și de îngrijire pe termen lung;
- servicii specifice de educație și îngrijire pentru învățământul preșcolar, inclusiv abordări integrate care să combine servicii de îngrijire a copiilor, de învățământ, de sănătate și de sprijin parental, punându-se un accent deosebit pe prevenirea plasării copiilor în instituții;
- accesul la servicii online pentru a promova integrarea în societatea informațională;
- sprijin pentru tranziția de la asistența instituțională la servicii de îngrijire de proximitate pentru copiii care nu beneficiază de îngrijire părintească, persoanele cu handicap, persoanele în vârstă și persoanele cu tulburări mintale, cu accent pe integrarea între serviciile medicale și cele sociale.

Promovarea economiei sociale și a întreprinderilor sociale:

- consolidarea capacităților și a structurilor de sprijin pentru promovarea întreprinderilor sociale, în special prin educarea și formarea spiritului antreprenorial social, constituirea de rețele, dezvoltarea strategiilor naționale sau regionale în parteneriat cu principalele părți interesate și furnizarea unor servicii de dezvoltare a întreprinderilor și a unui acces mai ușor la finanțare;
- mobilizarea fondurilor pentru sprijinirea inițiativelor în domeniul economiei sociale și al antreprenoriatului social.

Strategii de dezvoltare locală elaborate la nivelul comunității:

- sprijin pentru pregătirea, desfășurarea și animarea strategiilor locale;
- sprijin pentru activitățile concepute și puse în aplicare în conformitate cu strategia locală în domeniile care intră în sfera de aplicare a FSE în domeniile ocupării forței de muncă, educației, incluziunii sociale și consolidării capacității instituționale.

Acțiuni-cheie pentru FEDR:

- investiții în infrastructura sanitară și socială pentru îmbunătățirea accesului la servicii sanitare și sociale și reducerea inegalităților în materie de sănătate, cu o atenție specială acordată grupurilor marginalizate, precum romii și persoanele expuse riscului sărăciei;
- investiții în infrastructură care contribuie la modernizarea, transformarea structurală și viabilitatea sistemelor de sănătate, generând îmbunătățiri măsurabile în materie de sănătate, inclusiv măsuri privind sănătatea online;
- investiții specifice în infrastructură pentru sprijinirea tranziției de la asistența instituțională la cea de proximitate, care sporesc accesul la o viață independentă în cadrul comunității și la servicii de înaltă calitate;
- sprijin pentru investițiile în infrastructura pentru îngrijirea copiilor, a persoanelor în vârstă și pentru îngrijirea de lungă durată;
- sprijin pentru regenerarea fizică și economică a comunităților urbane și rurale defavorizate, inclusiv romii, ceea ce reduce concentrația spațială a sărăciei, inclusiv promovarea unor planuri integrate în care locuințele sociale sunt însoțite în special de intervenții în domeniul educației, sănătății (inclusiv instalații sportive pentru rezidenți) și ocupării forței de muncă;
- sprijin pentru dezvoltarea întreprinderilor sociale prin dezvoltarea unor noi modele comerciale și a unei soluții inovatoare de abordare a provocărilor societale;
- sprijin pentru anumite investiții vizând să elimine și să prevină barierele care stau în calea accesibilității;
- promovarea strategiilor de dezvoltare locală desfășurate de comunitatea locală prin acordarea de sprijin pentru dezvoltarea capacităților grupurilor de acțiune locală, precum și prin pregătirea, desfășurarea și animarea strategiilor locale și prin acordarea de sprijin pentru activitățile concepute și puse în aplicare în conformitate cu strategia locală, în domeniile care intră în sfera de aplicare a FEDER din domeniul incluziunii sociale și al regenerării fizice și economice.

Acțiuni-cheie pentru FEADR:

- promovarea dezvoltării locale în zonele rurale prin măsuri vizând să încurajeze acțiunile de dezvoltare locală inițiate de actorii locali (strategii de dezvoltare locală LEADER) și prin investiții în toate tipurile de infrastructuri de dimensiuni reduse în zonele rurale, precum și prin investiții în constituirea, îmbunătățirea sau extinderea serviciilor de bază locale destinate populației rurale, în special în zonele rurale îndepărtate, împreună cu alte acțiuni pentru îmbunătățirea calității și atractivității vieții în comunitățile rurale („reînnoirea satelor”).

10. Investițiile în educație, competențe și învățare pe tot parcursul vieții

Acțiuni-cheie pentru FSE:

Reducerea abandonului școlar timpuriu și promovarea accesului egal la învățământ preșcolar, primar și secundar de bună calitate:

- sprijin specific pentru punerea în aplicare a unor politici bazate pe dovezi, exhaustive și coerente de reducere a abandonului școlar timpuriu, care să acopere prevenirea, intervenția timpurie și compensațiile precum școlile care oferă a doua șansă și să încurajeze frecventarea centrelor educative publice nesegregate;

- consolidarea capacităților profesorilor, ale formatorilor, ale directorilor de școli și ale personalului, introducerea unor sisteme de asigurare a calității și de monitorizare, dezvoltarea conținutului educațional, inclusiv a utilizării TIC, dezvoltarea de competențe creative și combaterea stereotipurilor de gen în domeniul educației și formării;
- abordarea obstacolelor din calea accesului copiilor din familii defavorizate, în special în cursul primilor ani ai copilăriei (0-3 ani);
- sprijinirea unor sisteme de învățare care vizează să ajute copiii și tinerii cu dificultăți de învățare pentru a permite integrarea acestora în sistemul educațional general;
- sprijinirea tranziției de la școlile specializate pentru persoanele cu handicap la școlile obișnuite.

Îmbunătățirea calității, a eficienței și a deschiderii învățământului terțiar și a celui echivalent în vederea creșterii nivelului de participare și absolvire:

- sprijin specific pentru studenți individuali, mai ales din grupurile slab reprezentate și vulnerabile pentru a frecventa învățământul terțiar și deschiderea învățământului superior pentru cursanți netradiționali, precum și sprijinirea adulților care studiază;
- investiții în elaborarea unor noi metode de predare și dezvoltarea și utilizarea de tehnologii inovatoare, inclusiv resurse educaționale deschise, pentru furnizarea unui conținut educațional de înaltă calitate, inclusiv formarea și întărirea capacităților pentru profesori și cercetători;
- asistență pentru sporirea relevanței programelor de învățământ superior cu privire la nevoile pieței forței de muncă, inclusiv prin încurajarea soluționării problemelor, a creativității și a dezvoltării competențelor antreprenoriale;
- crearea și consolidarea unor parteneriate între învățământul superior, întreprinderi și sectorul de cercetare.

Sporirea accesului la învățarea pe tot parcursul vieții, actualizarea competențelor și a aptitudinilor forței de muncă și sporirea pertinentei pe piața muncii a sistemelor de învățământ și de formare profesională:

- punerea în aplicare a strategiilor de învățare pe tot parcursul vieții pentru forța de muncă, în cooperare cu partenerii sociali, inclusiv formarea și dezvoltarea competențelor și îmbunătățirea competențelor transversale ale forței de muncă, cum ar fi limbile străine, competențele digitale și spiritul antreprenorial;
- adaptarea învățământului și formării profesionale (EFP) la cererea de pe piața forței de muncă, prin dezvoltarea învățării în cadrul EFP, inclusiv a programelor de ucenicie, și prin încurajarea întreprinderilor să primească mai mulți stagiați;
- promovarea sistemelor de asigurare a calității în învățământul și formarea profesională, în conformitate cu recomandarea privind Cadrul european de referință pentru asigurarea calității;
- parcursuri flexibile între sectoarele învățământului și formării și între învățământ și muncă, în special prin învățare și orientare profesională, programe de stagiu, sisteme pentru validarea și recunoașterea competențelor dobândite, a cadrelor de calificare naționale și a sistemelor de credit asociate, cum ar fi Sistemul european de credite pentru educație și formare profesională (ECVET) și Sistemul European de Credite Transferabile (ECTS);
- sprijin pentru un stagiu de mobilitate în străinătate pentru absolvenții de învățământ superior și pentru persoanele de pe piața forței de muncă, inclusiv cele care aparțin grupurilor defavorizate, în vederea deprinderii de noi abilități și competențe;

îmbunătățirea formării inițiale și continue a cadrelor didactice și a altor categorii de personal implicat în servicii de învățământ și formare profesională;

- promovarea atractivității și excelenței în învățământul și formarea profesională, inclusiv prin campanii și concursuri de competențe și sprijinirea tinerilor din învățământul obligatoriu pentru a se familiariza cu filierele profesionale și posibilitățile de carieră;
- promovarea parteneriatelor/rețelelor între partenerii sociali, întreprinderi, instituții de învățământ și formare profesională/furnizori pentru a ameliora transferul de informații privind nevoile de pe piața forței de muncă, a introduce metode de învățare bazate pe experiență, a încuraja experimentarea și a adapta programele școlare;
- sprijin în favoarea consolidării competențelor de bază și a competențelor-cheie ale populației adulte, inclusiv ale migranților, precum și crearea de noi oportunități de valorificare a cunoștințelor și a competențelor adulților mai vârstnici;
- sprijin pentru dezvoltarea unor sisteme de învățare în rândul adulților care să răspundă unor standarde de calitate înalte.

Acțiuni-cheie pentru FEDR:

- sprijin pentru investiții în infrastructuri de educație și formare, în special cu scopul de a reduce disparitățile teritoriale și de a încuraja educația nesegregată, precum și de a spori capacitatea de reacție a sistemelor de educație și formare la evoluția nevoilor și exigențelor în materie de competențe și de a completa măsurile FSE.

Acțiuni-cheie pentru FEADR:

Încurajarea învățării pe tot parcursul vieții și a formării profesionale în sectoarele agricol și forestier, în special prin:

- sprijin pentru formarea profesională și dobândirea de competențe, în domenii precum gestionarea exploatațiilor agricole, practicile agricole durabile, ameliorarea calității și utilizarea noilor tehnologii specifice pentru agricultură și silvicultură;
- sprijin pentru activități demonstrative care să promoveze transferul de cunoștințe între agricultori cu privire la noi practici din acest sector, precum și de informații și schimburi și vizite pe termen scurt în cadrul UE, pentru promovarea schimbului de bune practici de gestiune agricolă și forestieră; și încurajare pentru învățarea pe tot parcursul vieții și formarea profesională în zonele rurale, în general (în afara cursurilor sau formării furnizate în mod obișnuit în învățământul liceal și universitar), cum ar fi formarea profesională în administrarea afacerilor sau dobândirea unor alte competențe necesare pentru a-și diversifica activitatea în afara sectorului agricol.

11. Consolidarea capacității instituționale și asigurarea unei administrații publice eficiente

Acțiuni-cheie pentru FSE:

- efectuarea de investiții în capacitatea instituțională și în eficiența administrațiilor publice și a serviciilor publice, în perspectiva realizării de reforme, a unei mai bune legiferări și a unei bune guvernante;
- reforme pentru a asigura o mai bună legislație, sinergii între politici și gestionarea eficientă a politicilor publice, precum și transparență, integritate și responsabilitate în administrația publică și în cheltuirea fondurilor publice;

- dezvoltarea și punerea în aplicare a strategiilor și politicilor în domeniul resurselor umane.

Consolidarea capacităților pentru părțile interesate care își desfășoară activitatea în domeniul ocupării forței de muncă, al educației, al sănătății și al politicilor sociale, precum și pacte sectoriale și teritoriale în vederea mobilizării în favoarea realizării de reforme la nivel național, regional și local:

- consolidarea capacităților părților interesate, precum partenerii sociali și organizațiile neguvernamentale, pentru a le permite să contribuie în mod mai eficient în domeniul ocupării forței de muncă, al educației și al politicilor sociale;
- elaborarea unor pacte sectoriale și teritoriale în domeniile ocupării forței de muncă, incluziunii sociale, sănătății și învățământului la toate nivelurile teritoriale.

Acțiuni-cheie pentru FEDR:

- consolidarea capacității instituționale și a eficienței administrațiilor și serviciilor publice legate de punerea în aplicare a FEDER și acțiuni în sprijinul capacității instituționale și al administrației publice eficiente susținute prin FSE, inclusiv, în cazul în care este necesar, furnizarea de echipamente și de infrastructură pentru a sprijini modernizarea serviciilor publice în domenii precum ocuparea forței de muncă, educația, sănătatea, politica socială și cea vamală.

Cadrul național strategic pentru dezvoltarea durabilă a sectorului agroalimentar și a spațiului rural în perioada 2014 -2020 -2030

Prioritățile Cadrului național strategic rural pentru perioada 2014-2030 s-au stabilit pornind de la funcțiile spațiului și ale economiei rurale, a agriculturii românești, necesitatea dezvoltării accelerate a acestora, noul parteneriat între Europa și fermieri, conform reformei PAC și a bugetului agricol european pentru perioada 2014-2020 și sunt:

- garantarea securității și siguranței alimentare, prin asigurarea integrală a necesarului intern de produse alimentare de calitate îmbunătățită și a unui excedent, față de consumul alimentar intern, disponibil pentru export;
- asigurarea echilibrului ecologic durabil pe termen lung al spațiului rural, prin investiții publice, public-private sau private în lucrări de infrastructură de protecție și echipare a teritoriului (sisteme de irigații, sisteme hidro-ameliorative de protecție, perdele de protecție, împădurirea terenurilor degradate și defrișate, sporirea gradului de acoperire verde a teritoriului etc.);
- conservarea și protejarea resurselor naturale regenerabile (solul, apa, aerul, biodiversitatea) și utilizarea durabilă a resurselor naturale agricole, în primul rând a solului, conservarea biodiversității, aplicarea politicilor de atenuare a efectelor schimbărilor climatice;
- consolidarea exploatațiilor agricole, modernizarea tehnologiilor și ameliorarea generală a activităților agricultorilor;
- stimularea formării exploatațiilor agricole privat-familiale comerciale de tip european prin restrângerea treptată a exploatațiilor agricole de subzistență;
- dezvoltarea teritorială echilibrată a economiei rurale agricole, extinderea IMM-urilor rurale agroalimentare și nonagricole și creșterea gradului de ocupare a populației rurale, prin angajarea și stabilizarea în rural, cu preponderență a populației rurale active tinere;

- echilibrarea balanței alimentare (și de plăți) românești și creșterea exporturilor agroalimentare românești;
- restrângerea zonelor rurale defavorizate și a sărăciei rurale severe;
- compatibilizarea sistemului național de învățământ și cercetare științifică cu cel european, asigurarea unui parteneriat durabil al acestuia cu sistemul agroalimentar românesc.

Strategia de Dezvoltare a Regiunii Centru 2021-2027

Strategia este fundamentată pe o diagnoză regional detaliată, concretizată prin Analiza socio-economică regională și prin Analiza SWOT a Regiunii Centru, ia în considerare nevoile majore ale regiunii și are în vedere valorificarea cât mai bună a potențialul său de dezvoltare. În plus, pe parcursul activității derulate în cadrul grupurilor de lucru, membrii acestora au adus informații calitative și au contribuit la definitivarea priorităților și măsurilor incluse în cadrul Strategiei.

Viziunea care stă la baza dezvoltării regionale este ambiția ca, pe termen mediu, **”Regiunea Centru să devină o regiune curată, atractivă pentru locuitorii săi și turism, cu o economie competitivă bazată pe cunoaștere și inovare, în care grija pentru exploatarea și utilizarea durabilă a resurselor să se afle în atenția fiecărui cetățean”**.

Obiectivul global al Strategiei de Dezvoltare este ca Regiunea Centru să atingă în anul 2027 un nivel de convergență economică de 70 % față de media Uniunii Europene.

Strategia de Dezvoltare a Regiunii Centru reunește **6 domenii strategice de dezvoltare**, fiecare dintre acestea grupând un număr de priorități și măsuri specifice:

- ❖ **Dezvoltare teritorială, dezvoltare urbană durabilă**
- ❖ **Competitivitate economică, cercetare-dezvoltare, inovare și specializare inteligentă**
- ❖ **Resurse umane, incluziune socială, ocupare și sănătate**
- ❖ **Mediu, eficiență energetică și schimbări climatice**
- ❖ **Turism și patrimoniu cultural**
- ❖ **Dezvoltarea rurală, agricultura și silvicultura**

Domeniul Strategic 1. Dezvoltare teritorială, dezvoltare urbană durabilă

***Obiectiv strategic:** Creșterea coeziunii teritoriale și reducerea disparităților intraregionale prin îmbunătățirea infrastructurii regionale de transport și comunicații și sprijinirea dezvoltării urbane integrate.*

Priorități specifice:

P.1.1 Întărirea capacității administrative a autorităților publice locale în vederea implementării principiilor dezvoltării urbane integrate și sprijinirea cooperării la nivel microregional

Măsuri:

- creșterea capacității umane din cadrul APL-urilor în vederea îmbunătățirii procesului de planificare urbană
- consolidarea instrumentelor de planificare spațială
- elaborarea și implementarea strategiilor integrate de dezvoltare urbană (SIDU)
- consolidarea capacității structurilor de guvernare la niveluri multiple
- diversificarea formelor de cooperare între structurile administrației publice locale

- consolidarea instituțiilor cu rol în planificarea și gestionarea proceselor de dezvoltare a teritoriului
- sprijinirea elaborării și implementării strategiilor teritoriale integrate la nivel microregional prin utilizarea de instrumente de tip ITI

P.1.2 Extinderea, reabilitarea și modernizarea infrastructurii de transport regional; dezvoltarea infrastructurii de internet, în mod special a infrastructurii de bandă largă

1.2.1 Extinderea, reabilitarea și modernizarea infrastructurii regionale de transport pentru creșterea accesibilității localităților urbane și rurale la rețeaua națională de transport și la rețeaua TEN-T

Măsuri:

- accelerarea lucrărilor de execuție a autostrăzilor începute în perioada 2014-2020 Planul
- modernizarea și creșterea capacității de transport a drumurilor de importanță regională care asigură conexiunile la rețeaua TEN-T
- realizarea de noi legături rutiere către rețeaua rutieră și nodurile TEN-T, inclusiv reabilitarea, construirea de drumuri expres/de mare viteză
- realizarea de centuri ocolitoare
- realizarea de noi drumuri locale care să deservească zonele metropolitane și zonele urbane funcționale
- continuarea investițiilor în infrastructura feroviară începute în perioada 2014-2020, inclusiv a celor pentru modernizarea, creșterea siguranței și accesibilizarea gărilor
- modernizarea materialului rulant
- informatizarea transportului feroviar
- modernizarea platformelor pentru transportul de mărfuri și construirea de noi terminale de transport intermodal
- accelerarea execuției aeroportului de la Brașov-Ghimbav
- continuarea modernizării și extinderii aeroporturilor din Tîrgu Mureș și Sibiu
- realizarea, reabilitarea infrastructurilor pentru heliporturi și aerodromuri pentru aparate de zbor de mici dimensiuni

1.2.2 Dezvoltarea infrastructurii TIC, în mod special a infrastructurii de bandă largă și îmbunătățirea conectivității digitale în mediul urban și cel rural

Măsuri:

- intensificarea eforturilor regionale pentru a susține, în colaborare cu nivelul național, dezvoltarea infrastructurii de internet de bandă largă Broadband, în special în zonele rurale ale Regiunii Centru în care se înregistrează un nivel mai scăzut al acoperirii cu internet de mare viteză prin măsurinaționale sau regionale dedicate dezvoltării infrastructurii de internet de bandă largă în localitățile greu accesibile și izolate

P.1.3 Consolidarea rolului și funcțiilor așezărilor urbane din Regiunea Centru ca actori importanți în asigurarea coeziunii teritoriale, sociale și a creșterii economice bazată pe cunoaștere

1.3.1 Sprijinirea mobilității urbane durabile

Măsuri:

- asistență specifică prin finanțarea actualizării/ elaborării și a monitorizării PMUD –urilor pentru municipii, orașe și zone metropolitane
- dezvoltarea și modernizarea infrastructurii de transport la nivel urban/metropolitan (construirea de centuri rutiere, extinderea, modernizarea liniilor de tramvai, dezvoltarea unor culoare de mobilitate, achiziționarea de troleibuze și/sau autobuze, achiziționarea sau modernizarea de material rulant etc)
- dezvoltarea infrastructurii pentru combustibili alternativi, în special puncte de realimentare sau reîncărcare
- extinderea, reconstruirea sau modernizarea pistelor ciclabile (inclusiv între localitățile din cadrul ZUF)
- digitalizarea transportului urban
- implementarea de sisteme de măsurare și monitorizare a calității aerului și a poluării fonice
- dezvoltarea de parteneriate (UAT, companii de transport public, firme IT, ONG-uri)

1.3.2 Extinderea digitalizării serviciilor administrației publice locale și implementarea de soluții SMART City

Măsuri:

- sisteme hard și soluții digitale în administrația publică județeană și în cea locală
- dezvoltarea de infrastructuri specifice la nivel local și județean în domeniile educației, sănătății și culturii
- creșterea conținutului digital al activităților administrației publice locale și din domeniile educației, sănătății și culturii
- asigurarea interoperabilității pentru proiectele de digitalizare ale serviciilor publice la nivel local
- creșterea gradului de uniformizare, de tipizare al documentelor/formularelor necesare emiterii unor documente
- publice (de ex. eliberare de avize, certificate și autorizații digitale)
- dezvoltarea abilităților digitale ale personalului din administrația publică locală și județeană
- creșterea securității cibernetice a sistemelor digitale publice
- stimularea utilizării de către cetățeni a serviciilor publice digitale
- sprijin pentru intervenții de tip smart-city, aplicabile municipiilor și orașelor pe baza abordării dezvoltării urbane durabile
- dezvoltarea de platforme locale/regionale pilot de open innovation în domeniul smart-city

1.3.3 Creșterea coeziunii economice și sociale a orașelor prin implementarea de strategii de dezvoltare locală integrate la nivel de zone urbane marginalizate și prin sprijinirea acțiunilor de regenerare urbană

Măsuri:

- elaborarea Strategiilor de Dezvoltare Locală (SDL) destinate comunităților marginalizate urbane
- încurajarea și susținerea cadrului partenerial extins și participativ pentru implementarea SDL pentru ZUM
- susținerea proiectelor integrate (componenta infrastructura + componenta servicii) care vizează domenii precum servicii sociale, servicii medicale, servicii socio-medicele, educație

- susținerea proiectelor ce vizează reabilitarea și dezvoltarea infrastructurilor la nivel de ZUM (locuire, amenajarea spațiului urban degradat, infrastructura tehnico-edilitară, întreprinderi sociale de inserție)
- derularea unor servicii precum orientarea profesională, asistență juridică etc
- derularea unor programe de promovare și de sprijinire a meșteșugurilor tradiționale elaborate la nivelul SDL și ZUM

1.3.4 Revitalizarea economic și social a orașelor mici precum și a localităților urbane monoindustriale

Măsuri:

- creșterea capacității autorităților publice din orasele mici și cele monoindustriale de a elabora și implementa planuri și strategii integrate de dezvoltare locale
- modernizarea și digitalizarea serviciilor administrației publice
- modernizarea infrastructurii de tehnico-edilitare, a spațiilor urbane degradate/ abandonate
- dezvoltarea infrastructurii locale de afaceri
- reabilitarea și modernizarea infrastructurilor de educație, de sănătate, sociale și culturale și modernizarea serviciilor aferente
- conservarea, restaurarea și valorificarea patrimoniului cultural (inclusiv religios)
- dezvoltarea unor infrastructuri de bază necesare dezvoltării activităților turistice (rețele edilitare, drumuri de acces, etc.)

Domeniul strategic 2. Competitivitate economică, cercetare-dezvoltare, inovare și specializare inteligentă

Obiectiv strategic: *Tranziția spre o economie regională bazată pe cunoaștere prin modernizarea tehnologică și digitalizarea întreprinderilor, intensificarea cooperării economice și prin creșterea contribuției cercetării-dezvoltării-inovării la dezvoltarea economică a Regiunii Centru*

Priorități specifice:

P.2.1 Promovarea unui mediu de afaceri inovativ pentru o dezvoltare economic inteligentă

Măsuri:

- sprijinirea investițiilor de modernizare tehnologică și a activităților de inovare ale IMM-urilor, în domeniile de specializare inteligentă și alte domenii cu contribuție substanțială la creșterea economică a regiunii, inclusiv domenii emergente
- susținerea digitalizării IMM-urilor, în domeniile de specializare inteligentă și alte domenii cu contribuție substanțială la creșterea economică a regiunii, inclusive domenii emergente
- dezvoltarea centrelor/entități de transfer tehnologic și a centrelor de inovare, în domeniile de specializare inteligentă
- susținerea dezvoltării de către companii, de activități cu caracter inovativ pentru demonstrarea, verificarea unor concepte privind produse, servicii, procese, atât în domeniile de specializare inteligentă cât și în alte domenii emergente, cu potențial de creștere
- formarea și specializarea personalului din companii pentru utilizarea noilor tehnologii de producție, achiziționarea de competențe digitale și competențe în domeniile de specializare inteligentă

P.2.2 Extinderea și diversificarea infrastructurii regionale și locale de afaceri, susținerea clusterelor și dezvoltarea rețelelor de cooperare economică

Măsuri:

- extinderea infrastructurii regionale și locale de sprijinire a afacerilor (parcuri industriale, zone industriale, platforme logistice (incl. pentru produse agro-alimentare), incubatoare de afaceri, centre de afaceri, camere de comerț etc)
- extinderea și diversificarea gamei de servicii oferite de către structurile de sprijin pentru afaceri
- susținerea activității clusterelor inovative și ale altor structuri și rețele de cooperare precum și a activităților de promovare economică
- susținerea activității Hub-urilor Digitale Inovatoare (EDIH-uri și alte HUB-uri digitale locale și regionale)

P.2.3. Susținerea sectorului regional de cercetare-dezvoltare pentru o creștere economică inteligentă

Măsuri:

- dezvoltarea infrastructurilor de CDI din cadrul entităților publice (universități, centre, institute de cercetare etc) și private
- susținerea activităților de cercetare-dezvoltare derulate în cadrul entităților publice și private de CDI
- dezvoltarea de platforme de cooperare și susținerea parteneriatelor între instituții de cercetare, companii și autorități publice
- stimularea creării entităților economice bazate pe aplicarea rezultatelor cercetării
- sprijinirea entităților economice bazate pe cercetare în primii 3 ani de viață, în domeniile de specializare inteligentă și alte domenii cu contribuție substanțială la creșterea economică a regiunii, inclusiv domenii emergente
- susținerea participării entităților de CDI și a companiilor în programe europene de Cercetare
- dezvoltarea parcurilor științifice și tehnologice
- formarea personalului din CDI pentru a se adapta noilor competențe cerute de dezvoltarea tehnologică inclusiv în domeniile de specializare inteligentă

P.2.4 Creșterea gradului de internaționalizare a economiei și sectorului regional de CDI

Măsuri:

- sprijinirea participării IMM-urilor la diverse rețele internaționale de cooperare economică
- conectarea clusterelor inovative și a altor structuri și rețele de cooperare la marile rețele europene de sprijinire a companiilor și dezvoltarea de parteneriate internaționale
- extinderea participării active a instituțiilor de cercetare din Regiunea Centru în rețelele europene și dezvoltarea de parteneriate cu instituții de cercetare din străinătate
- participarea IMM-urilor și organizațiilor CDI în structuri, parteneriate și programe de colaborare, inclusiv în KIC-uri (Knowledge Innovation Communities)

Domeniul Strategic 3 „Resurse umane, incluziune socială, ocupare și sănătate”

Obiectiv strategic: Creșterea coeziunii sociale a Regiunii Centru prin îmbunătățirea incluziunii sociale, creșterea accesului la servicii de educație, sănătate și facilitarea integrării pe piața muncii

Priorități specifice:

P.3.1. Îmbunătățirea calității, eficacității și relevanței ofertei educaționale regionale, a serviciilor și accesului la educație la toate nivelurile

3.1.1. Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii educaționale și a procesului educational în acord cu nevoile actuale de competențe și cerințele pieței muncii

Măsuri:

- dezvoltarea/ revizuirea/ diversificarea curriculum la decizia școlii (inclusiv materiale suport pentru implementare și evaluare) și a curriculumului bazat pe competențe, cu implicarea activă a elevilor/părinților/ reprezentanților legali/ tutorilor
- dezvoltarea parteneriatelor între unități de învățământ și agenți economici/ organizații publice și private relevante,
- elaborarea de ghiduri metodologice, în contextul predării – învățării – evaluării centrate pe competențe, care să integreze învățarea față în față cu învățarea online/la distanță
- crearea și/sau furnizarea suportului necesar (materiale educaționale, cursuri, softuri educaționale, echipamente, dotarea unităților școlare cu sisteme de teleșcoală și învățământ deschis la distanță etc.), pentru dezvoltarea și evaluarea competențelor cheie ale elevilor (în mod particular a competențelor digitale și antreprenoriale), pentru asigurarea premiselor formării profesionale în acord cu cerințele și tendințele manifestate în societatea contemporană
- dezvoltarea de competențe adaptate nevoilor comunităților din Regiunea Centru, inclusiv îmbunătățirea competențelor lingvistice în școlile din comunitățile cu populație aparținând minorităților etnice prin introducerea de instrumente și metode de predare care să faciliteze învățarea și îmbunătățirea performanțelor de comunicare în limba română

3.1.2. Modernizarea infrastructurii și a procesului de educație în sistemul de învățământ profesional și tehnic

Măsuri:

- implementarea de noi standarde (sau revizuire) de pregătire profesională
- creșterea duratei și a calității stagiilor de practică
- adaptarea programelor școlare la cerințele și nevoile actuale ale pieței
- programe de formare a cadrelor didactice
- pilotarea și implementarea unor metode și tehnici de predare-evaluare inovatoare

3.1.3. Sprijinirea modernizării învățământului terțiar

Măsuri:

- construcția, reabilitarea, modernizarea, extinderea și echiparea infrastructurii educaționale pentru învățământul terțiar

3.1.4. Digitalizarea educației și formării profesionale

Măsuri:

- modernizarea și extinderea infrastructurii informatice și asigurarea conexiunilor broadband pentru toate unitățile de învățământ din Regiunea Centru
- echiparea și achiziția de softuri educaționale, pentru elevi, studenți și cadre didactice
- asigurarea suportului necesar (materiale educaționale, cursuri, softuri educaționale etc.) pentru utilizarea și evaluarea competențelor digitale

- asigurarea suportului educațional digital pentru formarea profesională în acord cu tendințele actuale
- modernizarea sistemului de predare-evaluare, în vederea formării competențelor cheie, inclusiv a celor digitale și pentru adaptarea sistemelor de educație și formare la nevoile pieței muncii

3.1.5. Creșterea accesului la educație a grupurilor dezavantajate social

Măsuri:

- reabilitarea și modernizarea infrastructurii educaționale pentru elevii din grupurile vulnerabile
- asigurarea dotărilor și echipamentelor necesare, inclusiv a softurilor educaționale
- derularea de servicii de consiliere și orientare școlară și profesională
- adaptarea curriculumului, precum și dezvoltarea de materiale educaționale
- servicii de mentorat;
- pregătirea personalului care oferă servicii de educație și îngrijire, inclusiv servicii suport;
- formare pentru cadrele didactice care lucrează cu elevi cu cerințe educaționale speciale/dizabilitati
- sprijinirea dezvoltării metodelor, tehnicilor didactice și adaptarea acestora la nevoile elevilor din grupurile vulnerabile
- implementarea unor programe flexibile de tip ”a doua șansă”
- servicii de educație și îngrijire pentru antepreșcolari (inclusiv acoperirea cheltuielilor de funcționare)
- identificarea nevoilor educaționale specifice studenților aparținând grupurilor vulnerabile, inclusiv prin oferirea unor măsuri de acompaniere, consiliere etc.

3.1.6. Stimularea participării adulților la educația continuă și dezvoltarea sistemului de învățare pe parcursul întregii vieți

Măsuri:

- sprijinirea înființării și funcționării centrelor comunitare pentru învățare permanentă
- îmbunătățirea, modernizarea și dotarea infrastructurii aferente furnizării serviciilor de formare pe tot parcursul vieții
- îmbunătățirea, modernizarea și dotarea infrastructurii aferente furnizării serviciilor de formare de tip artizanat, meșteșugăresc și alte meserii tradiționale,
- dezvoltarea sistemului de asigurare a calității în furnizarea serviciilor de formare și evaluare pentru adulți
- dezvoltarea de centre de pregătire complementară
- îmbunătățirea competențelor lingvistice (cursuri de limba română, cursuri de limbi străine)
- diversificarea și flexibilizarea ofertei educaționale prin crearea cadrului metodologic și sprijinirea organizării de cursuri pentru adulți în unitățile de învățământ preuniversitar și universitar

P.3.2. Sprijinirea măsurilor active de ocupare și modernizarea pieței muncii

3.2.1. Sprijinirea antreprenoriatului ca măsură de creștere a ocupării

Măsuri:

- programe de sprijin antreprenorial (tutorat/ mentorat, asistență/ consiliereetc.), inclusiv prin activarea potențialului antreprenorial al unor persoane aparținând grupurilor dezavantajate
- acordare de sprijin personalizat (tutorat, mentorat) și servicii sau activități de consiliere

- acordare de sprijin financiar pentru inițierea și susținerea unei afaceri în primul an de funcționare
- asistență și consultanță în afaceri post înființare, inclusiv prin programe de pregătire a managerilor sau punerea la dispoziție a unor spații și servicii de tip coworking

3.2.2. Sprijinirea accesului pe piața muncii a persoanelor din grupurile dezavantajate social

Măsuri:

- servicii personalizate de profilare, informare, consiliere și orientare
- sprijin în găsirea unui loc de muncă/ mediere/plasare pe piața muncii urmărind integrarea socioprofesională a persoanelor vulnerabile pe piața muncii
- îmbunătățirea nivelului de competențe prin programe de formare profesională/ucenicie la locul de muncă/stagii/alte programe de pregătire
- furnizarea unor pachete de măsuri de evaluare și certificare a competențelor în vederea asigurării mobilității în carieră și pe piața muncii
- servicii de evaluare și certificare, după caz, a competențelor obținute în contexte informale sau nonformale
- furnizarea de servicii de acompaniere socio-profesională, alături de cele de ocupare, pentru categoriile de persoane dezavantajate în piața muncii
- furnizarea de servicii de acompaniere socio-profesională, și formare profesională în meserii tradiționale, alături de cele de ocupare, pentru comunitatea romă și nu numai

3.2.3. Stimularea intrării tinerilor pe piața muncii

Măsuri:

- realizarea de rețele de lucrători de tineret, selectați din rândul NEET având ca obiectiv implicarea acestora în activarea tinerilor
- furnizarea unor pachete integrate de măsuri de activare a tinerilor, inclusiv a celor din categoria NEET (continuarea educației+ asigurarea unui loc de muncă)
- subvenționarea angajatorilor în vederea angajării tinerilor NEETs
- încurajarea formelor flexibile de angajare (timp parțial, muncă de la distanță etc) în cazul tinerilor

3.2.4. Modernizarea mecanismului și diversificarea serviciilor de intermediere și plasare a forței de muncă

Măsuri:

- crearea și susținerea structurilor consultative compuse din reprezentanți ai cererii și ofertei de forță de muncă având ca obiective principale producerea, prelucrarea, analiza și diseminarea informațiilor relevante pentru piața muncii
- dezvoltarea de metode și instrumente pentru identificarea zonelor din Regiunea Centru care înregistrează deficit de forță de muncă și estimarea volumului și structurii acestor deficite

3.2.5. Dezvoltarea și modernizarea sistemului de formare profesională continuă

Măsuri:

- dezvoltarea capacității de furnizare a unor programe de formare de calitate și flexibile
- dezvoltarea de competențe profesionale, cheie, inclusiv digitale care să permită o bună adaptare a beneficiarilor la cerințele viitoare ale pieței muncii

3.2.6. Încurajarea mobilității geografice a forței de muncă

Măsuri:

- aplicarea unor pachete de măsuri care să vizeze stimularea mobilității forței de muncă, inclusiv stimulente financiare pentru relocare
- dezvoltarea unor sisteme moderne de transport pentru navetiști și susținerea cheltuielilor de transport aferente navetei
- sprijin acordat angajatorilor pentru asigurarea de servicii suport pentru angajați în legătură cu creșterea și educarea copiilor lor (inclusiv crearea infrastructurii de educație) în vederea asigurării echilibrului între viața profesională și viața personală
- campanii de informare și promovare a măsurilor care vizează îmbunătățirea condițiilor de muncă și viață pentru salariații navetiști și familiile acestora

3.2.7. Încurajarea menținerii pe piața muncii a lucrătorilor vârstnici

Măsuri:

- creșterea gradului de ocupare prin încurajarea antreprenoriatului
- încurajarea ocupării pe cont propriu și susținerea întreprinderilor sociale
- acordarea unui sprijin personalizat pentru categoriile dezavantajate pe piața muncii
- modernizarea mecanismului și a serviciilor de intermediere și plasare a forței de muncă
- stimularea reconversiei profesionale a forței de muncă și a perfecționării profesionale
- încurajarea mobilității teritoriale a forței de muncă
- încurajarea îmbătrânirii active

P.3.3. Dezvoltarea infrastructurii, creșterea accesului și îmbunătățirea serviciilor acordate persoanelor aparținând grupurilor vulnerabile

3.3.1. Extinderea, construcția, reabilitarea, dezvoltarea, modernizarea și dotarea infrastructurii sociale

Măsuri:

- infrastructura pentru copii: case de tip familial, centre de zi pentru copii, centre de zi pentru consiliere și sprijin pentru părinți și copii, etc.
- infrastructura pentru persoane vârstnice: centre rezidențiale (cămine), centrele de zi, unitățile de îngrijire la domiciliu, centre sociale (în special centre multifuncționale), cantine sociale, centre de preparare și distribuire a hranei
- infrastructura pentru persoane cu dizabilități: centre de zi, locuințe protejate, centre de tip „respiro”, centre și servicii de abilitare/reabilitare
- infrastructura pentru alte grupuri vulnerabile: asigurarea condițiilor de locuire temporară (locuințe protejate (LP), centre de primire în regim de urgență (CPRU), locuințe sociale, adăposturi temporare, etc.), centre comunitare de intervenție integrată, centre multifuncționale, cantine sociale etc.

3.3.2. Dezvoltarea și diversificarea serviciilor sociale integrate și a altor servicii adaptate nevoilor comunităților și persoanelor din grupuri vulnerabile

Măsuri:

- servicii sociale integrate și a altor servicii adaptate nevoilor persoanelor din grupuri vulnerabile, comunități defavorizate sau marginalizate
- servicii de prevenție pentru persoanele care prezintă riscuri sociale

- facilitarea integrării socio-economice a persoanelor vulnerabile și a comunităților marginalizate (inclusiv migranți) prin programe ce facilitează creșterea nivelului de educație și a competențelor profesionale, dezvoltarea psiho-socială și o mai bună integrare pe piața muncii, inclusiv prin încurajarea antreprenoriatului social
- reintegrarea socio-profesională a copiilor și a persoanelor cu dizabilități ca urmare a reducerii instituționalizării acestor tipuri de persoane vulnerabile

3.3.3. Creșterea capacității administrației și altor structuri publice și private de a furniza servicii de calitate și adaptate nevoilor persoanelor din grupurile vulnerabile

Măsuri:

- facilitarea accesului la formare profesională continuă a personalului cu atribuții în domeniul social, în special servicii sociale integrate, prin susținerea, finanțarea și implementarea de programe de perfecționare și formare profesională continuă: cursuri de perfecționare, cursuri de specializare, schimb de bune practici, internship etc.
- dezvoltarea, implementarea și asigurarea sustenabilității de platforme electronice ce vizează informatizarea și digitalizarea serviciilor:
- dezvoltarea de proiecte de CDI pentru realizarea de aplicații cu utilizare în domeniul social
- facilitarea accesului persoanelor din grupuri vulnerabile la servicii sociale personalizate, adaptate nevoilor
- creșterea capacității de elaborare și implementare a strategiilor de dezvoltare locală plasate sub responsabilitatea comunității

P.3.4. Extinderea și modernizarea infrastructurii de sănătate, creșterea accesului și îmbunătățirea serviciilor de sănătate, cercetare-dezvoltare, inovare în sănătate

3.4.1. Extinderea, reabilitarea, modernizarea și dotarea infrastructurii de sănătate de la nivel regional, județean și local

Măsuri:

- investiții privind reabilitarea, modernizarea și/sau dotarea cu echipamente a tuturor categoriilor de spitale: spitale universitare, spitalele județene de urgență, a spitalelor județene, spitale municipale, spitale orașenești
- construcția de spitale regionale de urgență
- investiții în reabilitarea, modernizarea, extinderea, dotare a infrastructurii ambulatoriilor
- îmbunătățirea calității și a eficienței îngrijirii spitalicești de urgență prin reabilitarea, modernizarea, extinderea, dotarea infrastructurii unităților de primiri urgențe (UPU) și a compartimentelor de primiri urgențe (CPU)
- asigurarea infrastructurii de bază și a serviciilor de sănătate în mediul rural
- dezvoltarea de unități medicale specializate: ex. baze de tratament și recuperare din stațiunile balneare și spitale de recuperare, centre medicale de geriatrie și centre integrate de gerontologie care se adresează unei categorii importante a populației cu probleme complexe de sănătate
- formarea personalului medical pentru utilizarea noilor tehnologii și dotarea corespunzătoare a spitalelor clinice și secțiilor care asigură servicii de formare profesională

3.4.2. Creșterea accesului la servicii medicale pentru persoanele vulnerabile și comunitățile marginalizate

Măsuri:

- creșterea accesibilității serviciilor de sănătate în special în zonele sărace și izolate prin construcția, reabilitarea, modernizarea, extinderea, dotarea centrelor comunitare integrate socio-medicale
- creșterea accesului elevilor și preșcolărilor/antepreșcolărilor la servicii medicale prin înființarea/modernizarea și dotarea cabinetelor medicale școlare și asigurarea personalului necesar
- înființarea/dezvoltarea unităților medicale mobile pentru a deservi categorii de persoane vulnerabile precum persoane vârstnice sau persoane cu dizabilități
- dezvoltarea de aplicații inteligente pentru a gestiona și monitoriza starea de sănătate

3.4.3. Digitalizare și sprijin pentru cercetare, dezvoltare, inovare în sănătate

Măsuri:

- dezvoltarea serviciilor de sănătate digitale amintim cele de tip eHealth (eSănătate), mHealth (servicii mobile de sănătate), telemedicina, teleîngrijiri, imagistică, inteligență artificială, management digital, etc.
- dezvoltarea de soluții digitale în diagnosticul, investigarea, tratamentul și monitorizarea pacienților
- crearea de noi tehnologii, aplicații, produse în medicină prin dezvoltarea inovării deschise bazată pe crearea de soluții la nevoile sistemului de sănătate (ex. platforme de inovare deschisă)
- investiții în infrastructura de cercetare și dezvoltare din regiune și transferarea rezultatelor cercetărilor medicale în piață
- dezvoltarea competențelor digitale ale personalului medical și nemedical din unitățile sanitare

3.4.4. Creșterea capacității instituționale a administrației publice, unităților medicale și organizațiilor specializate de a răspunde nevoilor de sănătate ale populației și a dezvolta un parteneriat pentru sănătate

Măsuri:

- formarea personalului din administrația locală, județeană, ONG-uri unități medicale
- dezvoltarea în parteneriat de programe de sănătate: ex. pentru un stil de viață sănătos, programe de prevenție pentru a răspunde nevoilor locale
- realizarea de studii pentru fundamentarea deciziilor privind intervențiilor în îmbunătățirea stării de sănătate a populației
- campanii de informare și educare a populației pe teme legate de sănătate
- susținerea programelor de perfecționare și instruire a personalului medical și nemedical, a personalului care asigură asistență comunitară pentru dezvoltarea abilităților de comunicare cu pacienții, competențe digitale și alte competențe necesare pentru a crește calitatea serviciilor medicale, inclusiv competențe lingvistice pentru a crește accesul la servicii de sănătate pentru populația aparținând minorităților etnice

Domeniul Strategic 4 Mediu, eficiență energetică și schimbări climatice

Obiectiv strategic: *Creșterea calității vieții locuitorilor Regiunii Centru prin reducerea emisiilor de CO₂ și o mai bună gestionare a resurselor, conservarea biodiversității și creșterea adaptării la schimbările climatice*

Priorități specifice:

P.4.1 Creșterea calității mediului înconjurător din așezările urbane și rurale din Regiunea Centru

4.1.1 Infrastructura de mediu și servicii tehnico-edilitare

Măsuri:

- consolidarea și extinderea infrastructurii de gestionare a deșeurilor de la nivelul Regiunii Centru (sisteme de colectare separată; construcția de instalații de transfer și instalații pentru valorificarea/tratarea deșeurilor, platforme de compostare și unități de compostare individuală, stații de tratare mecano-biologică etc.), închiderea și reabilitarea depozitelor neconforme și deschiderea/extinderea de noi depozite Creșterea gradului de conștientizare privind implementarea unor măsuri de reducere a deșeurilor generate de locuitorii regiunii, implementarea măsurilor de colectare selectivă, reutilizare și reciclare a deșeurilor generate în gospodărie; campanii de conștientizare a populației. Complementar acestei intervenții, prin direcția strategică se prevăd investiții în dezvoltarea de proiecte cercetare-dezvoltare- inovare în domeniul economiei circulare prin care pot fi dezvoltate noi produse și tehnologii

4.1.2 Creșterea calității mediului în zonele urbane și peri urbane precum și în zone afectate de poluare istorică

Măsuri:

- regenerarea spațiilor urbane degradate, inclusiv măsuri de economie circulară – reintroducerea în circuitul urban a construcțiilor și terenurilor neutilizate
- măsuri și investiții ce promovează infrastructura verde în zonele urbane (soluții tip acoperiș verde, pereți verzi, grădini urbane, menținerea/refacerea/extinderea coridoarelor ecologice în mediul urban, îmbunătățirea condițiilor de habitat pentru speciile de faună sălbatică din mediul urban); investiții ce vizează infrastructura albastră, inovații tehnologice care susțin infrastructura verde/infrastructura albastră
- reabilitarea siturilor industriale și a terenurilor contaminate, inclusiv reabilitarea funcțională a terenurilor virane degradate/neutilizate/abandonate din mediul urban
- modernizarea/extinderea spațiilor verzi din zonele urbane și îmbunătățirea funcțiilor acestora în folosul cetățenilor

P.4.2 Creșterea eficienței utilizării energiei și a altor resurse materiale

4.2.1 Eficiența energetică în clădirile publice și rezidențiale

Măsuri:

- reabilitarea energetică a clădirilor publice și private (blocuri de locuințe), pentru scăderea emisiilor de CO₂ și scăderea consumului de energie, inclusiv integrarea unor sisteme de încălzire/răcire performante, bazate pe utilizarea surselor alternative de energie

4.2.2 Sisteme energetice inteligente, bazate pe un consum redus de energie și creșterea utilizării SRE și combustibililor alternativi

Măsuri:

- extinderea/construcția/modernizarea sistemelor de încălzire urbană pe bază de combustibili alternative

- înlocuirea sistemelor de încălzire din locuințele individuale din mediul urban și rural (sobe cu lemn) cu sisteme eficiente de încălzire cu biomasă/alte surse de energie
- eficientizarea iluminatului public în mediul urban și rural

4.2.3. Creșterea capacității actorilor din mediul public și privat de a contribui la tranziția către economia circulară

Măsur:

- modernizarea tehnologiilor de producție a proceselor, inclusiv pentru scădere consumului de energie în procesele de producție
- reutilizarea și introducerea în circuitul economic a produselor secundare
- eficientizarea utilizării resurselor la nivelul companiilor și implementarea unor soluții ce conduc la dezvoltarea conceptului de economie circulară în întreprinderile mici și mijlocii

P.4.3 Protejarea și conservarea biodiversității regionale

Măsur:

- consolidarea biodiversității în Regiunea Centru prin intervenții în restabilizarea ecosistemelor degradate din regiune și gestionarea durabilă a acestora, inclusiv prin promovarea utilizării infrastructurii verzi³⁶ și albăstre în zonele urbane și rurale
- implementarea planurilor de management, a seturilor de măsuri de conservare și a planurilor de acțiune pentru ariile naturale protejate și pentru speciile de interes comunitar în special monitorizarea și evaluarea stării de conservare a speciilor și habitatelor de importanță comunitară din regiune
- protejarea habitatelor naturale în fața schimbărilor climatice și crearea unui peisaj permeabil, care să asigure interconectivitatea zonelor naturale, fără a afecta populația privind expunerile la riscurile provocate de fenomene meteorologice și hidrologice extreme.
- conservarea biodiversității zonelor montane din regiune și valorificarea sustenabilă a acestor resurse. Majoritatea ariilor protejate din regiune se găsesc în arealele montane. Printr-o abordare integrată se are în vedere valorificarea sustenabilă a resurselor existente și punerea în valoare a diversității floristice, faunistice și peisagistice a acestor zone.
- îmbunătățirea cunoștințelor, educației și competențelor din domeniul biodiversității
- continuarea activărilor de conștientizare și informare a tuturor factorilor interesați cu privire la măsurile de conservare și protejare a biodiversității

P.4.4 Diminuarea efectelor schimbărilor climatice și prevenirea riscurilor naturale

Măsur:

- studii și acțiuni de cercetare inovarecare să contribuie la reducerea impactului schimbărilor climatice asupra calității mediului și sănătății populației
- acțiuni ce vizează diversificarea/reconversia economică, crearea de noi oportunități de piață, inclusiv sprijinirea investițiilor în tehnologii și procese inovative și ecologice care să contribuie la atenuarea schimbărilor climatice
- creșterea gradului de prevenire a producerii riscurilor naturale și reducerea efectelor și a pagubelor cauzate de acestea, în principal de inundații și secetă
- dezvoltarea infrastructurii de monitorizare și avertizare a fenomenelor hidro-meteorologice severe
- acțiuni de împădurire și de gestionare a fondului forestier existent la nivel regional
- continuarea acțiunilor de conștientizare privind schimbările climatice

Domeniul Strategic 5. Turism și patrimoniu cultural

Obiectiv strategic: Dezvoltarea sectorului turistic și a sectoarelor economice conexe prin valorificarea potențialului natural și antropic al Regiunii Centru și susținerea activităților culturale și recreative

Priorități specifice:

P.5.1. Conservarea, restaurarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural-istoric, valorificarea patrimoniului turistic natural și creșterea utilizării potențialului balnear

5.1.1 Conservarea, restaurarea și punerea în circuitul turistic a patrimoniului cultural-istoric

Măsuri:

- reabilitarea/conservarea obiectivelor importante de patrimoniu

5.1.2 Protejarea și valorificarea în scop turistic a patrimoniului natural

Măsuri:

- semnalizarea și realizarea de marcaje pentru traseele turistice și traseele de alpinism, realizarea de căi de acces, locuri de popas și campare, amenajarea de puncte de observație, refugii montane, achiziționarea de echipamente de siguranță și salvare pentru zona montană și creșterea capacității administrative a echipelor operative

5.1.3. Revigorarea turismului balnear și de sănătate

Măsuri:

- conservarea, restaurarea și punerea în circuitul turistic a obiectivelor de patrimoniu incluse în lista UNESCO, a celor incluse în grupele valorice A și B din Lista Monumentelor Istorice
- refacerea și realizarea de marcaje pentru traseele turistice și traseele de alpinism, realizarea de căi de acces, locuri de popas și campare, amenajarea de puncte de observație, refugii montane,
- dotarea cu echipamente de siguranță și salvare pentru zona montană a centrelor Salvamont
- reabilitarea bazelor de tratament existente și crearea de noi baze de tratament în localitățile cu potențial balnear și balneoclimatic
- modernizarea și extinderea infrastructurii tehnico-edilitare în localitățile cu potențial balnear și balneoclimatic
- modernizarea și extinderea infrastructurii de agrement în localitățile cu potențial balnear și balneoclimatic
- crearea, reabilitarea, modernizarea și extinderea infrastructurii mofetelor, mofetoterapiei pentru tratamente balneare complementare

P.5.2. Modernizarea și extinderea infrastructurii regionale de cazare și de agrement și îmbunătățirea serviciilor specifice

5.2.1. Modernizarea infrastructurii regionale de cazare și dezvoltarea structurilor de primire turistică în zonele în care se înregistrează deficit de spații de cazare

Măsuri:

- modernizarea infrastructurii existente de cazare, în raport cu investițiile în crearea de capacități noi de cazare

5.2.2. *Modernizarea, extinderea și diversificarea infrastructurii de agrement și îmbunătățirea serviciilor specifice*

5.2.3. *Modernizarea și extinderea infrastructurii turistice pentru tineret*

Măsuri:

- implementarea unui program dedicat turismului de tineret care să cuprindă atât măsuri de reabilitare și extindere a spațiilor de cazare și agrement pentru tineri, inclusiv a celor din taberele școlare, cât și pachete turistice adresate tinerilor

5.2.4. *Reabilitarea spațiilor cu destinație culturală și dezvoltarea infrastructurii culturale inovatoare*

Măsuri:

- reabilitarea spațiilor actuale cu destinație culturală, precum și crearea de noi spații/clădiri multifuncționale care să servească mai bine noile industrii în formare

P.5.3. *Susținerea turismului de nișă, dezvoltarea activităților conexe turismului și integrarea activităților turistice*

5.3.1. *Susținerea formelor de turism tematic și a celor de turism alternativ*

Măsuri:

- crearea și susținerea unor parteneriate între autorități locale, unități de cazare turistică și unități prestatoare de servicii conexe turismului și ONG-uri active în turism în vederea realizării unor rute turistice tematice și derulării unor programe la nivel local sau regional, combinând elementele culturale cu promovarea responsabilă a potențialului turistic al naturii

5.3.2. *Sprijinirea activităților de promovare și informare ale organizațiilor de management al destinației*

Măsuri:

- reglementarea semnalizării unitare, pentru crearea unei identități vizuale puternice pentru destinațiile turistice, diversificarea programelor turistice, segmentate pe categorii de turiști/grupuri țintă și de crearea unor rețele de operatori în cadrul destinațiilor, care să pledeze pentru turism sustenabil

5.3.3. *Dezvoltarea activităților economice conexe turismului*

Măsuri:

- susținerea formelor de turism tematic și a celor de turism alternativ cu potențial de creștere (turism gastronomic, viticol, cicloturism, turism de aventură etc)
- crearea de organizații de management al destinației turistice și sprijinirea activității acestora (informare, promovare, marketing etc), întărirea OMD-urilor existente
- impulsivarea activităților economice și artistice în conexiune cu dezvoltarea turismului local (artizanat, suveniruri locale, evenimente culturale)

P.5.4. *Asigurarea forței calificate de muncă în turism*

5.4.1. *Atragerea și menținerea forței calificate de muncă în turism*

Măsuri:

- acordarea unor stimulente fiscale pentru angajații din acest domeniu, reglementarea oficială a bacșişului precum și sprijinirea mobilității lucrătorilor în turism

5.4.2. Pregătirea profesională inițială și formarea profesională continuă a forței de muncă în turism

Măsuri:

- îmbunătățirea formării profesionale inițiale de nivel liceal și universitar în domeniul turismului, inclusiv prin reabilitarea și modernizarea infrastructurii educaționale
- susținerea sistemului dual de învățământ în domeniul serviciilor turistice
- susținerea activităților de formare profesională continuă în domeniul turismului
- sprijinirea reconversiei profesionale și încurajarea mobilității lucrătorilor în turism

Domeniul strategic 6. Dezvoltarea rurală, agricultura și silvicultura

Obiectiv strategic: *Dezvoltarea durabilă a zonelor rurale din Regiunea Centru prin valorificarea potențialului natural și uman al acestora*

Priorități specifice:

P.6.1. Eficientizarea sectorului agroalimentar și îmbunătățirea pregătirii profesionale a fermierilor

Măsuri:

- modernizarea exploatațiilor agricole prin susținerea investițiilor în domeniu
- sprijinirea dezvoltării sistemelor locale de irigații
- crearea și modernizarea centrelor logistice pentru agricultură
- dezvoltarea centrelor de servicii pentru agricultură
- crearea și modernizarea unităților mici și mijlocii de procesare a produselor agricole situate în mediul rural
- sprijinirea dezvoltării lanțurilor alimentare scurte
- susținerea tinerilor fermieri și a specialiștilor agricoli
- susținerea perfecționării profesionale a fermierilor și a serviciilor de consultanță agricolă
- sprijinirea școlilor profesionale și vocaționale în domeniul agriculturii

P.6.2. Susținerea activităților agricole în zonele montane

Măsuri:

- susținerea înființării de microunități de prelucrare industrială a materiilor prime agricole în zonele montane;
- instituirea unui sistem de plăți compensatorii, specifice zonei montane și susținerea activă a alternativelor economice viabile pentru păstrarea practicilor tradiționale;
- sprijinirea printr-un sistem de prime a producătorilor din aria montană care realizează produse cu certificări DOP - Denumire de Origine Protejată, IGP – Indicație Geografică Protejată, STG – Specialitate Tradițională Garantată
- instituirea unui sistem de sprijinire al producătorilor care prelucrează fructele de pădure

P.6.3. Valorificarea superioară, într-o manieră durabilă, a potențialului silvic regional

Măsuri:

- modernizarea exploatațiilor silvice prin susținerea achiziționării de mașini și echipamente specifice

- dezvoltarea infrastructurii de transport forestier
- stimularea utilizării în scop energetic a reziduurilor forestiere și agricole
- susținerea acțiunilor de împădurire și întreținere a pădurilor
- încurajarea certificării managementului forestier ca și management forestier responsabil și a companiilor ce activează în acest domeniu
- dezvoltarea unor infrastructuri de colectare, depozitare și procesare a fructelor de pădure

P.6.4. Creșterea atractivității economice și diversificarea activităților economice în localitățile rurale

Măsuri:

- susținerea afacerilor în domenii economice neagricole
- crearea de noi instrumente financiare adaptate situației existente în mediul rural inclusiv pentru persoane fizice - producători agricoli sau neagricoli
- îmbunătățirea abilităților și cunoștințelor antreprenoriale ale locuitorilor din mediul rural
- conservarea și valorificarea durabilă a patrimoniului uman, cultural și natural locala prin dezvoltarea de proiecte pilot și apoi replicarea acestora la nivel regional/national
- promovarea instrumentelor moderne de întărire și recunoaștere a identității locale

P.6.5. Îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare a localităților rurale

Măsuri:

- extinderea și modernizarea rețelelor de apă potabilă
- extinderea și modernizarea rețelelor de canalizare
- extinderea și modernizarea serviciilor de colectare și gestionare a deșeurilor menajere
- modernizarea rețelei de drumuri comunale
- extinderea rețelelor de iluminat public și a sistemelor pentru asigurarea siguranței publice

P.6.6. Dezvoltarea infrastructurii sociale, cultural-recreative și susținerea dezvoltării comunitare

Măsuri:

- reabilitarea, modernizarea și extinderea infrastructurii sociale din mediul rural
- reabilitarea, modernizarea și extinderea infrastructurii cultural-recreative din mediul rural
- reabilitarea căminelor culturale, bibliotecilor, caselor comunale, caselor memoriale și minimuzeelor locale de artă, artizanat și meșteșugărești
- sprijinirea cooperării între diverși actori și comunități rurale în cadrul unor acțiuni integrate vizând dezvoltarea teritorială

Planul Național de Redresare și Reziliență

În contextul crizei provocate de COVID-19 este necesar să se consolideze cadrul actual pentru furnizarea de și sprijin financiar statelor membre, prin intermediul unui instrument inovator. În acest scop Uniunea Europeană a instituit un mecanism de redresare și reziliență („mecanismul”), pentru a furniza un sprijin financiar semnificativ și eficace menit să accelereze implementarea reformelor sustenabile și a investițiilor publice conexe în statele membre. Mecanismul trebuie să fie un instrument special conceput pentru a aborda efectele și consecințele negative ale crizei provocate de COVID-19 în Uniune. Acesta trebuie să fie cuprinzător și

trebuie să beneficieze de experiența dobândită de Uniune și de statele membre în urma utilizării celorlalte instrumente și programe.

Mecanismul structurează intervențiile pe șase piloni („cei șase piloni”) astfel:

1. *Tranziția verde;*
2. *Transformarea digitală;*
3. *Creștere inteligentă, sustenabilă și favorabilă incluziunii;*
4. *Coeziune socială și teritorială;*
5. *Sănătate, precum și reziliență economică, socială și instituțională;*
6. *Politici pentru noua generație.*

Pilonul I. Tranziția verde

”Pilonul trebuie să includă reforme și investiții în tehnologii și capacități verzi, inclusiv în biodiversitate, eficiență energetică, renovarea clădirilor și economia circulară, contribuind în același timp la obiectivele Uniunii privind clima, promovând creșterea sustenabilă, creând locuri de muncă și menținând securitatea energetică.”

Componente:

I.1 Sistemul de management al apei

- Consolidarea cadrului de reglementare pentru managementul sustenabil al sectorului de apă și apă uzată și pentru accelerarea accesului populației la servicii de calitate conform directivelor europene
- Reconfigurarea actualului mecanism economic al Administrației Naționale Apele Române (ANAR) în vederea asigurării modernizării și întreținerii sistemului național de gospodărire a apelor precum și a implementării corespunzătoare a Directivei Cadru Apă și a Directivei inundații
- Consolidarea cadrului legislativ actual privind stabilirea pragurilor pentru avertizarea fenomenelor meteorologice periculoase și a fluxului de elaborare și transmitere a informărilor, atenționărilor și avertizărilor meteorologice

I.2 Împădurim România și protejăm biodiversitatea

- Reforma sistemului de management și a celui privind governanța în domeniul forestier prin dezvoltarea unei noi Strategii forestiere naționale și a legislației subsecvente (Codul Silvic și legislație forestieră secundară)
- Reforma sistemului de management al ariilor naturale protejate în vederea implementării coerente și eficiente a Strategiei Europene privind biodiversitatea

I.3 Managementul deșeurilor

- Îmbunătățirea guvernantei în domeniul gestionării deșeurilor în vederea accelerării tranziției către economia circulară

I.4 Transport sustenabil

- investiții în infrastructura de transport afectată;
- investiții în infrastructura necesară pentru asigurarea protecției mediului, reducerii emisiilor de carbon, siguranței și eficienței serviciilor de transport.

I.5 Fondul pentru Valul Renovării

- Realizarea unui cadru normativ simplificat și actualizat care să sprijine implementarea investițiilor în tranziția spre clădiri verzi și reziliente;
- Asigurarea cadrului strategic și de reglementare tehnică actualizat pentru proiectarea și realizarea de construcții verzi și reziliente.

I.6 Energie

- Reforma pieței de energie electrică, prin înlocuirea cărbunelui din mixul energetic și susținerea unui cadru legislativ și de reglementare stimulativ pentru investițiile private în producția de electricitate din surse regenerabile
- Dezvoltarea unui cadru legislativ și de reglementare favorabil tehnologiilor viitorului, în special hidrogen și soluții de stocare
- Îmbunătățirea guvernantei corporative a companiilor de stat din sector
- Reducerea intensității energetice a economiei prin dezvoltarea unui mecanism sustenabil de stimulare a eficienței energetice în industrie
- Creșterea competitivității și decarbonizarea sectorului de încălzire - răcire
- Decarbonizarea sectorului de transporturi prin investiții în infrastructură de transport electric și crearea de stimulente pentru transportului verde

Pilonul II. Transformare digitală

”Reformele și investițiile în tehnologiile, infrastructurile și procesele digitale vor spori competitivitatea Uniunii la nivel global și vor contribui, de asemenea, la creșterea rezilienței și a inovării în Uniune și la scăderea dependenței sale, prin diversificarea lanțurilor esențiale de aprovizionare. Reformele și investițiile ar trebui să promoveze în special digitalizarea serviciilor, dezvoltarea de infrastructuri digitale și de date, de clustere și de centre de inovare digitală, precum și de soluții digitale deschise.

Serviciile publice digitale din România rămân sub media Uniunii Europene, în parte din cauza coordonării reduse între instituțiile statului pentru o abordare integrată. Capacitățile existente nu sunt suficiente pentru asigurarea unui nivel ridicat de securitate a rețelelor și de gestionare adecvată a riscurilor cibernetice.”

Componente:

II.1 Cloud guvernamental și sisteme publice digitale

- Dezvoltarea și implementarea unui cadru unitar pentru definirea arhitecturii unui sistem de tip cloud guvernamental, a principalelor servicii livrate de către acesta, a componentelor sale de infrastructură și guvernanta, inclusiv proiectarea, implementarea și operarea acestui tip de sistem care să permită interconectarea sistemelor digitale din administrația publică printr-o abordare standardizată și livrarea de servicii digitale de înaltă calitate către cetățeni, firme și alte autorități publice.
- Alinierea strategiei naționale în domeniul conectivității digitale la legislația europeană prin măsuri specifice pentru atingerea obiectivelor de conectivitate UE 2025 și stimularea investițiilor private pentru dezvoltarea rețelelor de foarte mare capacitate cu acoperire largă națională, inclusiv în corelație cu rețelele de transport, respectiv zonele de interes de mediu, prin eliminarea barierelor din cadrul normativ în vigoare.
- Creșterea arealului de protecție și asigurarea securității cibernetice a entităților publice și private care dețin infrastructuri cu valențe critice
- Creșterea competențelor digitale pentru exercitarea funcției publice și educație digitală pe parcursul vieții pentru cetățeni

Pilonul III. Creștere inteligentă, sustenabilă și favorabilă incluziunii

” Reformele și investițiile în acest pilon trebuie să vizeze consolidarea potențialului de creștere și să permită o redresare sustenabilă a economiei Uniunii. De asemenea, sunt destinate promovării antreprenoriatului, economia socială, dezvoltarea de infrastructuri și de transporturi sustenabile, industrializarea și reindustrializarea și să atenueze efectul crizei provocate de COVID-19 asupra economiei.”

Componente:

III.1 Reforme fiscale și reforma sistemului de pensii

- Reforma ANAF prin digitalizare.
- Modernizarea sistemului vamal și implementarea vămii electronice.
- Consolidarea capacității instituționale de prognoză a cheltuielilor cu pensiile prin utilizarea de instrumente complexe de modelare economică.
- Revizuirea cadrului fiscal.
- Crearea și operaționalizarea Băncii Naționale de Dezvoltare.
- Reforma sistemului de pensii.

III.2 Suport pentru sectorul privat, cercetare, dezvoltare și inovare

- Transparentizare legislativă, debirocratizare și simplificare procedurală destinate mediului de afaceri
- Reforma privind cercetarea dezvoltarea inovarea, inclusiv a carierei de cercetător

Pilonul IV Coeziune socială și teritorială

”Reformele și investițiile din acest pilon ar trebui să contribuie la combaterea sărăciei și a șomajului pentru ca economiile statelor membre să se redreseze, fără a lăsa pe nimeni în urmă. Reformele și investițiile respective ar trebui să conducă la crearea de locuri de muncă stabile și de înaltă calitate, la incluziunea și integrarea grupurilor defavorizate și să permită consolidarea dialogului social, a infrastructurii și a serviciilor, precum și a sistemelor de protecție și bunăstare socială.”

Componente:

IV.1 Fondul local pentru tranziția verde și digitală

- Politica Urbană a României, cadru de politici pentru îmbunătățirea dezvoltării urbane
- Strategia de Dezvoltare Teritorială a României, cadru de politici pentru reducerea disparităților teritoriale

IV.2 Turism și cultură

- Transformarea structurală socio-economică în zonele rurale și în zonele defavorizate prin dezvoltarea sustenabilă a turismului cultural și natural ca vector de dezvoltare teritorială
- Creșterea competitivității turismului românesc prin managementul participativ al destinațiilor turistice și operaționalizarea Organizațiilor de Management al Destinației(OMD)
- Modele de finanțare pentru tranziția digitală a sectoarelor culturale și creative

Pilonul V. Sănătate, precum și reziliență economică, socială și instituțională

”În ciuda îmbunătățirilor recente, sănătatea populației României se situează în continuare sub media UE. Rata mortalității evitabile, și anume decesele care ar fi putut fi evitate prin acordarea unei asistențe medicale de calitate optimă, a fost de două ori și jumătate mai mare decât rata UE

în 2015. Cheltuielile cu asistența medicală sunt relativ scăzute, iar deficitul de personal reprezintă în continuare o problemă. România se confruntă cu provocări considerabile în ceea ce privește asigurarea accesului la asistență medicală. În total, aproximativ 11% din populație rămâne neasigurată și are acces doar la un pachet restrâns de servicii. Procentul de populație care beneficiază de o formă de asigurare de sănătate a scăzut, cu un decalaj semnificativ între mediul urban și cel rural.”

Componente:

V.1 Sănătate

- Reforma gestionării fondurilor publice din sănătate
- Reforma managementului fondurilor destinate investițiilor în sănătate.
- Reforma managementului sanitar și a resurselor umane din sănătate

V.2 Reforme sociale

- Crearea unui nou cadru legal pentru oferirea de soluții adecvate sprijinirii familiilor care trăiesc în sărăcie, cu copii în întreținere, astfel încât aceștia să poată fi menținuți în familie
- Reforma sistemului de protecție a persoanelor adulte cu dizabilități: intensificarea acțiunilor de creștere a rezilienței sociale în comunitate, având ca scop prevenirea instituționalizării și îmbunătățirea calității vieții persoanelor adulte cu dizabilități.
- Implementarea Venitului Minim de Incluziune
- Introducerea tichetelor de muncă și formalizarea muncii în domeniul lucrătorilor casnici
- Îmbunătățirea și modernizarea legislației privind economia socială

V.3 Reforma sectorului public, creșterea eficienței justiției și întărirea capacității partenerilor sociali

- Predictibilitatea și eficiența proceselor decizionale prin întărirea capacității de coordonare a politicilor și analiză de impact la nivelul Guvernului și a ministerelor coordonatoare, precum și prin consolidarea instrumentelor în vederea creșterea calității consultărilor publice la toate palierele administrației
- Întărirea coordonării la Centrul Guvernului (CoG) printr-o abordare integrată și coerentă a inițiativelor în domeniul schimbărilor climatice și a dezvoltării durabile
- Reforma funcției publice prin digitalizare și managementul parcursului de carieră
- Modificarea și modernizarea legislației privind sistemul de salarizare
- Garantarea independenței justiției, creșterea calității și eficienței acesteia
- Intensificarea luptei împotriva corupției
- Evaluarea și actualizarea legislației privind cadrul de integritate, pentru a răspunde recomandărilor mecanismului de Cooperare și Verificare (MCV) și mecanismului privind statul de drept (Rule of Law)
- Reformarea sistemului național de achiziții prin eficientizarea procesului de achiziții, în sensul identificării măsurilor de simplificare aferente, concomitent cu întărirea capacității administrative a autorităților/entităților contractante, într-un cadru legal flexibil și coerent
- Parteneriat și participare în dezvoltarea politicilor la nivel local și digitalizarea sectorului neguvernamental - Creșterea predictibilității, eficacității, coerenței și “inclusivității” proceselor de formulare a politicilor publice/ deciziei publice prin planificare, monitorizare și evaluare transparente și participative, cu consultarea și coordonarea permanentă cu actorii relevanți din comunitate
- Îmbunătățirea cadrului procedural de implementare a principiilor guvernantei corporative în cadrul întreprinderilor de stat

Pilonul VI. Politici pentru noua generație

”Sistemul de educație din România se confruntă cu numeroase dificultăți legate de calitate, echitate și infrastructură. Acestea limitează capacitatea României de a construi o economie modernă, bazată pe cunoaștere, precum și capacitatea de a facilita mobilitatea socială.”

Componente:

VI.1. România Educată

- Dezvoltarea unui sistem de servicii de educație timpurie pentru copiii de la naștere la 6 ani, unitar, incluziv și de calitate, având la bază un mecanism eficient de cooperare inter-instituțională și de coordonare intersectorială, care să asigure beneficiarilor rate crescute de acces și participare
- Reformarea sistemului de învățământ obligatoriu prin creșterea autonomiei unităților de învățământ în scopul identificării și implementării unor măsuri specifice pentru prevenirea și reducerea abandonului școlar
- Constituirea unei rute profesionale complete, facilitată de un bacalaureat reformat, care să ofere elevilor oportunitatea unei rute deschise, cu acces la instituții de învățământ superior cu profil tehnic
- Adoptarea cadrului legislativ pentru digitalizarea educației
- Modificarea și eficientizarea cadrului normativ pentru asigurarea standardelor de siguranță și calitate, prietenoase cu mediul, în unitățile de învățământ preuniversitar și universitar
- Reforma guvernancei sistemului de învățământ preuniversitar și profesionalizarea managementului în condițiile unei autonomii sporite a școlilor.

II. SINTEZA PROGRAMULUI DE DEZVOLTARE A COMUNEI RĂSTOLIȚA 2021-2027

Analiza SWOT a comunei Răstolița

Orientarea de bază a strategiei o constituie construcția dezvoltării comunei pe punctele tari, care se regăsesc în cadrul analizei SWOT, în vederea valorificării oportunităților de creștere și minimizarea efectelor punctelor slabe, prin eliminarea factorilor care blochează dezvoltarea.

În esență, prin această strategie se urmărește adoptarea unor măsuri care să permită continuarea acțiunilor întreprinse în perioada 2014-2020 și a acțiunilor ce contribuie la dezvoltarea economică a comunei și îmbunătățirea infrastructurii în zonele cu întârzieri în dezvoltare, fără a neglija incluziunea socială ori protecția mediului.

Tabel 41. Analiza SWOT a comunei Răstolița

Descrierea generală a comunei	
<p>Puncte tari</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Este traversată de DN 15 ➤ Zonă cu risc seismic redus ➤ Resurse de muncă numeroase și cu calificare variată ➤ Doar 60 km până în municipiul Târgu Mureș și 35 km până în municipiul Reghin 	<p>Puncte slabe</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Lipsa traseelor alternative pentru vehicule cu tracțiune animală, vehicule agricole și bicicliști ➤ Scăderea numărului populației ➤ Spor natural negativ
<p>Oportunități</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Extinderea zonei ➤ Existența în interiorul intravilanului a unor terenuri propice pentru mărirea fondului de locuit ➤ Valorificarea la un nivel mai ridicat a resurselor materiale existente ➤ Accesarea fondurilor europene pentru modernizarea și extinderea infrastructurii de bază ➤ Crearea de parteneriate pentru dezvoltarea rurală integrată ➤ Dezvoltarea parteneriatelor sat-oraș ➤ Recunoașterea și consolidarea cunoștințelor tradiționale ➤ Promovarea identității locale ➤ Barajul de la Răstolița 	<p>Pericole</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Scăderea natalității ➤ Resurse financiare limitate ale comunităților locale pentru întreținerea infrastructurii de bază ➤ Alterarea și pierderea moștenirii culturale și a tradițiilor rurale
Populația și forța de muncă	
<p>Puncte tari</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Existența unui echilibru între numărul femeilor și numărul bărbaților din comună ➤ Forța de muncă este atât calificată, cât 	<p>Puncte slabe</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Nivel scăzut al investițiilor în capitalul uman ➤ Scăderea natalității ➤ Dificultăți de integrare și reintegrare

<p>și disponibilă</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Populația este preponderent tânără ➤ Creșterea accesului populației la tehnologia informației și serviciile de comunicații pentru a conecta societatea rurală la progresele globale, facilitând o mai bună participare la creșterea economică 	<p>socio-profesională a categoriilor dezavantajate: romei, persoane cu dizabilități, șomeri de lungă durată</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Nu există continuitate între educația de bază și procesul de învățare pe tot parcursul vieții ➤ Crearea unui număr redus de noi locuri de muncă în ultimii ani ➤ Lipsa de motivare materială a șomerilor ➤ Soldul dintre stabilirile de reședință și plecările cu reședința din comuna Răstolița este negativ ➤ Soldul dintre stabilirile de domiciliu și plecările cu domiciliu din comuna Răstolița este negativ
<p>Oportunități</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Valorificarea potențialului uman ➤ Crearea de noi oportunități pentru investiții ➤ Programe pentru încadrarea șomerilor, a persoanelor cu dizabilități și a grupurilor defavorizate ➤ Dezvoltarea de parteneriate între mediul educațional și mediul de afaceri în vederea satisfacerii cerințelor pieței ➤ Fonduri alocate de Uniunea Europeană pentru dezvoltarea resurselor umane ➤ Instituțiile guvernamentale sau organizații non-guvernamentale care se ocupă de pregătirea profesională și reconversia forței de muncă pot oferi programe și sprijin în acest sens ➤ Oportunitatea personalului cu funcții de conducere în întreprinderi de a participa la cursuri de formare profesională și perfecționare ➤ Fonduri pentru formare profesională ➤ Migrația de tip oraș-sat ➤ Crearea de noi IMM-uri cu activități non-agricole, culturale, creative și de cooperare, pentru crearea de noi locuri de muncă 	<p>Pericole</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Migrarea populației spre țările mai dezvoltate ➤ Libera circulație a forței de muncă va afecta calitatea și cantitatea resurselor de muncă ➤ Există posibilitatea ca populația să migreze spre municipiul Târgu Mureș, care este la doar 60 km de comuna Răstolița sau spre orașele mai mari din țară ➤ Adâncirea disparităților dintre zonele rurale și urbane

Infrastructura tehnico-edilitară și dezvoltarea rurală	
<p>Puncte tari</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Rețea de transport rutier ➤ Rețea de comunicații dezvoltată ➤ Rețele de telefonie mobilă cu acoperire bună și Internet ➤ Existența rețelei electrice 	<p>Puncte slabe</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Infrastructură stradală nemodernizată pe întreaga suprafață a comunei ➤ Rețea de canalizare pluvială inexistentă în comună ➤ Rețea de apă potabilă inexistentă ➤ Inexistența rețelei de gaze naturale
<p>Oportunități</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Accesarea fondurilor externe pentru modernizarea infrastructurii ➤ Dezvoltarea parteneriatelor sat-oraș ➤ Susținerea de către autorități a investițiilor în domeniul sistemelor de alimentare cu apă, canalizare, epurare, managementul deșeurilor ➤ Dezvoltarea infrastructurii și a serviciilor de bază, ca condiție pentru creșterea nivelului de atractivitate a comunei 	<p>Pericole</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Lipsa fondurilor pentru extinderea și modernizarea infrastructurii de bază
Mediul de afaceri	
<p>Puncte tari</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Preponderența proprietății private ➤ Resurse naturale de suprafață: pășuni, păduri, zone de agrement și turism ➤ Utilizarea redusă a inputurilor agro-chimice (fertilizanți și pesticide) 	<p>Puncte slabe</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Serviciile de consultanță în domeniul afacerilor sunt slab dezvoltate ➤ Investiții reduse de capital străin în economia locală ➤ Promovare turistică insuficientă ➤ Valorificarea insuficientă a parteneriatelor publico-private ➤ Lipsa unei culturi manageriale în sectorul privat ➤ Salarii mici în comparație cu nivelul prețurilor ➤ Acces limitat la capital pentru investiții ➤ Birocrație ridicată, prea multe avize și autorizații necesare pentru funcționarea întreprinderilor ➤ Dotare slabă, tehnologie consumatoare de energie, calitatea produselor și serviciilor sub nivelul cerințelor europene ➤ Infrastructura TIC slab dezvoltată ➤ Productivitatea muncii sub media națională

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Slaba dezvoltare a activităților non-agricole generează dependența populației rurale de agricultura de subzistență ➤ Nivel scăzut al productivității muncii ➤ Nivel scăzut al venitului pe gospodărie
<p>Oportunități</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Crearea unor fonduri regionale care să susțină dezvoltarea regională și locală ➤ Programele europene care au drept scop sprijinirea afacerilor ➤ Facilitarea parteneriatelor între întreprinzătorii străini și cei locali ➤ Dezvoltarea anteprenoriatului ➤ Dezvoltarea firmelor specializate în domeniul consultanței în afaceri, consultanței financiare, studii de piață ➤ Dezvoltarea unui sistem integrat de consultanță în afaceri și orientare profesională ➤ Oportunități de afaceri și investiții în industrie ➤ Sprijinirea procesului investițional ➤ Dezvoltarea unei rețele comerciale moderne și diversificate ➤ Contingentele negociate cu Uniunea Europeană permit creșterea producției pentru anumite produse agricole utilizate în industrie (sfeclă de zahăr, lapte, carne de capră și porc) 	<p>Pericole</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Insuficienta susținere a IMM-urilor ➤ Incapacitatea de a face față competiției cu unele localități din zonă în ceea ce privește atragerea investițiilor străine ➤ Adâncirea dezechilibrului dintre cererea și oferta de muncă ➤ Migrarea forței de muncă înalt calificată ➤ Cultură antreprenorială slab dezvoltată, caracterizată de lipsa cunoștințelor manageriale de bază ➤ Menținerea gradului ridicat de ocupare în sectorul agricol față de celelalte sectoare ale economiei rurale
Educație și cultură	
<p>Puncte tari</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Patrimoniu cultural diversificat și de mare valoare ➤ Tradiții culturale și populare bine păstrate și perpetuate ➤ Patrimoniu cultural material și imaterial și patrimoniu natural bogat și divers ➤ Meșteșugari recunoscuți care practică activități tradiționale și realizează produse locale 	<p>Puncte slabe</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Lipsa educației școlare la persoanele defavorizate și sărace ➤ Nivel scăzut al salariilor în domeniul educațional ➤ Fonduri puține alocate sistemului de învățământ ➤ Sprijinirea insuficientă a artei și culturii ➤ Implicarea în mică măsură a tinerilor în viața culturală și artistică ➤ Implicarea insuficientă a autorităților locale în acțiunile sportive

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Scăderea interesului populației pentru evenimentele culturale ➤ Slaba finanțare a instituțiilor culturale ➤ Scăderea anuală a populației școlare
<p>Oportunități</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Posibilitatea accesării fondurilor externe pentru derularea programelor culturale ➤ Realizarea de schimburi culturale cu alte localități ➤ Valorificarea la maxim a culturii și tradițiilor ➤ Îmbunătățirea sistemului educațional ➤ Colaborarea cu școli și licee din străinătate ➤ Încurajarea tinerilor pentru sportul de performanță ➤ Promovarea culturii anteprenoriale prin educație și formare profesională inițială 	<p>Pericole</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Degradarea unor monumente istorice din cauza lipsei de fonduri pentru protejarea și restaurarea acestora ➤ Insuficienta susținere a vieții culturale de către societatea civilă ➤ Lipsa unor strategii de investiții care să ia în considerare evoluțiile demografice ➤ Scăderea interesului tinerilor față de studiile superioare ➤ Salariile mici din cultură, sport, artă ➤ Neglijarea moștenirilor culturale
Turism	
<p>Puncte tari</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Potențial turistic ridicat pe toată perioada anului datorită tradițiilor, monumentelor arhitecturale și istorice ➤ Tradiții, obiceiuri folclorice, porturi populare și arhitectură tradițională bine conservate 	<p>Puncte slabe</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Subvalorificarea resurselor turistice din zonă ➤ Calitatea scăzută a serviciilor și informațiilor turistice ➤ Investiții reduse în tehnologii de protecție a mediului ➤ Interes și spirit anteprenorial scăzut al populației față de activitățile din turism ➤ Lipsa unei infrastructuri turistice: informare, centre de marketing și consultanță în turism, materiale de promovare turistică, ghizi turistici etc. ➤ Personal insuficient calificat pentru a asigura servicii turistice de calitate ➤ Absența produselor turistice integrate
<p>Oportunități</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Valorificarea potențialului turistic ➤ Dezvoltarea unor produse turistice complexe ➤ Forță de muncă disponibilă care poate fi atrasă în sistemul serviciilor turistice ➤ Turismul rural oferă o alternativă 	<p>Pericole</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Slaba implicare a Autorităților Publice Locale în exploatarea corespunzătoare a teritoriului în scopul dezvoltării turismului ➤ Lipsa unui concept care să promoveze turismul în țară și în afara

<p>viabilă</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Crearea unei identități turistice a comunei și includerea comunei în circuitul turistic 	<p>țării</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Insuficiența investițiilor pentru menținerea și dezvoltarea afacerilor în turism ➤ Lipsa marketingului turistic regional
<p>Sănătate și asistență socială</p>	
<p>Puncte tari</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Existența infrastructurii sanitare de bază 	<p>Puncte slabe</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Deficiențe și disparități înregistrate în sectorul sanitar ➤ Dotări tehnico-sanitare precare ➤ Lipsa unei baze de date centralizate privind situația persoanelor cu dificultăți pentru stabilirea nevoilor fiecăreia ➤ Număr scăzut de medici de medicină generală, stomatologi, farmaciști, raportat la numărul de locuitori
<p>Oportunități</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Crearea unor centre private de sănătate ➤ Dezvoltarea sistemului de asigurări privat ➤ Dezvoltarea cercetării în domeniul medical ➤ Potențial de dezvoltare a infrastructurii sociale ➤ Distribuirea mai eficientă a banilor de la CAS ➤ Posibilitatea de atragere a fondurilor externe pentru finanțarea unor programe în domeniul medical ➤ Posibilități de colaborare și creare de parteneriate a Administrației Publice Locale cu ONG-uri ➤ Legislația în vigoare și orientarea spre dezvoltarea serviciilor sociale ➤ Posibilități de finanțare internă și externă prin diferite proiecte și programe în domeniul social ➤ Promovarea voluntariatului ca formă de participare activă a individului la rezolvarea problemelor comunității ➤ Posibilități de creare a unor parteneriate publico-private pentru crearea unor centre de îngrijire a persoanelor defavorizate 	<p>Pericole</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Creșterea numărului de îmbolnăviri datorate degradării mediului și poluării ➤ Insuficienta preocupare pentru obținerea de fonduri extrabugetare ➤ Migrarea specialiștilor din domeniul medical spre țări mai dezvoltate, unde sunt plătiți mai bine ➤ Solicitarea, din partea unui număr tot mai mare de persoane, de sprijin din partea serviciilor sociale ➤ Neutilizarea posibilităților de finanțare existente pentru îmbunătățirea sistemului medical ➤ Creșterea numărului de persoane defavorizate, a copiilor abandonati, neglijați din cauza problemelor financiare ➤ Lipsa fondurilor necesare pentru gestionarea, de către consiliile locale, a problemelor sociale

Administrația publică	
<p>Puncte tari</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Disponibilitatea de a oferi facilități investitorilor strategici 	<p>Puncte slabe</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Lipsa colaborării între instituțiile statului la elaborarea strategiilor de dezvoltare ➤ Capacitate insuficientă de cofinanțare a proiectelor ➤ Inexistența unor baze de date complete și actualizate la nivelul instituțiilor publice, ceea ce îngreunează accesul la informație
<p>Oportunități</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Volumul mare al fondurilor nerambursabile acordate României de către Uniunea Europeană ➤ Dezvoltarea parteneriatelor publico-private ➤ Colaborarea între administrația locală și unitățile descentralizate ale ministerelor în teritoriu ➤ Sporirea colaborării cu instituții ale administrației publice locale din țară și străinătate și dezvoltarea de proiecte comune ➤ Implicarea ONG-urilor specializate în rezolvarea problemelor comunității și grupurilor pe care le reprezintă ➤ Creșterea capacității administrative ce vizează soluționarea problemelor de management la toate nivelurile Administrației Publice Locale și Centrale, o mai bună reglementare legislativă, eficacitate organizațională, îmbunătățirea procesului de descentralizare a furnizării de servicii în anumite sectoare prioritare (Sănătate, Educație, Asistență Socială etc.), îmbunătățirea calității și eficienței furnizării de servicii etc. 	<p>Pericole</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Lipsa unei coordonări a acțiunilor de atragere a investitorilor străini dintre Administrația Publică Locală și agenții economici ➤ Lipsa parteneriatelor între Administrația Publică Locală și sectorul privat ➤ Lipsa unei culturi de implicare a cetățenilor în problemele comunității ➤ Venituri insuficiente la bugetul local

III. PRIORITĂȚILE DEZVOLTĂRII COMUNEI RĂSTOLIȚA 2021-2027

III 1. OBIECTIVUL STRATEGIC

Având în vedere situația socio-economică, disparitățile existente la nivelul comunei, obiectivele dezvoltării regionale, legislația existentă și integrarea în Uniunea Europeană, obiectivul strategic global al comunei Răstolița este: utilizarea eficientă a tuturor resurselor fizice și umane pentru realizarea unei dezvoltări economice și sociale durabile, care să ducă pe termen lung la creșterea standardului de viață al populației și la armonizarea coeziunii economice și sociale la nivelul comunei.

Orientarea de bază a strategiei o constituie identificarea punctelor tari ale comunei în vederea valorificării oportunităților de creștere și minimizarea efectelor punctelor slabe, prin eliminarea factorilor care blochează dezvoltarea.

În esență, prin această strategie se urmărește luarea unor măsuri care să permită redresarea economică a comunei și îmbunătățirea situației zonelor cu întârzieri în dezvoltare, luând în considerare protecția socială și conservarea mediului.

Măsurile prin care se urmărește implementarea strategiei vizează următoarele câmpuri de acțiune:

- infrastructura
- mediul
- sprijinirea afacerilor, creșterea ocupării, dezvoltarea resurselor umane
- sănătate și asistență socială
- învățământ, cultură
- turism
- eficientizarea și modernizarea administrației.

Profilul strategic al comunei Răstolița

Caracteristici pozitive

Existența unui potențial economic datorită unui sector divers și ridicat privind domeniul de afaceri, preponderenței proprietăților private, dar și datorită resurselor naturale, facilităților oferite investitorilor, accesibilității comunei, care este situată la doar 60 km de municipiul Târgu Mureș. Toate acestea impun un mediu atractiv din punct de vedere economic.

Existența unui potențial deosebit în domeniul resurselor umane. Forța de muncă este atât calificată, cât și disponibilă, iar populația comunei este majoritar tânără, având capacitate mare de muncă.

Existența unui potențial administrativ. Comuna Răstolița dispune de forță de muncă calificată în domeniul administrației publice, iar administrația publică locală este disponibilă pentru a oferi facilități investitorilor strategici.

Caracteristici negative

Inexistența rețelei de canalizare în comună.

Infrastructura de afaceri este insuficient dezvoltată.

Inexistența rețelei de distribuție de gaz în comună.

Inexistența rețelei de apă potabilă în comună.

Infrastructura sanitară este insuficientă, raportat la numărul de locuitori ai comunei.

III 2. PRIORITĂȚILE DE DEZVOLTARE

Prioritatea I – Dezvoltarea infrastructurii locale

Măsura:

1.1. Dezvoltarea, reabilitarea și modernizarea infrastructurii de transport și comunicații

Obiective specifice:

- reabilitarea și dezvoltarea infrastructurii fizice locale, cu scopul de a crea cadrul favorabil atragerii de investiții, promovării creșterii economice și creării de locuri de muncă sustenabile;
- modernizarea și reabilitarea drumurilor din comună;
- sprijinirea sectorului de servicii regionale care asigură crearea și dezvoltarea de rețele de comunicații.

1.2. Îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare și de protecție a mediului

Obiective specifice:

- asigurarea unui standard de viață ridicat pentru locuitorii comunei Răstolița prin armonizarea cu standardele europene în domeniul calității apei potabile, a tratării apelor menajere și în gestionarea deșeurilor;
- implementarea acquis-ului comunitar în domeniul protecției mediului;
- creșterea oportunităților de investiții în special în domeniul turismului și al activităților de protecție a mediului;
- înființarea rețelei de canalizare în comună;
- înființarea rețelei de apă potabilă în comună;
- înființarea rețelei de gaze naturale în comună;
- îmbunătățirea rețelelor electrice și de epurare a apei.

1.3. Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii educaționale, sociale și de sănătate

Obiective specifice:

- îmbunătățirea condițiilor de învățământ și a calității pregătirii profesionale;
- oportunități egale pentru elevii aflați în situații defavorizate;
- reabilitarea infrastructurii școlare și procurarea de echipamente necesare în procesul de învățământ (tehnică de calcul, echipamente etc);
- diversificarea și adecvarea metodelor și tehnicilor de evaluare, în special cele care încurajează creativitatea; promovarea participării active a elevilor, atât la evaluarea curentă, cât și la examenele naționale;
- dezvoltarea managementului școlar și a actului decizional la nivelul unităților de învățământ;
- identificarea unor noi surse de finanțare a unităților de învățământ, prin accesarea de fonduri derulate prin programe de finanțare externe;
- îmbunătățirea calității procesului educațional, prin perfecționarea continuă a cadrelor didactice și identificarea unor noi modalități de recompensare și motivare a celor cu rezultate deosebite;
- dezvoltarea managementului unităților sanitare și îmbunătățirea actului decizional în vederea gestionării optime a fondurilor necesare desfășurării activității specifice;
- îmbunătățirea parteneriatelor dintre sistemul sanitar oferit de stat și ONG-uri, în vederea derulării unor programe destinate ajutorării persoanelor defavorizate (copii din familiile de romi, persoane cu dizabilități, persoane în vârstă cu dizabilități);

- creșterea implicării autorităților locale în organizarea și susținerea serviciilor sociale prin dezvoltarea de parteneriate publico-private cu ONG-uri care desfășoară activități de asistență socială;
- perfecționarea personalului implicat în activități de asistență socială, în special de la nivelul autorităților locale.

Prioritatea II - Creșterea ocupării forței de muncă și dezvoltarea resurselor umane

2.1. Promovarea măsurilor active de ocupare a forței de muncă disponibile și dezvoltarea sistemului de formare profesională inițială și continuă

Obiective specifice :

- sprijinirea tinerilor șomeri și a persoanelor aflate în șomaj de lungă durată pentru a (re)intra pe piața forței de muncă prin scheme speciale de pregătire profesională, consiliere, tutoriat, mediere și plasare în muncă;
- creșterea adaptării între pregătirea profesională a forței de muncă și cerințele de pe piața muncii;
- pregătire profesională și reprofilare pe piața muncii.

2.2. Îmbunătățirea și extinderea sistemului de servicii sociale

Obiective specifice:

- creșterea gradului de implicare a administrației locale și a sectorului neguvernamental în sprijinirea grupurilor dezavantajate și întărirea rolului acestora în acordarea de servicii sociale;
- asigurarea egalității șanselor și a integrării sociale a tinerilor, femeilor și a persoanelor cu nevoi speciale.

2.3. Achiziționare de competențe specializate în domeniul administrării și dezvoltării afacerilor

Obiective specifice:

- crearea unui cadru potrivit și a unei atitudini pozitive față de începerea și dezvoltarea unei afaceri;
- susținerea accesului personalului din IMM-uri la servicii de instruire și consultanță în scopul valorificării potențialului lor în domeniul producției și serviciilor;
- diminuarea decalajului de instruire a personalului de decizie și execuție față de cel din Uniunea Europeană.

Prioritatea III – Dezvoltarea turismului

3.1. Îmbunătățirea serviciilor în turism

Obiective specifice:

- formarea unei piețe a serviciilor turistice unitare printr-un sistem de marketing dezvoltat și competitiv;
- sprijinirea parteneriatelor publico-private (organizații, asociații, consultanță și activități de informare);
- investiții financiare durabile în turism care să asigure un venit sigur locuitorilor și să prefigureze o dezvoltare viitoare a comunei Răstolița;
- dezvoltarea, diversificarea și promovarea ofertei turistice;
- facilitarea accesului la zonele turistice, prin modernizarea căilor de transport;
- modernizarea capacităților și a dotărilor de turism existente;

- îmbunătățirea calității serviciilor în turism;
- creșterea gradului de calificare a forței de muncă în turism;
- creșterea capacității informaționale și de promovare a turismului;
- restaurarea și valorificarea patrimoniului istoric și cultural;
- crearea unei identități turistice a comunei și promovarea acesteia la nivel național.

Prioritatea IV – Sprijinirea afacerilor

4.1. Crearea și dezvoltarea IMM-urilor în sectorul productiv și de servicii

Obiective specifice:

- dezvoltarea IMM-urilor existente cu scopul de a crea noi locuri de muncă și a proteja locurile de muncă existente;
- creșterea performanței forței de muncă;
- stimularea spiritului antreprenorial;
- îmbunătățirea managementului;
- susținerea utilizării tehnologiei informației și comunicațiilor în sectoarele public și privat.

4.2. Dezvoltarea afacerilor prin crearea unor locații specifice

Obiective specifice:

- atragerea de noi investiții prin asigurarea unor locații dotate corespunzător din punct de vedere tehnic;
- crearea de noi locuri de muncă;
- creșterea numărului de firme nepoluante care creează valoare adăugată mare.

Prioritatea V – Dezvoltarea durabilă a localității

Obiective specifice:

- creșterea atractivității zonei pentru atragerea investitorilor străini și locali;
- promovarea sustenabilității pe termen lung a comunei Răstolița în ceea ce privește dezvoltarea resurselor umane și ocuparea forței de muncă;
- dezvoltarea și eficientizarea capacității administrative a autorității locale.

IV PLANUL DE ACȚIUNE PENTRU DEZVOLTAREA COMUNEI RĂSTOLIȚA 2021-2027

IV 1. Linii directoare

Dezvoltarea spațiului rural se bazează pe conceptul de dezvoltare rurală durabilă, extinderea și diversificarea economiei rurale presupunând îmbinarea armonioasă între componenta agricolă (și forestieră) și componenta economică rurală agroalimentară și neagricolă, fundamentată pe următoarele principii:

- P1. Agricultură, în zonele preponderent agricole și silvicultură, în zonele rurale montane, reprezintă coloana vertebrală a spațiului rural. Cu toate că au intervenit mutații importante în ultimul timp în rolul și funcțiile agriculturii, aceasta rămâne componenta principală a oricărei strategii de dezvoltare rurală. Totodată, în dezvoltarea agriculturii trebuie aprofundată ideea de schimbare a centrului de greutate de pe aspectul productivist, pe aspectul multifuncțional al acesteia.
- P2. Având în vedere faptul că resursa naturală regenerabilă cea mai valoroasă a României este solul (fondul funciar agricol), decidenții majori ai țării au obligația politică și economică, dar și morală, față de generația actuală și față de generațiile viitoare, să asigure, prin politici agricole adecvate, exploatarea durabilă a solului la nivelul potențialului său productiv. Creșterea producției agroalimentare și a economiei forestiere nu trebuie privită ca un „obiectiv în sine”, ci atât ca un obiectiv al asigurării siguranței alimentare a populației țării, cât și ca un obiectiv de perspectivă al României având în vedere prognoza demografică mondială estimată la circa 9 miliarde de locuitori ai Terrei pentru următoarele două–trei decenii. Creșterea producțiilor agricole la nivelul potențialului natural (ecologic) al solului, trebuie corelată, în mod obligatoriu, cu potențialele de absorbție ale piețelor agricole interne și externe.
- P3. Prioritatea modernizării agriculturii și a economiei rurale conform Cadrului național strategic, în concepția noastră, trebuie să se fundamenteze pe funcțiile economice și sociale vitale ale sistemului agroalimentar: asigurarea alimentației echilibrate a populației (deci implicit a siguranței alimentare), a necesarului de materii prime pentru activitățile neagricole și a unui export activ și profitabil de produse agroalimentare; sporirea capitalului peisagistic al spațiului rural; asigurarea unui standard de viață decent (comparabil cu nivelul european mediu) și protejarea mediului înconjurător. În același timp, economia rurală, în general, și agricultura, în special, reprezintă o imensă piață de desfacere pentru ramurile din amonte și aval de aceasta, contribuind direct la dezvoltarea unor ramuri neagricole, precum și a sectoarelor conexe agriculturii (și silviculturii).

În regiunile rurale ale UE, economia este influențată substanțial de activitatea agricolă, iar rolul agriculturii în cadrul celor trei priorități ale Agendei post-Lisabona se bazează pe:

- creștere inteligentă – dezvoltarea unei economii bazate pe cunoaștere și inovare (cercetarea și dezvoltarea tehnologică combinată cu utilizarea eficientă a resurselor existente conduc la creșterea productivității);
- creștere durabilă – promovarea unei economii mai eficiente din punctul de vedere al utilizării resurselor, mai ecologice și mai competitive, poate conduce la furnizarea de „bunuri publice” (cum ar fi conservarea habitatelor, biodiversitatea și menținerea patrimoniului rural), ce pot contribui, în arealele vizate, la crearea de noi locuri de muncă, prin extensivizarea agriculturii și aprovizionarea piețelor locale;

– creștere favorabilă a incluziunii sociale – promovarea unei economii cu o rată ridicată a ocupării forței de muncă, care să asigure coeziunea socială și teritorială (aproximativ 13,6 milioane de persoane sunt angajate direct în agricultură, silvicultură și pescuit și alte 5 milioane - în sectorul agroalimentar, aceasta însemnând 8,6% din totalul locurilor de muncă în UE și 4% din PIB-ul UE).

Dezvoltarea economică și socială durabilă a spațiului rural este indispensabil legată de îmbunătățirea infrastructurii rurale existente și a serviciilor de bază.

Pentru îmbunătățirea calității vieții, un factor determinant îl constituie modernizarea și extinderea infrastructurii fizice rurale de bază, care influențează în mod direct dezvoltarea activităților sociale, culturale și economice și, implicit, crearea de oportunități ocupaționale.

Se propune elaborarea unui plan de amenajare a zonelor rurale (nivel comună/microregiune) pentru identificarea necesităților și prioritizarea obiectivelor de investiții (viabilitatea în timp a comunității/zonei), în vederea continuării programelor de dezvoltare și modernizare a infrastructurii rurale (drumuri, apă, canalizare etc.), asigurând astfel o utilizare optimă a fondurilor. De asemenea, se propune dezvoltarea serviciilor pentru populația rurală, în principal cele care deservește comunitățile rurale (întreținerea căilor rutiere, colectarea deșeurilor menajere etc.)

Infrastructura agricolă (rețeaua de drumuri de acces la exploatațile agricole, sistemele de îmbunătățiri funciare și irigații, sistemele de prevenire a inundațiilor etc.) nu mai este adaptată noilor structuri de exploatare existente. În ultimii ani nu s-au efectuat investiții în reabilitarea/modernizarea sistemelor de irigații predate utilizatorilor finali (organizațiilor utilizatorilor de apă pentru irigații), ci numai cheltuieli (minime și de cele mai multe ori insuficiente) pentru întreținerea și reparația anuală a unor sisteme și, anume, acelea în care s-au înregistrat cereri de apă din partea fermierilor.

Comuna Răstolița reprezintă o zonă atractivă pentru investiții străine și ar putea atrage un număr mare de investitori străini în contextul integrării României în Uniunea Europeană din anul 2007.

Avantajele comunei Răstolița sunt:

- resurse naturale diversificate;
- mediu de afaceri favorabil investițiilor străine;
- potențial turistic deosebit;
- societate civilă activă în diferite domenii;
- disponibilitatea pentru colaborare a autorităților publice locale;
- distanță mică până în municipiul Târgu Mureș.

În viitor se conturează următoarele tendințe în mediul de afaceri din județul Mureș:

- creșterea activității din industrie, construcții, comerț și servicii;
- înființarea în sectorul industrial a unor activități performante, nepoluante, re tehnologizarea proceselor de fabricație și recuperarea tradiției micii industrii;
- dezvoltarea serviciilor financiare și de consultanță, creșterea nivelului de ocupare a forței de muncă, aplicarea principiului prevenirii poluării, dezvoltarea sectorului I.M.M. cu activitate în domeniul producției și soluționarea problemei privind eliminarea controlată a deșeurilor industriale toxice și periculoase;
- revitalizarea mediului economic local prin implementarea de tehnologii de producție moderne cu sprijinul capitalului străin.

Obiectivele principale ale dezvoltării comunei Răstolița constau în:

- dezvoltarea infrastructurii de bază și asigurarea accesului neîngrădit al populației și consumatorilor industriali la această infrastructură (apă potabilă și canalizare, electricitate, distribuție gaze, căi de transport);
- accesul la locuință;
- protecția mediului;
- reducerea sărăciei;
- valorificarea resurselor umane și fizice existente în comună.

Ținând cont de condițiile specifice ale zonei, în subsidiar obiectivelor generale, comuna Răstolița își propune totodată și își asumă responsabilitatea, față de persoanele defavorizate și pentru conviețuirea etniilor.

Atingerea obiectivelor propuse este posibilă prin încurajarea și dezvoltarea parteneriatului: în cadrul comunității locale (administrație publică locală-societate civilă/ONG-comunitate de afaceri-instituții de învățământ, cultură și culte), cu localitățile din zona periurbană și în cadrul regiunii, cu alte orașe din țară și străinătate (orașe înfrățite).

Având în vedere faptul că o așezare rurală nu este un sistem închis, iar realizarea priorităților generale ale comunei Răstolița se întemeiază pe aplicarea unui management care să conducă la dezvoltare și/sau regenerare rurală, politicile, planificarea strategică rurală, precum și realizarea programelor și proiectelor, se vor face cu respectarea următoarelor principii:

- dezvoltare durabilă, astfel încât pe termen lung să se producă schimbări majore de cultură și atitudine în ceea ce privește utilizarea resurselor de către populație și operatorii economici;
- întărirea capacității instituționale prin management eficient, definirea și restructurarea serviciilor publice în raport cu resursele financiare actuale, cu obiectivele dezvoltării durabile, precum și cu doleanțele și cerințele comunității;
- crearea unei rețele de comunicații eficiente în scopul schimbului de informații între autoritățile publice locale cu privire la utilizarea celor mai bune practici (în management rural sau management de proiect);
- realizarea programelor și proiectelor prin parteneriat public-privat;
- realizarea acelor programe și proiecte pe care sectorul privat nu le poate finanța;
- integrarea politicilor atât pe orizontală, pentru a se realiza un efect sinergic simultan între sectoare, cât și pe verticală, având în vedere corelarea și integrarea politicilor de dezvoltare a comunei cu politicile de dezvoltare ale județului și ale regiunii din care face parte;
- managementul resurselor, ce presupune integrarea fluxurilor de resurse energetice, materiale, financiare și umane, inclusiv într-un ciclu natural;
- utilizarea mecanismelor de piață pentru a atinge ținta durabilității, respectiv emiterea de reglementări pentru eco-taxe și funcționarea utilităților publice în sistem de piață, evaluarea investițiilor după criterii de mediu, luarea în considerare a problemelor de mediu la întocmirea bugetului local;
- design-ul arhitectonic durabil în temeiul căruia se stabilesc reguli privitoare la materialele de construcții, design-ul unei clădiri, bioclimatul, densitatea clădirilor într-un areal, orientarea spațială a clădirilor, „structuri verzi” în jurul clădirilor, microclimat, eficiență energetică;
- realizarea unui program sau proiect fără a afecta cultura comunității, ori pentru a recupera moștenirea culturală și tradițiile întregii comunități locale;
- interzicerea multiplicării serviciilor publice, dacă acestea nu servesc unei nevoi locale;

- fixarea regulilor de utilizare rațională a terenurilor pentru toate proiectele de dezvoltare în baza planului de urbanism general, ca instrument de planificare spațială;
- analiza capacității tehnice de execuție;
- evaluarea eficienței utilizării resurselor financiare și umane;
- evaluarea viabilității financiare a unui program sau proiect, prin prisma veniturilor fiscale obținute;
- identificarea nevoilor comunității locale și a priorităților; corespondența între lansarea unui program sau proiect și nevoile comunității;
- evaluarea nevoilor comunităților sărace și a capacității autorității publice de a asigura accesul acestora la locuințe, locuri de muncă și servicii publice de bază;
- protecția mediului;
- realizarea unui program sau proiect în parteneriat cu sectorul privat, ori realizarea unui program sau proiect de către sectorul privat, pentru a transfera costurile unei investiții, dacă există oportunitatea de a obține profituri viitoare;
- asigurarea publicității informațiilor cu impact în investiții.

IV 2. Portofoliu de proiecte

Pentru utilizarea la maxim a potențialului și a resurselor comune, este necesar să se realizeze și să se implementeze proiecte în diferite domenii: economic, social, cultural, resurse umane, infrastructură, turism, educație etc.

Programele Operaționale pot fi accesate pentru dezvoltarea economico-socială a comunei Răstolița:

Infrastructura de acces agricolă și silvică

a) Investiții în active corporale:

- **Investiții în construcția, extinderea și/sau modernizarea drumurilor de acces agricole către ferme (căi de acces din afara exploatațiilor agricole).**
- **Investiții în construcția, extinderea și/sau modernizarea drumurilor forestiere.**

b) Investiții în active necorporale:

Cheltuielile pentru proiectare și asistență tehnică, incluzând Studiul de Fezabilitate/Documentația de avizare pentru lucrări de intervenții, studii hidrologice și/sau hidro-geologice, proiectele tehnice etc., se suportă din sprijinul acordat prin submăsură și trebuie să se încadreze în maximum 10 % din totalul cheltuielilor eligibile pentru proiectele care prevăd construcții-montaj.

Investiții în crearea și modernizarea infrastructurii de bază la scară mică

Operațiuni/Acțiuni eligibile pentru suport:

a) Investiții în active corporale:

- **Infrastructură rutieră de interes local și infrastructură de apă/apă uzată:**
 - ✓ construcția, extinderea și/sau modernizarea rețelei publice de apă;
 - ✓ construcția, extinderea și/sau modernizarea rețelei publice de apă uzată;
 - ✓ construcția, extinderea și/sau modernizarea rețelei de drumuri de interes local.

- **Infrastructură educațională:**
 - ✓ înființarea și modernizarea (inclusiv dotarea) grădinițelor;
 - ✓ extinderea și modernizarea (inclusiv dotarea) instituțiilor de învățământ secundar superior, filiera tehnologică cu profil resurse naturale și protecția mediului și a școlilor profesionale în domeniul agricol.
- **Infrastructură socială:**
 - ✓ înființarea și modernizarea (inclusiv dotarea) creșelor precum și a infrastructurii de tip after school.

b) Investiții în active necorporale:

Costurile generale ocazionate de cheltuielile cu construcția sau renovarea de bunuri imobile și achiziționarea sau cumpărarea prin leasing de mașini și echipamente noi, în limita valorii pe piață a activului precum onorariile pentru arhitecți, ingineri și consultanți, onorariile pentru consiliere privind durabilitatea economică și de mediu, inclusiv studiile de fezabilitate, vor fi realizate în limita a 10 % din totalul cheltuielilor eligibile pentru proiectele care prevăd și construcții - montaj, și în limita a 5 % pentru proiectele care prevăd simpla achiziție.

Investiții asociate cu protejarea patrimoniului cultural

Operațiuni/Acțiuni eligibile pentru suport:

a) Investiții în active corporale pentru:

- restaurarea, conservarea și dotarea clădirilor/monumentelor din patrimoniul cultural imobil de interes local de clasă B;
- construcția, extinderea și/sau modernizarea drumurilor de acces ale așezămintelor monahale de clasă B;
- restaurarea, conservarea și/sau dotarea așezămintelor monahale de clasă B;
- modernizarea, renovarea și/sau dotarea căminelor culturale.

b) Investiții în active necorporale:

Costurile generale ocazionate de cheltuielile cu construcția sau renovarea de bunuri imobile și achiziționarea sau cumpărarea prin leasing de mașini și echipamente noi, în limita valorii pe piață a activului precum onorariile pentru arhitecți, ingineri și consultanți, onorariile pentru consiliere privind durabilitatea economică și de mediu, inclusiv studiile de fezabilitate, vor fi realizate în limita a 10 % din totalul cheltuielilor eligibile pentru proiectele care prevăd și construcții - montaj, și în limita a 5 % pentru proiectele care prevăd simpla achiziție.

Împădurirea și crearea de suprafețe împădurite

Costuri eligibile pentru calcularea *Primei 1*:

- Costuri necesare întocmirii proiectului tehnic de împădurire (variabile în funcție de suprafața împădurită, care acoperă cheltuieli efectuate înaintea încheierii contractului);
- Costuri legate de lucrările pentru înființarea plantației (costuri standard pentru cele trei tipuri de forme de relief – câmpie, deal, munte și cele două categorii de teren – agricol, neagricol).

Costuri eligibile pentru calcularea *Primei 2*:

- Costuri legate de lucrările de întreținere a plantației pentru o perioadă de maximum 6 ani (perioada în care se efectuează lucrările de întreținere a plantației este stabilită în cadrul proiectului tehnic de împădurire), asimilată termenului de închidere a stării de masiv (costuri standard pentru fiecare an de întreținere a plantației și cele trei tipuri de forme de relief – câmpie, deal, munte);
- Costuri necesare realizării celor două lucrări de îngrijire a arboretelor efectuate după închiderea stării de masiv (costuri standard pentru cele două lucrări de îngrijire a arboretelor pe cele trei tipuri de forme de relief – câmpie, deal, munte);
- Compensații pentru acoperirea pierderilor de venit agricol ca urmare a împăduririi terenurilor agricole, acordate pentru o perioadă de 12 ani;
- Costuri pentru refacerea plantației, acordate în caz de forță majoră recunoscută, apărută până la momentul realizării primei lucrări de întreținere a plantației (calculat ca procent din costul cu lucrările de înființare a plantației).

Sprrijin acordat pentru cooperare orizontală și verticală între actorii din lanțul de aprovizionare

Beneficiari sunt parteneriatele constituite din cel puțin un partener din categoriile de mai jos și cel puțin un fermier sau un grup de producători/o cooperativă care își desfășoară activitatea în sectorul agricol.

- Fermieri;
- Microîntreprinderi și întreprinderi mici;
- Organizații neguvernamentale;
- Consilii locale;
- Unități școlare, sanitare, de agrement și de alimentație publică.

Sprrijinul se acordă pentru costuri de cooperare și investiții tangibile și/sau intangibile pentru promovarea unor proiecte comune care implică cel puțin două entități care cooperează pentru: Crearea/dezvoltarea unui lanț scurt de aprovizionare/piețe locale (cu produse alimentare), și/sau Activități de promovare referitoare la crearea/dezvoltarea unui lanț scurt (sau lanțuri scurte) de aprovizionare (cu produse alimentare) și la piața locală deservită de acest lanț/aceste lanțuri.

Sprrijin pentru implementarea acțiunilor în cadrul strategiei de dezvoltare locală

Beneficiarii:

- Entități private/publice, stabilite prin fișa măsurii din SDL, cu respectarea prevederilor din Regulamentul UE 1305/2013;
- GAL-uri, pentru anumite operațiuni de interes public pentru comunitate și teritoriul respectiv, identificate în SDL, pentru care nici un alt solicitant nu-și manifestă interesul și se aplică măsuri de evitare a conflictului de interese. Pentru aceste proiecte, în etapa de verificare a eligibilității, Agenția de Plăți va realiza verificări suplimentare și se va asigura de faptul că GAL a aplicat corespunzător criteriile de eligibilitate și selecție stabilite în cadrul SDL.

Cheltuieli eligibile:

Cheltuielile vor fi conforme cu cele din SDL și vor respecta prevederile Regulamentelor (UE) nr. 1303/2013 și nr. 1305/2013.

Cheltuielile prevăzute în art. 69 (3) al Reg. (UE) nr. 1303/2013 nu sunt eligibile.

Reducerea numărului de persoane aflate în risc de sărăcie și excluziune socială din comunitățile marginalizate în care există populație aparținând minorității roma (acele comunități în care populația aparținând minorității roma reprezintă minim 10 % din totalul populației la nivelul comunității), prin implementarea de măsuri integrate

Grupuri țintă:

- Persoanele din comunitățile marginalizate aflate în risc de sărăcie și excluziune socială în care există populație aparținând minorității roma;
- Personalul din cadrul serviciilor de la nivelul comunității.

Beneficiari:

- Autoritățile publice locale și centrale cu responsabilități în domeniu, în parteneriat cu actori cu expertiză relevantă pentru acțiunile selectate;
- ONG-uri în parteneriat cu actori cu expertiză relevantă pentru acțiunile selectate.

Reducerea numărului de persoane aflate în risc de sărăcie și excluziune socială din comunitățile marginalizate (non-roma), prin implementarea de măsuri integrate

Grupuri țintă:

- Persoanele din comunitățile marginalizate (non-roma) aflate în risc de sărăcie și excluziune socială;
- Personalul din cadrul serviciilor de la nivelul comunității.

Beneficiari:

- Autoritățile publice locale și centrale cu responsabilități în domeniu, în parteneriat cu actori cu expertiză relevantă pentru acțiunile selectate;
- ONG-uri în parteneriat cu actori cu expertiză relevantă pentru acțiunile selectate.

Activități eligibile:

- Realizarea de analize complexe la nivel de comunitate (non-CLLD) care să evidențieze nevoile locale, potențialul de dezvoltare, inclusiv al mediului de afaceri local, profile de resurse umane și competențe, cererea locală a zonelor învecinate de pe piața forței de muncă, identificarea de soluții viabile care să urmărească incluziunea socială a comunităților vulnerabile, precum și implementarea planurilor de acțiune subsecvente;
- Acțiuni de facilitare și mediere pentru identificarea și consolidarea de parteneriate pentru rezolvarea problemelor comunității printr-o abordare participativă;
- Sprijin pentru creșterea accesului și participării la educația timpurie/învățământ primar și secundar și reducerea părăsirii timpurii a școlii prin acordarea unor pachete integrate (ex. costuri de transport și masă, materiale educaționale, accesul la servicii medicale și sociale, măsuri de prevenție, măsuri de acompaniere, adaptate nevoilor și specificului comunității etc.);

- Sprijin pentru accesul și/sau menținerea pe piața muncii, precum și pentru participarea la programe de ucenicie și stagii a persoanelor din cadrul comunităților marginalizate, inclusiv prin măsuri de acompaniere și alte tipuri de intervenții identificate ca fiind necesare;
- Furnizarea de servicii integrate pentru copii, tineri, adulți/părinți etc. (ex. măsuri active de ocupare, formare profesională, de inserție socioprofesională, servicii sociale/medicale, consiliere psihologică etc.) prin intermediul centrelor multi-funcționale/ punctelor unice de acces la servicii/one-stop shop sau/și prin implicarea specialiștilor de la nivelul rețelei teritoriale a SPO sau a celor de la nivelul serviciilor publice de asistență socială;
- Susținerea antreprenoriatului în cadrul comunității, inclusiv a ocupării pe cont propriu, în vederea creării de noi locuri de muncă, prin acordarea de micro-granturi, precum și a serviciilor de consiliere/consultanță, formare profesională antreprenorială și alte forme de sprijin (de exemplu, mentorat) atât în faza de înființare a afacerii, cât și post înființare. Sprijinirea ocupării persoanelor aparținând grupurilor vulnerabile în cadrul întreprinderilor sociale de inserție;
- Sprijinirea dezvoltării/furnizării de servicii sociale/furnizarea de servicii în cadrul centrelor comunitare integrate medico-sociale;
- Campanii de informare și conștientizare/acțiuni specifice în domeniul combaterii discriminării, precum și pentru implicarea activă/voluntariatul membrilor comunității în soluționarea problemelor cu care se confruntă comunitatea.

Reducerea numărului de persoane aparținând grupurilor vulnerabile prin furnizarea unor servicii sociale/medicale/socio-profesionale/de formare profesională adecvate nevoilor specifice

Grupuri țintă:

- Persoanele fără adăpost, persoanele care suferă de forme de dependență (alcool, substanțe interzise etc.), victimele violenței domestice, victimele traficului de ființe umane, persoanele private de libertate sau aflate în perioada de probațiune, foștii deținuți, persoanele vârstnice și persoanele cu dizabilități aflate în situații de dependență sau în risc de excludere socială;
- Personal al autorităților/agențiilor publice/private care furnizează servicii sociale și de ocupare grupurilor vulnerabile;
- Personal al organizațiilor societății civile și ONG-uri etc.

Beneficiari:

- Autoritățile centrale și locale cu responsabilități în domeniu, în parteneriat cu actorii sociali relevanți;
- ONG-uri acreditate ca furnizori de servicii/Furnizori de servicii sociale/de ocupare a forței de muncă;
- Administratorii schemelor de tip grant global.

Activități eligibile:

- Sprijinirea dezvoltării/furnizării/accesului la servicii integrate (ex. Cazare temporară, servicii psiho-socio-medicale, continuarea/reintegrarea în sistemul de educație, furnizarea de măsuri active de ocupare, consiliere, formare, reinserție/accompaniere socio-profesională, în vederea inserției/reinserției socio-profesionale, măsuri de acompaniament

etc.) destinate persoanelor fără adăpost, în concordanță cu nevoile specifice, inclusiv prin utilizarea de soluții inovatoare în furnizarea serviciilor de bază;

- Sprijinirea dezvoltării/furnizării de servicii/accesului la servicii integrate (ex. tratament medical de post-cură; tratamentul bolilor asociate consumului de droguri/alcool; psihoterapie individuală și de grup; consiliere familială; informarea familiei și persoanei dependente cu privire la fenomenul dependenței și riscurilor asociate consumului; medierea cu instituțiile implicate în reintegrarea socială a persoanei dependente, continuarea/reintegrarea în sistemul de educație, consiliere școlară și vocațională, orientare profesională; furnizarea de măsuri active de ocupare, consiliere, formare, reinsertie/acompaniere socio-profesională în vederea insertiei/reinsertiei socio-profesionale etc.) destinate persoanelor care suferă de forme de dependență (alcool, substanțe interzise etc.) în concordanță cu nevoile specifice, inclusiv prin utilizarea de soluții inovatoare în furnizarea serviciilor de bază;
- Campanii de informare și conștientizare privind serviciile care pot fi accesate, precum și acțiuni specifice pentru creșterea responsabilității sociale și promovarea inițiativelor de voluntariat;
- Sprijinirea dezvoltării/furnizării de servicii/accesului la servicii integrate (ex. Cazare temporară, servicii de consiliere psiho-socio-medicală, consiliere juridică, continuarea/reintegrarea în sistemul de educație, furnizarea de măsuri active de ocupare, consiliere, formare, reinsertie/acompaniere socio-profesională în vederea insertiei/reinsertiei socio-profesionale, măsuri de acompaniament etc.) destinate victimelor violenței domestice, în concordanță cu nevoile specifice, inclusiv prin utilizarea de soluții inovatoare în furnizarea serviciilor de bază;
- Campania de conștientizare și sensibilizare a opiniei publice privind prevenirea și combaterea violenței în familie, precum și acțiuni specifice pentru creșterea responsabilității sociale și promovarea inițiativelor de voluntariat;
- Identificarea victimelor traficului de ființe umane;
- Sprijinirea dezvoltării/furnizării de servicii/accesului la servicii integrate (ex. Cazare temporară inclusiv în centre de suport, servicii de consiliere psiho-socio-medicală, consiliere juridică, continuarea/reintegrarea în sistemul de educație, furnizarea de măsuri active de ocupare, consiliere, formare, reinsertie/acompaniere socio-profesională în vederea insertiei/reinsertiei socio-profesionale, măsuri de acompaniament etc.) în concordanță cu nevoile specifice, inclusiv prin utilizarea de soluții inovatoare în furnizarea serviciilor de bază;
- Campanie de informare, conștientizare și sensibilizare privind prevenirea, responsabilizarea grupurilor cu risc și combaterea traficului de ființe umane;
- Sprijinirea dezvoltării/furnizării de servicii/accesului la servicii integrate (ex. servicii de consiliere psiho-socio-medicală, consiliere juridică, continuarea/reintegrarea în sistemul de educație, furnizarea de măsuri active de ocupare, consiliere, formare, reinsertie/acompaniere socio-profesională în vederea insertiei/reinsertiei socio-profesionale, măsuri de acompaniament etc.) în concordanță cu nevoile specifice, inclusiv prin utilizarea de soluții inovatoare în furnizarea serviciilor de bază;
- Sprijinirea dezvoltării/furnizării de servicii/accesului la servicii integrate (ex. consiliere, servicii psiho-socio-medice, consiliere profesională, formare, continuarea/reîntoarcerea în educație, în special pentru persoanele cu dizabilități sau în situații de dependență,

măsuri de acompaniament etc.) în concordanță cu nevoile specifice, inclusiv prin utilizarea de soluții inovatoare în furnizarea serviciilor de bază.

Creșterea calității sistemului de asistență socială prin introducerea de instrumente/proceduri/mecanisme etc. Și prin îmbunătățirea nivelului de competențe al profesioniștilor din sistem

Grupuri țintă:

- Personalul specializat din cadrul instituțiilor cu responsabilități în domeniul asistenței sociale/furnizorilor de servicii sociale/ONG-urilor acreditate ca furnizori de servicii sociale.

Beneficiari:

- Autorități publice (centrale și locale) cu responsabilități în domeniul asistenței sociale/Furnizori de servicii sociale/ONG-uri acreditate ca furnizori de servicii sociale/Institute de cercetare și universități.

Activități eligibile:

- Dezvoltarea mecanismului de identificare a nevoilor individuale ale persoanelor vulnerabile cu nevoi speciale (persoane singure în situație de dependență) și măsuri/proceduri de intervenție;
- Dezvoltarea unui mecanism de monitorizare și evaluare a nevoilor de servicii sociale la nivel local (inclusiv existența unor liste de așteptare în format electronic);
- Elaborarea instrumentelor standard de intervenție integrată, scheme de parcurs/de intervenție pentru beneficiarii de servicii integrate (sociale, medicale, de ocupare, de educație etc.) la nivel comunitar, în vederea incluziunii sociale, obligația realizării echipei interdisciplinare și interinstituționale;
- Consolidarea capacităților de colectare a datelor, analiză și prognoză etc., în domeniul asistenței/incluziunii sociale, inclusiv cele care vizează managementul proceselor de dezinstituționalizare;
- Activități de formare, calificare și consiliere pentru personalul din instituțiile de asistență socială, precum și al furnizorilor de servicii sociale, inclusiv activități de schimb de experiență (posibil în contextul cooperării trans-naționale).

Creșterea numărului de persoane care beneficiază de servicii de asistență socială la nivelul comunității

Grupuri țintă:

- Personalul specializat din cadrul instituțiilor cu responsabilități în domeniul asistenței sociale/furnizorilor de servicii sociale/ONG-urilor acreditate ca furnizori de servicii sociale.

Beneficiari:

- Autorități publice (centrale și locale) cu responsabilități în domeniul asistenței sociale/Furnizori de servicii sociale/ONG-uri acreditate ca furnizori de servicii sociale/Institute de cercetare și universități.

Activități eligibile:

- Sprijin pentru consolidarea rețelei publice de asistență socială comunitară prin furnizarea de servicii sociale adaptate nevoilor populației prin asigurarea resurselor umane adecvate, inclusiv prin furnizarea de programe de formare, participare la schimburi de experiență/schimburi de bune practici etc., inclusiv în contextul acțiunilor de cooperare transnațională.

Creșterea utilizării/aplicării de soluții TIC (e-asistență socială, serviciile electronice etc.) în furnizarea serviciilor sociale

Grupuri țintă:

- Personalul specializat din cadrul instituțiilor cu responsabilități în domeniul asistenței sociale furnizorilor de servicii sociale/ONG-urilor acreditate ca furnizori de servicii sociale.

Beneficiari:

- Autorități publice (centrale și locale) cu responsabilități în domeniul asistenței sociale/Furnizori de servicii sociale/ONG-uri acreditate ca furnizori de servicii sociale/Institute de cercetare și universități.

Activități eligibile:

- Sprijin pentru operaționalizarea aplicării de soluții TIC (e-asistență socială, serviciile electronice etc) (ex. schimb de bune practici/furnizarea programelor de formare necesare pentru personalul implicat în utilizarea noilor echipamente și tehnologii, elaborarea de instrumente concepute în domeniul asistenței sociale care să contribuie la monitorizarea adecvată a serviciilor oferite în teritoriu și, implicit, a performanțelor generale ale programelor și proiectelor derulate în sectorul social în baza valorificării experienței altor SM în contextul cooperării transnaționale;
- Dezvoltarea unei metodologii integrate de management al cazurilor prin utilizarea TIC.

Reducerea numărului de copii și tineri plasați în instituții prin furnizarea de servicii la nivelul comunității

Grupuri țintă:

- Persoane instituționalizate (copiii);
- Asistenți maternali.

Beneficiari:

- Autorități publice centrale și locale cu responsabilități în domeniu;
- Furnizori de servicii sociale/ONG-uri acreditate ca furnizori de servicii sociale;
- Administratorii schemelor de tip grant global, în situația în care se optează pentru acest mecanism de implementare.

Activități eligibile:

- Furnizarea de servicii integrate de sprijin în vederea asigurării tranziției de la servicii de îngrijire instituționalizate către servicii la nivelul comunității, inclusiv în

complementaritate cu FEDR/FEADR (ex. pachetul minim social, locuințe protejate, locuințe sociale, apartamente de tip familial, case de tip familial pentru tinerii de peste 18 ani, servicii de îngrijire la domiciliu, servicii comunitare de sănătate și asistență socială integrate, centre de tip respiro etc.). O atenție specială va fi acordată măsurilor de facilitare a integrării pe piața muncii prin furnizarea de servicii de consiliere și orientare profesională, de formare profesională sau de reîntoarcere în sistemul educațional etc;

- Orice alte măsuri care vin în sprijinul dezinstituționalizării și al furnizării de servicii la nivelul comunității pentru grupurile țintă vizate prin acest obiectiv specific (de ex. Implementarea unui pachet minim social, care să cuprindă un pachet de servicii sociale și, după caz, venitul minim de inserție, în vederea susținerii prevenirii separării copiilor de propria familie, pachet minim de servicii pentru reintegrarea în familia naturală a copiilor instituționalizați, asistență maternală diversificată, pentru copiii de vârstă mică și pentru copiii cu nevoi speciale etc.).

Creșterea numărului tinerilor care părăsesc sistemul instituționalizat (cu vârstă de până la 18 ani) pregătiți pentru a avea o viață independentă

Grupuri țintă:

- Persoane instituționalizate;
- Asistenți maternali.

Beneficiari:

- Autorități publice centrale și locale cu responsabilități în domeniu;
- Furnizori de servicii sociale/ONG-uri acreditate ca furnizori de servicii sociale;
- Administratorii schemelor de tip grant global, în situația în care se optează pentru acest mecanism de implementare.

Activități eligibile:

- Sprijin pentru furnizarea programelor de asistență tinerilor (cu vârstă până în 18 ani sau până la 26 ani dacă urmează programe de educație/formare) din instituțiile de tip rezidențial în vederea pregătirii pentru a avea o viață independentă prin dezvoltarea de programe complexe și de integrare socio-economică la nivelul comunității, care să promoveze inclusiv cooperarea cu mediul de afaceri local (ex. locuințe protejate, locuințe sociale, apartamente de tip familial, case de tip familial pentru tinerii de peste 18 ani, servicii de îngrijire la domiciliu, servicii comunitare de sănătate și asistență socială integrate, centre de tip respiro etc.), inclusiv în complementaritate cu FEDR/FEADR. O atenție specială va fi acordată măsurilor de facilitarea integrării pe piața muncii prin furnizarea de servicii de consiliere și orientare profesională, de formare profesională sau de reîntoarcere în sistemul educațional (inclusiv în programe de tip a doua șansă);
- Furnizarea de servicii și măsuri preventive și de intervenție timpurie pentru copii în vederea prevenirii separării copilului de familie și a instituționalizării.

Creșterea numărului de asistenți maternali și sociali la nivelul comunității

Grupuri țintă:

- Asistenți maternali.

Beneficiari:

- Autorități publice centrale și locale cu responsabilități în domeniu;
- Furnizori de servicii sociale/ONG-uri acreditate ca furnizori de servicii sociale;
- Administratorii schemelor de tip grant global, în situația în care se optează pentru acest mecanism de implementare.

Activități eligibile:

- Sprijin pentru dezvoltarea rețelei de asistenți sociali și a celei de asistenți maternali la nivelul comunității, inclusiv prin furnizarea de programe de formare și de schimb de experiență; dezvoltarea cu prioritate a asistenței maternale pentru copiii cu dizabilități; sprijin pentru dezvoltarea serviciilor de plasament familial.

Reducerea numărului persoanelor vârstnice și a celor cu dizabilități plasate în instituții rezidențiale, prin furnizarea de servicii sociale și medicale la nivelul comunității, inclusiv servicii pe termen lung

Grupuri țintă:

- Persoane instituționalizate (persoane cu dizabilități sau afecțiuni psihice, persoane vârstnice);
- Asistenți maternali.

Beneficiari:

- Autorități publice centrale și locale cu responsabilități în domeniu;
- Furnizori de servicii sociale/ONG-uri acreditate ca furnizori de servicii sociale;
- Administratorii schemelor de tip grant global, în situația în care se optează pentru acest mecanism de implementare.

Activități eligibile:

- Furnizarea de servicii integrate de sprijin în vederea tranziției de la servicii de îngrijire instituționalizate către servicii la nivelul comunității, inclusiv în complementaritate cu FEDR/FEADR (ex. locuințe protejate, locuințe sociale, apartamente de tip familial, servicii de îngrijire la domiciliu, centre de îngrijire de zi, servicii comunitare de sănătate și asistență socială integrate, centre de tip respiro etc.).

Reducerea numărului de persoane aflate în risc de sărăcie și excluziune socială din comunitățile marginalizate din zona rurală și orașe cu o populație de până la 20.000 locuitori prin implementarea de măsuri/operațiuni integrate în contextul mecanismului de DLRC

Grupuri țintă:

- Persoanele din comunitățile marginalizate aflate în risc de sărăcie și excluziune socială (comunități non-roma);
- Personalul din cadrul serviciilor create de la nivelul comunității.

Beneficiari:

- Autoritățile locale cu responsabilități în domeniu, în parteneriat cu actorii sociali relevanți/Furnizori de servicii sociale/ONG-uri acreditate ca furnizori de servicii sociale;

- Administratorul/administratorii schemei/schemelor de tip grant global în situația în care se optează pentru acest mecanism de implementare.

Activități eligibile:

- Activități de dezvoltare comunitară integrată-realizarea de analize cuprinzătoare la nivel de comunitate care să evidențieze nevoile locale, potențialul de dezvoltare, inclusiv a mediului de afaceri, profile de resurse umane și competențe, cererea locală a zonelor învecinate de pe piața forței de muncă, care să urmărească incluziunea socială a persoanelor/grupurilor/comunităților vulnerabile; elaborare de strategii de dezvoltare a comunității și planuri de acțiune/dezvoltare comunitară pentru rezolvarea problemelor comunității printr-o abordare participativă; campanii de conștientizare și acțiuni specifice pentru creșterea responsabilității sociale și promovarea incluziunii active (inclusiv prin valorizarea modelelor de succes din rândul comunităților țintă prin combaterea tuturor formelor de discriminare și promovarea egalității de șanse); informare, consiliere, formare/dezvoltare profesională (inclusiv prin schimbul de bune practici, activități de consolidare a capacității și transfer de know-how cu alte comunități și cu actori relevanți la nivel de țară sau din alte State Membre);
- Sprijin pentru accesul și/sau menținerea pe piața muncii, precum și pentru participarea la programe de ucenicie și stagii a persoanelor din cadrul comunităților marginalizate, inclusiv prin măsuri de acompaniere și alte tipuri de intervenții identificate ca fiind necesare;
- Furnizarea de servicii integrate pentru copii, tineri, adulți/părinți etc. (ex. măsuri active de ocupare, formare profesională, de inserție socio-profesională, servicii sociale/medicale, consiliere psihologică etc.) prin intermediul centrelor multi-funcționale/punctelor unice de acces la servicii/one-stop shop sau/și prin implicarea specialiștilor de la nivelul rețelei teritoriale a SPO sau a celor de la nivelul serviciilor publice de asistență socială;
- Susținerea antreprenoriatului în cadrul comunității, inclusiv a ocupării pe cont propriu, în vederea creării de noi locuri de muncă, prin acordarea de micro-granturi, precum și a serviciilor de consiliere/consultanță, formare profesională antreprenorială și alte forme de sprijin (de exemplu, mentorat) atât în faza de înființare a afacerii, cât și post înființare. Sprijinirea ocupării persoanelor aparținând grupurilor vulnerabile, în cadrul întreprinderilor sociale de inserție;
- Sprijinirea dezvoltării/furnizării de servicii sociale/furnizarea de servicii în cadrul centrelor comunitare integrate medico-sociale;
- Campanii de informare și conștientizare/acțiuni specifice în domeniul combaterii discriminării, precum și pentru implicarea activă/voluntariatul membrilor comunității în soluționarea problemelor cu care se confruntă comunitatea.

Creșterea participării la învățământul ante-preșcolar și preșcolar, în special a grupurilor cu risc de părăsire timpurie a școlii, cu accent pe copiii aparținând minorității roma și a celor din mediul rural

Grupuri țintă:

- Ante-preșcolari/preșcolari;
- Părinți/tutori;
- Personalul didactic din EÎCP.

Beneficiari:

- MEN și agenții, structuri/alte organisme aflate în subordinea/coordonarea MEN și alte organisme publice cu atribuții în domeniul educației și formării profesionale, inclusiv asigurarea calității în învățământul preuniversitar;
- Instituții de învățământ (ISCED 0) acreditate, publice și private, din rețeaua școlară națională;
- Furnizori de servicii de orientare, consiliere, mediere școlară și servicii alternative, publici și privați;
- Parteneri sociali din învățământul preuniversitar (ex. Organizații sindicale);
- Instituții de cult și asociații religioase;
- Instituții/agenții guvernamentale cu atribuții în domeniul incluziunii sociale;
- Autoritățile publice locale cu atribuții în domeniul educației de nivel preuniversitar;
- ONG-uri.

Activități eligibile:

- Sprijinirea participării la învățământul ante-preșcolar, furnizarea de servicii de informare și consiliere a părinților, programe de educație parentală, inclusiv măsuri de acompaniere și de asigurare de sprijin financiar;
- Asigurarea resurselor umane calificate pentru învățământul ante-preșcolar, inclusiv prin încurajarea mobilității personalului didactic prin scheme de mobilitate profesională, asigurarea unor programe de mentorat;
- Asigurarea/dezvoltarea și utilizarea de noi servicii și materiale de învățare pentru copiii din învățământul ante-preșcolar, în special pentru copiii aparținând minorității roma și copiii cu dizabilități;
- Promovare de bune practici în aria facilitării accesului la EICP, valorificând rezultatele unor proiecte/programe inițiate/dezvoltate în parteneriat, inclusiv la nivel transnațional;
- Dezvoltarea unui cadru instituțional coerent pentru educația și îngrijirea copiilor ante-preșcolari (ex. cadrul de management instituțional, asigurarea calității la nivel de sistem și furnizori de servicii, cadrul curricular național, promovare de bune practici educaționale pentru EICP etc.);
- Sprijinirea participării la învățământul preșcolar, furnizarea de servicii de informare și consiliere a părinților, programe de educație parentală, inclusiv măsuri de acompaniere și de asigurare de sprijin financiar;
- Asigurarea resurselor umane calificate roma pentru învățământul preșcolar, inclusiv prin încurajarea mobilității personalului didactic prin scheme de mobilitate profesională, asigurarea unor programe de mentorat;
- Asigurarea/dezvoltarea și utilizarea de noi servicii și materiale de învățare pentru copiii din învățământul preșcolar, în special pentru copiii aparținând minorității roma și copiii cu dizabilități, inclusiv prin încurajarea utilizării TIC;
- Promovare de bune practici în aria facilitării participării la învățământul preșcolar, valorificând rezultatele unor proiecte/programe inițiate/dezvoltate anterior/în parteneriat, inclusiv la nivel transnațional (ex. Comenius, e-Twinningetc).

Reducerea părăsirii timpurii a școlii prin măsuri integrate de prevenire și de asigurare a oportunităților egale pentru elevii aparținând grupurilor vulnerabile, cu accent pe elevii aparținând minorității roma și elevii din mediul rural/comunitățile dezavantajate socio-economic

Grupuri țintă:

- Elevi (din învățământul preuniversitar, ISCED 0-4), inclusiv absolvenți de liceu necertificați la examenul de bacalaureat, în special elevi din grupurile vulnerabile, cu accent pe elevii aparținând minorității Roma, elevi din mediul rural, elevi cu dezabilități, elevi din comunitățile dezavantajate socio-economic;
- Părinți/tutori ai elevilor în risc de părăsire timpurie a școlii;
- Cadre didactice care lucrează cu copii în risc de abandon, personal de sprijin de la nivelul școlii (de exemplu, mediatori școlari);
- Echipele manageriale de la nivelul școlilor.

Beneficiari:

- MEN și agenții, structuri/alte organisme aflate în subordinea/coordonarea MEN și alte organisme publice cu atribuții în domeniul educației și formării profesionale, inclusiv asigurarea calității în învățământul preuniversitar;
- Instituții de învățământ (ISCED 1-3) acreditate, publice și private, din rețeaua școlară națională;
- Furnizori de servicii de orientare, consiliere, mediere școlară și servicii alternative, publici și privați;
- Parteneri sociali din învățământul preuniversitar (ex.organizații sindicale);
- Instituții de cult și asociații religioase;
- ANP și instituții subordonate;
- Instituții/agenții guvernamentale cu atribuții în domeniul incluziunii sociale;
- Autoritățile publice locale cu atribuții în domeniul educației de nivel preuniversitar;
- ONG-uri.

Activități eligibile:

- Promovarea măsurilor integrate de prevenire (inclusiv prin acordarea de burse de studii), inclusiv prin programe de tip zone prioritare de educație, informare, consiliere și mentorat destinate elevilor în risc de părăsire timpurie a școlii, cât și părinților acestora, programe de tip școală după școală, programe care promovează activitățile extra-curriculare cu accent pe dobândirea de competențe cheie, măsuri care vizează desegregarea școlară, acțiuni care contribuie la creșterea stimei de sine, educație interculturală etc.;
- Măsuri de asigurare a oportunităților egale pentru copiii în risc de abandon școlar, în special prin programe de sprijin individualizat și adaptare curriculară, formarea cadrelor didactice în aria dezvoltării de măsuri de prevenire a absenteismului și abandonului școlar pentru copiii cu risc ridicat de abandon, dezvoltare de resurse și materiale noi de învățare;
- Formarea echipelor manageriale de la nivelul școlilor în domeniul elaborării și monitorizării strategiilor locale de prevenire (ex. Identificare timpurie a riscului de abandon, planuri de remediere individualizate, dezvoltarea de activități extra-curriculare la nivel de școală, dezvoltarea de parteneriate la nivel local, utilizarea indicatorilor de monitorizare etc.);

- Dezvoltarea de mecanisme de prevenire și monitorizare a segregării în școli.

Creșterea numărului de tineri care au abandonat școala și de adulți care nu și-au finalizat educația obligatorie care se reîntorc în sistemul de educație și formare, inclusiv prin programe de tip a doua șansă și programe de formare profesională

Grupuri țintă:

- Tineri care au părăsit timpuriu școala, cu vârsta cuprinsă între 6-16 ani care nu au depășit cu cel puțin 4 ani vârsta corespunzătoare clasei neabsolvite;
- Tineri care au părăsit timpuriu școala, cu vârsta cuprinsă între 12-16 ani care au depășit cu cel puțin 4 ani vârsta corespunzătoare clasei neabsolvite;
- Tineri care au un loc de muncă de 16-24 ani, care nu au absolvit învățământul obligatoriu;
- Adulți 25-64 ani, care nu au absolvit învățământul obligatoriu;
- Părinți/tutori ai copiilor și tinerilor din grupurile indicate mai sus;
- Cadre didactice, personal de sprijin de la nivelul școlii (de exemplu, mediatori școlari);
- Echipele manageriale de la nivelul școlilor.

Beneficiari:

- MEN și agenții, structuri/alte organisme aflate în subordinea/coordonarea MEN și alte organisme publice cu atribuții în domeniul educației și formării profesionale, inclusiv asigurarea calității în învățământul preuniversitar;
- Instituții de învățământ (ISCED 1-3) acreditate, publice și private, din rețeaua școlară națională;
- Furnizori de servicii de orientare, consiliere, mediere școlară și servicii alternative, publici și privați;
- Parteneri sociali din învățământul preuniversitar (ex. Organizații sindicale);
- Instituții de cult și asociații religioase;
- ANP și instituții subordonate;
- Instituții/agenții guvernamentale cu atribuții în domeniul incluziunii sociale;
- Autoritățile publice locale cu atribuții în domeniul educației de nivel preuniversitar;
- ONG-uri.

Activități eligibile:

- Implementarea programelor integrate destinate tinerilor care au abandonat școala și adulților care nu și-au finalizat educația obligatorie, programe care vizează cu precădere persoanele aparținând grupurilor vulnerabile, în special cele aparținând minorității romă, a celor din zonele rurale/comunitățile dezavantajate;
- Furnizarea de programe de tip "A doua șansă" cu accent pe zonele rurale și comunitățile dezavantajate din punct de vedere socio-economic;
- Sprijin pentru dezvoltarea programelor de tip "A doua șansă", inclusiv a programelor de formare profesională prin susținerea elaborării de material noi de învățare, învățământ alternativ orientat către obținerea de competențe cheie;
- Asigurarea programelor de formare profesională în cadrul programului "A doua șansă", în special în vederea creșterii șanselor de integrare pe piața muncii a absolvenților de învățământul secundar inferior;

- Consiliere și programe de educație parentală pentru membrii familiilor copiilor și adulților care se află în afara sistemului educațional;
- Studii, analize care să vizeze participarea la educație, în special a copiilor și tinerilor aparținând minorității romă, a celor care provin din medii dezavantajate socio-economic, din mediul rural, precum și a copiilor/tinerilor cu dizabilități;
- Dezvoltare profesională a personalului de sprijin cu un rol important pentru elevii care au abandonat școala (ex. Mediatori școlari, consilieri, cadre didactice de sprijin);
- Acțiuni și campanii de conștientizare destinate creșterii ratelor de menținere în sistemul inițial de învățământ și pentru a asigura înțelegerea beneficiilor pe care o oferă educația în relație cu oportunitățile de angajare;
- Alte măsuri în sprijinul atingerii obiectivelor specifice stabilite în cadrul acestei PI (ex: crearea de rețele pentru incluziune socio-educatională, care pun accent pe nevoile grupurilor țintă (copii/tineri „hard to reach/hard to motivate), în special în etape de tranziție între nivele de școlarizare, susținerea motivației individuale pentru participare școlară etc.).

Îmbunătățirea competențelor personalului didactic din învățământul pre-universitar în vederea promovării unor servicii educaționale de calitate orientate pe nevoile elevilor și a unei școli incluzive

Grupuri țintă:

- Personal didactic din învățământul preuniversitar;
- Personal de sprijin din școli;
- Manageri școlari;
- Experți în dezvoltarea curriculară, autori de manuale școlare sau alte auxiliare didactice (inclusiv în format digital);
- Personalul partenerilor sociali în educație, inclusiv din ONG-uri.

Beneficiari:

- MEN și agenții, structuri/alte organisme aflate în subordinea/coordonarea MEN și alte organisme publice cu atribuții în domeniul educației și formării profesionale, inclusiv asigurarea calității în învățământul preuniversitar;
- Instituții de învățământ (ISCED 1-3) acreditate, publice și private, din rețeaua școlară națională;
- Furnizori de servicii de orientare, consiliere, mediere școlară și servicii alternative, publici și privați;
- Parteneri sociali din învățământul preuniversitar (ex.organizații sindicale);
- ANP și instituții subordonate;
- Autoritățile publice locale cu atribuții în domeniul educației de nivel preuniversitar;
- ONG-uri.

Activități eligibile:

- Perfecționarea profesională specializată pentru personalul didactic din învățământul preuniversitar în vederea extinderii unor practici manageriale noi, a utilizării TIC în procesul de predare, a promovării unor servicii educaționale de calitate orientate pe nevoile elevilor, a furnizării unor programe de calitate pentru educația timpurie, pentru

prevenirea și reducerea timpurie a părăsirii școlii, a utilizării metodelor activ-participative de educație bazate pe noul curriculum centrat pe competențe cheie și pe nevoile elevilor, în special în cazul personalului care lucrează cu copiii aparținând grupurilor vulnerabile, inclusiv copii aparținând minorității romă, copii cu nevoi speciale, copii din comunitățile dezavantajate socio-economic;

- Evaluarea și validarea competențelor obținute de cadrele didactice/personalul de sprijin prin rute alternative de formare;
- Promovarea unor măsuri integrate de mobilitate pentru personalul didactic (de exemplu, cu programul Erasmus+). Sunt avute în vedere intervenții care valorifică rezultatele mobilităților anterioare ale personalului didactic (susținute din ERASMUS+) în vederea completării perfecționării continue a acestuia în relație cu domeniile de formare stabilite în cadrul PI;
- Alte măsuri care vin în sprijinul îndeplinirii obiectivelor specifice stabilite în cadrul acestei PI (ex. activități de formare care promovează incluziunea, activități de formare în aria elaborării de resurse educaționale deschise pentru facilitarea implementării curriculumului revizuit, activități de formare pentru echipele manageriale în aria monitorizării impactului măsurilor privind creșterea accesului la educație etc.).

Îmbunătățirea conținutului digital și a infrastructurii TIC sistemice în domeniul e-educație, e-incluziune, e-sănătate și e-cultură

Beneficiari:

- Autoritățile administrației publice cu responsabilități în domeniile educație și TIC.

Activități eligibile:

- Realizarea Platformei școlare de e-learning/de învățare, inclusiv a Bibliotecii școlare virtuale, realizarea/utilizarea la nivel național a catalogului electronic, precum și a altor programe naționale (rețele colaborative/platforme, tehnologii/instrumente digitale educaționale integrate care să permită managementul inovativ, atât la nivelul procesului de predare - învățare- evaluare, cât și la nivel instituțional și al leadership-ului);
- Achiziționarea de echipamente TIC pentru școlile gimnaziale în baza unor proiecte pilot;
- Îmbunătățirea accesului la internet prin implementarea de wirelesscampus, cu prioritate în școlile gimnaziale.

Sprijinirea eficienței energetice, a gestionării inteligente a energiei și a utilizării energiei din surse regenerabile în infrastructurile publice, inclusiv în clădirile publice, și în sectorul locuințelor

Beneficiari:

- Autoritățile administrației publice locale.

Activități eligibile:

Eficiența energetică a clădirilor publice:

- Îmbunătățirea izolației termice a anvelopei clădirii (pereți exteriori, ferestre, tâmplărie, planșeu superior, planșeu peste subsol), șarpantelor și învelitoarelor, inclusiv măsuri de consolidare a clădirii;

- Reabilitarea și modernizarea instalațiilor pentru prepararea și transportul agentului termic, apei calde menajere și a sistemelor de ventilare și climatizare, inclusiv sisteme de răcire pasivă, precum și achiziționarea și instalarea echipamentelor aferente și racordarea la sistemele de încălzire centralizată, după caz;
- Utilizarea surselor regenerabile de energie pentru asigurarea necesarului de energie termică pentru încălzire și prepararea apei calde de consum;
- Implementarea sistemelor de management energetic având ca scop îmbunătățirea eficienței energetice și monitorizarea consumurilor de energie (ex. achiziționarea și instalarea sistemelor inteligente pentru promovarea și gestionarea energiei electrice);
- Înlocuirea corpurilor de iluminat fluorescent și incandescent cu corpuri de iluminat cu eficiență energetică ridicată și durată mare de viață;
- Orice alte activități care conduc la îndeplinirea realizării obiectivelor proiectului (înlocuirea lifturilor și a circuitelor electrice - scări, subsol, lucrări de demontare a instalațiilor și echipamentelor montate, lucrări de reparații la fațade etc.);
- Realizarea de strategii pentru eficiență energetică (ex. strategii de reducere a CO₂) care au proiecte implementate prin POR 2014 – 2020.

Conservarea, protejarea, promovarea și dezvoltarea patrimoniului natural și cultural

Beneficiari:

- Autoritățile administrației publice locale.

Activități eligibile:

- Restaurarea, consolidarea, protecția și conservarea monumentelor istorice;
- Restaurarea, protecția, conservarea și realizarea picturilor interioare, frescelor, picturilor murale exterioare;
- Restaurarea și remodelarea plasticii fațadelor;
- Dotări interioare (instalații, echipamente și dotări pentru asigurarea condițiilor de climatizare, siguranță la foc, antiefracție);
- Dotări pentru expunerea și protecția patrimoniului cultural mobil și imobil;
- Activități de marketing și promovare turistică a obiectivului restaurat, inclusiv digitizarea acestuia, în cadrul proiectului.

Investițiile în infrastructurile sanitare și sociale care contribuie la dezvoltarea la nivel național, regional și local, reducând inegalitățile în ceea ce privește starea de sănătate și promovând incluziunea socială prin îmbunătățirea accesului la serviciile sociale, culturale și de recreare, precum și trecerea de la serviciile instituționale la serviciile prestate de colectivitățile locale

Beneficiari:

- Autoritățile administrației publice locale.

Activități eligibile:

- Construcția/reabilitarea/modernizarea/extinderea/dotarea centrelor comunitare integrate socio-medicale;

- Reabilitarea/modernizarea/extinderea/dotarea infrastructurii ambulatoriilor, inclusiv a celor provenite din reorganizarea/raționalizarea spitalelor mici, ineficiente;
- Reabilitarea/modernizarea/extinderea/dotarea infrastructurii de unități de primiri urgențe;
- Construcția/dotarea spitalelor de urgență regionale.

Investițiile în educație și formare, inclusiv în formare profesională pentru dobândirea de competențe și învățare pe tot parcursul vieții prin dezvoltarea infrastructurilor de educație și formare

Beneficiari:

- Autoritățile administrației publice locale.

Activități eligibile:

- Construcția/reabilitarea/modernizarea/extinderea/echiparea infrastructurii pentru educația timpurie -antepreșcolară și preșcolară (creșe și grădinițe);
- Construcția/reabilitarea/modernizarea/extinderea/echiparea infrastructurii educaționale pentru învățământul general obligatoriu (școli I - VIII);
- Construcția/reabilitarea/modernizarea/extinderea/echiparea infrastructurii educaționale pentru învățământul profesional și tehnic și învățarea pe tot parcursul vieții (licee tehnologice și școli profesionale);
- Reabilitarea/modernizarea/extinderea/echiparea infrastructurii educaționale universitare.

Achiziționarea de mobilier urban inteligent

Beneficiari:

- Autoritățile administrației publice locale.

Activități eligibile:

- Achiziționarea de mobilier urban inteligent, cu scopul de a furnizare servicii publice de o mai bună calitate: bănci smart, stații de autobuz inteligente, foisoare smart, coșuri de gunoi inteligente, supraveghere video a comunei,etc.

Actualizare PUG comuna Răstolița

Beneficiari:

- Autoritățile administrației publice locale.

Activități eligibile:

- Achiziționarea de servicii pentru acualizare PUG.

IV.3. Proiecte propuse spre implementare în comuna Răstolița până în anul 2027

Dezvoltarea infrastructurii locale	
Proiect	<i>Construcția, extinderea și/sau modernizarea rețelei de drumuri de interes local și comunal</i>
Obiectiv	Îmbunătățirea infrastructurii locale de transport
Program de finanțare	Fonduri europene, guvernamentale și buget local
Proiect	<i>Modernizarea podurilor și podețelor de pe teritoriul comunei</i>
Obiectiv	Îmbunătățirea infrastructurii locale de transport
Program de finanțare	Fonduri europene, guvernamentale și buget local
Proiect	<i>Construcția rețelei publice de apă uzată cu stații de epurare independente</i>
Obiectiv	Creșterea calității vieții locuitorilor comunei
Program de finanțare	Fonduri europene, guvernamentale și buget local
Proiect	<i>Construcția, extinderea și/sau modernizarea rețelei publice de apă potabilă</i>
Obiectiv	Creșterea calității vieții locuitorilor comunei
Program de finanțare	Fonduri europene, guvernamentale și buget local
Proiect	<i>Construcția, extinderea și/sau modernizarea rețelei de gaze naturale</i>
Obiectiv	Creșterea calității vieții locuitorilor comunei
Program de finanțare	Fonduri europene, guvernamentale și buget local
Proiect	<i>Înființarea și modernizarea (inclusiv dotarea) grădinițelor</i>
Obiectiv	Creșterea calității învățământului din comună
Program de finanțare	Programul Național pentru Dezvoltare Rurală
Proiect	<i>Extinderea și modernizarea (inclusiv dotarea cu tehnologie inteligentă) a instituțiilor de învățământ secundar superior</i>
Obiectiv	Creșterea calității învățământului din comună
Program de finanțare	Fonduri europene, guvernamentale și buget local
Proiect	<i>Înființarea și modernizarea (inclusiv dotarea) creșelor precum și a infrastructurii de tip after school</i>
Obiectiv	Creșterea calității învățământului din comună
Program de finanțare	Fonduri europene, guvernamentale și buget local
Proiect	<i>Construcția, extinderea și/sau modernizarea drumurilor de exploatație forestieră</i>
Obiectiv	Creșterea drumurilor agricole modernizate din comună (km)
Program de finanțare	Fonduri europene, guvernamentale și buget local
Proiect	<i>Modernizarea și reabilitarea caselor de cultură/căminelor culturale</i>
Obiectiv	Dezvoltarea infrastructurii culturale
Program de finanțare	Fonduri europene, guvernamentale și buget local

STRATEGIA DE DEZVOLTARE A COMUNEI RĂSTOLIȚA 2021-2027

Proiect	<i>Extinderea rețelelor de iluminat public și a sistemelor pentru asigurarea siguranței publice</i>
Obiectiv	Dezvoltarea infrastructurii locale
Program de finanțare	Fonduri europene, guvernamentale și buget local
Creșterea ocupării forței de muncă și dezvoltarea resurselor umane	
Proiect	<i>Reducerea numărului de persoane aflate în risc de sărăcie și excluziune socială de etnie non-romă</i>
Obiectiv	Creșterea calității vieții locuitorilor comunei
Program de finanțare	Fonduri europene și buget local
Proiect	<i>Reducerea numărului de persoane aparținând grupurilor vulnerabile</i>
Obiectiv	Reducerea numărului de persoane din grupurile vulnerabile
Program de finanțare	Fonduri europene și buget local
Proiect	<i>Creșterea calității sistemului de asistență socială</i>
Obiectiv	Creșterea calității sistemului de asistență socială
Program de finanțare	Fonduri europene și buget local
Proiect	<i>Creșterea utilizării/aplicării de soluții TIC</i>
Obiectiv	Creșterea utilizării de către populație a soluțiilor TIC în serviciile sociale
Program de finanțare	Fonduri europene și buget local
Proiect	<i>Reducerea numărului de persoane aflate în risc de sărăcie și excluziune socială</i>
Obiectiv	Reducerea numărului de persoane aflate în risc de sărăcie și excluziune socială
Program de finanțare	Fonduri europene și buget local
Proiect	<i>Creșterea participării la învățământul ante-preșcolar și preșcolar</i>
Obiectiv	Creșterea participării în rândul populației la învățământul ante-preșcolar și preșcolar
Program de finanțare	Fonduri europene și buget local
Proiect	<i>Reducerea părăsirii timpurii a școlii</i>
Obiectiv	Reducerea părăsirii timpurii a școlii a copiilor din comuna Răstolița
Program de finanțare	Fonduri europene și buget local
Proiect	<i>Reintegrarea persoanelor care au abandonat școala</i>
Obiectiv	Reintegrarea persoanelor care au abandonat școala din comuna Răstolița
Program de finanțare	Fonduri europene și buget local
Dezvoltarea turismului	
Proiect	<i>Restaurarea, conservarea și dotarea clădirilor/monumentelor din patrimoniul cultural imobil de interes național și/sau local</i>
Obiectiv	Atragerea turiștilor și dezvoltarea turismului
Program de finanțare	Fonduri europene și buget local

STRATEGIA DE DEZVOLTARE A COMUNEI RĂSTOLIȚA 2021-2027

Sprijinirea afacerilor	
Proiect	<i>Diversificarea economiilor locale prin dezvoltarea durabilă a turismului</i>
Obiectiv	Dezvoltarea localității prin dezvoltarea afacerilor locale
Program de finanțare	Fonduri europene și buget local
Proiect	<i>Diversificarea economiilor locale prin dezvoltarea durabilă a activităților non-agricole</i>
Obiectiv	Dezvoltarea localității prin dezvoltarea afacerilor locale
Program de finanțare	Fonduri europene și buget local
Dezvoltarea durabilă a localității	
Proiect	<i>Lucrări de împădurire</i>
Obiectiv	Dezvoltarea localității prin împădurirea unor terenuri
Program de finanțare	Fonduri europene, guvernamentale și buget local
Proiect	<i>Reabilitare termică și eficientizare energetică clădiri publice</i>
Obiectiv	Reabilitarea termică și eficientizarea energetică clădiri publice
Program de finanțare	Fonduri europene, guvernamentale și buget local
Proiect	<i>Înregistrarea OCPI a imobilelor din comună</i>
Obiectiv	Dezvoltarea comunității
Program de finanțare	Fonduri europene, guvernamentale și buget local
Proiect	<i>Dezvoltarea unei baze sportive pentru tineri și copii</i>
Obiectiv	Dezvoltarea comunității
Program de finanțare	Fonduri europene, guvernamentale și buget local
Proiect	<i>Construirea de parcuri și înființarea de spații verzi</i>
Obiectiv	Dezvoltarea comunității
Program de finanțare	Fonduri europene, guvernamentale și buget local
Proiect	<i>Achiziția de echipamente și utilaje pentru lucrări publice</i>
Obiectiv	Dezvoltarea comunității
Program de finanțare	Fonduri europene, guvernamentale și buget local
Proiect	<i>Construcția de capele și case mortuare</i>
Obiectiv	Dezvoltarea comunității
Program de finanțare	Fonduri europene, guvernamentale și buget local
Proiect	<i>Achiziție mobilier urban inteligent</i>
Obiectiv	Dezvoltarea comunității
Program de finanțare	Fonduri europene, guvernamentale și buget local
Proiect	<i>Actualizare PUG comuna Răstolița</i>
Obiectiv	Dezvoltarea comunității
Program de finanțare	Fonduri europene, guvernamentale și buget local

IV.4. Prioritizarea proiectelor

În contextul valorificării oportunității de accesare a fondurilor nerambursabile disponibile pentru România între anii 2021-2027 și atingerii obiectivelor specifice stabilite prin prioritățile de dezvoltare a comunei Răstolița în vederea diminuării disparităților la nivel județean,

Autoritatea Publică Locală a comunei Răstolița trebuie să mobilizeze resursele financiare și umane disponibile în vederea accesării programelor operaționale și implementării proiectelor cu finanțare nerambursabilă. În general, proiectele sunt prioritizate în dependență de obiectivele stabilite, problemele identificate, resursele disponibile, existența documentațiilor tehnice pentru anumite obiective, dar și accesibilitatea surselor de finanțare.

În acest context, primăria comunei Răstolița și-a stabilit ca obiectiv prioritar dezvoltarea și modernizarea infrastructurii astfel:

- ❖ Modernizarea drumurilor de interes local, atât cele comunale, cât și cele forestiere;
- ❖ Înființarea rețelei de apă potabilă;
- ❖ Înființarea rețelei de apă uzată;
- ❖ Înființarea rețelei de gaze naturale;
- ❖ Dezvoltarea turismului și implicit a economiei locale, prin atragerea turiștilor;
- ❖ Valorificarea capitalului uman existent în comună, respectiv utilizarea forței de muncă disponibilă;
- ❖ Realizarea de cursuri de perfecționare pentru angajații instituțiilor publice, cu scopul de a se oferi locuitorilor comunei servicii publice la o calitate mai înaltă;
- ❖ Realizarea de împăduriri în zonele care permit acest lucru;
- ❖ Dezvoltarea economiei sociale în comună, respectiv acțiuni de integrare/reintegrare a persoanelor defavorizate, reducerea abandonului școlar, realizarea de cursuri de calificare/recalificare a persoanelor fără un loc de muncă.

Implementarea acestor proiecte, în ansamblu, vor conduce la dezvoltarea comunei Răstolița, creșterea calității vieții locuitorilor, creșterea atractivității comunei, creșterea veniturilor la bugetul local, ceea ce va permite continuarea investițiilor, respectiv continuarea dezvoltării localității.

Monitorizarea, evaluarea și implementarea Strategiei de dezvoltare a comunei Răstolița 2021-2027

Aprobarea strategiei de dezvoltare va presupune începerea demersului de implementare a direcțiilor de dezvoltare propuse și derularea acțiunilor propriu-zise destinate realizării acestora. Finalizarea procesului strategic de dezvoltare a comunei implică necesitatea unui proces coerent de evaluare a implementării proiectelor propuse. Activitatea de evaluare, însă, nu trebuie să apară ca un eveniment spontan, doar la momentele de încheiere a unor etape din planificarea strategică, ci este oportun să constituie un efort cu caracter permanent de-a lungul implementării strategiei. În urma activităților de monitorizare vor ieși la iveală, fără îndoială, probleme sau necesități de reconfigurare sau adaptare în anumite privințe a direcțiilor strategice, ca efect normal în urma dinamicii înregistrate de-a lungul timpului în comună. Aceste necesități de adaptare a direcțiilor strategice trebuie semnalate de către factori de decizie competenți în evaluarea întregului proces de aplicare a planificării strategice.

În acest sens, se impune efectuarea unor analize intermediare care să enunțe stadiul în care se află operațiunile programelor și în ce măsură rezultatele se apropie de indicatorii enunțați pentru fiecare domeniu de intervenție.

O astfel de activitate de monitorizare și evaluare este oportun a se efectua de către o comisie de supraveghere, stabilită încă de la începutul procesului de planificare strategică, ale cărei contribuții trebuie să fie: efectuarea de rapoarte cu privire la stadiul în care se află procesul de implementare față de obiectivele stabilite în strategie; revizuirea și adaptarea planurilor de acțiune strategică; reformularea obiectivelor în cazul în care acest fapt se impune; revizuirea termenelor de implementare în funcție de evenimentele apărute pe parcurs; consultarea și comunicarea permanentă cu autoritățile publice locale și cu părțile implicate și afectate de evoluția procesului de implementare strategică. Este recomandată implicarea tuturor părților interesate în procesul de evaluare (beneficiari, responsabili, parteneri, finanțatori etc.)

În vederea unei bune evaluări, este necesară stabilirea unor indicatori cuantificabili sau cel puțin ușor de identificat în momentul monitorizării și al evaluării, astfel încât procesul de evaluare să poată furniza informații cât mai fidele asupra gradului de succes al îndeplinirii obiectivelor programelor propuse. Evaluarea trebuie corelată în mod necesar cu obiectivele propuse și cu efectele ce se doresc a fi generate.